

The Project Gutenberg eBook of Alhambra, by Washington Irving

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Alhambra

Author: Washington Irving
Translator: Robert Mellin

Release date: December 3, 2011 [EBook #38192]

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALHAMBRA ***

ALHAMBRA

Kirj.

Washington Irving

Suomentanut R. Mellin

**Helsingissä,
G. W. Edlundin kustannuksella,
1880.**

**Oulussa,
Oulun kirjapainoyhtiön kirjapainossa, 1880.**

SISÄLLYS:

[David Wilkie'lle.](#)
[Matkustus.](#)
[Alhambran hallinto.](#)
[Alhambran sisäpuoli.](#)
[Comares'in torni.](#)
[Mietteitä Maurilaisten vallasta Hispaniassa.](#)
[Talouden hoito.](#)
[Karkuri.](#)
[Kirjantekijän kamari.](#)
[Alhambra kuutamolla.](#)
[Alhambran asukkaat.](#)
[Leijonain kartano.](#)
[Boabdil el Chico.](#)
[Muistelmia Boabdilista.](#)
[Balkongi.](#)
[Muurarin seikkailus.](#)
[Huvikävely kukkuloilla.](#)
[Paikkakunnallisia muinaistaruja.](#)
[Arabialainen tähteinselittäjä.](#)

[Prinsessain torni.](#)
[Satu kolmesta kauniista prinsessasta.](#)
[Vieraita Alhambrassa.](#)
[Satu prinssi Ahmed Al Kamel'ista](#)
[Maurilaisen testamentti.](#)
[Satu Alhambran ruususta.](#)
[Sotavanhus.](#)
[Linnanherra ja notario.](#)
[Linnanherra Manco ja sotamies.](#)
[Satu kahdesta äänettömästä kuvapatsaasta.](#)
[Muhamed Abu Alahmar.](#)
[Yusef Abul Hagig.](#)

DAVID WILKIE'LLE.

Herraseni!

Te muistanette, että me, yhdessä vaeltaissamme muutamissa Hispanian kaupungeissa, erittäinkin Toledossa ja Sevillassa, näimme jyrkästi silmään pistävän sekoituksen arabialaista ja göthiläistä rotua, jäännöksen Maurilaisten ajoilta, ja että meitä, useammin kuin kerran, hämmästytti seikat ja tapaukset kaduilla, jotka muistuttivat meille muutamia paikkoja "Tuhat yksi yötä" nimisessä satukokouksessa. Te silloin kehoititte minua kirjoittamaan jotain, mikä valaisisi näitä omituisuuksia, "jotain Harun al Rashidi'seen kirjoitustapaan," mikä maistuisi Arabian höysteeltä, johonka kaikki olot Hispaniassa ovat tuhraantuneita. Tätä nyt muistutan teille, osoittaakseni, että te tavallanne olette edesvastauksen alainen tästä teoksesta, johon olen laatinut muutamia luonnon mukaan piirustettuja "Arabeskeja" ja kansantaruihin perustuvia kertomuksia, jotka enimmäkseen ovat kirjoitetut oleskellessani eräässä tämän niemimaan nimmin Maurilais-Hispanialaisessa linnassa.

Teille omistan nämät lehdet, niiden hupaisten kohtausten muistoksi, jotka yhdessä olemme kokeneet tässä seikkailusten maassa, ja todisteeksi kunnioituksestani teidän persoonallisia omaisuuksianne kohtaan, jota suurempaa ei ole muuta kuin ihastukseni teidän taidonlahjoihinne.

Teidän ystävänne ja matkakumppaninne,
kirjantekijä.

Matkustus.

Keväällä 1829 lähti tämän kirjoittaja, jonka uteliaisuus oli Hispaniaan saattanut, käymään Sevillasta Granadassa, yhdessä erään ystävän kanssa, joka oli jäsenenä Venäjän lähettikunnassa Madridissa. Sattumus oli saattanut meidät yhteen toisistaan sangen kaukaisista maista maan päällä, ja jonkunlainen luonteen ja mielipitein yhtäläisyys saatti meidät yhdessä vaeltelemaan Andalusian ihastuttavissa vuoritienoissa.

Jos nämät lehdet joskus tulevat hänen silmänsä eteen, minne hyvänsä hänen tarkoituksensa hänet vienee, joko hän oleskelee hovin loistoisissa saleissa, taikka rauhallisemmassa seurassa katselee luonnon todenperäisempiä ihanouksia, muistuttakoot ne hänelle matkamme seikkaisia kohtauksia ja samalla herättäkööt hänen sielussaan muiston eräästä ystävästä, jonka muistista ei aika eikä etäisyys milloinkaan ole haihduttava hänen jaloja omaisuuksiansa ja ihastuttavaa käytöstänsä.

Ja tässä, ennenkuin matkalle lähemme, suvaitkoon lukija että minä, aineen valmistuksen vuoksi, ennakolta panen tähän muutamia oivalluksia Hispanian maisema-näkymöistä ja matkustuslaadusta Hispaniassa. Monen tekee mieli ajatella Hispaniata suloiseksi eteläiseksi maaksi, hekumallisen Italian kaikella uhkealla luonnolla kaunistetuksi. Kuitenkin se on, paitse joitakuuta meren luona olevia maisemia, enimmäksi osakseen synkkää, surullista maata, täynnä röhmyisiä vuoria ja pitkiä metsättömiä, sanomattoman hiljaisia ja yksimuotoisia lakeuksia, jotka ovat kuin Afrikan autiot ja kamalat tienoot. Se mikä vielä enentää tätä hiljaisuutta ja yksinäisyyttä, on laululintuin täydellinen puute, joka on luonnollinen seuraus lehdikkoin ja puroin puutteesta. Korppikotkan ja tavallisen kotkan nähdään kyllä vuorenkukkulain vaiheilla lentelevän ja laukuillen kohoavan noiden pitkäin lakeutten ylitse, ja arkoja, kesuttomia kalkkuunaparvia hiipii kanervikkokankailla; mutta noita tuhansia pikkulintusia, jotka niin suuresti elähyttävät luontoa muissa maissa, tavataan vaan muutamissa Hispanian maakunnissa, ja näissä olletikin niissä hedelmä- ja puutarhoissa, jotka ovat asukasten huoneiden ympärillä.

Sisämaakunnissa saapi matkustaja monasti vaeltaa avarain tienoiden kautta, jotka ovat milloin viljeltyjä vainioita, niin pitkältä kuin silmä kantaa, milloin vihannoitsevia niittyjä, milloin paljaita ja ankarasti vaikuttavan auringon paahtamia. Jo vihdoin keksii hänen silmänsä kylän jollain jyrkällä kukkulalla tahi röhmyisellä vuorenrinteellä, jonkun vartijatornin rapistuneine tornineen ja jäännöksineen, joka muinoisina aikoina oli linnoitus, suojaksi keskinäisissä sodissa tahi Maurilaisten hyökkäyksiä vastaan rakettu; sillä vielä nytkin on useimmissa Hispanian tienoissa rahvaan kesken tapana keräytä keskinäiseen puolustukseen, noiden tiheässä liikkuvain rosvojoukkoin tähden.

Mutta vaikka iso osa Hispaniata puuttuu lehtoin ja metsäin kaunistusta, ja huolellisemman ja kauneutta tarkoittavan viljelyksen armaampaa suloisuutta, on kuitenkin sen luonto jaloa ja ylevää laatua, joka osaksi korvaa tuon puutteen. Se eräässä katsannossa osoittaa kansanluonnetta, ja minusta on kuin paremmin ymmärtäisin tuon ylpeää, terästyneen, kohtuullisen ja raittiin Hispanialaisen, hänen miehuullisen jäykkyytensä vaivoissa ja vastuksissa ja hänen ylenkatseensa ventomielisiä nautintoja kohtaan, kun olen oppinut tuntemaan sen maan jossa hän asuu.

Paitse tätä on Hispanian luonnon yksinkertaisissa, jäykissä piirteissä jotain, mikä täyttää sielun jaloilla ja ylevillä tunteilla. Molemmat Castiliat ja La Manchan äärettömät lakeudet, jotka ulottuvat niin pitkälle kuin silmä voi ottaa, ihmetyttävät meitä juuri paljaudellaan ja äärettömyydellään, ja niissä on jotain samaa kuin valtameren juhlallisessa suuruudessa. Matkustaisamme näissä äärettömissä erämaissa, silmä keksii siellä täällä jonkun kuljeksivan karjalauman, jota yksi ainoa paimen kaitsee, liikkumaton kuin kuvapatsas, ja varustettu hoikalla sauvalla, joka niinkuin keihäs kohoaa ilmaan; taikka näemme pitkän jonon hevos-aasia hiljaa liukuvan nummea pitkin, kuin kameelilauma erämaassa; taikka jonkun yksinäisen paimenen, väkipyssyllä ja pistinpuukkosella varustetun, niinkuin ryövärin hiipivän lakeudella. Näin on itse maan luonteessa, näin kansan tavoissa, puvussa ja näössä jotain Arabialaista. Yleinen epävakuus maassa näkyy siitä yleensä vallitsevasta tavasta että käydään aseissa. Paimenta kedolla, isompain karjalaumain kaitsijoita lakeuksilla ei tavata koskaan pyssyttöminä ja puukottomina. Varakkaampi maanmies uskaltaa harvoin lähimpään kauppalan ilman trabuco'ttansa (eräänlainen lyhyt pyssy), ja kenties on hänellä vielä muassaan jalan kulkeva palvelija pyssy seljässä, ja pienimmällekin matkalle lähdetään varustuksilla, jotka ovat samanlaiset kuin partioiretkelle sodassa lähdeittäissä.

Siksipä matkustetaankin Hispaniassa, vaarain tähden joiden alttiina matkustaja yhteisillä maanteilla on, tavalla joka, vähemmässä määrässä, on yhtäläinen kuin Itämaiden karavaanien. *Arrieros* eli ajomiehet kokoontuvat isompiin joukkoihin ja lähtevät määräpäivinä matkaan, isoina laumoina ja hyvästi varustettuina, jonka ohessa sattumoisin tavatut matkustajat monasti lisäävät heidän lukumääräänsä ja voimaansa. Tällä tavalla, joka on hyvin yhdenlaista kuin tapa oli vanhempina aikoina, käydään maassa kauppaakin. Aasin-ajajat, nämät maan oikeutetut partiolaiset, ovatkin ne jotka pitävät yleisiä kauppayhdistyksiä voimassa, vaeltaen tämän niemimaan halki Pyreanean vuorilta ja Asturian vuoritienoilta Alpuxarras vuorille, Serrania de Rondalle ja aina Gibraltarin porteille asti. He elävät visusti ja kohtuullisesti; heidän karkeasta verasta tehdyt *alforjas* (satulapussit) sisältävät heidän niukat ruokavaransa, yksi satulankoljussa rippuva nahkapullo heidän viininsä tahi vetensä, heidän lähtiessään noille jylhille vuorille ja suurille lakeuksille. Yksi maahan levitetty aasinloimi on aasin-ajajan vuode yöllä, ja kuormasatula hänen pään-alustansa. Hänen lyhyt mutta siro ja vankka ruumiinrakennuksensa osoittaa voimaa; hänen ihonsa on tumma ja ahvettunut; hänen silmänsä uskalias, mutta levollinen, paitse kun joku äkkipikainen mielenliikutus häntä elähyttää; hänen käytöslaatunsa on luonteva, miehuullinen ja kohtelias, eikä hän koskaan sivuuta matkustajaa juhlallisesti tervehtämättä: "*Dios guarde à Usted! Va Usted con Dios, Caballero!*" Jumala varjelkoon teitä, Jumala olkoon teidän kansanne, herraseni!

Koska näiden ihmisten koko tavara usein on niissä pakoissa eli tukuissa joita he aasinseljässä kuljettavat, heillä on aseensa aina käsillä, satulaan sidottuina ja hurjaan puolustukseen milloin hyvänsä valmiina. Mutta heidän suurempi lukumääränsä turvaa heidät isommilta rosvojoukoilta, ja yksinäinen, kantapästä kiireesen asti aseilla varustettu, *bandolero* (maantien rosvo), häilehtii Andalusalaisella hevosellaan niinkuin merirosvo matkavartiolla varustetun laivan vaiheilla, tohtimatta heitä hätyyttää.

Hispanian hevosaasin-ajajalla on ammentamaton varasto lauluja ja kertomaruskoja (balladeja), joilla hän karkoittaa ikävyytensä alinomaisilla matkustuksillaan. Nuotit ovat luonnonmukaiset ja mutkattomat, hyvin harvoilla vaihteluilla. Näitä he laulavat isolla äänellä, pitkillä loppuveltyksillä, kahden-reisin istuen hevosaasin seljässä, joka näyttää laulua hyvin vakaisena kuuntelevan ja askelillaan pitää tahtia nuotin mukaan. Nämät laulut ovat usein vanhoja romantilaisia taruja Maurilaisista, legendaaja, rakkauden lauluja, taikka, tavallisemmin, joku viisu jostain rohkeasta salakuljettajasta tahi uskaliaasta *bandolero*sta; sillä salakauppiaat ja rosvot ovat runollisia sankareita Hispanian alhaisemmassa, väestössä. Monasti laaditaan aasinajajan laulu yhtäkkiä, ja tarkoittaa jotain paikallisnäkyä tahi tapausta matkalla. Tämä suorasta päästä kokoonpanemisen ja laulamisen lahja on yleinen Hispaniassa, ja sen sanotaan perintönä kulkeneen Maurilaisilta. Omituisesti haaveellinen huvitus on näiden lauluin kuunteleminen niissä autoissa ja yksinäisissä tienoissa, joita ne selittävät, hevosaasin kellon kilinän, niinkuin tavallista on, niitä saatellessa.

Vaikutuksen mitä ihanimman tekee niinkään aasin-ajajain kohtaaminen jossain vuorensolassa. Ensin kuulet ensimmäisten hevosaasien kellot, jotka yksijonoisella kulkutuksellaan keskeyttävät hiljaisuuden noilla korkeilla ylängöillä; taikka kenties aasin-ajajan äänen, joka kiihoittaa laiskaa eli juonittelevaa aasia, taikka äänensä kaikella voimalla laulaa jotain vanhaa romansia. Lopuksi

näet hevosaasien verkalleen vaeltavan jyrkkää vuorensolaa pitkin, milloin laskeuten äkkijyrkkiä kallioita alas, näkyen jyrkkänä ylennyksenä taivaankantta vasten, milloin kiiveten louhisesta kolosta ylös. Näiden lähetessä näet heidän moniväriset koristeensa, villatupsunsa, silkkihipsunsa ja satulaloimensa; ja niiden mennessä ohitse antaa *trabuco* myttyin ja satulan takana matkustajalle aina merkin tien vaarallisuudesta.

Vanha kuningaskunta Granada, jonka alueelle kohta astumme, on Hispanian vuorisimpia seutuja. Suuret *Sierras*, eli vuoriharjanteet, ihan pensaattomat ja puuttomat, monivärisestä marmorista ja harmaasta kivistä kirjavat, kohottavat auringon paahtamat kukkulansa tummansinistä taivaanlakea kohti; kuitenkin löytyy näiden jyrkänneiden alla ihanasti vihannoitsevia hedelmällisiä laksoja, joissa autiot ja ihanat seudut ikäänkuin taistelevat ylivallasta, ja kalliokin on pakoitettu antamaan viikunoita, orangseja ja sitruuneja ja koristumaan myrtti- ja ruusupensailta.

Kun näissä jylhissä vuorensolissa näkee kaupunkeja ja kyliä, muureilla ja maurilaisilla linnoituksilla ympäröityjä ja, kuin kotkan pesät, kallioiden sekaan rakettuja, taikka vartijatornien jäännöksiä noilla korkeilla vuorenkukkuloilla, palajaa ajatus vastustamattomasti Kristittyin ja Maurilaisten ritarillisiin taisteluihin ja tuohon romantilaiseen otteluun Granadan valloittamisesta. Matkustaja, kulkiessaan näiden korkeiden Sierrain yli, on usein pakoitettu astumaan ratsailta ja taluttamaan hevostansa ylös ja alas noita jyrkkiä ja epätasaisia polkuja, jotka ovat kuin rikkinäisiä portaita. Välistä mutkistelee tie huikaisevia jyrkänneitä pitkin, ilman mitään käsipuuta alla olevaa syvyyttä vasten, ja menee sitten jyrkkiä, synkkiä ja vaarallisia rinteitä alas. Monasti täytyy ruoutustaa röhmyisten *barrancoin* eli notkelmain kautta, jotka ovat talvitulvista syntyneitä ja salakuljettajain synkkiä polkuja; jonka ohessa yleensä tuo merkillinen risti, ryöväyksen ja murhan muistomerkiksi johonkin yksinäiseen paikkaan tien varrella kiviraunioon pystytettynä, muistuttaa matkustajalle että hän nyt on rosvoihin piilopaikoissa, kenties tällä hetkellä jonkun väijyvän *bandoleron* tähyttävään silmäin esineenä. Monasti, ahtaiden, koukertelevain laksoin kautta pyrkiessään, hän kavahtaa käheästä mylvinästä ja näkee päällensä, jollain vihannalla paikalla vuorella, lauman Andalusian sonneja, jotka ovat noihin hurjiin tappeluihin kentäreillä aiottuja. Ihmisestä tuntuu kamalalta nähdessään noita hirmuisia eläviä, jotka kesuttomassa villiudessa, hirveällä voimalla varustetut, kuljeksivat laidunpaikoilla, jotka ovat nähneet niiden syntyvän, melkein peräti harjaumattomina ihmisiä näkemään: ne eivät tunne ketään muuta kuin yksinäisen painimen, joka heitä vahtaa; eikä tohdi hänkään aina heitä lähestyä. Näiden sonnien synkeä mylvinä ja niiden uhkaavainen katsanto, kun ne kallioilta katsovat alas, lisäävät tuon jylhän seudun kamaluutta ja oneutta.

Minä olen, huomaamattani, viehtynyt laveammin, kuin olin aikonut, kuvaamaan Hispaniassa matkustajaa kohtaavia esineitä; mutta kaikkein tältä niemimaalta seuranneiden muistoin muassa on jonkunlainen romantilaisuus, joka on kuvas-aistille kallis ja unhottumaton.

Oli ensimmäinen päivä Toukokuuta, jona matkakumppanini ja minä lähdimme Sevillasta matkalle Granadaan. Me olimme tehneet kaikki tarpeelliset valmistukset matkallemme, joka oli tehtävä vuoristen tienoiden kautta, jossa tiet tuskin ovat parempia kuin hevosaasin-ajajien polut ja tavallisesti ovat rosvoihin tähden rauhattomia. Kalliimmat kalumme olimme lähettäneet edeltäkäsien *arrierojen* (ajomiesten) muassa; me pidätimme luonamme ainoastaan vaatteemme, välttämättömimmät tarpeemme ja rahaa matkalla tehtäviin maksuihin; paitse näitä otimme rahaa omaan mukaamme, taitaaksemme hätätilassa tyydyttää rosvot, jos meitä hätyytettäisiin, ja pelastaa itseemme siitä julmasta kohtelusta, joka aina odottaa liian varovaista ja tyhjäkätistä matkustavaista. Pari vankkaa oritta olimme vuokranneet meille itsellemme, kolmannen vähäistä kuormaamme varten ja myös erään jäykän ja vahvan, Biscayasta olevan, noin kaksikymmenvuotiaan talonpojanrengin käytettäväksi, jonka piti opastaa meitä vuoriteiden sokkeloiden kautta, hoitaa hevosiamme, olla väliaikoina passarinamme ja joka aika suojelus-vartijanamme; sillä hänellä oli hirmuinen *trabuco* eli ratsupyssy muassaan, jolla hän aikoi puolustaa meitä *rateroja*, (vaanivia rosvoja) vastaan; hän puhui aina suuresti kerskatun tästä aseestansa, vaikka minun, kyllä vähäksi kunniaksi johtajallemme, täytyy tunnustaa, että se aina rippui laahaamattomana hänen satulansa takana. Kuitenkin oli hän rehellinen, iloinen ja hyväluontoinen poika, satuja ja sananlaskuja täynnä, samoin kuin paras kaikista aseenkantajista, kuuluisa Sancho, jonka nimen me hänelle annoimme; ja vaikka me kohtelimme häntä tuttavuudella kuin toveria ainakin, hän oikean Hispanialaisen tavalla yhtäkaikki ei rattoisimmallakaan mielellä ollessaan silmänräpäyksikään rikkonut kunnioittavaisen soveliaisuuden vaatimuksia.

Näin varustauneina ja tällaisen palvelijan kanssa lähdimme nyt matkalle, päättäen tehdä matkamme niin hupaiseksi kuin mahdollista. Kun tällaisella mielialalla ollaan, mikä matkustajalle on tämä Hispania, jossa viheliäisinkin ravintola on täynnä seikkailuksia kuin noiduttu linna, ja jokainen atria kuin uroteko! Valittakoot muut säännöllisten teiden puutetta, kallishintaisia hotelleja ja niiden mukavuuksien kaipuuta joita sievennykseen ja jokapäiväisyyteen kehkeyntyy maa tarjoaa. Minä pidän parempana tuon vaivaloisen kiipeilemisen vuorilla, tuon kuljeksivaisen seikkaisen vaeltaja-elämän, nuot teeskentelemättömät, vieraanvaraiset, vaikka puoli-hurjat tavat, jotka tekevät tämän romantilaisen Hispanian niin omituisen ihastuttavaksi.

Meidän ensimmäinen yöpaikkamme tarjosi meille huvituksen tätä laatua. Me tulimme päivän laskettua eräsen vähäiseen kaupunkiin vuoristossa, väsyttävän matkustuksen perästä avaran, aution lakeuden poikki, jossa useat sateenroikat olivat meidät läpimärjiksi kastelleet. Ravintolassa oli joukko *Miqueletes* nimellä tunnettuja jalkaisin metsästäjiä, jotka samoilivat tienoossa rosvoja kiini ottamassa. Muukalaiset, jommoiset me olimme, olivat tässä syrjäisessä kaupungissa outoja nähdä; isäntämme, yhdessä kahden tahi kolmen puheliaan, ruskeihin kaapuihin puetun kumppanin kanssa tutkivat passejamme muutamassa *posada'n* (ravintolan) nurkassa, jolla aikaa eräs *Alguazil* (kaupungin palvelija) lampun himeässä valossa teki

muistoonpanoja kirjaansa. Passimme olivat ulkomaankieliset ja saattivat heidät pulaan, mutta aseenkantajamme Sancho kävi heille heidän tutkimisessaan avuksi, ylistäen meidän persooniamme Hispanialaisen kaikella suuripuheisuudella. Sillä välin olivat muutamit aulisti annetut sikarit voittaneet kaikkein sydämet puolellemme, ja tuota pikaa oli koko seura täydessä liikkeessä näyttääkseen meitä tervetulleiksi. Itse Corregidorikin kävi meitä tervehtimässä, ja emäntämme kantoi suurella komulla sisään ison, ruovosta kudotulla istuinpaikalla varustetun nojatuolin, näin mahtavan miehen mukavuudeksi. Patrullin päällysmies söi illallisen meidän kanssamme; hän oli vilkas, puhelias ja iloinen Andalusalainen, joka oli ollut sotaretkellä Etelä-Amerikassa ja jutteli urotekojaan sodassa ja rakkauden asioissa, paljon leveäpuheisuudella, vilkkaasti liikehtien ja salamielisesti silmäillen. Hän sanoi meille, että hänellä oli luettelo kaikista rosvoista Hispaniassa, arveli voivansa nuuskia käsiinsä jokaisen heistä heidän lymyapaikoistaan ja tarjosi meille yhtä sotamiehistään suojelukseksi. "Yhdessä on kyllä suojelemaan teitä, Sennores; rosvoit tuntevat minut ja minun mieheni; ei tarvitse muuta kuin että yksi nähdään heistä, niin kauhistus leviää koko Sierralle." Me kiitimme häntä tarjouksestaan, mutta vakuutimme häntä samaan laatuun, että me hirvittävän aseenkantajamme suojelemina emme peljänneet kaikkiakaan Andalusian *ladroneja* (ryöväreitä).

Tämän kerskurin kanssa illastellessamme kuulimme kitarrilla soitettavan ja kastanjisilla napsutettavan, ja heti sen jälkeen äänistön, joka lauloi erästä kansan-nuottia. Isäntämme oli nimittäin koonnut kaikki laulajat, kaikki soittoniekat ja kaikki maaseudun kaunottaret lähiseudulta, ja mentyämme kartanolle, tarjousi meille kohtausta tosi-hispanialaiseen laatuun iloinen. Me istuimme ravintolan porttikäytävään, yhdessä isännän, emännän ja patrullin päällysmiehen kanssa; kitarrin kulki kädestä käteen, mutta eräs lystillinen suutari oli oikeastaan itse Orpheus tällä paikalla. Hän oli iloinen veitikka, viikset suunnattoman suuret ja mustat, ja takinhihat aina kynnärpään asti ylöskäännettyt; hän käytteli kitarriaan erinomaisella taitavuudella ja lauloi pieniä rakkaudenlauluja, luoden merkillisiä sivusilmäyksiä naisiin, joiden lemmikki hän silminnähävästi oli. Sitten tanssi hän katsojain suureksi huviksi yhden fandangon muutaman Andalusian tytön kanssa. Mutta ei yksikään naisista vetänyt vertoja isäntämme kauniille tyttärelle Pepitalle, joka oli puikahtanut pois muuttamaan vaatteitaan tätä tilaa varten ja oli koristanut päänsä orjantappuran ruusuilla, ja nyt teki tehtävänsä oivallisesti yhdessä volerossa erään nuoren, kauniin rakuunan kanssa. Me olimme käskeneet isäntämme antaa viiniä ja virvokkeita runsaasti kulkea seuran seassa; mutta vaikka siellä oli monenlaisia sotamiehiä, hevosaasin-ajajia ja maanmiehiä, niin ei yksikään heistä liiaksi nautinnut. Kohtausta oli tosiaankin maalarin esineeksi omansa: tuo kuvan-ihana ryhmä tanssivia, nuot puolittain sota-asussa olevat jalkajääräkerit, nuot talonpojat ruskeissa kaapuissaan; tuo vanha, laiha, lyhyellä, mustalla levätilällä huoliteltu kaupungin-palvelija niinikään, johon koko tämä lystillinen seura ei näyttänyt tekevän vähintäkään vaikutusta, ja joka loukossaan yhä jatkoi kirjoittamistaan ison vaskilampun himeässä valossa, jonka lampun olis sopinut olla Don Quixotten päivinä oleskelemassa.

En aiokaan säännöllistä päiväkirjaa kirjoittaa enkä siis kuvailla joka päivän erinäisiä kohtauksia, retkeillessämme noilla kukkuloilla ja noissa laksoissa, noilla rämeillä ja vuorilla. Me matkustimme juuri kuin oikeat salakuljettajat, pidimme hyvänämme mitä eteemme sattui, niin mieluiset kuin tukalatkien kohtaukset, sekaantuen kaikkiin kansanluokkiin ja säätyihin, joiden kanssa kävimme jonkunlaiseen kulkulais-kumppanuuteen. Tämä onkin oikea matkustuslaatu Hispaniassa. Koska tiesimme ruokakammion ravintoloissa tavallisesti olevan huonon ja koska myös tiesimme ne paljaat maisemat, joiden kautta matkustajan monasti on kulkeminen, niin olimme, matkalle lähtiessämme, olleet niin varuisat, että olimme antaneet aseenkantajamme hyvästi varustaa *alforja*'nsa (satulapussinsa) kylmällä ruoalla ja täyttää ison *botansa*, (nahkapullonsa) aina kaulaan asti valiolla viinillä Valdepennas'ista. Koska nämät sotavarat olivat sotaretkellemme paljoa tarpeellisemmat kuin yksin hänen *trabuconsakin*, niin käskimme hänen tarkasti pitää niitä vaarilla, ja minä tahdon tehdä hänelle sen oikeuden, ettei hänen kaimansakaan, hyvästä ruokahalustaan niin mainio Sancho, olis käynyt hänestä edelle huolellisena muonamestarina. Ja vaikka sekä hänen alforjansa että botansa varoja aikatavasta ja oikein oiva lailla käytettiin, näytti niillä yhtähyvin olevan se kummallinen omaisuus etteivät koskaan tyhjenneet, sillä meidän vaarinpitävä aseenkantajamme pani aina kaikki mitä iltaisistamme ravintoloissa jäi jäljelle suurella huolellisuudella talteen seuraavaksi päiväksi.

Kuinka yllättäviä atriota me nurmella nautimme, jonkun joen tahi lähteen reunalla, noiden varjoisain puiden alla! Ja kuinka suloiset *sietas* (ruokanukahukset) nurmelle levitetyillä kaapuillamme!

Me levähdimme eräänä päivänä puolenpäivän aikana, nauttiaksemme täänkaltaista atriata. Me olimme eräällä pienellä ihastuttavan vihriällä, kunnaila ympäröityllä, öljypuita kasvavalla niityllä. Kaapumme olivat erään jalavan alle, lorisevan puron partaalle, levitetyinä. Hevosemme olivat syömään liejattuina, ja Sancho toi alforjansa voitollisen näköisenä. Ne sisälsivät meidän neljäksi päiväksi varustetut ruokavaramme, jotka kuitenkin olivat saaneet melkein lisän illalla sitä ennen erästä hyvin varustetusta ravintolasta Antequerassa. Aseenkantajamme veti esiin nuot erinäiset ruoka-aineet, yhden toisensa perään, mutta epä näyttänytkään päähän pääsevän. Ensiksi tuli paistettu vohlanlapa, sitten kokonainen peltopyy, iso, paperiin kääritty kappale suolattua kapaturskaa, jäännös liikkiötä, sitten vielä puolinen kananpoika muutamain sämpylän kanssa, ja kaikkein viimeiseksi, hujan hajan, orangseja, viikunoita, rusinoita ja saksanpähkinöitä. Botansakin oli hän varustanut oivallisella Malagan viinillä. Joka kerta kun hän veti uuden palan ruokakammiostaan, hän riemastui meidän iloisesta hämmästyksestämme, heittäysi pitkäkseen nurmikolle ja nauroi että oli nikahtua. Ei mikään riemastuttanut meidän teeskelemätöntä matkakumppaniamme niin paljon, kuin että häntä hyvän ruokahalunsa tähden vertasimme Don Quixotten kuuluisaksi aseenkantajaksi Sanchoksi. Hän tunsu hyvästi vaeltavan Ritarin historian ja,

samoin kuin useimmat Hispanian alhaisemmasta väestä, hän täyttää totta usko sen tositapaukseksi.

"Kaikki nämät tapahtuivat kumminkin jo aikoja sitten, Sennor?" sanoi hän minulle muuana päivänä, kysyvästi katsoen minuun.

"Aikoja sitten," vastasin minä.

"Minä uskallan sanoa enemmän kuin tuhat vuotta tätä ennen?" jatkoi hän epäilevällä katsannolla.

"Minä uskallan sanoa, ei sitä vähempää."

Aseenkantaja oli tyytyväinen.

Atrioidessamme ja naurellessamme yksinkertaisen aseenkantajamme hulluttelemisille, lähieni meitä yksinäinen vaeltava kerjäläinen, melkein kuin pyhiin-matkustajan näköinen. Hän näytti joksikin elähtäneeltä mieheltä; harmaapartainen, sauvaan nojaava, vaikkei ikä vielä ollut hänen päätänsä kumarruttanut; kookas varreltaan, joka osoitti jalon ruumiinrakennuksen jäännöstä. Hän oli puettu pyöreään Andalusian hattuun, lammasnahka röijyyn, nahkahousuihin, säärystimiin ja varvikkaisiin. Hänen vaatteensa, vaikka vanhat ja paikatut, olivat siistit, hänen liikentönsä miehuulliset ja hän puhutteli meitä tuolla vakaisuudella ja kohteliaisuudella, joka on niin edullinen merkillisyys Hispanian alhaisemmissa kansanluokissa. Me olimme tällaiselle vieraille myötäisellä mielialalla ja annoimme hänelle oikullisesta laupiudesta moniaita hopearahoja, viipaleen hienoa nisuleipää ja pikarillisen valiota Malagaamme. Hän otti ne vastaan kiitollisuudella, mutta ei liehittävällä kohteliaisuudella. Hän maisteli viiniä, piti sitä aurinkoa kohti, jolla aikaa äkkipikainen hämmästys näkyi hänen kasvoissaan, tyhjensi sen yhdessä hengenvedossa ja sanoi: "Moneen vuoteen en ole juonut tällaista viiniä! Se on sydäntä vahvistava juoma näin vanhalle miehelle." Sitten katseli hän tuota kaunista leivän viipaletta: "*bendito sea tal pan!*" (siunattu olkoon tällainen leipä), sanoi hän ja pisti sen pussiinsa. Me kehoitimme häntä syömään tällä paikalla. "Ei, sennores!" vastasi hän; "viini on minun juotava taikka jätettävä, mutta leipä tulee minun ottaa kotiini ja jakaa omaisteni kanssa."

Sanchomme katsahti meihin kysyväisesti, ja koska hän silmistämme näki meidän vastauksemme, antoi hän vanhukselle muutamia aika paloja atriastamme, sillä ehdolla kumminkin että hänen piti istua meidän kanssamme ja syödä kunnan lailla.

Hän istui hetikohta vähän etäälle meistä ja alkoi syödä verkalleen ja tavalla, joka olis sopinut *hidalgo*'lle (aatelismiehelle). Paitse tätä osoitti tämä vanhus mittamääräisyyttä ja tyyntä mielenmalttia, joka pani minut ajattelemaan, että hän muinoin oli nähnyt parempiakin päiviä: hänen lauselmissaan, vaikka ne olivat mutkattomat, oli välistä jotain kuvailevaista ja runollista. Minä luulin häntä joksikuksi köyhtyneeksi herrasmieheksi. Minä erehdyin; kaikki tämä käytös ei ole muuta kuin Hispanialaisen luontoperäistä kohteliaisuutta, ja sitä runollista käännöstä ajatuksissa ja lauselmassa, jonka usein tapaamme tämän mielevän kansan alhaisemmissa luokissa. Viisikymmentä vuotta tätä ennen, näin kertoi hän meille, oli hän ollut lammaspaimenena, mutta nyt oli hän ilman palvelusta, ja hyljättyä. "Nuorra ollessani," sanoi hän, "ei voinut mikään saattaa minua levottomaksi eli murheelliseksi; aina olin minä terve, aina iloinen; mutta nyt olen yhdeksänkahdeksatta vuotias ja kerjäläinen, ja mieli alkaa lannistua."

Kuitenkaan ei hän ollut tavallinen kerjäläinen: vasta hiljakkoin oli häntä pakoittanut hänet tähän halventavaan yritykseen, ja hän antoi mieltä liikuttavan kuvauksen kilvoituksestaan näljän ja ylpeyden välillä, kun puute hirmuisuudessaan ensin kävi häntä väkevämmäksi. Hän palasi Malagasta, rahattomana, ei ollut kotvaan aikaan mitään maistanut ja kulki erästä suurta lakeutta pitkin Hispaniassa, jossa vaan harvassa ihmisiä asui. Miltei nälkään nääntyneenä valitti hän häntänsä erään *venta*'n (maaseudun ravintolan) ovella. *Perdon usted por Dios, hermano!* (Suokaa anteeksi, Jumalan tähden, veikkoseni!) tuli vastaukseksi, — tavallinen tapa Hispaniassa käskeä kerjäläisiä pois. "Minä menin sieltä," sanoi hän, "suuremman häpeän kuin näljän kanssa, sillä sydämeni oli vielä suurellinen. Niin tulini erälle korkea-ahteiselle, syvälle ja vikevälle virralle ja tunsin mieleni tekevän heittäytä siihen: mitäpä varten mokoma vanha, epäkelpo raukka, kuin minä olin, tarvitsikaan elää? Mutta seisoesani joen partaalla muistin Pyhän Neitsyen ja menin tieheni. Minä pyrin eteenpäin, kunnes näin erään maantalon, vähän matkaa tieltä, ja menin ulkopuolisesta kartanonportista sisään. Ovi oli kiinni, mutta kaksi nuorta Sennoraa istui akkunassa. Minä lähenin ja anoin almua: — *Perdon usted por Dios, hermano!* ja akkuna suljettiin. Minä hoippuroitsin ulos kartanosta, mutta nälkä voitti minut ja epätoivo valtasi sydämeni. Luulin jo viimeisen hetkeni tulleeeksi, panin portin viereen makaamaan ja peitin pääni, kuollakseni. Vähän ajan perästä tuli talon herra kotiin: nähtyänsä minun portin vieressä makaavan, paljasti hän pääni, sääli harmaita hiuksiani, otti minut asuntoonsa ja antoi minulle ruokaa. Tästä näette, Sennores, että meidän aina tulee luottaa Pyhän Neitsyen suojelukseseen."

Vanhus oli kotimatalla syntymäpaikkaansa, Archidonaan, joka oli lähiseudussa jyrkän röhmyisen vuoren kukkulalla. Hän osoitti tämän paikan vanhan Maurilaisen linnoituksen jäännöksiä. "Tuossa linnassa," sanoi hän, "asui eräs Maurilainen kuningas, siihen aikaan, kun sodat riehuisivat Granadassa. Kuningatar Isabella hätyytti sitä lukuisalla sotajoukolla, mutta kuningas katseli linnastaan pilvien seassa alas ja nauroi hänen vihastukselleen. Sitten ilmestyi Pyhä Neitsyt kuningattarelle ja vei hänet ja hänen sotajoukkonsa vuorelle, erästä salaista polkua myöten, josta ei koskaan sitä ennen ollut tietty mitään. Maurilainen, nähtyään hänen tulevan, hämmästyi, syöksähti hevosensa kanssa jyrkältä kalliolta alas ja musertui mäsäksi. Hänen hevosensa jäljet," sanoi vanhus, "näkyvät vieläkin kallion reunalla. Ja katsokaapa, sennores, tuolla on tie jota myöten kuningatar ja hänen sotajoukkonsa menivät ylös. Te näette sen, kuin nauhan, nousevan

vuoren kuvetta ylös, mutta mikä siinä on ihmeellistä on se, että vaikka sen etäältä näkee, se likemmä tultua katoaa."

Luultu tie, jota hän osoitti, oli epäilemättä joku hietainen ura vuorella, joka näytti ahtaalta ja kapealta etäälle, mutta leveni ja kävi epäselväksi likempää katsoen.

Vanhuksen sydämen viinistä ja kestätyksestä lämmitettyä alkoi hän kertoa meille historiata eräästä aarteesta, jonka tuo Maurilainen kuningas sotaretken aikana oli jälkeensä jättänyt. Vanhuksen oma asunto oli juuri linnan perustuksen vierellä. Kirkkoherra ja notario näkivät kolmasti unta tästä aarteesta, ja menivät kaivamaan unessa osoitetulle paikalle. Hänen oma vävynsä kuuli heidän kuokkainsa ja lapioidensa mukseen yöllä. Mitä he löysivät ei kukaan tiedä; heistä tuli yhtäkkiä rikkaat, mutta salaisuuden he pitivät omanaan. Näin oli tämä vanhus kerran ollut onnen ovea likellä, mutta oli tuomittu pysymään iäti poissa saman katon alta sen kanssa.

Olen havainnut, että taruja Maurilaisten kätkemistä aarteista, jotka ovat niin yleiset Hispaniassa, on enimmin kaikkein köyhimmässä kansaluokissa. Juuri tällä tavalla armas luonto lohduttaa mielikuvatuksilla todellisuuden puutteessa. Janoinen uneksii lähteitä ja juoksevia virttoja; nälkäinen komeita atrioita, ja köyhä kätketyltä aarteita; ei kenelläkään ole kuvas-aiisti rikkaampi ja väkevämpi kuin kerjäläisellä.

Viimeinen matkakuvaus jonka tahdon antaa, tulee olemaan eräs iltakohtaus pienessä Lora'n kaupungissa. Tämä on ollut kuuluisa sotaa käypä rajakaupunki Maurilaisten vallan aikana, ja on kerran ajanut Ferdinandin muuriensa luota takaisin. Se oli Boabdil'in apen, vanhan Aliatac'in suojelulinna, kun tämä uljas vanha soturi vävynsä kanssa lähti siihen onnettomaan päällekkäisyyteen, joka päättyi johtajan kuoleman ja kuninkaan vangiksi joutumalla. Lora on jylhällä paikalla autiossa vuorensolassa, Xenil-joen rannoilla, vuorten ja metsäin, niittyin ja lehtoin keskellä. Väestöllä näkyi vieläkin olevan sama rohkeus, sotaisa uskallus, kuin muinoisinakin aikoina. Ravintolamme oli juuri kaupungin asemaan sopiva. Sitä piti eräs nuori Andalusialainen leski, jonka kaunis mustasilkkinen basquinna, joka oli mustilla lasipalloilla koristeltu, sitä enemmän ylensi hänen soarean vartensa ja täyteläisten, notkeiden jäsentensä koko ihanuutta. Hänen käyntinsä oli luja ja jänteä, hänen mustat silmänsä täynnä tulta, ja hänen veikestelevä laatussa ja käytöksensä ja ne monenlaiset koristeet, joilla hän oli huoliteltu, osoittivat että hän oli tottunut ihailtavaksi.

Hänen miltei yksi-ikäinen veljensä oli laadulleen ja liikennöilleen hyvin sisarensa; he olivat Andalusialaisen Majon ja Majan täydelliset esikuvat. Veli oli pitkä, roteva ja sukeva, iholleen vaalea, öljymarjan-värinen, mustat kirkkaat silmät, käherät kastanjan-ruskeat viikset, jotka leuvan alla yhtyivät toisiinsa. Hän oli puettu pulskeaan, lyhyeen vihriään samettijakkuihin, joka soveltui oivallisesti hänen varteensa ja oli aina ylellisyyteen asti hopeanapeilla koristettu, valkoinen nenäliina kummassakin lakkariissa. Hänen housunsa olivat samaa vaatetta; napinrivit lanteista aina polviin asti; vaaleanpunainen silkkivaate, joka etupuolella pidettiin renkaalla kiini, ripui kaulasta sievä, poimuille lasketulle paidalle; vyö vyötäisten ympärillä; puolisaappaat mitä kauniimmasta ruskeasta nahasta, koreasti kirjaillut ja pohkioiden kohdalla avoimet, että sukat näkyisivät, ja punaiset kengät, jotka tekivät sievämuotoisen jalan kauneuden vielä enemmän silmään pystyväksi.

Hänen ovella seisossaan tuli ratsastava mies, joka alkoi hiljaa ja vakaisesti puhua hänen kanssansa. Tämä oli puettu samalla lailla ja melkein yhtä pulskeasti; noin kolmikymmen-vuotias, varrelleen vankka mies, tarmokkailla, Romalaisilla kasvonmurteilla, kasvot kauniit vaikka vähän rupulin-arpiset, ja käytös sievä, uskalias ja miltei rohkea. Hänen vahva, musta hevosen oli tupsuilla ja monivärisellä satulaloimella koristettu; satulan takana ripui pari lyhyttä ratsupyssyä. Koko olennolleen oli hän noiden salakauppiain näköön, jotka olin nähnyt Ronda-vuorilla, ja silminnähtävästi oli hän yksissä tuumin emäntämme veljen kanssa; ja päälliseksi, ellen erehdy, hän oli lesken suosittu ihailija. Koko ravintolassa ja sen asukkaissa olikin jotain salakuljettajain laatuista, ja pyssy seisoi loukossa kitarrin vierellä. Edellämämainittu ratsastaja vietti iltansa posadassa (ravintolassa) ja lauloi rohkeita kertomalauluja vuoritienoilta tulisesti ja hilpeästi. Illastellessamme tuli huoneeseen kaksi köyhää Asturialaista, anoen ruokaa ja yömajaa; he olivat joutuneet ryöväreiden käsiin palatessaan eräiltä markkinoilta vuoritienoossa ja menettäneet hevosen ja kaikki kaluvarastonsa, rahansa ja enimmänsä osan vaatteistansa; sitten oli heitä pieksetty, kun olivat vastusta tehneet, ja heidät miltei alastomiksi tielle jätetty. Matkakumppanini käski, omituisella äkkipikaisella jalomielisyydellään antaa heille atrian ja vuoteen, ja lahjoitti heille rahasumman, avuksi että kotiin pääsisivät.

Illempänä eneni henkilöiden lukumäärä näytelmässä. Eräs paksu, noin kuusikymmen-vuotias, roteva mies tulla kolusi huoneeseen emäntää puhuttelemaan. Hän oli tavallisessa Andalusian puvussa; iso sapeli kainalossa, viikset suuret ja miehen olento kerskaavaista pöyhkeyttä osoittava. Kaikki läsnäolevat näyttivät katselevan häntä suurella kunnioituksella.

Aseenkantajamme Sancho kuiskasi meille, että se oli Don Ventura Rodriguez, Loxan rohkeudesta ja voimakkaasta kädestään kuuluisa uros ja taistelija. Ranskalaisten Hispaniaan karatessa hätäytti hän kuusi ratsastajaa, jotka makasivat ja nukkuivat, vei ensin heidän hevosen omaan talteensa, kävi sitten sapelilla heidän kimppuunsa, tappoi yhden ja otti muut vangiksi. Tästä uroteosta oli kuningas määrännyt hänelle yhden Pesetan (viidennen osan Duro'a eli riksiä) jokapäiväiseksi palkinnoksi, ja suonut hänelle arvonimen *Don*.

Minusta oli lysti tarkata hänen leveäpuheisuuttaan ja suurellista käytöstään. Nähtävästi oli hän oikea Andalusialainen, yhtä kerskaavainen kuin urhoollinen. Hänellä oli aina sapeli kädessä tahi kainalossa. Hän pitää sitä alinomaa luonansa joka paikassa, niinkuin lapsi vauvaansa, kutsuu sitä

Santa Teresakseen ja sanoo, että kun hän sen tupesta vetää: *tembla la tierra*, silloin maa järisköön.

Minä istuin myöhäiseen yöhön ja kuuntelin tämän sekanaisten ryhmän monenlaista kanssapuhetta, joka Hispanialaisessa posadassa tavallisella keveydellä seurusteli keskenänsä. Me kuulumme salakauppia-lauluja, ryövärijuttuja, guerillatekoja ja Maurilaisia taruja. Näitä jälkimäisiä jutteli meidän kaunis emäntämme, joka teki runollisen kertomuksen *Infiernoista*, eli Loxan helvetillisistä seuduista, pimeistä, ontoista eli koloista, joissa maan-alaiset virrat ja vesiputoukset synnyttävät salamielisiä ääniä. Alhaisempi väestö sanoo rahanlyöjiä, aina Maurilaisten ajoilta asti olleen sinne sulkeutuneina ja Maurilaisten kuninkaiden näissä koloissa aarteitansa puolustavan.

Jos olis tarkoituksenani ollut, olisin saattanut täyttää koko tämän kirjan kertomuksilla ja kohtauksilla näiltä vaelluksiltamme; mutta eräs toinen aine houkuttelee minua. Näin matkustaen tulimme viimein alas vuorilta ja saavuimme kauniille *Vegalle* eli Granadan lakeudelle. Täällä otimme viimeisen atriamme eräässä öljypuulehdossa joen ahteella, tuo vanha Maurilaisten pääkaupunki ulohtaalla, elähtyneinä näkemästämme Alhambran vaaleanpunertavat tornit ja majesteettillisen Sierra Nevadan, jonka lumipeittoiset huiput loitolla sen takana levittävät hopeamaista kiiltoa. Taivas oli kirkas, ihan pilvetön, ja auringon hellettä lievensivät raittiit tuulet vuorilta; atrioittuamme levitimme kaapumme maahan ja nukuimme viimeisen siestamme, kukkasten vaiheilla surisevain mehiläisten ja öljypuissa kuhertelevain kaulus-kyyhkyjen meidät uneen tuuditeltua. Polttavan helteen sivumentyä me jatkoimme matkaamme pensas-aitain välitse, joita aloepensaat, indialaiset viikunapuut ja itsestään kasvavat puutarhametsiköt muodostivat, ja saavuimme viimein, auringon laskulla, Granadan porteille.

Matkustavaiselle, joka on lahjoitettu runollisuuden ja historian tunnolla, on Alhambra yhtä kunnian-arvoinen esine kuin Kaba, eli pyhä huone Meccassa, on Mahomettilaisille pyhiin matkustajille. Kuinka monet legendat ja sadut, todet ja tarumaiset, kuinka monet laulut ja romansit, Hispanialaiset ja Arabialaiset, rakkaudesta, sodista ja ritarillisuudesta, ovat ylistyttäneet tämän romanttilaisen rakennuksen muistoa! Lukija voi siis ajatella kuinka me ilahduimme, kun, heti Granadaan tultuamme, Alhambran kuvernööri antoi meille luvan ottaa haltuumme hänen joutilaat huoneensa tässä Maurilaisessa palatsissa. Virkavelvollisuudet vaativat kohta matkakumppanini sieltä pois; mutta minua pidätti useita kuukausia juurikuin joku lumous tässä tenhotussa linnassa. Seuraavat lehdet ovat tässä lumoavassa vankeudessa olleiden mielikuvatukseni ja tutkimusteni tulos. Jos ne lukijan mieleen voivat kuvata jotain tämän paikan hurmaavasta ihanuudesta, niin hän ei ole katuva, että jonkun ajan on kanssani oleskellut Alhambran muinaistaruilla ja lauluilla ylistetyissä saleissa.

Alhambran hallinto.

Alhambra on vanha linna eli Maurilaisten kuningasten Granadassa vahvistama palatsi, josta he vallitsivat tätä niin suuresti ylistettyä paratiisiaan, ja joka oli heidän valtansa viimeinen tuki ja luja paikka Hispaniassa. Palatsi on vaan osa linnaa, jonka torneilla tiheään varustetut muurit kulkevat säännöttömästi erään korkean kukkulan ympäri, joka kohoaa kaupungin yli ja on eräs Sierra Nevadasta eli tuosta lumipeittoisesta vuoriseljanteestä eroava haara.

Maurilaisten aikana linnaan voi mahtua neljäkymmentä tuhatta miestä sotaväkeä, ja oli se muutamin ajoin kuninkailla puolustuspaikkana kapinallisia alamaisia vastaan. Kuningaskunnan jouduttua kristittyin käsiin, pysyi Alhambra edelleen kuninkaallisena valtatiluksena, ja Castilian yksinvaltiaat ajoittain siinä asuivatkin. Keisari Kaarle V rupesi rakentamaan komeata palatsia sen muurien sisälle, mutta useat peräkkäin seuranneet maanjäristykset peljäsyttyivät hänet sitä valmiiksi saattamasta. Viimeiset kuninkaalliset henkilöt, jotka täällä asuivat, olivat Filippi V ja hänen kaunis puolisonsa Elisabetti Parmasta, kahdeksannentoista vuosisadan alulla. Suuria valmistuksia tehtiin heidän vastaanottamiseksi. Palatsi ja puutarhat korjattiin johonkin määrään, uusi huonerivi sisustettiin, ja Italialaiset taideniekat koristivat sen. Kuninkaallisen parikunnan asuminen täällä ei tullut kumminkaan olemaan pitkälinen, ja heidän poislähdettyään palatsi taas jäi autioksi. Kuitenkin vallitsi siellä, vielä aina jonkunlainen sodallinen komeus. Se oli kuvernöörin hallussa suorakohtaisesti kruunulta, sen lakipiiri ulottui aina Granadan esikaupunkeihin asti eikä ollut se tämän kaupungin ylipäällikön valtaan kuuluva. Siinä pidettiin melkeätä vartijajoukkoa, kuvernöörillä oli huoneensa vanhan Maurilaisen palatsin etupuolella, eikä koskaan tullut hän Granadaan ilman sodallista komua. Linna yksinään olikin vähäinen kaupunki ja sillä oli useampia katuja huoneiden kanssa, ja yksi Franciskanien luostari ja kirkko, muuriensa sisällä.

Hovin poissa-olo oli kuitenkin suuri onnettomuus Alhambralle. Sen kauniit salit olivat autioina ja muutamat niistä rapistuivat; puutarhat hävitettiin, ja suihkukaivot herkesivät vettä antamasta. Vähitellen täytyi sen huoneet maankulkureilla ja irtanaisella väestöllä; salakuljettajat, jotka käyttivät sen omavaltaista tuomio-oikeutta hävyttömästi harjoittaakseen avarata salakauppaa, ja kaikenlaiset varkaat ja konnat valitsivat sen turvapaikakseen, josta tekivät rosvousretkiä Granadaan ja sen ympäristölle. Hallituksen täytyi viimein käyttää mitä ankarimpia toimeenpiteitä tätä vallattomuutta vastaan; väestöä ruvettiin tarkkaan eroittelemaan; ei yksikään saanut aloilleen jäädä, joka ei ollut hyvämaineinen eikä tainnut laillisesti näyttää oikeuttaan siihen

todeksi; enin osa huoneita revittiin maahan, ja ainoastaan vähäinen kauppala jätettiin, niin myös kirkko ja Franciskanein luostari. Viimeisten rauhattomuuksien aikana Hispaniassa, kun Granada oli Ranskalaisten käsissä, oli Alhambra pakoitettu ottamaan heidän sotaväkeään vartijaväeksi, ja palatsissa asui siihen toviin Ranskalainen päällikkö. Sen valistuneen aistin kautta, joka aina on mainioittanut Ranskalaisia heidän voitoissaan, pelastettiin tämä Maurilaisen loiston ja suuruuden muistomerkki siitä täydellisestä hävityksestä, joka sitä uhkasi. Katot korjattiin, salit ja kalterit suojattiin ilman vaikutukselta, puutarhat viljeltiin, vedenjohdot laitettiin entisilleen, suihkukaivot alkoivat vielä kerran syytää kimelteleviä suihkujaan; ja Hispania saa kiittää vihollisiaan siitä, että sen kauniin ja huvittavin historiallinen muistomerkki ei ole perin hukkaantunut.

Poislähtiessään räjäyttivät Ranskalaiset muutamia ulkopuolisen muurin tornia ilmaan, jättäen nämät linnoituslaitokset tuskin puolustettavaan kuntoon. Tästä ajasta alkain ei tällä linnalla ole ollut mitään sodallista arvoa. Vartijaväkenä on pivollinen invaliiteja, joiden paraana velvollisuutena on vartioida muutamia ulkopuolisia tornia, joita välistä käytetään valtiovankkeuksina; ja kuvernööri, joka on lähtenyt pois Alhambran kukkulalta, asuu nyt Granadassa, että sitä mukavammin ja joutuisammin voisi hoitaa virkavelvollisuutensa.

En malta lopettaa näitä ilmoituksia linnan tilasta, mainitsematta nykyisen maanherran, Don Francisco de Gernan kiitettäviä ahkeroisia, joka on käyttänyt kaikkia niitä vähäiä apuvaroja, jotka ovat hänelle tarjona olleet, pitääkseen tätä palatsia jotensakin välttävissä kunnossa, ja joka viisailla toimillaan ja puuhillaan on viivytännyt sen kovinkin varmaa rapistumista. Jos hänen edellisensä olisivat yhtä huolellisesti täyttäneet velvollisuutensa, niin Alhambra kenties vielä seisois alkuperäisessä kauneudessaan; ja jos hallitus auttais häntä tavalla, joka vastais hänen ahkeruuttansa, niin tätä rakennusta kenties vielä kävis säilyttäminen kaunistukseksi maalle, ja se voisi vielä monina vuosisatoina panna uteliaat ja sivistyneet matkustavaiset ihmettelemään.

Alhambran sisäpuoli.

Matkustajat ovat niin monasti ja niin juurtajaksain selittäneet Alhambran, että vaan pikamaisessa kuvauksessa siitä arvattavasti on kyllä virkistämään lukijassa vanhoja muistoja; tahdon sentähden vaan hyvin lyhykäisesti mainita käyntiäni siinä, aamulla tuloni jälkeen Granadaan.

Me lähdimme tuosta La Espada nimisestä posadasta (ravintolasta) ja astuimme suoraan mainion Vivarrambla tornin poikki, joka ennen muinoin oli Maurilaisten ritarien keihäis-pelien näyttämönä, ja nyt on suuri markkinapaikka. Täältä menimme pitkin Zacatinea, joka oli pääkatu Maurilaisten aikaisessa avarassa pasaarissa, jossa pienet kauppapuodit ja ahtaat kadut vielä säilyttävät itämaista laatua. Käytyämme erään avonaisen paikan yli, vastapäätä kenraalikapteinin palatsia, menimme erästä ahdasta, koukertelevaa katua ylöspäin, jonka nimi muistutti meille Granadan ritarillisia aikoja. Sitä kutsutaan *Calle'*ksi (luetaan Kalje) eli Gomarien kaduksi, erään Maurilaisen, vanhoissa aikakirjoissa ja lauluissa mainion, perheen nimeltä. Tämä katu vei erälle kreikalaisesta rakennuslaatuista olevalle, Kaarle V:n rakentamalle porttikäytävälle, jonka kautta astutaan Alhambran alueelle.

Portilla istui kolme ryysyistä ja ikäloppua sotamiestä, kivipenkillä uinailen, Zegrien ja Abencerragien jälkeisiä; eräs pitkä laiha roikale, jonka tummanruskea kaapu silminnähtävästi oli aiottu peittämään hänen repaleisia alusvaatteitaan, loikoili päivänpaisteessa, puhellen erään vanhan vahdissa olevan sotamiehen kanssa. Astuissamme porttikäytävään hän kävi meitä vastaan ja tarjousi meille linnaa näytttelemään.

Minulla on, niinkuin matkustavaisilla ylipäänsä, jonkunlainen inho apukernoihin opastelijoihin eikä ollut minusta anojan pukukaan mieleen.

"Tunnet hyvinkin tämän paikan, sen arvaan?"

"Ninguno mas; pues, Sennor, soy hijo de la Alhambra." (Ei kukaan tunne sitä paremmin; sillä, herra, minä olen Alhambran poika.)

Hispanian alhaisemmat kansaluokat käyttävät aina hyvin runollisia lausemia. "Alhambran poika!" nämät sanat miellyttivät minua hetikohta. Tuo repaleinen puku, jossa uusi tuttavani esiintyi, sai jonkunlaisen arvollisuuden silmissäni. Se oli paikan onnenvaiheiden vertauskuva ja sopiva jäännöksen jälkeiselle.

Vielä tein hänelle muutamia kysymyksiä, ja huomasin että hän tosiaan ansaitsikin ottamansa arvonimen. Hänen esi-isänsä olivat asuneet linnassa, polvesta polveen, aina siitä asti kun se valloitettiin. Hänen nimensä oli Mateo Ximenes. "Siispä ehkä olette," sanoin minä, "suuren Kardinaali Ximeneen jälkeinen?" — "*Dios sabe, Sennor!* (Jumala tiesi). Se on mahdollista. Me olemme vanhin perhe Alhambassa — *Christianos Viejos* (vanhoja kristityltä), ilman sekoitusta Maurilaisista tahi Juutalaisista. Tiedän kyllä että me olemme suuresta perheestä sukuperää, mutta minä olen unhottanut mistä. Isäni kaiken sen tietää; hänellä on kilpimerkkinsä majansa seinällä tuolla ylhäällä linnassa." — Ei löydy yhtään Hispanialaista, olkoon se kuinka köyhä hyvänsä, joka ei väitä olevansa korkeata syntyperää. Tämän ryysyisen aatelismiehen ensimmäinen arvonimi oli kuitenkin minun mielestäni hänen paras puolustuksensa, jonka tähden mielelläni otinkin "Alhambran pojan" palvelukseeni.

Me olimme nyt ahtaassa notkelmassa, jossa oli kauniita lehtoja, jyrkkä ylönousu ja useampia mutkistelevia polkuja, joiden sivuilla oli kivi-istuimia ja suihkukaivoja. Vasemmalla kädellä meillä oli Alhambran tornit; oikealla puolen, vastapäätä kirkkoa, näimme niinkään yhtä korkeita tornia eräällä louhisella kukkulalla. Nämät olivat, niinkuin meille sanottiin, niinkutsutut *Torres Vermejas*, eli Punaiset Tornit, punaisesta väristään näin kutsutut. Ei kukaan tiedä niiden alkuperää. Ne ovat paljoa vanhemmat Alhambraa; muutamat luulevat niitä Romalaisten, toiset jonkun Phoinikialaisen siirtokunnan rakentamiksi. Päästyämme tuolta jyrkältä ja varjoisalta polulta ylös, olimme kohta erään ison nelisnurkkaisen Maurilaisen tornin juurella, joka oli jonkunlaisena vartijatornina, jonka kautta päämenopaikka linnaan oli. Vartijatornissa tapasimme toisen ryhmän invaliiteja, joista yksi seisoivat yhdessä pääportilla, ja toiset, rikkiänsi kaapuihinsa kääriytyneinä, uinaillivat kivipenkeillä. Tätä porttikäytävää kutsutaan *Oikeuden Portiksi*, tuomioistuimen mukaan, joka, Maurilaisten vallan aikana, tämän holvin alle kokoontui, tutkimaan ja tuomitsemaan vähempiä asioita: yleinen tapa Itämaisissa kansoissa, ja Pyhässä Raamatussa monessa kohti mainittu.

Ison porstuvan muodostaa mahdollottoman suuri Arabialainen, hevosenkengän muotoinen, holvikaari, joka ylettyy puoliväliin tornin korkeutta. Tämän holvikaaren loppukiveen on mahdollottoman suuri käsi hakattu. Itse käytävässä porstuvan viimeiseen kiveen on samalla tavalla suunnaton avain koverrettu. Jotka luulevat tuntevansa Mahomettiläisiä vertauskuvia, sanovat kättä opillisuuden ja avainta Maurilaisten uskonnon vertauskuvaksi; tämä jälkimäinen, he lisäävät, on ollut heidän sotalippuunsa maalattuna, silloin kuin he tekivät Andalusiassa alaisekseen, vastoin kristillistä vertauskuvaa, ristiä. Toisen selityksen antoi kumminkin Alhambran oikea poika, ja alhaisemman väestön käsitteiden kanssa paremmin yhtäpitäväisen, jotka ajattelevat jotain salaperäistä ja taikaista kaikessa mikä on Maurilaista, ja yhdistävät kaikenlaista taikauskoa tähän vanhaan Maurilaiseen linnaan.

Mateon selityksen mukaan sanoi eräs taru, joka juonti alkunsa vanhimmissa asukkaista ja jonka hän oli isältään ja isän-isältään kuullut, että käsi ja avain olivat taikakuvat, joiden varassa Alhambran kohtalo oli. Se Maurilainen kuningas, joka oli sen rakentanut, oli ollut mainio noita, eli oli, niinkuin muutamat luulevat, luvannut hänensä perkeleelle ja loihtinut koko linnan. Täten oli se pysynyt useita satoja vuosia, vastoin myrskyjä ja maanjäristyksiä, jota vastoin melkein kaikki muut Maurilaiset rakennukset olivat kukistuneet ja kadonneet. Tämä lumoustila oli, tarun mukaan, kestävä, kunnes ulkopuolisessa kaareissa oleva käsi oikenee alas ja tarttuu avaimen kiini, jolloin koko rakennus romahtaa alas, ja kaikki Maurilaisten sen alle kaivamat aarteet tulevat näkyviin.

Vastoin tätä turman tietävää ennustusta rohkenimme kumminkin mennä tuon noidotun porttikäytävän läpi, koska mieltämme suuresti rohkaisi Pyhän Neitsyen suojelus; jonka kuvan näimme pääportin päällä.

Mentyämme vartijatornin läpi, me astuimme erästä muurien välitse mutkistelevaa polkua, ja tulimme eräälle aukinaiselle paikalle linnan sisällä, jonka nimi on *Plaza de los Algibes*, se on Vesisäiliöiden Tori, näin kutsuttu niistä suurista vesitydyistä sen alla, joita Maurilaiset ovat juuri kallioon hakanneet, varustaakseen linnaa vedellä. Täälläkin on mahdollottoman syvä kaivo, joka antaa mitä puhtainta ja kirkkainta vettä; muistomerkki tämäkin Maurilaisten tarkasta mausta, jotka olivat väsymättömät ahkeroisissaan saada tätä elementtiä kristallinpuhtaana.

Tämän avonaisen paikan eli esplanadin etupuolella on se loistoisa rakennus jonka Kaarle V aloitti ja joka, niinkuin sanotaan, oli aiottu himmentämään Maurilaisten kuninkaiden residenssin loiston. Kaiken suuruutensa ja loistoisan rakennuslaatunsa kanssa se kumminkin oli meistä kuin julkeata ahdingontekoa tuolle arvoisalle muinaisjäännökselle; me astuimme sen ohitse ja menimme erään tavallisen yksinkertaisen portin kantta, joka vei Maurilaisen palatsin sisäpuolelle.

Muutos oli miltei hurmaavainen; mielestämme oli niinkuin tuota pikaa olisimme siirtyneet toisiin aikoihin ja toiseen valtakuntaan, ja niinkuin olisimme astuneet Arabialaisen historian näyttämölle. Me olimme nyt isolla, valkealla marmorilla ladotulla ja molemmissa päissään keveillä Maurilaisilla pylväsriveillä kaunistetulla kartanolla; sillä on nimenä *Albercas* eli *Vesisäiliön kartano*. Keskellä tätä oli mahdollottoman suuri vesi-arkku eli kalalammikko, satakolmekymmentä jalkaa pitkää ja kolmeakymmentä leveä, kultakaloilla varustettu ja orjantappura-aidalla ympäröity. Kartanon yläpäästä kohoaa *Comares*'in iso torni.

Alapäästä menimme erään Maurilaisen holvikäytävän kautta mainiolle *Leijonain pihalle*. Ei mikään osa tätä rakennusta anna täydellisempää käsitettä sen alkuperäisestä kauneudesta ja loistoisuudesta kuin tämä; sillä ei mikään osa ole kärsinyt niin vähän vahinkoa ajan hävityksistä. Keskellä pihaa on tuo romaaneissa ja historiassa mainehikas lähde. Alabasteriset vesisäiliöt valuttavat vieläkin timanttipisaroihin, ja ne kaksitoista leijonaa, jotka niitä kannattavat, viskovat vieläkin kristalli-suihkujaan, niinkuin Boabdilin päivinä. Piha on kaunistettu kukkapenkeillä ja ympäröity keveillä Arabialaisilla arkaadeilla; näitä kannattavat keveät, valkoiset marmoripylväät. Rakennuslaatu täällä, samoin kuin koko muussakin palatsissa, on merkillinen enemmän pulskuudesta kuin suurenmoisuudesta, ja osoittaa tarkkaa ja hienoa aistia ja taipumusta huolettomaan nautintoon. Katsellessa noita keveitä pylviäitä ja noita näöltään kestävämpiä, muuriin koverrettuja teoksia, on työläs käsittää kuinka noin paljo on voinut säilyä vuosisatoin hävityksistä, maantäräysten pudistuksista, sodan väkivallasta, sivistyneiden matkustavaisten ei tosin väkivaltaisista mutta yhtä turmiollisista varkauksista; ja milteipä tee mieli uskoa tuota kansassa käypää tarua, että mahtava tenhous suojelee tätä kaikkea.

Yhdellä sivulla kartanoa viepi komeasti koristettu portti majesteettilliseen saliin, jossa on

valkoinen marmorilattia, ja jota kutsutaan *Kahden Sisaren Saliksi*. Kupulaki, eli laterna, laskee saliin lauhentunutta valoa ja aina raitista ilmaa. Alapuolet seinä ovat nelisnurkkaisista Maurilaisista tiilikivistä, joille muutamia Maurilaisten kuninkaiden vaakunoita on maalattu; yläpuolet sitä vastoin ovat koristetut kauniilla stukki-teoksilla, joka keino keksittiin Damaskossa. Nämät teokset ovat isoja, kuoseihin valetuita laakoja ja niin taitavasti kokoonliitetyitä, että näyttävät olevan suurella huolella laaditut keveiksi basrelieveiksi (yläiskuvauksiksi) ja haaveellisiksi arabeskeiksi (lehditys-kuvauksiksi), jotka ovat rasvotut koraanin lauseilla ja runollisilla kirjoituksilla, Arabialaisilla ja Kufilaisilla kirjaimilla. Nämät koristeet seinillä ja kupulaeilla ovat vahvasti kullatut, ja välipaikat maalatut lasuuri-kivellä ja muilla loistavilla ja kestäväillä väreillä. Molemmiin puolin salia on koveroita ottomaaneille ja lepovuoteille.

Yläpuolella erästä sisäistä ovipaikkaa on balkongi, josta taittiin mennä naisten huoneisiin. Vaatevarjostimet ovat vielä aloillaan, joiden välitse haaremin mustasilmäiset kaunottaret kenenkään näkemättä taisivat tirkistellä viliseviin saleihin heidän allansa.

Mahdotonta on katsella tätä itämaisten tapain mielipaikkaa, siirtymättä mielikuvatuksessa jälleen muinaiseen arabialaiseen taruelämään ja miltei odottamatta että saa nähdä jonkun salatempuun prinsessan käden viittovan balkongilta, eli kahden mustan silmän vilkkuvan ristikkoin välitse. Kauneuden asunto seisoo vielä täällä, niinkuin se olis vielä eilen ollut asuttuna; mutta missä ovat Zoraydat ja Lindaraxat.

Toisella puolen Leijonain Pihaa on Abencerragien sali, näin kutsuttu noiden uljaiden tähän mainioon sukuun kuuluvain Ritarien nimeltä, jotka täällä kavalasti murhattiin. Moni epäilee tämän kertomuksen totuutta; mutta meidän nöyrä palvelijamme, Mateo, osoitti juuri sitä pientä porttia pääportissa, jonka kautta heidät sanotaan sisälle viedyn, ja valkoista marmorikaivoa keskellä kartanoa, jonka päällä he mestattiin. Hän näytti meille myöskin muutamia punaisia pilkkuja kivityksessä, heidän verensä jälkiä, joita, kansanluulon mukaan, ei saada ikänä poispyyhityiksi. Nähdessään meidän uskovan mitä hän sanoi, lisäsi hän, että monasti öisin ajoin Leijonain Kartanolla kuultiin sekavata kumua eli tohua, niinkuin väkijoukon kohua, johon silloin tällöin yhtyi hiljainen kilinä, joka oli kuin kahleiden etäinen sälinä. Tämän kohun vaikutti arvattavasti ne kohisevat ja porisevat vesiputoukset, jotka kivipihan alla kulkevat putkien ja rännien kautta, vieden vettä kaivoihin; mutta Alhambran pojan kertoman tarun mukaan, tämän äänen vaikuttaa noiden täällä mestattuun Abencerragien hahmut, jotka öillä kummittelevat sillä paikalla, jossa he mestattiin, ja huutavat taivaan kosta murhaajillensa.

Leijonain Kartanolta me palasimme Albercan kartanolle, eli suurelle kalalammikolle, josta jatkoimme vaellustamme Comares'in Tornille, joka on saanut nimensä Arabialaisesta rakennusmestaristaan. Tämä on varsin vahva rakennus ja majesteettillisen korkea, sillä se on muuta palatsia paljoa korkeampi ja siitä näkee sille jyrkälle kukkulan rinteelle, joka äkisti viestää Darron rantoihin. Maurilainen holvikäytävä vei meidät avaraan ja korkeaan saliin, joka täyttää tornin sisäpuolen ja oli Maurilaisten kuninkaiden vastaanotto-huone, jonka tähden sitä myös sanotaan Lähettien saliksi. Siinä on vielä jälkiä sen muinaisesta loistosta. Seinät ovat runsaasti koristetut stukki-teoksilla ja lehdityksillä; kupea laki seeteripuusta, joka, korkeutensa tähden, melkein katoaa hämärään, kiiltää vieläkin runsaasta kultauksesta ja Arabialaisen pensselin loistoisista väreistä. Kolmella puolella salia on syvät akkunakomerot, hakatut noihin suunnattoman paksuihin muureihin, joiden balkongeilta näkee alas Darron vihantaan laksoon, Albyacinin kaduille ja luostarille, ja niinikään etäiselle Vegalle (lakeudelle).

Minä saattaisin juurtajaksain selittää muutkin ihastuttavat huoneet tällä puolella palatsia; Tocodorin, eli kuningattaren vaatetushuoneen, avonainen belvedere (ihantola), erään tornin huipussa, jossa Maurilaiset sulttanittaret nauttivat vuorilta puhuvia raikkaita vilvoittavia tuulia ja läheisen paratiisillisen seudun näkyalaa; vähäisen erilleen aidatun Patio'n, eli Lindaraxan puutarhan alabasteri-kaivonsa kanssa, myrtti- ja ruusupensas-aitoiteen, sitruuni- ja pomeranssi-lehtoineen; nuot viileät kylpysalit ja luolat, joissa päivän kimaltelevä valo ja kuuma helle lievennettiin salalaatuisiksi hämäräksi ja raitistuttavaksi viileydeksi. Mutta en tahdo kovin kauan viipyä näissä näyissä; tarkoitukseni on vaan antaa lukijan yleisesti katsahtaa asuntoon, jossa hän, jos niin hyväksi näkee, viipyköön ja kuluttakoon aikaa minun seurassani ja vähitellen tutustukoon sen paikkoihin.

Vettä, jota Maurilaisilla kanavilla johdatetaan vuorilta, juoksee runsaasti koko palatsin kautta, se täyttää sen kylpy- ja kalalammikot, viskoo kimalteleviä suihkuja sen saleihin, taikka juoksee poristen ränneissä marmorilla ladottuun pihain läpi. Maksettuansa kuninkaalliselle asunnolle veronsa ja käytyänsä sen puutarhoissa ja niityissä, juoksee se rinnettä alas kaupunkiin lorisevina ojina, tahi pursuavina suihkuina, ja pysyttää alinomaista vihannuutta niissä lehdoissa ja lehtimajoissa, jotka ympäröivät ja kaunistavat Alhambran kukkulata.

Ne vaan, jotka ovat oleskelleet etelän kuumassa ilmanalassa, voivat oikein arvata sen hekuman, jota ihminen nauttii asunnossa, joka yhdistää vuoritiendien raitistuttavan ilman laksoin viileyteen ja vihannuuteen.

Sillä aikaa kun kaupunki alapuolella näänny puolenpäivän helteessä, ja auringon paahtama Vega vipajaa silmissä, humisevat Sierra Nevadan raitistuttavat tuulahukset Alhambran korkeiden salien läpi ja levittävät sen puutarhaan hyvänhajuista lemuja. Kaikki kehoittaa tuohon leutoisaan lepoon, joka on eteläisten maiden autuus, ja sillä aikaa kun puoleksi ummistunut silmä varjotuilta balkongeilta katselee tätä hohtavaa maisemaa, on korva huvitettuna lehtoin huminalla ja juoksevain vetten suloisella lorinalla.

Comares'in torni.

Lukija on saanut lyhykäisen kuvauksen Alhambran sisäpuolesta, ja halunnee nyt yleistä katsahusta sen ympäristöihin. Aamu on kirkas ja suloinen, eikä ole aurinko vielä saanut kyllin voimaa hävittääkseen yön virvoittavaa viileyttä; sentähden tahdomme nousta Comares'in tornin huippuun ja katsella Granadaa ja sen lähiseutuja.

Tule siis, hyvä lukija, ja seuraa minua tuohon runsailla kuvateoksilla koristettuun etehiseen, joka vie Lähettien saliin. Kuitenkaan emme tahdo saliin mennä, vaan käännyimme vasemmalle kädelle, tuohon pieneen oveen, joka tekee aukon muuriin. Pidä tarkoin varasi! tässä on jyrkät kiertoraput, mutta niukasti päivänvaloa; näitä ahtaita, pimeitä ja kierteleviä portaita ylös ovat kumminkin Granadan uljaat kuninkaas ja heidän kuningattarensa nousseet tornin harjalle, pitämään silmällä Kristittyin kohti marssivia sotajoukkoja ja katselemaan taisteluita Vegalla. Jo vihdoinkin olemme penkereillä kaunistetulla katolla ja saatamme hengittää vähän aikaa, sillä aikaa kun yleisesti silmäilemme kaupungin ja maiseman loistoisata panoramaa: louhisia vuorenkukkuloita, vihannoitsevia laksoja ja tuota hedelmällistä lakeutta, linnaa, tuomiokirkkoa, Maurilaisia tornia ja Göthiläisiä kupukirkkoja, kaatuvia rakennuksia ja kukoistavia lehtoja.

Menkäämme likemmä harjaa ja katsokaamme suoraan alas. Katsosta, yhdellä puolen on meillä koko Alhambran keto näkymässä ja me saatamme nähdä sen kartanoille ja puutarhoihin. Tornin juurella on Albercan piha, suuren vesisäilönsä eli kalalammikkonsa kanssa, ympäröity kukkaisistutuksilla; tuolla on Leijonain kartano, kuuluisine suihkukaivoineen ja keveine Maurilaisine holvikäytävineen, ja keskellä palatsia on Lindaraxan pieni puutarha, juuri palatsin sydämeen haudattuna, ruusupensaineen ja sitruuni-lehtoineen ja rehevästi vihannoitsevine pensas-aitoineen.

Tuo meitä ympäröitsevä, neliskulmaisilla torneilla varustettu harja-jono, joka ulottuu kukkulan huipun ympäri kokonansa, on linnan ulkoinen raja. Muutamat tornit ovat, niinkuin näet, ainoastaan raunioita, ja niiden vankat jäännökset ovat peitetty viiniköynnöksillä, viikunapuilla ja aloe-aidoilla.

Katselkaamme nyt tornin pohjaista puolta. Korkeus huikaisee; tornin perustuksetkin ovat korkeammat kuin tämän jyrkän, viestävän kukkulan lehdot. Ja katsopas, pitkä halkeama noissa vahvoissa muureissa osoittaa että tuo halkeama on syntynyt jostain noita maanjäristyksiä, jotka aika ajoin ovat nostaneet niin paljon peljästyttä Granadassa, ja jotka, ennen tahi myöhemmin, välttämättömästi muuttavat tämän kukistukseensa kallistuvan rakennuksen raunioruhoksi. Tuo syvä, ahdas lakso allamme, joka vähitellen lavenee, jota enemmän se ulkoontuu vuorista, on Darron lakso. Sinä näet sen vähäisen joen koukertelevan lehtoin, lehtimajain ja hedelmä- ja kukkaistarihain läpi. Se oli muinaisina aikoina mainio joki, sillä sen aallot kuljettivat, kultaa muassaan ja sen hietaa seulotaan vieläkin usein, toivossa että siinä löydettäisiin tätä kallista metallia. Muutamat noista valkoisista huvihuoneista, jotka siellä täällä haamoittavat lehtokujain ja viinitarhain välitse, olivat Maurilaisten maaseudullisia turvapaikkoja, joissa he nauttivat ihastuttavain puutarhainsa virkistytäviä sulohajuisia lemuja.

Tuo korkealla oleva palatsi, korkeine valkeisine tornineen ja pitkine holvikäytävineen, joka kääntää etupuolensa tuota vuorta kohti, ihanain lehtoin ja rippuvain puutarhain keskellä, on Generalife, yksi Maurilaisten kuninkaiden kesälinnoja, johonka he menivät kuumaksi vuodenaikaksi, nauttimaan vielä viileämpää tienoota kuin Alhambran on. Tuo paljas kukkulan huippu tuonempana sitä, muutamine muodottomine raunioineen, on *Silla del Moro*, eli *Maurilaisen olopaikka*, näin kutsuttu sentähden että se oli onnettoman Boabdilin turvapaikkana erään kapinan aikana, jossa hän istui ja surullisena katseli kapinallista kaupunkiansa.

Juoksevan veden lorina kuulun silloin tällöin laksosta; se tulee erään Maurilaisen myllyn vesijohdosta, kukkulan juurelta. Lehtokuja tuolla ulompana on *Alameda* (poppelimetsä) pitkin Darron rantaa, mieluinen kävelypaikka iltasilla, ja rakastavain kohtauspaikka kesä-öinä, jolloin käytävien varrella olevilta penkeiltä usein kuullaan kitarrin näpytystä. Tätä nykyä näkee siellä vaan muutamia vetelehtäviä munkkeja ja joukon vedenkantajia Avellanon kaivosta.

Sinä säikähdyt ja kavahdat? Se vaan on haukka, jonka olemme pesästään säikäyttäneet. Tuo torni on parvelevain lintuin oikea pesäpaikka; pääskysiä ja muita pikku lintusia on kosolta joka halkeamassa ja raossa, ja ne lentelevät sen ympärillä kaiken päiväkauden; ja yöllä, kun kaikki muut ovat levolle menneet, esiintyy kamala hukkapöllö piilopaikastaan ja antaa tornin harjoilta kuulla turmaa ennustavan huutonsa. Katsopas kuinka haukka, jonka liikkeelle säikäytimme, laukuilee pois tuolla alhaalla, hiipoo puunlatvoja ja purjehtii raunioille tuonemman Generalifeä!

Jättäkäämme nyt tämä puoli tornia ja kääntäkäämme silmämme lännen puolelle. Täällä näemme, etäältä, Vegaa rajoittavan vuoriharjanteen, tuon vanhan rajan Maurilaisen Granadan ja Kristittyin alueen välillä. Sen huippuun välissä näemme vieläkin sotaisia kaupunkeja, joiden harmaat muurit ja katonharjat näyttävät olevan samaa kappaletta kuin kalliotkin, joille ovat raketut; ja sieltä täältä näkyy jonkun kallion nenältä yksinäinen *Atalaya* (vartijatorni), ikäänkuin pilvistä katseleva läheisiin laksoihin.

Noista solukoista, Lopen vuoren-ahdingon kautta, astuivat Kristittyin sotajoukot Vegalle tuon harmaan ja paljaan vuoren juurelle, joka on melkein erillään kaikista muista ja ojentaa rohkean louhisen kätensä lakeudelle ulos, ja nämät laumat hyökkäsivät äkisti kohti, lentävin lipuin, torvien räikkyessä ja rumpujen rämistessä. Kuinka muuttunut on nyt tämä taulu! Haarniskoittuin sotijain kimelteleväin rivien sijassa, me näemme ahkerain hevosaasin-ajajain verkallisen kulkueen

hitaasti liukuvan pitkin vuoren syrjää. Tuolla loitompana on kuuluisa Pinos-silta, mainio monesta verisestä ottelusta Maurilaisten ja Kristittyin välillä, mutta vielä mainiampi sinä paikkana, jossa Kolumbo saavutettiin ja kuningatar Isabellan lähettiläät kutsuivat hänet takaisin, juuri silloin kun epätoivossaan aikoi lähteä pois maasta ja Ranskan hoville esittää löytötuumansa.

Kas tuossa toinen paikka, löytäjän historiassa niinikään merkillinen. Tuo aamu-auringon paisteessa kiiltävä jana muuria ja tornia, juuri keskellä Vegaa, on Santa Fén kaupunki, jonka tuo katolinen kuningas ja kuningatar rakensivat, Granadan piirityksen aikana, sittenkuin ankara tulipalo oli hävittänyt heidän leirinsä. Noiden muurien sisäpuolella kutsui tuo sankarillinen kuningatar Columbon takaisin, ja niiden sisällä tehtiin se sopimus, jonka seurauksena oli uuden maailman löytäminen.

Täällä, etelän puolella, vilkkuu silmä Vegan kaseville kauneuksille, tämän kukoistavan erämaan puutarhoille, lehdoille ja uhkeille hedelmätarhoille, joita koukertelevan Xenilin hopeoitut aallot leikkovat, muodostaen lukemattomia noroja, jotka täytetään vedellä vanhoista Maurilaisista kanavista ja pukevat tienoon vihannuuteen joka ei koskaan lakastu. Täällä ovat ne ihastuttavat maakartanot, puutarhat ja lehdot, joiden omistuksesta Maurilaiset niin urhoollisesti taistelivat. Yksin nekin talot ja majat, joissa nyt talonpoikia asun, säilyttävät arabeskein ja muiden somain koristeiden jälkiä, jotka osoittavat niiden olleen loistoisia asuinpaikkoja Maurilaisten ajalla.

Tuonnempana Vegan lehdoilla kaunistettua tienoota näet etelää kohti jakson jyliä kukkuloita, jota alas hevosaasia hiljaan tulla jonottaa. Eräältä noiden kunnaiden huipulta loi onneton Boabdil viime kerran silmänsä Granadalle, ja antoi helppoa sille epätoivolle, joka ahdisti hänen sieluansa. Se on paikka joka on mainio kertomalauluissa ja historiassa, ja sitä kutsutaan "*Maurilaisen viimeiseksi huokaukseksi*."

Nosta nyt silmäsi tuon vuoriruhon lumipeitteiselle huipulle, joka kiiltää kuin valkoinen kesäpilvi sinisellä taivaalla. Se on Sierra Nevada, Granadan uljuus ja ihastus; sen viilistytävään tuulten ja iäisen vihannuuden, sen purskuvain suihkukaivoin ja iäti kuivamattomain virtain lähde. Tämä majesteettillinen vuoriruhko antaa Granadalle paljouden nautintoja, joka on harvinainen eteläisessä maassa olevalle kaupungille: pohjaisen ilmanlaadun pirteän kasvillisuuden ja keveän ilman, yhdistettyinä tropiikimaiden auringon elähyttävään lämpöön ja eteläisen taivaan pilvettömään siniin. Juuri tuo sen kukkuloille kokoutunut lumi se on, joka, kesän lisääntyneen kuumuuden mukaan, lähettää puroja ja virtoja joka lakson ja notkon kautta Alpuxarras-vuorissa, ja levittää uhkeata vihannuutta ja hedelmällisyyttä moniin onnellisiin ja yksinäisiin laksoihin.

Näitä vuoria kyllä sanottakoon Granadan kunniaksi. Niiltä nähdään koko Andalusia ja ne näkyvät sen kaukaisimpiinkin tienoihin. Hevos-aasin ajaja tervehtii niitä, kun hän polttavilla lakeuksilla saa niiden lumipeittoiset kukkulat näkyviinsä; ja Hispanialainen merimies laivansa kannella, tuolla loitolla, loitolla Keskimeren sinertävillä laineilla, huomaa ne aateksivaisen näköisenä, ajattelee ihanaa Granadaa ja laulaa matalalla äänellä jonkun vanhan kertomalaulun Maurilaisista.

Mutta jo on kyllä — aurinko paistaa korkealta vuorien päällitse ja valaa polttavaa hellettään päämme päälle. Jo on tornin penkereillä kaunistettu katto lämmin jalkaimme alla; lähtekäämme täältä, astukamme alas ja virvoitelkaamme meitämme lakikäytävään alla Leijonain Kaivon ympärillä.

Mietteitä Maurilaisten vallasta Hispaniassa.

Mieluisimpia paikkojani on balkongi Lähettien salin keskimmäisen akkunan ulkopuolella, Comares'in korkeassa tornissa. Olen vastikään istunut siellä, nauttimassa pitkän kauniin päivän loppua. Aurinko, joka vajosi Alhambran purppurapunaisten vuorten taa, loi sädevirtaa Darron laksoon ja levitti surullista kultausta Alhambran punaisille torneille; Vega, keveällä auterella peitettyä, oli kuin kultainen järvi edessäni. Ei ainoakaan tuulahus häirinnyt tämän tunnin onnellisuutta, ja vaikka heikkoja kitarrin helähyksiä ja iloisia ääniä silloin tällöin nousi Darron lehdoista, tekivät ne linnassa vallitsevan merkillisen hiljaisuuden ainoastaan sitä juhlallisemmaksi. Se oli yksi noita hetkiä ja luonnon näytelmiä, joissa muisti vaikuttaa miltei lumoavasti ja, niinkuin ilta-aurinko, joka loi viimeistä heloansa näille rapistuneille torneille, säteillään valistaa muinaisten aikain jaloisuutta.

Istuissani ja katsellessani vaikutusta minkä vähenevä päivänvalo teki tähän Maurilaiseen linnaan, tarkistui huomioni tuohon keveyteen, pulskeuteen ja hekumallisuuteen koko sen sisäisessä rakennuslaadussa, ja sen täydelliseen vastakohtaisuuteen noissa isoissa, synkissä ja juhlallisissa Götiläisissä rakennuksissa, joita Hispanialaiset valloittajat rakensivat. Jo rakennuslaatuakin osoittaa noiden kahden sotaisaa kansan vastakkaista ja yhdistämätöntä luonnetta, jotka niin kauan taistelivat ylivallasta tällä niemimaalla. Vähitellen aloin vakaisesti miettiä Hispanian Arabialaisten merkillisiä onnenvaiheita, joiden koko olemassa oleminen on kuin kerrottu taru ja varmaankin on historian harvinaisimpia, mutta kumminkin loistoisimpia sivuseikkoja. Niin mahtava ja pitkälinen kuin heidän valtansa olikin, tuskin tiedämme kuinka meidän tulee kutsua heitä. He olivat tavallaan ilman laillista maata oleva, nimetön kansakunta. Eronnut, Europan rannoille viskattu laine tuosta suuresta Arabialaisesta tulvasta kuin olivat, heissä näyttää olleen tuon tulvan ensimmäisen hyökkäyksen koko ankaruus. Heidän valloitusretkensä Gibraltarin

kalliosta Pyreanean vuorille oli yhtä pikainen ja loistoisa, kuin Muhamettilaisten voitot Syriassa ja Egyptissä. Mikä vielä enempi on, jollei heitä olis ehkäisty Tours'in lakeuksilla, olisi kenties koko Ranskanmaa, koko Europa yhtä helposti voitettu, kuin Itämaan valtakunnat, ja Puolikuu vielä tänäkin päivänä levittäisi valoansa Parisin ja Londonin temppeleiltä.

Pyreanean vuorten tuolle puolen karkoitettuina luopuivat Asian ja Afrikan sekanaiset parvet, jotka tämän suuren tulvan tekivät, Muhamettilaisesta valloitus-aatteesta, ja koettivat Hispaniassa perustaa rauhallista ja pysyvää herrautta. Valloittajina he osoittivat yhtä paljon urhoollisuutta kuin malitteellisuutta, ja molemmissa näissä omaisuuksissa kävivät he yhden aikaa edelle niistä kansoista, joiden kanssa he taistelivat. Syntymätienoiltaan eroitettuina he rakastivat sitä maata, jonka he katsoivat Allahn lahjaksi, ja kokivat kaunistaa sitä kaikella, mikä voi vaikuttaa ihmisen onnellisuuteen. He perustivat valtansa viisaille ja kohtuullisille lakisäädelmille, viljelivät ahkerasti tieteitä ja taiteita, edistivät maanviljelystä, käsitehtaita ja kauppaa, ja muodostivat näin vähitellen valtakunnan, jota etevämpi varallisuudessa ja onnessa ei mikään muu ollut, keräsivät huolellisesti ympärilleen sen suloisuuden ja sievistyksen, josta Arabialainen valtakunta idässä korkeimman sivistyksensä aikana oli mainio, ja levittivät itämaisen opillisuuden valoa yöpeittoisen Europan läntisissä tienoissa.

Hispanian Arabialaisista kaupungeista tuli pakopaikkoja kristityille taideniekkoille, joissa nämät saivat opetusta hyödyllisissä taiteissa. Toledon, Cordovan ja Granadan yliopistoissa kävi muiden maiden nuorukaisia, oppimassa Arabialaisten tieteitä ja tullaksensa tuntemaan muinaisuuden läjättyä viisauden aarteita; iloisten tieteiden harrastajat menivät Cordovaan ja Granadaan, oppimaan Itämaiden runoutta ja musiikkia; ja pohjan teräkseen puettut sotijat riensivät sinne, vaurastumaan ritarillisissa harjoituksissa ja harjautumaan ritarillisuuden laadullisiin, sievistettyihin tapoihin.

Jos Muhamettilaiset muistomerkit Hispaniassa, jos Cordovan moskea, Sevillan Alkazar ja Granadan Alhambra vielä ovat kaunistetut päällekirjoituksilla, jotka komeillen kerskaavat heidän valtansa pysyvyydestä ja mahtavuudesta; käyneekö tätä kerskausta tyhmänrohkeana ja mielettömänä pilkkaaminen. Sukukuntia sukukuntain, vuosisatoja vuosisatain perästä oli kadonnut, ja yhä pysyivät he maansa omistuksessa. Aikakausi oli kulunut, pitempi kuin se oli mikä oli kulunut siitä ajasta jolloin Normannit valloittivat Englannin, ja Musan ja Tarikin jälkeiset taisivat yhtä vähän ajatella tulevansa maanpakoon ajetuiksi, kuin Rolfin ja Wilhelmin jälkeiset ja näiden vanhat paroonit taisivat uneksia tulevansa ajetuiksi takaisin Normandian rannikoille.

Yhtäkaikki ei ollut Muhamettilainen valta Hispaniassa muu kuin loistava ulkomainen kasvi, joka ei tehnyt pysyvää juurta siihen maahan, jota se kaunisti. Naapureistaan lännessä uskonnon ja tapain voittamattomilla esteillä eroitettut, ja heimolaisistaan idässä merillä ja erämailla, he olivat itsekseen oleva kansa. Koko heidän olemisensä oli pitkäällistä, vaikka loistoissa ja ritarillista taistelua jalansijasta valloitetussa maassa.

He olivat Islamin ulkovartioita ja rajanvahtia. Hispanian niemimaa oli se suuri tappelutanner, jossa pohjan Götiläiset sotijat ja idän Muhamettilaiset valloittajat yhtyivät toisihinsa ja taistelivat herraudesta, ja Götiläisen yksipintainen ja kestävä urhoollisuus voitti viimein Arabialaisen uljaan rohkeuden.

Ei milloinkaan ole minkään kansan häviö ollut täydellisempi, kuin Hispanialaisten Maurilaisten oli. Missä he ovat? Kysy Barbarian rantamailta ja sen autioilta kaupungeilta. Heidän muinoin mahtavan valtakuntansa maanpakoon ajetus jäänökset katosivat Afrikan raakalaisten sekaan ja herkesivät olemasta kansa. He eivät ole edes omaa nimeäkään jälkeensä jättäneet, vaikka he noin kahdeksan vuosisataa tätä ennen olivat itsepäällinen kansa. Maa, jonka he olivat kodikseen valinneet ja jota olivat vuosisatoja hallussaan pitäneet, kieltäytyy heitä tunnustamasta, muina kuin valloittajina ja väkivaltaisina anastajina. Ainoastaan muutamat harvat rapistuneet muistomerkit todistavat heidän voimaansa ja valtaansa, samoin kuin yksinäiset kalliot, syvällä jonkun maan sisämaissa, osoittavat muinaista laajaa ja hirmuista vedenpaisumusta. Semmoinen muistomerkki on Alhambra. Muhamettilainen rakennus kristityssä maassa, Itämainen palatsi lännen Götiläisten loistorakennusten keskellä; uhkea muistomerkki urhoollisesta, ymmärtäväisestä ja sivistyneestä kansasta, joka valloitti, vallitsi ja katosi.

Talouden hoito.

Jo on aika että annan lukijalle käsitteen minun taloudellisesta laitoksestani tässä merkillisessä asunnossa. Kuninkaallisen palatsin, Alhambran, hoito on uskottu eräälle vanhalle, naimattomalle naiselle, nimeltä Donna Antonia Molina, mutta jota, Hispanialaisen tavan mukaan, tavallisesti ja tuttavallisesti sanotaan *Tia Antoniaksi*, eli täti Antoniaksi. Hän pitää Maurilaisia puutarhoja ja salia voimassa ja näyttää niitä muukalaisille; tästä vaivasta luovutetaan hänelle kaikki palatsia katsomassa käyviltä tulevat sivutulot, ja kaikki puutarhain tuotteet, jonka ohessa hän on velvollinen tilapäissä antamaan kuvernöörille veron hedelmistä ja kukista. Hänen asuinhuoneensa ovat eräässä kulmassa palatsia; ja hänen perheensä kuuluu yksi veljenpoika ja yksi veljentytär, kahden eri veljen lapset. Veljenpoika Manuel Molina on useilla hyvillä omaisuuksilla lahjoitettu nuori mies ja Hispanialainen Graviteti. Hän on palvellut armeijassa, sekä Hispaniassa että Länsi-Indiassa, mutta tutkii nyt lääkintätiedettä, toivoen kerta pääsevänsä lääkäriksi tässä linnassa,

joka virka vuosittain tuottaa ainakin lähes kaksisataa Suomen markkaa. Sisarentytär taas on pienoinen pyylevä, mustasilmäinen Andalusian tyttö, nimeltä Dolores (murhe), mutta joka, kiiluvista silmistään ja iloisesta luonteestaan, ansaitsee iloisemman nimen. Hän on tätinsä kaiken tavaran varma perillinen, johon tavarahan kuuluu muutamia rappioisia huoneita linnassa, jotka antavat noin satakymmenen markkaa vuotuista tuloa. En ollut kauan ollut Alhambassa, ennenkuin keksin vionen rakkauden olevan olemassa ymmärtäväisen Manuelin ja hänen mustasilmäisen orpanansa välillä, ja ettei mikään estänyt heitä yhdistämästä tuumiaan ja toiveitaan, muu kuin tohtorinkirja ja paavin erilupa, heidän likeisen sukulaisuutensa tähden.

Kelpo Antonian kanssa olen minä tehnyt sen sopimuksen, että hän antaa minulle ruoan ja huoneen, ja pieni ilomielinen Dolores siivoaa kamarini ja palvelee minua pöytään. Myös on minulla komennossani eräs pitkä, änkyttävä vaaleatukkainen hoitukka, nimeltä Pepe, joka tekee työtä puutarhoissa ja mielellään tahtois olla minun passarini, johon virkaan kumminkin Mateo Ximenes, "Alhambra poika," on ennen häntä ennättänyt. Tämä reipas ja palvelukseen mieluinen poika on, en oikein tiedä itsekään millä lailla, osannut asetella niin, että hän alinomaan, siitä asti kun ensi kerran kohtasin häntä linnan portilla, on ollut minun vaiheillani ja on niin oleutunut asioihini, että viimein on jäänyt aloilleen ja itse asettanut hänensä palvelijakseni, oppaakseni, vartijakseni ja historialliseksi aseenkantajakseni, niin että minun on ollut täytymys parantaa hänen pukuansa, että hänen kävis tarpeellisella arvollisuudella näyttäminen moninaisissa askareissaan ja toimituksissaan. Hän on sentähden pannut vanhan, harmaan kaapunsa pois, kuin käärme nahkansa, ja käy nyt, omaksi sanomattomaksi tyytyväisyydekseen ja toveriensa suureksi hämmästykseksi, siistissä Andalusialaisessa hatussa ja jakussa. Siivon Mateon päävika on kovin pitkälle menevä halu olla hyödyllinen. Koska hän tykönään tietää, että hän on ikäänkuin luikahtanut palvelukseeni ja että minun mutkaton ja hiljainen olemislaatuini tekee hänen palveluksensa tyhjäksi toimitukseksi, niin hän ponnistaa kaikkea keksimystaitoaan, tehdäksensä hänensä minulle oikein tarpeelliseksi. Minä olen kuin pääsemättömissä hänen apukernaudesta; minä en pääse askelta astumaan ulkopuolelle palatsia, kävelläkseni sinne tänne linnassa, hänen olematta hetikohta kintereilläni, jolloin hän selittää kaikki mitä näen; ja jos minä rohkenen lähteä ympäristön kukkuloille kävelemään, väittää hän olevansa oikeutettu seuraamaan minua suojelijavahtina, vaikka suuresti pengon hänen, jos päällekkäus tehtäisiin, ennemmin luottavan pitkiin sääriinsä, kuin vankkoihin käsivarsiinsa. Tähän katsomatta ompa Mateo-parka toki toisinaan hyvinkin lystillinen kumppani; hän on teeskentelemätön, aina hyvällä mielellä, puhelias ja juoruileva kuin kylän-parturi, ja tuntee tarkoin kaikki paikan ja ympäristön ämmäin jutut; mutta se minkä hän suurimmaksi ansiokseen lukee, on hänen tätä paikkaa koskeva satuvarastonsa; hän tietääkin kertoa juttuja mitä kummallisimpia jokaisesta linnan tornista, holvi- ja porttikäytävästä, jotka kaikki hän silmittömästi todeksi uskoo.

Useimmat näistä on hän, oman kertomuksensa mukaan, oppinut isän-isältään, erältä saturikkaalta räätälistä, joka eli kunnes oli liki satavuotias eikä koko elinaikanaan ollut käynyt kuin kahdesti linnan alueen ulkopuolella. Hänen työhuoneensa oli, miltei kokonaisuena vuosisatana, kokouspaikkana muutamilla kunnian-arvoisilla hölppähuulilla, jotka tavallisesti siinä viettivät iltayönsä, puhellen muinaisista ajoista, palatsin salaisuuksista ja siinä olleista kummallisista tapauksista.

Tämän historiallisen räätälin koko olento, hyörintä ja pyörintä, ajatukset ja elämä olivat täten rajoitetut Alhambra muurien sisälle; siellä oli hän syntynyt, siellä eli ja hengitti hän ja siellä oli hänellä toimeentulonsa; siellä hän kuoli ja haudattiinkin. Onneksi jälkimaailmalle ei hänen satuviisautensa ole hänen kanssansa hukkaantunut. Uskottavan Mateon oli jo poikana tapa tarkasti kuunnella isän-isän ja tämän työpöydän ympärille keräytyneen juoruseuran kertomuksia, ja on hän täten koonnut varaston verrattomia tietoja Alhambra, joita ei löydy kirjoissa ja jotka tosiaankin suuressa määrässä ansaitsevat jokaisen tiedonhaluisen lukijan huomiota.

Nämät ovat ne ihmiset, jotka vaikuttavat minun kodillisiin mukavuuksiini Alhambra, ja minä kysyn, onko yhtään niistä valtamiehistä, Maurilaisista tahi Kristityistä, jotka ennen minua ovat tässä palatsissa vallinneet, palveltu suuremmalla uskollisuudella taikka onko hänellä vallastaan ollut suurempaa iloa?

Noustessani aamusilla ylös, kantaa minulle Pepe, tuo änkyttävä puutarhan renki, äskenpoimittuja kukkia veroksi, jotka sitten Dolores, joka katsoo kunniaksensa saada kamarini parhain tavoin koristetuksi, taitavalla kädellä järjestää ruukkuihin. Atriani nautin minä missä sattuu; välistä jossain Maurilaisessa salissa, välistä lakikäytävissä Leijonain kartanolla, kukkain ja suihkulähteiden keskellä; ja mennessäni ulos viepi minut palvelevainen Mateo vuoripaikoille mitä romantilaisimmille ja laksoin ihanoille huvipaikoille, joista jokainen, poikkeuksetta, on jonkun kummallisen jutun näyttämö.

Vaikka minä mieluisimmin vietän suuremman osan päivää yksinäni, menen minä toisinaan käymään Donna Antonian vähäisessä kodillisessa seurassa. Tämä kokoontuu tavallisesti johonkin vanhaan Maurilaiseen kamariin, joka on sekä köökinä että salina, koska nurkkaan on laitettu törkeätekoinen tulisija, jonka savu on soaissut värit seinillä ja pian kokonansa hävittänyt muinaiset arabeskit. Yksi balkongilla varustettu akkuna, josta näkee Darron laksoon, laskee viilistytävää iltatuulta huoneeseen; ja täällä syön minä kohtalaisen iltaisen, hedelmiä ja maitoa, ja käyn perheen kanssapuheeseen osalliseksi. Hispantilaisilla on luontoperäinen lahja, eli synnynnäinen hyvä äly, joka tekee heidät ymmärtäväisiksi ja lupaisiksi seuraimisiksi, kuulukoot mihin säätyyn hyvänsä ja olkoon heidän kasvatuksensa ollut kuinka vajavainen tahansa; tähän tulee vielä, ettei he koskaan ole halpamielisiä eli roistomaisia; luonto on lahjoittanut heille syntyperäisen arvollisuuden ja mielen ylevyyden. Kelpo Tia Antonia on nainen, jolla on syvälinen ja hyvä ymmärrys, vaikka häneltä puuttuu sielun sivistystä; ja kirkas-silmäisessä Doloresissa on,

vaikka hän kaikkiansa ei ole lukenut kuin kolme tahi neljä kirjaa, ihastuttava sekoitus luontaisuutta ja tervettä ymmärrystä, ja hän hätäyttää minut monasti sattuvilla ja teeskentelemättömillä kokkapuheillaan. Veljenpoika huvittaa meitä välistä lukemalla jotain vanhaa Calderonin tahi Lope de Vegan ilvenäytelmää, jota hän silmännähtävästi ei tee ainoastaan meitä huvittaakseen, vaan myös sivistyttääkseen orpanaansa Doloresta, vaikka, hänen suureksi nöyrystyksensä, tämä pieni tyttö nukkuu ennenkuin ensimmäinen näytös on loppuun luettu. Välistä käy Tia Antonian luona vieraisilla ystäviä ja alustalaisia läheisestä kauppalasta, taikka invaliitien vaimoja. Nämät kohtelevat häntä, palatsin suojelijana, suurella kunnioituksella, ja pyytelevät hänen suosiotansa kertomalla uutisia kotoansa taikka ongittuja kulkupuheita Granadasta. Kuunnellessani näitä iltajuoruja olen saanut tietää monta merkillistä tapausta, jotka selittävät kansan tapoja ja lähiseudun omituisuuksia. Ne olivat vaan mutkattomia kertomuksia viattomista huvituksista, ja saivat kaiken miellyttävyytensä ja arvonsa paikan laadusta. Minä kävelen lumotulla pohjalla ja olen romantilaisilla kuvilla ympäröity. Aina lapsuudestani asti, jolloin minä, Hudsonin rannoilla, ensi kerran viehdyin eräsen vanhaan Hispanian historiaan sodista Granadassa, on tämä kaupunki aina ollut minun valvovain unelmaini esineenä, ja usein vaeltelin minä kuvas-aistillani Alhambran romantilaisissa saleissa. Niin ovat siis nämät unelmat nyt vihdoin viimein toteutuneet! Kuitenkaan tuskinpa saatan minä uskoa aistejani, eli ajatella, että minä todellakin asun Boabdilin palatsissa ja sen balkongeilta katselen tuota ritarillista Granadaa! Kävellessäni näissä Itämaisissa ilman-aloissa ja kuullessani suihkulähteiden lorinata ja satakielien lauluja; hengittäessäni ruusujen lemuja ja tuntiessani tämän sulohajuisen ilman-alan vaikutusta, mieleni melkein tekee ajatella olevani Mahometin paratiisissa, ja että pieni pyylevä Dolores on yksi noita heloittavia Houreja, jotka ovat aiotut panemaan oikeauskoisten autuaallisuuden mittaa kukkurallensa.

Karkuri.

Sittenkuin kirjoitin edelliset sivut, meillä on ollut vähäinen surullinen tapaus Alhambrassa, joka on synkistytännyt Doloresin iloisia kasvoja. Tällä pienellä tytöllä on naisellinen intohimo kaikenlaisiin kotieläimiin, ja yksi Alhambran rapistuneita kartanoita on täynnä näitä hänen lemmikkejensä. Komea riikinkukko kanansa kanssa näyttävät pitävän kuninkaallista valtikkaa paisuneille kalkkunoille, härskyville piskukanoille ja tavallisten kukkoin ja kanain roistojoukolle. Mutta Doloresin paraana ilona oli kuitenkin, joku aika tätä ennen, kaksi nuorta kyyhkystä, jotka äskettäin olivat käyneet pyhään aviosäätyyn ja hänen suosiostaan tunkeneet pois erään keltakailavan kissan poikinensa.

Asunnoksi, jossa heidän piti aloittaa taloutensa, oli hän valmistanut erään vähäisen kamarin köökin vieressä, jonka akkuna oli muutamalle hiljaiselle Maurilaiselle pihalle päin. Tässä elivät he onnellisessa tietämättömyydessä siitä että löytyi toinenkin maailma tuonnempana kartanoa ja sen päivänpaisteisia kattoja. Ei milloinkaan ollut heidän mieleensä juolahtanut lähteä harjan yli liitelemään, tahi aina tornin huipuille asti lentämään. Heidän onnellinen yhteytensä siunattiin viimein kahdella täplittömällä ja lumivalkealla munalla, heidän pienen emäntänsä sanomattomaksi iloksi. Ei mikään saattanut kiitettävämpää olla, kuin nuorten äskennaineiden käytös tässä hupaisessa tilassa. He makasivat vuorottain pesässä, kunnes munat olivat pojiksi haudotut, ja niin kauan kuin höyhenettömät pienokaiset tarvitsivat lämpöä ja suoja; toisen näin maatessa, meni toinen ruokaa hankkimaan ja toikin sitä aina varalta.

Tämä aviollinen onnellisuus sai aivan äkkiä kovan kolauksen. Muuanna aamuna, kun Dolores antoi koirakselle ruokaa, pisti hänen päähänsä antaa sen vähän maailmalle tirkistellä. Hän avasi sentähden yhden akkunan, joka oli Darron laksoon päin, ja nakkasi sen tuota pikaa Alhambran muurien yli. Ensi kerran elämässään piti hämmästyneen linnun koetella siipiensä voimaa. Hän aleni laksoon, kohosi sitten äkisti korkeuteen ja laukuili miltei pilvien tasalla. Ei ollut hän koskaan ennen näin korkealle kohonnut, eikä näin mielikseen lennellyt, ja niinkuin tapa on nuoren tuhlarin, joka äsken on päässyt tavaraansa hallitsemaan, samoin näytti tämä rajaton vapaus ja ääretön liikkumatila huimaavan hänen päätänsä. Kaiken päivän oli hän, vallattomasti lennellen, liidellyt tornista torniin, puusta puuhun. Turhia olivat kaikki yritykset katoille ripoitettulla ruoalla houkuttella häntä takaisin; hän näytti kokonansa unhottaneen itsensä, hellän puolisonsa ja höyhenettömät pienokaisensa. Lisäksi Doloresin hätään oli kaksi *Palomas ladrones* eli viete-kyyhkyä, joiden luontoon kuuluu eksyneiden kyyhkyin vietteleminen, ruvennut hänelle toveriksi. Niinkuin moni kevytmielinen nuorukainen, ensiksi maailmaan astuessaan, näyttää karkuri oikein ihastuneen noihin kavaloihin, mutta pahatapaisiin kumppaneihin, jotka ovat luvanneet tehdä häntä tunnetuksi maailmassa ja saattaa häntä seuroihin. Hän on leijailut heidän kanssansa kaikkein Granadan kattoin ja tornien yli. Ukon-ilma on alkanut kaupungin päällä, mutta ei ole hän vielä sittenkään kotiin palannut; yö on tullut, eikä näy häntä vielääkään. Lisäksi kaikkeen tähän onnettomuuteen on naaras, joka useita tunteja on maannut pesässä, lähtenyt hakemaan uskotonta puolisoaan, mutta jäi niin kauaksi pois, että pienokaiset, lämpimän ja äitillisen rinnan suojeluksen puutteessa, ovat kuolleet. Hiljan illalla sanottiin Doloresille, että poislentänyt lintu oli nähty Generalifen tornilla. Nyt on sattumus niin sallinut, että tämän vanhan palatsin *Administradorillakin* (hoitajalla) on kyyhkyis-lakka, jonka asukkaissa kaksi tahi kolme noita viete-kyyhkyjä sanotaan olevan, jotka ovat kaikkein likeisten kyyhkyis-ystävään kauhistus. Dolores arvasi hetikohta, että nuot kaksi siivellistä viettelijää, jotka oli nähty hänen karkurinsa seurassa, olivat Generalifen kyyhkyislakasta kotoisin. Nyt pidettiin sotaneuvoittelua Tia Antonian

kamarissa. Generalife on Alhambrasta kokonansa erinäinen alue, jonkatähden myös vallitsi jonkunlainen arkatuntoisuus, jos ei juuri kateus, niiden hoitajain kesken. Siis päätettiin lähettää Pepe, tuo änkyttävä puutarhanrenki, asiamiehenä Administradorin luokse, vaatimaan, että jos sen ja senlainen karkuri ilmaantuis hänen alueelleen, se hetikohta, Alhambran alamaisena, annettaisiin ulos. Pepe lähti heti matkaan, valtavälitys-asialleen, kuunvaloisten lehtoin ja lehtokujain kautta, mutta palasi tunnin perästä, tuoden sen surullisen sanoman, ettei sen näköistä karkuria ollutkaan Generalifen kyyhkyis-lakassa. Päälyismies oli kumminkin, virkansa pyhyyden puolesta, juhlallisesti luvannut, että jos sen-näköistä irtolaista nähtäisiin, vaikka sydänyöllä, hän hetikohta panettais sen kiini ja vankina lähettäis pienelle mustasilmäiselle valtiattarelleen jälleen.

Tällainen on nyt tämä surullinen tapaus, joka on nostanut niin paljon levottomuutta ja surua koko palatsissa ja tuottanut toivottomalle Doloresille unettoman yön.

"Suru kestää yön," sanoo sananlasku, "mutta ilo tulee aamulla". Ensimmäinen esine joka silmiäni kohtasi, kun aamulla lähdin kamaristani, oli Dolores, karkuri-kyyhky käsissään, ja silmät iloisina. Kyhky oli varhain aamulla ilmaantunut katon harjalle, lennellyt arkana katolta katolle, mutta viimein akkunan kautta sisään, ja antanut vangiksi. Kuitenkaan ei hän juuri voittanut luottamusta paluullansa; sillä hulmius, jolla hän söi mitä eteen pantiin, osoitti että hän, samoin kuin tuhlajaipoika, pelkästä näljystä oli häätynyt kotiin palaamaan. Dolores torui häntä hänen vilpillisestä käytöksestään, antaen hänelle kaikenlaisia rumia nimityksiä, vaikka hän, naisten tapaan, kaiken tämän ohessa likisti häntä hellästi rintaansa vasten ja ehtimiseen suuteli häntä. Kuitenkin havaitsin hänen olleen niin varuisan että oli leikannut hänen siipensä lyhyemmiksi, pannaksensa esteen kaikille toistaisille huviretkille; jonka varokeinon mainitsen ainoastaan niiden vuoksi, joilla on huikentelevaiset rakastajat taikka siellä täällä häälyväiset aviomiehet. Useamman kuin yhden terveellisen opetuksen sopii ottaa Doloresin ja hänen koiraskyyhkynsä historiasta.

Kirjantekijän kamari.

Päätettyäni ruveta Alhambrassa asumaan, sisustettiin toinen rivin pää tyhjiä, nykyistä tekolaatua olevia kamareita, jotka olivat aiotut kuvernöörille asuinhuoneiksi, minua varten. Ne olivat palatsin etupuolella ja sieltä näki esplanaadille (kävelimölle); toisella puolen ne olivat vieretysten useiden pienten, osittain Maurilaisten osittain uudempain kamarien kanssa, joissa Tia Antonia perheensä kanssa asui, ja päättyivät isoon huoneeseen, jota tämä kelpo vanhus käytti vierashuoneena ja köökinä. Maurilaisten aikana se oli ollut vähän loistoisakin; mutta nurkkaan oli, niinkuin jo mainitsin, tehty tulisija, jonka savu oli liannut seinät, melkein kokonansa soaissut koristeet ja tehnyt koko huoneen synkän näköiseksi. Näistä synkistä kamareista tultiin ahtaan, pimeään käytävän ja yhtä pimeiden kiertoportaiden kautta alas eräsen Comares'in tornin soppeen; kun tästä oli hamuillen päästy ja eräs ovi pohjalla avattu, hätäytti silmää yhtäkkiä loisto mitä huikaisevinta laatua, kun, tuo Albercan kartanolla poriseva kaivo kimmeltelevine suihkuineen edessämme, astuimme hohtavaan vierashuoneeseen lähettien salin ulkopuolella.

Minä olin pahoillani siitä että olin tullut majoitetuksi uuden-aikaiseen kamariin palatsin etupuolella, ja minun teki mieleni linnoittaa itseni juuri rakennuksen sisimmäiseen osaan. Vaeltaissani muuanna päivänä noissa Maurilaisissa saleissa, löysin eräessä kaukaisessa salissa oven, jota en ollut ennen huomannut, ja joka epäilemättä vei avaroihin, mutta yleisölle suljettuihin huoneisiin.

Tässä on siis salaisuus, ajattelin minä; tässä linnan noiduttu kylkirakennus. Avaimen sain kuitenkin ilman mitään vastusta, ovi vei tyhjäan kamari-riviin, joka oli Europalaista rakennuslaatua, vaikka rakettu Maurilaisen lakikäytävän päälle, pitkin Lindaraxan pientä puutarhaa. Siinä oli kaksi korkeata huonetta, joiden katot olivat seeteripuusta, ja joissa oli taidollisesti tehtyjä hedelmä- ja kukkakoristeita, kummallisia naamareita ja kasvoja, mutta monessa kohden turmeltuja ja rapistuneita. Selvästi näkyi että seinät muinaisina aikoina olivat olleet peitetyt damasti-tapeteilla; nyt ne olivat ihan paljaat ja tuhrut itserakkaiden matkailijain vähäpätöisillä nimillä; akkunat, jotka olivat puiteettomina ja tuulen ja ilman käytävinä, olivat Lindaraxan puutarhaan päin, ja pomeranssi- ja sitruunapuut ojensivat koukertelevia haarojansa huoneisiin. Näistä kamareista tultiin kahteen saliin, joista niinkään näki puutarhaan, mutta jotka olivat vähää matalammat. Katot olivat koristetut hedelmäkoreilla ja kukkakiehkuroilla, jokseenkin taitavasti maalatuilla ja jotensakin hyvästi säilyneillä. Seinätkin olivat olleet kalkille-maalauksilla koristetut Italian laatuun, mutta nämät olivat nyt lähimmittain soentuneet, ja akkunat olivat yhtä rapistoisessa tilassa kuin muissakin huoneissa. Näiden kummallisten huoneiden rivi loppui avonaiseen kalteriin, rintavastimilla varustettuun. Kaikissa näissä huoneissa olivat koristeet niin erinomaisen sievät ja kauneudentuntoa osoittavaiset, ja niiden asemassa oli jotain niin omituista, pitkin tuota yksinäistä puutarhaa, että minun teki kovin mieli tulla tuntemaan niiden historiata. Minä kuulin kysytyäni, eitä Italialaiset taideniekat olivat ne sisustaneet alulla mennyttä vuosisataa, siihen aikaan kun Filippi V:ttä ja kaunista Elisabettia Parmasta odotettiin Alhambraan, ja että kuningatar hovinaisineen oli niissä asunut. Yksi korkeimmista huoneista oli ollut hänen makuukamarinsa, josta kaitaiset, nyt umpeen muuratut portaat, veivät eräsen lumoavaiseen Belvedere'hen (Ihantolaan), joka alkujaan oli ollut Maurilaisten sulttanittarien kalteri, mutta sitten oli laitettu syrjäkammiksi kauniille Elisabetille, jonkatähden sitä vielä

sanotaan kuningattaren *tocador*'iksi eli vaatetushuoneeksi. Mainitusta makuukamarista näki eräästä akkunasta Generalifelle ja sen lehtimajoille: erään toisen akkunalla alla porisi alabasterilähde Lindaraxan puutarhassa. Tämä puutarha paluutti muistiini erään vielä kaukaisemman aikakauden, jolloin kauneus täällä vallitsi: Maurilaisten sulttanittarien ajat.

"Kuinka ihana tämä puutarha on," sanoo muuan Arabialainen päällekirjoitus, "jossa maan kukat kilpailevat taivaan tähtien kanssa! Mitä sopii verrata tämän alabasterilähteen vesisäiliöön, joka on täynnä kristallin-kirkasta vettä! Ainoastaan täysikuuta, pilvettömällä taivaalla paistaessaan."

Vuosisatoja on kulunut, ja mitä on tähteenä tästä katoavaisen kauneuden näyttämöstä? Lindaraxan puutarha on vieläkin kukkasilla kaunistettuna; lähde näyttää vieläkin kristallinkirkasta peiliään, se on tosi; alabasteri on kadottanut valkoisuutensa, ja vesisäiliö sen alapuolella, roskaruohoon peittynyt, on muuttunut sisiliskoin ja hyönteisten pesäpaikaksi; mutta juuri nämät ajan raiskaukset ylensivät paikan miellytystä, ja puhuivat vastustamattomasti tuosta katoavaisuudesta, joka on ihmisen ja kaikkein tekoin muuttumaton osa. Itse autioisuuskin näissä kamareissa, jotka muinoin olivat uljaan ja ihastuttavan Elisabetin asuntona, liikkutti enemmän mieltäni ja kelpasi minulle paremmin, kuin jos olisin katsellut niitä muinaisessa loistossaan, hohtavan hovin kaikessa komeudessa välkkyvinä. Minä päätin hetikohta valita yhden näistä huoneista asunnokseni.

Tämä päätökseni kummastutti suuresti Tia Antoniata ja hänen perhettänsä, jotka eivät voineet ajatella yhtään järjellistä syytä, minkä tähden minä valitsin nämät näin autiot, syrjäiset ja rappioiset huoneet asunnokseni. Tia Antonia katsoi sen kovin vaaralliseksikin; lähiseutu, sanoi hän, vilisi kuljeksivia varkaita; vuoren luolat olivat Mustalaisia täynnä, linna rapistunut ja monesta kohden helppo päästä sisään, ja maine että muukalainen oli ruvennut yksinään asumaan yhdessä näistä huoneista, johonka linnan muiden asukasten oli mahdotonta häntä kuulla, voisi helposti yön aikana houkutella sinne ikäviä vieraita, olletikin koska aina luultiin semmoisella olevan lihavan kukkaron. Dolores selitti huoneiden hirmuista kamaluutta, jossa ei muuta nähnyt kuin räpisteleviä yölipakoita ja pöllöjä; myös oleskeli noissa holveissa yksi kettu ja yksi villikissa, joiden oli tapa nuuskien liikkua siellä öisin ajoin.

Kuitenkin pysyin päätöksessäni, ja erään timperin ja aina apukernon Mateo Ximenes'in avulla pantiin ovet ja akkunat pian jotensakin suvaittavaan kuntoon. Vastoin kaikkia näitä varokeinoja, täytyy minun tunnustaa, että ensimmäinen yö jonka uudessa majassani kulutin oli sanomattoman kamala. Koko perhe saatti minua kamarini, ja heidän hyvästellessään minua ja huoneisinsa palatessaan noiden tilavain vierashuoneiden ja kaikkuvain kalterien kautta, paluutin minä kuvasaistiini jälleen noita juttuja haltijattareista, joissa sankari jätetään yksinään, jotain uhkayritystä lumotussa linnassa toimeenpanemaan.

Yksin kauniin Elisabetinkin ja hänen hovinsa kaunottarien muisto, jotka muinoin olivat hänen hovinsa kaunistus, lisäsi, kuvasaistini hämmennyksen tähden, tilani kamaluutta. Täällä, oli heidän pikaisen ilonsa ja armautensa näyttämö; täällä, nyt tähteinä olevat merkit heidän loistostaan ja huvituksistaan; mutta mitkä ja missä he itse olivat? — Tomuja tuhka! haudan asukkaita! varjokuvia muistille!

Sanomattoman synkeä ja kamala tunne valtasi minut. Minun teki mieleni syyttää siitä ryövärien pelkoa, illan haastelun johdosta; mutta minä tunsin sen olevan jotain haaveksivampaa ja typerämpää. Sanalla sanoen, jo ammuin unhotetut sadut lapsikamarista virkesivät jälleen ja vallitsivat kuvasaistiani. Kaikki mitä ympärilläni oli alkoi käydä sieluni tilan mukaiseksi. Tuulen huminassa sitruunapuiissa akkunani alla oli jotain aaveellista ja kamalata. Minä loin silmäni Lindaraxan puutarhoihin; lehdot näyttivät minusta epäselviltä varjoilta, pensaat kummituksen näköisiltä hahmuilta. Oli hyvä mielestäni kun sain sulkea akkunani, mutta kamarinikin oli saastunut. Yölipakko oli osannut lentää siihen ja räpisteli pääni ympärillä ja himeätä lamppuani kohti; nuot kummalliset, seeterikattoon vuollut kasvot näyttivät minuun tirkistelevän ja minulle irvistelevän.

Minä toinnutin ajatuksiani ja pyysin päästä tästä hirmuisesta mielialasta, ja puoleksi naurahtaen tälle satunnaiselle heikkoudelle, päätin minä olla rohkea, otin lampun käteeni ja lähdin ulos kamarista ruvetakseni kävelemään tässä vanhassa palatsissa. Vaikka kuinka sieluani ponnistin, ei se kumminkaan tahtonut minulle onnistua. Lamppu levitti säteitään ainoastaan lyhyelle etäisyydelle minusta; minä kävelin ikäänkuin valokehässä, ja ulkopuolella sitä vallitsi pilkkopimeä. Kupulakiset käytävät olivat minusta kuin kamaloita luolia, salien holvit katosivat kamalaan hämärään; kuinka helposti taisi näkymätön vihollinen väijyä edessäni tahi takanani! Oma seinillä liikkuva varjoni ja askelteni kopina täytti minut kauhistuksella.

Tässä kiihoittuneessa mielen tilassa, astuessani Lähettien ison salin läpi, tulikin todellisia ääniä korviini, lisäämään kuvasaistini luomaa kamaluutta. Haikea uikutus ja sekavia huutoja kuului, niinkuin minusta tuntui, jalkaini alta. Minä seisahduin ja kuuntelin. Ne tuntuivat olevan ulkopuolella tornia. Välistä ne olivat kuin eläimen ulvinaa, välistä hillittyä kiljumista, taikka kuin hullun ihmisen huutoja. Näiden äänien sydäntä vihlova vaikutus tällä tunnilla ja tässä kummallisessa paikassa otti minulta kaiken halun jatkaa yksinäistä vaellustani. Minä palasin kamariini, nopeammilla askelilla kuin olin siitä lähtenyt, ja hengitin helpommasti, ollessani taas sen seinän sisällä ja salvattuani oven jälkeeni. Aamulla herättyäni, ja auringon paistaessa akkunasta sisään ja valaistessa kaikkia rakennuksen osia kirkkailla säteillään, tuskin taisinkaan muistaa edellisen yön kamaluuden vaikuttamia hahmuja ja aavenäkyjä, eli ajatella kuinka näin paljas ja selvä lähistö taisi muuttua luultuin kauhuin ja eriskummaisuuksien näköpaikaksi.

Kuitenkin nuot vihloivat ulvomiset ja huudot, jotka vaellallessani kuulin, eivät olleet

mielikuvatukseni pelkkiä sikiöitä. Dolores selitti ne minulle; ne tulivat eräältä mielipuolelta ihmiseltä, hänen tätinsä veljeltä, jolla usein oli kovin kovat taudinsätket, joiden aikana hän suljettiin eräasen holvilakiseen huoneeseen Lähettien salin alle.

Alhambra kuutamolla.

Minä olen selittänyt huoneeni, kun ensin otin sen haltuuni; muutamat harvat illat ovat tehneet täydellisen muutoksen sekä ympäristön ulkonäössä että tunteissani. Kuu, jota silloin ei näkynyt, on vähitellen voittanut yön, kohoaa nyt täydessä kirkkaudessa tornien yli ja valaa lauhkeata valoa Alhambran kaikkiin kartanoihin ja saleihin. Puutarha akkunani alla on valaistu suloisella paisteella: orangsi- ja sitruunapuut ovat hopeoitut; suihkukaivo vilkkuu kuun valossa ja yksin orjantappura-ruusunkin punan silmä keksii.

Olen istunut useita tunteja akkunani edessä, hengittääkseni puutarhan suloisia lemuja, ja miettinyt niiden vaihtelevaa onnea, joiden historia on hämäreisesti osoitettuna noissa komeissa muistomerkeissä ympärilläni. Välistä olen mennyt ulos puolen yön aikana, kaikkein ollessa uneen vajonneina, ja vaeltanut siellä täällä koko linnassa. Kuka osaa kyllin ylistää kuudan-yötä tämmöisessä ilman-alassa ja tämmöisessä linnassa. Andalusian sydän-yön ilma kesällä on ihan seesteinen. On kuin olisimme puhtaampaan ilmakehään siirretyt; sielu täyttyy suloisimmalla rauhalla ja ylenee korkeampiin avaruuksiin, ruumis käy jänteämmäksi ja koko ihmisen olento ikäänkuin sulautuu taivaallisimmassa nautinnossa. Alhambraankin kuutamo vaikuttaa lumoavasti. Kaikkinaiset ajan raiskaukset, kaikki halkeamat ja raot muureissa, surkastuvat maalikuvat seinissä, kaikki nämät katoavat; marmori saapi jälleen alkuperäisen valkoisuutensa; pitkät pylväskäytävät hohtavat kuun valossa; salit ovat valaistut lauhkealla helolla, niin että koko linna viimein muistuttaa Arabian satujen taioituja linnoja.

Tämmöisellä hetkellä menin minä siihen vähäiseen huvihuoneeseen, jota sanotaan kuningattaren vaatetushuoneeksi, iloitsemaan noista avaroista ja moninaisista näköaloista. Oikealla puolen hohtaa Sierra Nevadan lumipeitteiset kukkulat, kuin hopeapilvet tummenpaa taivaslakea vasten, ja kaikki vuoren hahmoviivat ovat lauhkeammat ja kuitenkin hienosti merkityt. Suurin iloni oli kumminkin nojautua Tocadorin rintavastimeen ja katsella Granadaa, joka oli kuin kartta jalkaini alla levitettyä: kokonansa vajonneena sikeimpään lepoon, ja sen valkoiset palatsit ja luostarit kuunvalossa ikäänkuin uinailevina.

Välistä kuulin kastanjien näpsäyksiä jostain tanssiseurasta, joka vielä kuhisi Alamedassa (poppelimetsässä); välistä kitarrin näppimistä, yhden äänen saattelemaa, jota kuului joltain yksinäiseltä kadulta, jolloin aina kuvas-aistiini esiintyi nuori ritari, joka vallitsijattarensa akkunani alla viritti iltalaulua; kaunis tapa muinaisina aikoina, mutta joka nyt paha kyllä on pois jäämässä, paitse muutamissa Hispanian syrjäisemmissä kaupungeissa ja kylissä. — Tämmöisiä olivat ne kohtaukset, jotka useita tunteja viivyttivät vaelluksiani linnan saleissa ja pidättivät minua sen balkongeilla, puoleksi uneksivassa, puoleksi valvovassa tilassa, joka eteläisissä ilman-aloissa ikäänkuin hivuttaa pois ihmisen olemisen, niin että minut monasti aamu hätäytti, ennenkuin sain levolle menneeksi, uneen tuuditettavaksi Lindaraxan lähteen lorinan vierellä.

Alhambran asukkaat.

Minä olen usein havainnut, että jota ylhäisempiä ja uljaampia asukkaita jollain asunnolla on ollut onnensa päivinä, sitä halvempia ne ovat sen rappiolle jouduttua, ja että kuningasten hovilainnoista viimein tulee kerjäläisten pesäpaikkoja.

Alhambra on tällaisen pikaisen muutoksen tilassa. Heti kun joku torni alkaa raunioksi kukistua, ottaa ryysymekot kohta sen haltuunsa ja rupeavat, yhdessä seurassa yölipakkoin ja tarhapöllöin kanssa, sen kullatuissa saleissa asumaan, ripustaen ryysyjään, näitä köyhyyden lippuja, sen ampureikiin ja akkunoihin.

Minun on ollut hupaista tarkastella muutamia näistä kirjavista luonteista, jotka ovat anastaneet entisten kuninkaiden ikivanhan asumuksen ja näyttävät tulleen tänne siirretyiksi, tekemään naurullista loppua inhimillisen kopeuden näytelmälle. Yksi heistä on pilan vuoksi saanut kuninkaallisen arvonimenkin. Se on vähäinen ämmä, nimeltä Maria Antonia Sabones, mutta tavalliselta nimeltään *La Reyna Coquina* eli Raakku-kuningatar. Hän on siksi pieni että voi käydä linnan haltijattaresta, ja taitaa, kaiken mukaan mitä olen huomauttaa voinut, todella ollakin semmoinen, sillä ei kukaan tunne hänen sukuperäänsä. Hänen asuntonaan on eräs pieni soppelo palatsin ulkoisten rappuin alla, ja hän istuu kylmässä kivikäytävässä, tekee ahkerasti työtä neulalla, laulelee aamusta hiljaan yöhön, ja pitää jokaiselle sivukulkevalle jonkun leikkisanan valmiina; sillä vaikka hän on köyhimpiä naisia joita voi ajatella, niin tuskin sentään löytynee lystillisempää olentoa. Juttuun kertomuslahja on hänen tuloinsa paras lähde; luulenpa tosiaankin olevan hänellä yhtä suuren satuvaraston, kuin ammentamattomalla Sheherezadella "Tuhannessa

yhdessä yössä." Useita niistä olen kuullut hänen itsensä juttelevan Tia Antonian ilta-tertuloissa (ilta-seuroissa), joihin hän toisinaan pääsee.

Että joku haltijatar on lahjoilla varustanut tämän pienen salatemppuisen naisen, näkyy jo hänen tavattomasta onnestansakin, sillä, vaikka hän on sangen pieni varreltaan, ja sangen ruma ja köyhä, on hänellä yhtäkaikki ollut viisi miestä ja paitse näitä puoli; sillä erään rakuunan, joka kuoli kihlaus-ajalla, hän lukee puoleksi. Tämän pienen haltijattaren kanssa kilpailee eräs pulskea, vanha ja paksunenäinen veitikka, joka liikkuu paikasta paikkaan nihki kuluneessa takissa ja vaksivaate-hatussa, varustettu ylöspäin käyristetyillä lierillä ja punaisella sulkatöyhdyllä. Hän on yksi noita Alhambran oikeutettuja poikia ja on viettänyt elämänsä monenlaisten velvollisuuksien täyttämässä; sillä hän on ollut ala-alguazilina (kaupungin palvelijana), lukkarina Alhambran kirkossa, ja marköörinä eli merkitsijänä eräässä pallihuoneessa, joka laitettiin muutaman Alhambran tornin juurelle. Hän on köyhä kuin rotta, mutta yhtä ylpeä kuin ryysyinenkin, sillä hän kehuu olevansa sukuperää aatellisesta Aguilar-nimisestä suvusta, joka lukee suuren sotapäällikön Gonsalven Cordovasta jäseneksensä. Ompa hänellä vielä nimenäkin Alanzo de Aguilar, joka on niin mainio nimi Granadan valloituksen historiassa, vaikka linnan jumalattomat veitikat ovat antaneet hänelle *el padre santo'n*, eli pyhän isän arvonimen — nimityksen, jonka olen luullut oikeain katolilaisten pitävän ylen pyhänä, näin pilan vuoksi käytettäväksi. Omituinen oikku sallimukselta on, että se tämän ryysymekon tavattomassa hahmussa, joka tässä ennen muinoin niin komeassa linnassa, jota valloittamassa hänen kantaisänsä oli avullisena, elää pian kuin kerjäläinen, tuopi esiin kaiman ja jälkeisen uljaalle Alonzo de Aguilarille, Andalusian ritariston peilille; ja kuitenkin olisivat kenties Agamemnonin ja Akilleen jälkeiset saaneet kokea saman kohtalon, jos olisivat jääneet Trojan raunioiden lähistöön asumaan.

Tästä kirjavasta seurasta mahtanee puheliaan oppaani Mateo Ximenes'in perhe, ainakin lukumäärän puolesta, olla sangen tähdellinen osa. Hänen vaatimuksensa saada käydä Alhambran pojasta, ovatkin perustetut. Hänen sukunsa on asunut linnassa aina sen valloituksen ajalta, ja köyhyys on perintönä kulkenut isästä poikaan, sillä ei ilmoisna ikänä ole yhdelläkään tämän suvun jäsenellä ollut Maravedia taskussaan. Hänen isänsä, ammatilleen nauhankutoja, ja tuon historiallisen räätälin kuoltua, suvun pää, on nyt liki seitsemänkymmenen vuoden vanha ja asuu ruovoista ja savesta tehdyssä majassa, jonka hän omin käsin on rakentanut, juuri vastapäätä rautaporttia. Huoneenkaluina ovat yksi horjuva sänky, yksi pöytä ja kaksi eli kolme toolia ja yksi puinen arkku, joka sisältää hänen vaatteensa ja samalla on sukukunnan arkistona, se on, säilyttää moniaita oikeudenkäymisen asiakirjoja, joita hän itse ei osaa lukea; mutta hänen majansa uljuus on loistoisasti maalatussa, puitteissa seinällä rippuvassa sukuvaakunassa, joka pohjissaan silmännähtävästi osoittaa ne perheet, joiden kanssa nämät periköyhät jälkeiset väittävät sukua olevansa.

Mitä Mateoon itseensä tulee, niin on hän vointinsa mukaan levittänyt syntykuntaansa; sillä hänellä on vaimo ja koko joukko lapsia, jotka asuvat miltei katottomassa ja kaluttomassa majassa kauppalassa. Miten he menettelevät saadakseen elatuksensa, sen tietää sanoa hän yksinänsä, joka näkee salaisuudet; tällaisen hispanialaisen talouden toimeentulo on aina ollut minulle salaisuus; yhtähyvin elävät he, ja mikä on vielä enempi, he näyttävät elämästään iloitsevan. Vaimo tulee sunnuntaipäivinä Granadan paseolle (kävelimölle), lapsi käsivarrella ja puoli tusinaa lapsia kintereillä, ja vanhin tyttö, joka nyt on kohta naimisen iässä, palmikoitsee kukkasia tukkaansa ja tanssii iloisena ja huoletonna kastanjisten näpsytykseen.

Täällä on kaksi kansaluokkaa, joille elämä näyttää olevan pitkä juhlapäivä — pohatat ja periköyhät; edelliset sentähden ettei heidän tarvitse mitään tehdä; jälkimäiset sentähden ettei heillä ole mitään tehdä. Eikä osakaan kukaan konstia olla mitään tekemättä ja elää tyhjistä, paremmin kuin köyhät luokat Hispaniassa. Ilman-ala tekee toisen puolen, ja luonnonlaatu toisen. Annettakoon Hispanialaiselle siimestä kesällä ja aurinkoa talvella, vähän leipää, laukkaa, öljyä, herneitä, vanha kaapu ja kitarrin, niin sitten maailma menköön vaan tasaista menoaan. Vielä puhua köyhyydestä! Siinä ei hänestä ole mitään häpeällistä. Se liehuu hänen ympärillään ylevässä muodossa, samoin kuin hänen rikkinäinen levättinsä. Hän on Hidalgo rievuissakin.

"Alhambran pojat" antavat oikein selvän esimerkin tästä käytännöllisestä viisaustieteestä. Niinkuin Maurilaiset luulivat taivaallisen paratiisin häälyvän tämän suositun paikan päällä, samoin on minun mieleeni monasti juolahtanut, että joku jälkihohde tuolta kultaiselta ajalta vielä asuu tämän rehjanain yhdyskunnan päällä. Heillä ei ole mitään, he eivät tee mitään, he eivät huoli mistään. Ja yhtähyvin, vaikka näet heidän kaiken viikkokauden joutilaina käyvän, he vaarinottavat kaikki pyhäpäivät ja pyhimysten juhlat yhtä hartaasti kuin virein käsityöläinen. He käyvät kaikissa Granadan ja sen ympäristön tansseissa ja juhlallisuuksissa, virittävät Juhannus-yönä ilovalkeita kukkuloille, ja ovat juuri äskettäin tanssineet kuudan-öillä, viettääkseen linnan sisällä olevan vähäisen pellon sirpinsiisiä, joka tuskin antoi muutamia kappoja rukiita.

Ennenkuin lopetan nämät oivallukseni, täytyy minun mainita yhtä tämän paikan huvituksista, mikä erinomattain nostatti huomiotani. Minä olin useita kertoja nähnyt erään pitkän ja laihan miehen istumassa eräällä torninhuipulla, hoitaen kahta eli kolmea onkivapaa, ikäänkuin tähtiä pyytääksensä. Kotvan aikaa olin oikein kummissani tuosta ilmassa kalastajasta, ja vielä enemmän kummastuin, kun näin toisia, jotka yksi siellä toinen täällä katonharjoilla ja vallinsarvilla tekivät samaa työtä. En saanut selkoa tästä salaisuudesta, ennenkuin kysyin Mateo Ximenes'iltä.

Linnan terveellinen ja korkea asema näkyy tekevän sen, samoin kuin Macbetin linnan, hedelmälliseksi pesäpaikaksi pääskyille ja muille pikkulinnuille, jotka niinkuin vilkkaat, riehakat pojat, jotka vastikään ovat koulusta päässeet, tuhatlukuisina lentelevät tornin ympärillä. Näiden liiteleväin ilman asukkaiden onkiminen, kärpänen syöttinä, on mielihuvituksena "Andalusian

ryyysisillä pojilla," jotka oikean vetelehtijän mihinkään kelpaamattomalla älyllä ovat keksineet konstin onkia ilmassa.

Leijonain kartano.

Ihanimpia nautintoja, joita oleskeleminen tässä vanhassa haaveellisessa linnassa antaa, on voima jonka se antaa sielulle, synnyttämään unelmia ja kuvia menneisyydestä, ja siten pukemaan pelkkää todellisuutta muistin ja kuvas-aistin hohteeseen. Koska mieleni tekee vaeltaa noiden "tyhjään varjoin" keskellä, etsin minä etenkin niitä paikkoja Alhambrassa, jotka ovat soveliaimmat näihin sielun kuvajaispeliin. Paikkaa sopivampaa siirtämään ihmistä tähän mielialaan ei ole kuin Leijonain kartano ja sen salit ovat. Tänne on ajan käsi pudonnut keveimmästi, ja Maurilaisen sievyyden ja komeuden jäljet näkyvät täällä melkein alkuperäisessä loistossaan. Maanjäritykset ovat tärisyttäneet tämän suunnattoman rakennuksen perustuksia ja panneet sen vankimmatkin tornit halkeilemaan; mutta katsopas, ei yksikään noista keveistä pylväistä ole siirtynyt paikaltaan, ei yksikään kaari keveässä ja heikossa pylväsrivissä ole murtunut, ja kaikki nuot keveät, kummalliset teokset holvikatoissa, nölle on yhtä keveät kuin aamukylmän kiteiset muodostukset, ovat vielä vuosisatain kuluttua olemassa, miltei yhtä vereksinä, kuin ne lähtivät Maurilaisen taideniekän kädestä. Minä kirjoitan tätä noiden muinaisajan muistomerkkien keskellä, varhain virkistytävällä aamuhetkellä, Abencerragien turmallisessa salissa. Verellä tahrattu suihkukaivo, heidän surullisen kuolemansa mainehikas muistomerkki, on edessäni; sen korkeat suihkut miltei visko vihmaa paperilleni. Kuinka työstä yhdistää tuota vanhaa kertomusta väkivallasta ja murhasta suloisen ja lauhkean lähistön kanssa yhteen! Kaikki täällä näyttää olevan aiottu vaikuttamaan helliä ja onnellisia tunteita, sillä kaikki on suloista, sievää ja ihanata. Yksin valokin käy sisään lauhkeana ylhäältäpäin, laternan kautta, ikäänkuin inhimillistä ylemmällä kädellä maalatusta kupulaesta. Avaran ja koreasti valmistetun, holvitetun pääportin kautta näen minä Leijonain kartanon, päivän paisteessa välkkyvine pylväsrivineen ja suihkukaivoineen. Vilkas pääskynen lentää kartanoon, liehahtaa ilmaan ja katoaa visertäen kattojen taa; vireät mehiläiset surisevat kukkapengerten vaiheilla; ja monivärisiä perhoja liipoittelee kukasta kukkaan, kohoaa ilmaan ja leikittelee keskenään päivänpaisteessa. Tarvitset vaan hiukan kuvas-aistiasi ponnistaa ajatellaksesi jotakuta aateksivaista Haremin kaunotarta, joka hekumallisessa joutilaisuudessa viettää päivänsä näissä Itämaisen ylellisyyden suljetuissa asunnoissa.

Se sitä vastoin, joka tahtoo nähdä tämän paikan yhtäläisempänä siinä tapahtuneiden surullisten kohtausten kanssa, käyköön siinä silloin kun illan varjot lauhentavat Leijonain kartanon heloa ja levittävät synkeyttä läheisiin saleihin. Eipä totisesti saata mikään olla suloisempaa ja surullisempaa, eli paremmin sopia yhteen tarun kanssa inhimillisen suuruuden katoovaisuudesta.

Tällaisella hetkellä menen minä mielelläni Oikeuden Saliin, jonka synkästi varjotut lakikäytävät ulottuvat kartanon yläpään poikki. Siellä pidettiin Ferdinandin ja Isabellan ja näiden riemuitsevan hovin läsnäollessa se juhlallinen messu, kun he olivat Alhambran haltuunsa ottaneet. Sama risti näkyy vielä seinässä, jonka viereen alttari rakettiin, jossa Hispanian suurikardinaali ja muut kirkon ylimykset toimittivat jumalanpalveluksen. Minä ajattelen sitä kohtausta, kun voittanut sotajoukko täytti tämän pihan; noita pääpappeja juhlapuvuissaan ja kaljupäisiä munkkeja, teräkseen puettuja ritareja ja silkillä koristettuja hoviherroja sekalutten; kun ristejä ja pispansauvoja ja kirkon viirejä, sekaisin uljaiden hispanialaisten sotapäällikköin kilpimerkkien ja lippuin kanssa, voittoriemussa liehui näissä mahomettilaisissa saleissa. Minä ajattelen Columbo, maailman-osan tulevaista löytäjää, ujoilevasti seisovana jossain kaukaisessa loukossa, tuon juhlallisen voittokomun nöyränä katselijana. Minä kuvailen mieleeni, kuinka tuo katolinen kuningas ja kuningatar, alttarin eteen polvistuneina, lähettävät taivaasen kiitostaan saadusta voitosta, sillä aikaa kun holvit kaikuvat pyhiä yhdysvirsiä ja juhlallista Tedeumia.

Tämä lyhyt hairaus on loppunut — komu ja loisto katoaa mielikuvatuksesta — yksinvaltiaat, papit ja soturit joutuvat unhotuksiin, samoin kuin onnettomat Maurilaiset, joiden voittamisesta he riemuitsivat. Sali, jossa voitosta riemuttiin, on tyhjä ja asumaton. Yölipakko räpistelee sen puolihämärissä holveissa, ja pöllö lähettää kamalaa huutoansa Comares'in läheisestä tornista.

Tullessani muutamia iltoja tätä ennen Leijonain kartanolle, näin minä hämmästykseni erään Maurilaisen ihan huoleti istuvan suihkukaivon luona. Minusta ensin tuntui niinkuin nuot taikauskaiset sadut tästä paikasta olisivat toteutuneet, ja että joku Alhambran muinaisista asukkaista olis murtanut vuosisatain taikauksen ja jälleen tullut näkyviin. Ei hän kuitenkaan ollut muu kuin tavallinen ihminen, Tetuanilainen Barbariasta, jolla oli kaupapuoti Zacatinissa Granadassa, jossa hän kaupitsi rabarberia, leikkikaluja ja hajuaaineita. Koska hän puhui hyvin sujuvasti Hispanian kieltä, taisin minä puhella hänen kanssansa, ja minä huomasin hänen mieleväksi ja ymmärtäväiseksi mieheksi. Hän sanoi käyvänsä välistä kesällä tällä kukkulalla, viettämässä jotain osaa päivästä Alhambrassa, joka muistutti hänelle Barbarian vanhoja hovilintoja, jotka olivat samaan laatuun rakettuja ja koristettuja, vaikka ei näin loistoisasti.

Kävellessämme siellä täällä palatsissa, näytti hän minulle muutamia arabialaisia päällekirjoituksia, ylevästä runoudellisesta kauneudesta merkittäviä.

"Ah, sennor," sanoi hän, "Maurilaiset, hallitessaan Granadaa, olivat iloisempi kansa kuin ovat tätä nykyä. He vaan ajattelivat rakkautta, musiikia ja runoutta. He panivat kokoon säijejaksuja joka

tilassa ja laativat nuotinkin niihin kaikkiin. Mies, joka osasi tehdä kauniimpia värsyjä, ja nainen, jolla oli ihanin ääni, oli varma suosiosta ja erismerkityksestä. Siihen aikaan, jos joku anoi leipää, hän sai vastaukseksi: sepitse minulle laulu; ja köyhin kerjäläinen palkittiin monasti kultarahalla, jos oli esittänyt anomuksensa värsyllä."

"Ja onko tämä yleinen runouden tunto," sanoin minä, "nyt kokonansa kadonnut teistä?"

"Ei millään muotoa, sennor; kansa Barbariassa, yksin alhaisimmatkin luokat, sepitsee vielä lauluja, niinkuin muinaisinkin aikoina, mutta tätä ei palkita enää niinkuin silloin; rikas pitää kullan helinän kauniimpaan kuin runouden ja musiikin soinnollisuuden."

Hänen puhuessaan tarkistui hänen silmänsä eräasen päällekirjoitukseen, joka ennusti tämän linnan omistajille, Maurilaisille kuninkaille, että heidän valtansa ja kunniansa oli kestävä iäti. Lukiessaan tätä hän pudisti päätänsä ja nykäytti hartioitansa. "Näin olis kaikki käynyt," sanoi hän, "Maurilaiset vallitsivat vieläkin Alhambrassa, ellei Boabdil olis ollut petturi ja luovuttanut pääkaupunkiansa kristityille. Hispanian kuninkaat eivät olis ikänä voineet suoralla väkivallalla ottaa sitä."

Minä koetin puolustaa onnettoman Boabdilin muistoa tätä panetusta vastaan ja näyttää, että riitaisuudet, jotka vaikuttivat Maurilaisen vallan kukistumisen, juontuivat hänen tiikerimaisen isänsä julmuudesta; mutta Maurilainen ei tahtonut hyväksyä minkäänlaisia puolustuksia.

"Muley Hassan," sanoi hän, "lienee ollut julma; mutta hän oli urhoollinen, huolellinen ja isänmaallinen. Jos häntä olis tarpeeksi asti autettu, Granada vielä olis meidän; mutta hänen poikansa esti hänen aikeitaan, rampautti hänen voimaansa, levitti kavallusta hänen palatsiinsa ja eripuraisuutta hänen leiriinsä. Kohdatkoon häntä Jumalan kirous hänen kavaluudestaan!" Näin sanoen lähti Maurilainen Alhambrasta.

Tämän käärelakilla koristetun Maurilaisen vihastus sopii yhteen erään kertomuksen kanssa, jonka olen kuullut muutamalta ystävältä, joka matkustaisaan Barbariassa oli puheilla Tetuanin pashan kanssa. Tämä Maurilainen kuvernööri kyseli erittäinkin Andalusiassa onnellisia tienoita, ihanaa Granadaa ja sen kuninkaallisen hovilinnan jäännöksiä. Vastaukset, jotka hän sai, herättivät kaikki nuot suloiset muistot heidän muinaisesta voimastaan ja loistoisesta vallastaan Hispaniassa, joita Maurilaiset niin suuresti rakastavat. Kääntyen Maurilaisen seurueensa puoleen pyyhkäsi pasha partaansa ja surkutteli katkerasti, että moinen valta oli ryöstetty oikea-uskoisten käsistä. Hän lohdutti kumminkin mieltänsä sillä lujalla uskolla, että Hispanian kansan voima ja onni oli kukistumaan päin; että aika oli tuleva, jolloin Maurilaiset jälleen valtaisivat oikeudenmukaiset omaisuutensa, ja että se päivä ehkä ei olis kaukana, jona Allahta jälleen palveltaisiin Cordovan moskeassa ja Mahomettilainen prinssi taas istuis Alhambran valtaistuimella.

Tällainen on yleinen toivo ja usko Barbarian Maurilaisissa, jotka katsovat Hispanian ja erittäinkin Andalusiassa oikeaksi perinnökseen, joka on heiltä kavaluudella ja väkivallalla ryöstetty. Näitä aatteita suosivat ja kannattavat Granadasta karkoitettuina Maurilaisten jälkeiset, joita on yleensä Barbarian kaupungeissa. Muutamat näistä asuvat Tetuniassa, ovat vieläkin muinaisilla nimillään, esimerkiksi Paez ja Medina, eivätkä antaudu naimisiin muiden sukujen kanssa, jotka eivät saata väittää olevansa samaa korkeata sukuperää. Heidän itsensä näin korkealle arvaamaa sukujohtoa kansa pitää jonkunlaisessa kunniaissa, jota muuten harvoin missään Mahomettilaisessa yhteiskunnassa osoitetaan millekään perimöiselle etevyydelle, paitse kuninkaallisessa polvikunnassa.

Nämät suvut ikävöitsevät, kuten kerrotaan, vieläkin heidän esi-isänsä maallista paratiisia, ja lähettävät moskeoissaan yhä edelleen rukouksia Allahille, että hän jouduttaisi sitä aikaa, jolloin Granada jälleen annetaan oikea-uskoisille: rukous, jonka kuulemista he yhtä hartaasti ja yhtä suurella luottamuksella odottavat, kuin ennen muinoin kristityt ristiretkeläiset toivoivat pyhän haudan valloitusta. Sanotaanpa muutamain heistä vieläkin säilyttävän karttoja ja asiakirjoja, jotka koskevat heidän esi-isänsä omaisuuksia ja puutarhoja Granadassa, vieläpä huoneiden avaimiakin, joita he säilyttävät todisteina perimöisiinsä vaatimuksiinsa, ja näytettäväksi sinä suuresti ikävöitynä päivänä, jolloin saavat isänmaahansa palata.

Leijonain kartanollakin on osansa ylikuulattuja satuja. Olenpa jo maininnut alhaisemman väestön uskosta äänen hälinän ja kahleiden kalinan suhteen, jonka murhattuina Abencerragien hahmut öisin ajoin aikaansaattavat. Mateo Ximenes kertoi minulle tapauksen, joka oli ollut hänen isän-isänsä, tuon niin saturikkaan räätälin elinajalla.

Alhambrassa oli eräs invaliiti, jonka toimenä oli näytellä linnaa muukalaisille. Astuessaan eräänä iltana hämärissä Leijonain pihan yli, kuuli hän askelten kapetta Abencerragien salista. Luullen linnassa kävijöitä vielä viipyvän siellä, meni hän sinne katsomaan, kun hämmästyksensä näki neljä Maurilaista komeassa puvussa, kullatuissa harniskoissa, kalliista kivistä välkkyvät sapelit vyöllä. He kävelivät edes takaisin juhlallisilla askelilla, mutta seisautuivat ja viittasivat häntä luoksensa tulemaan. Vanhus pötki pakoon, eikä saatu häntä sittemmin enää Alhambran muurien sisälle astumaan. Näin tapahtuu toisinaan, että ihminen kääntää selkänsä onnelleen, sillä Mateo oli täyttä uskoa, että Maurilaiset aikoivat sotamiehelle ilmoittaa missä heidän aarteensa olivat kätkeytyinä. Eräs tämän vanhan invaliitin jälkeinen oli viekkaampi; hän tuli köyhänä Alhambraan, mutta meni ennen vuoden kuluttua Malagaan, osti kartanon, laitatti kuormarattaat ja elää nyt siellä kaupungin rikkahimpana ja vanhimpana miehenä; ja oli tämä kaikkityyni, miten Mateo viisaasti päätti, seuraus siitä, että hän löysi noiden kummittelevain Maurilaisten salaisuuden.

Boabdil el Chico.

(Boabdil Vähäinen.)

Haasteluni Maurilaisen kanssa Leijonain kartanolla johti ajatukseni Boabdilin merkillisiin elämänvaiheisiin; liikanimeä sopivampaa kuin minkä hänen alamaisansa hänelle antoivat ei ole ollut; he kutsuivat häntä: *el Zogoybi*, eli *Onnettomaksi*. Hänen kova onnensa alkoi miltei jo kehdestä. Jo piennä lasna suljettiin hän telkien taa; julma isä uhkasi häntä kuolemalla, ja ainoastaan hänen äitinsä kekseliäisyys sai hänet pelastetuksi; vaurastuneemmalla iällä karvastuttivat kunnianhimoisen sedän vihollisuudet hänen elämänsä ja saattivat sitä alinomaa uusien vaarain alaiseksi; hänen hallintonsa oli häirittyinä ulkonaisten vihollisten hyökkäyksillä ja sisällisillä levottomuuksilla. Hän oli vuorottain Ferdinandin vihollinen, vanki ja ystävä, mutta aina hänen leikiteltävänsä, kunnes hän viimein voitettiin ja tuo uskoton yksinvaltiasta otti häneltä valtaistuimen. Pakolaisena syntymäseudultaan pakeni hän erään Afrikan ruhtinaan luokse ja kaatui kenenkään huomaamatta eräässä tappelussa, muukalaisen puolesta taistellen. Mutta eipä hänen kuoltuansakaan hänen onnettomuutensa loppuneet. Jos Boabdil halusi jättää kunnioitetun nimen historiaan, kuinka julmasti hän tässä toiveessa pettyi! Kuka on vähimmälläkään tarkallisuudella lukenut tuota romantilaista historiaa Maurilaisten vallasta Hispaniassa eikä kovinkin harmistuisi niistä julmuuksista, joista Boabdilia syytetään? Kuka ei ole säälinyt hänen hellän ja herttaisen kuningattarensa onnettomuuksia, jota hän, väärän kanteen nojalla uskottomuudesta, syytti hengeltä tuomittavaksi? Kuka ei ole kauhistunut kertomusta siitä murhasta jonka hänen, vihan vimmassa, sanotaan tehneen tappamalla sisarensa ja tämän pienet lapset? Kuka, lopuksi, ei ole tuntenut verensä kuohuvan lukiessaan kertomusta tuosta julmasta verilöylystä, kun kuusineljättä ritarillista Abencerragia, kertomuksen mukaan, hänen käskystään mestattiin Leijonain pihalla. Kaikkia näitä syytöksiä on, erimuotoisina, usein uudistettu; niistä on tullut balladeja, näytelmiä ja romanseja, ja ne ovat kovin syvälle kansan mieleen juurtuneet taitaakseen siitä haihtua. Ei löydy yhtään Alhambassa käypää muukalaista, joka ei kohta kysy sitä suihkukaihoa, jonka vierellä Abencerragit mestattiin, ja joka ei kauhistuksella katsele tuota rautaristikolla varustettua vankeutta, jossa kuningattaren sanotaan olleen suljettuna; jokainen talonpoika Vegalla tahi Sierralla laulaa kaikkia näitä juttuja törkeissä balladeissa, kitarrilla lauluaan saatellen, josta hänen kuulijansa oppivat kiroamaan paljasta Boabdilin nimeä.

Yhtäkaikki ei ole milloinkaan yhtään nimeä suuremmalla hävyttömyydellä ja vääryydellä paneteltu. Minä olen lukenut kaikki oikeat aikakirjat ja niiden hispanialaisten kirjantekijäin kirjoitelmat, jotka olivat Boabdilin aikaisia, ja joista muutamat olivat likeisessä tuttavuudessa tuon katholicun kuninkaan ja kuningattaren kanssa ja todellakin olivat leirissä kaiken sodan ajan. Minä olen tutkinut kaikki Arabialaiset kirjantekijät, jotka olen voinut käännöksiä käsiini saada, enkä ole löytänyt mitikään, mikä oikeaksi todistaisi nuo julmat ja iljettävät syytökset. Kaikki nuo kertomukset ovat saaneet alkunsa eräästä teoksesta, jolla tavallisesti on nimityksenä: *Historia de las guerras civiles de Granada* (historia Granadan keskinäisistä sodista), ja joka, sen mukaan kuin sanotaan, sisältää historian Zegrien ja Abencerragien taistelusta, Maurilaisen vallan viimeisen kamppauksen aikana. Tämä teos tuli alkuaan Hispanian kielellä ulos ja sen sanottiin olevan erään Murcialaisen *Gines Peres de Hilan* Arabian kielestä kääntämän. Se on sittemmin käännetty useaan kieleen; Florian on siitä ottanut paljon tarumaiseen kertomukseensa Cordovan Gonsalvosta; ja se on kauan ollut suuressa arvossa todenperäisenä historiana, ja kansa, erittäinkin Granadan rahvas, uskoo sitä yleisesti. Koko kirja ei kumminkaan ole muu, kuin joukko juttuja, sekaisin muutamain harvoin rumistettuihin todellisten tapausten kanssa, jotka tekevät sen toden-näköiseksi. Siinä on sisällinen todistus epäluotettavuudestaan; Maurilaisten olot ja tavat ovat ylenmääräisesti rumistetut, ja kohtauksia kerrotaan, jotka eivät ensinkään sovi heidän tapoihinsa ja uskontoonsa ja joita ei mikään Maurilainen kirjantekijä ole kertoa saattanut.

Minä tunnustan että tässä teoksessa tavattavat aikomuksesta tehdyt rumistukset näyttävät minusta miltei todellisilta rikoksilta; romantilaisella sepityksellä tulee epäilemättä olla avara liikkuma-ala, mutta ompe kumminkin rajoja, joiden yli ei saa mennä, ja oivallisten vainajain nimiä, jotka kuuluvat historiaan, ei saa häväistä enemmän kuin mainioiden vielä elossa olevain. Muutenkin näyttäneen siltä että onneton Boabdil jo on kärsinyt kyllin anteeksi suotavasta vihollisuudestaan Hispanialaisiin, kun häneltä ryöstettiin hänen kuningaskuntansa, ja että hänen sentähden olis pitänyt päästä näkemästä nimeänsä noin kevytmielisesti häväistävän ja ikään kuin häpeän esimerkkinä syntymäseudullaan ja vieläpä esi-isäinsä asunnossa esitettävän.

Tällä ei ole tarkoitukseni väittää että kaikki teot, jotka Boabdilista kerrotaan, ovat kokonansa ilman historiallista pohjaa; mutta niin pitkältä kuin niiden jäljille voi päästä, ne näyttävät olevan hänen isässä, Aben Hassan'in, tekemiä, jonka sekä kristityt että arabialaiset historioitsijat kuvaavat julmaksi ja hurjaksi luonteeksi. Hänpä se oli joka mestautti ritarit Abencerragien kuuluisasta suvusta, sentähden että piti heihin epäluuloa salaliitosta, joka muka tarkoitti hänen kukistamistaan valtaistuimelta.

Synnä kertomukseen syytöksestä Boabdilin puolisoa vastaan ja tämän torniin salpaamisesta, lienee niinkään hänen julmasydäminen isänsä pidettävä. Aben Hassan nai, loppupuolella ikäänsä, erään kauniin vangiksi otetun, jalosukuisen kristityn naisen, joka otti nimekseen Maurilaisen nimen Zorayda, ja jonka kanssa hänellä oli kaksi poikaa. Zorayda oli kunnianhimoisen luonnoltaan ja erinomaisen huolellinen siitä että hänen poikansa pääsisivät valtaistuimelle. Tätä

tarkoittaen vaikutti hän kuninkaan epäluuloiseen luonteeseen, härsytti häntä niitä poikia vastaan jotka kuninkaalla oli muiden vaimoina ja jalkavaimoin kanssa, ja syytti heitä salaliitoista valtaistuinta ja henkeä vastaan. Muutamat heistä hurja isä surmasi. *Ayxa la Horra*, tämä Boabdilin siveä äiti, joka muinoin oli ollut Aben Hassanin rakastettu lemmetyinen, joutui niinkään hänen epäluuloinsa esineeksi. Aben Hassan salpasi hänet ja hänen poikansa Comares'in torniin, ja olis uhrannut Boabdilin raivolleen, ellei tämän äiti yöllä olis laskenut häntä tornista omilla ja palvelijanaistensa hunnuilla, joten Boabdil pääsi Cadix'een pakenemaan.

Tämä on ainoa perustettu aihe jonka minä olen voinut löytää kertomukseen kuningattaren syytöksestä ja vangitsemisesta, josta näkyy että Boabdil oli vainottu puoli eikä vainoja.

Koko lyhyen, levottoman ja onnettoman hallintonsa aikana osoitti Boabdil lempeätä ja armasta luonnetta. Hän saavutti hetikohta kansansa rakkauden ystävällisyydellään ja lauhkeilla tavoillaan; hän oli aina rauhallinen menoissaan, eikä koskaan käyttänyt kovuutta niitä vastaan, jotka monta kertaa tekivät kapinan häntä vastaan. Hän oli itsekohdastaan urhoollinen, mutta häneltä puuttui siveellistä voimaa, ja hän osoitti hänensä vaikeissa ja arveluttavissa tiloissa epäileväksi ja hätäiseksi. Tämä mielen heikkous joudutti hänen kukistumistaan ja vei häneltä tuon sankarillisen viehättävyyden, joka olis antanut hänen onnettomuudelleen suuruutta ja arvoisuutta, ja tehnyt hänet ansainneeksi lopettaa Maurilaisen vallan loistoisan näytelmän Hispaniassa.

Muistelmia Boabdilista.

Onnettoman Boabdilin historian sieluani vielä elähyttäissä, lähdin minä katsomaan niitä muistettavia paikkoja, jotka ovat yhteydessä hänen historiansa kanssa ja vielä ovat olemassa tässä paikassa, hänen valtansa ja onnettomuuksiensa näyttämöllä. Taulukalterissa Generalife-palatsissa ripuu hänen muotokuvansa. Kasvot ovat leppeät, kauniit ja vähän alakuloiset, iho kaunis ja tukka vaalea; jos se tosiaankin on hänen näköisensä, niin hän näyttää olleen horjuva ja epäröitsevä, mutta julmuuden eli kovuuden merkkiä ei ole hänen kasvoissaan ensinkään.

Sitten kävin siinä vankeudessa, jossa hän oli salvattuna lapsuudessaan, kun hänen julma isänsä aikoi surmata hänet. Se on kaaritettu huone Comares'in tornissa Lähettien salin alla, samanlainen, ahtaalla käytävällä eroitettu kamari oli hänen äitinsä, siveän *Ayxa la Horran* vankeuksena. Seinät ovat kummallisen paksut, ja pienet akkunat varustetut rautaristikoilla. Kapea kivi-altaani, matalalla rintavastimella varustettu, ulottuu tornin kolmen sivun ympäri, juuri akkunain alatse, mutta melkein korkealla maasta. Tältä altaanilta luullaan kuningattaren, yön pimeydessä, omilla ja passarinaistensa hunnuilla, laskeneen poikansa kunnaalle, jonka juurella palvelija odotti nopean oriin kanssa, viedäkseen prinssiä vuorille.

Kävellessäni tällä altaanilla, ajattelin minä tuota huolestunutta kuningatarta, kuinka hän nojasi rintavastinta vasten ja äitinsydämen kaikella hätäisyydellä kuunteli hevosenkavioiden kopseen viimeistä kajahusta, kun hänen poikansa täyttä nelistä karkuutti pitkin Darron ahdasta laksoa.

Sitten joutui se portti, jonka kautta Boabdil samosi Alhambrasta, luovuttaakseen pääkaupunkiansa minun tiedustukseni esineeksi. Alakuloisena, surumielisenä anoi hän kuninkaalta ja kuningattarelta ettei kenenkään tästälähtiin sallittaisi kulkea tämän portin kautta. Säälivä Isabella myöntyi, vanhain aikakirjain mukaan, hänen rukoukseensa ja portti murattiin kiini. Turhaan tiedustelin minä kotvan aikaa tätä porttia; viimein sai kuitenkin siivo Mateo linnan vanhoilta asukkailta sen tiedon, että eräs rapistunut porttikäytävä vielä oli olemassa, jonka kantta, tarun mukaan, Maurilainen kuningas, linnasta luopuessaan, oli mennyt, mutta jota, niin pitkältä takaperin kuin vanhimmat voivat muistaa, ei ollut milloinkaan avattu.

Hän opasti minut paikalle. Porttikäytävä on erään ennen muinoin mahdottoman ison tornin keskustassa, ja on nimeltä *Torre de las siete Suelos* eli Seitsemän Huonekerran Torni. Se on paikka, joka ympäristön taikauskaisista kertomuksista, on tullut kuuluisaksi ihmeellisistä näyistään ja Maurilaisista noituuksista.

Tämä ennen vanhaan noin peljätty torni on nyt pelkkänä rauniona, sentähden että Ranskalaiset, linnasta lähtiessään, räjäyttivät sen ruutilla ilmaan. Isoja muureista tulleita kiviruoja makaa siellä täällä hajallaan, rehevän nurmen alla, tahi viiniköynnösten ja viikunapuiden peitossa. Porttikäytävän holvi, vaikka jäsäyksestä haljennut, on kuitenkin vielä alallaan; mutta onnettoman Boabdilin viimeinen pyyntö on jälleen, vaikka vastoin aikomusta, tullut täytetyksi; sillä portti on jälleen suljetta kivillä, joita siihen on kokounut raunioista, ja pysyy läpipääsemättömänä.

Minä seurasin Maurilaisen kuninkaan tietä, niinkuin se tarun mukaan vielä on, ratsastin *Los Matyros* kukkulan yli, pitkin sitä puutarhaa, joka kuului samannimellisen luostarin alle, ja sieltä louhiseen rotkoon, jossa kasvoi aloe-pensaita ja viikunapuita ja jonka sivuilla oli luolia ja hökkeliä, Mustalaisten pesäpaikkoja. Juuri tätä tietä Boabdil meni, välttääkseen kaupungin kautta kulkemista. Tie alaspäin oli niin jyrkkä ja kuoppainen, että minun täytyi astua ratsailta ja taluttaa hevostani.

Päästyäni rotkosta ylös ja kuljettuani *Puerta de los Molinos* nimisen portin (mylly portin) ohitse, tuln minä suunnattoman suurelle, Prado nimiselle kävelimölle, seurasin Xenilin juoksua ja saavuin vähäiselle Maurilaiselle moskealle, joka nyt on muutettu San Sebastianin kapelliksi eli

erakkolaksi. Eräästä seinällä olevasta taulusta saa tietää, että Boabdil tällä paikalla Castilian kuninkaalle ja kuningattarelle jätti Granadan avaimet. Täältä ratsastelin verkalleen Vega-lakeutta pitkin eräsen kylään, jossa onnettoman kuninkaan perhe ja seurue odotti häntä, sillä hän oli viime yönä lähettänyt heidät pois Alhambrasta, etteivät hänen äitinsä ja puolisonsa näkisi hänen omaa nöyryystymistään, eivätkä joutuisi alttiiksi voittajain uteliaille silmille. Tätä näille kuninkaallisille maanpakolaisille surullista tietä tulin minä hedelmättömiin ja jylyhin kukkulain juurelle, jotka kuuluvat Alpuxarra-vuoriin. Yhdeltä näitä kukkuloita katseli onneton Boabdil viime kerran Granadaa; sillä on hänen suruansa kuvaava nimi: *la Cuesta de las Lagrima* (kyynelten kukkula). Tämän takana koukertelee hietainen tie erään karhean, aution lakeuden poikki, onnettomalle kuninkaalle kahta vertaa surullisempi, koska se johti maanpakoon.

Minä kannustin hevoseni erään kallion huipulle, jossa Boabdil lausui viimeiset surulliset sanansa, kun hän, viime kerran jäähyvästin sanottuansa, käänsi kasvonsa pois; sillä on vielä nimenä: *el ultimo Suspiro del Moro* (Maurilaisen viimeinen huokaus). Kukapa kummastelleekaan hänen tuskiaan, kun hän karkoitettiin tällaisesta kuningaskunnasta ja tuollaisesta asunnosta? Alhambran kanssa katsoi hän menettäneensä sukunsa kaiken maineellisuuden, kaiken kunnian ja ilon elämässään.

Täällä niinkään hänen suruansa katkeroitti hänen äitinsä, Ayxa la Horran nuhteet, hänen, joka niin monasti oli auttanut häntä vaaroissa ja turhaan oli koettanut vaikuttaa hänessä samaa uskaliasta mielialaa kuin hänellä itsellään oli. "Sinä teet hyvin," sanoi hän, "itkiessäsi naisen tavoin sitä, jota et ole kyennyt miehen tavoin puolustamaan" — jotka sanat enemmin ilmaisevat kuningattaren uljuutta, kuin äitin hellyyttä.

Kun pispä Guevara kertoi tämän tarinan Kaarle V:n:lle, lausui tämäkin keisari ylenkatseensa huikentelevan Boabdilin heikkoudelle. "Jos minä olisin ollut Boabdil, taikka hän Kaarle," sanoi ylimielinen yksinvaltiainen, "olisin ennen muuttanut tuon Alhambran haudakseni, kun elänyt ilman kuningaskunnatta Alpuxarrassa."

Kuinka helppo on niiden, jotka vielä ovat täydessä vallassa ja onnessa, saarnata sankarillisuutta voitettulle! Kuinka vähän he ymmärtävät että elämän arvo nousee onnettomalle, kun ei mitään muuta enää ole kuin elämä!

Balkongi.

Lähetien salissa on keskimmäisen akkunan kohdalla balkongi, josta jo olen maininnut. Se pistää, kuin linnunhäkki, tornista ulos ilmaan, korkealla puista, joita kasvaa tällä jyrkkäviestoisella kukkulalla. Minä käytän sitä jonkunlaisena observatoriona, ja menen sinne usein niin hyvin taivasta päälläni, kuin maata allani katselemaan. Paitse ihanaa näköalaa vuorille, laksoon ja Vegalle, näkyy tänne heti altani monta pientä vilkasta kohtausta inhimillisestä elämästä. Kukkulan juurella on eräs *Alameda* (poppelimetsä), yleinen kävelimö, jossa, vaikei se ole muodissa niinkuin Paseo Xenilin varrella, kuitenkin käypi paljo kuvanihanaa ja moniväristä väkeä. Tänne keräytyy esikaupunkien herrasihmisiä, pappeja ja munkkeja, kävelemällä ruokaa kuluttamaan tahi ruokahalua kiihoittamaan, Majos ja Majas, alhaisempain luokkain keikareita ja kaunottaria, Andalusiassa, pöyhkeitä salakauppiaita, ja välistä, salaisen välipuheen mukaan, ylhäisempäin säätyin kaapuuhinsa salamielisesti kääriytyneitä vetelehtijöitä.

Tämä on vilkas ja kirjava taulu hispanialaisesta luonteesta ja elämästä, joiden tutkinto aina on ollut miellyttävempiä huvituksiani; ja niinkuin luonnontutkija tarkastuksissaan käyttää suurennuslasia, niin on minullakin vähäinen kaukosilmä, joka niin likentää tuon kirjavan väkijoukon kasvot, että monta kertaa luulen kasvonjuonteiden liikkeistä ja eleistä saattavani arvata heidän puheensa. Näin olen minä tavallani näkymätönnä katselijana, ja minun käy, yksinäisyydestäni luopumatta, hetkisen ajaksi tähän seuraan siirtyminen, mikä on harvinainen etu sille joka on hiukan arka ja hiljainen luonteelleen ja haluaa ottaa vaaria elämän näytelmästä, käymättä itse näyttelijäksi näyttämölle.

Alempana Alhambraa on jokseenkin iso esikaupunki joka täyttää ahtaan notkon eräässä laksossa, ja ulottuu Albaycian vastakkaiselle kukkulalle. Useat kartanot ovat Maurilaista rakennuslaatua, *Patio'*iden (pihain) ympärille rakettuja, jotka suihkukaivoilla viilistytetään ja ovat taivaalle avonaiset, ja koska asukkaat kesällä ovat enimmäen aikansa näillä pihalla ja noilla tasailla katoilla, niin seuraa itsestänsä, että niin ylhäinen katselija kuin minä, joka saatan heitä pilvistä tähystellä, olen tilaisuudessa luoda montakin silmäystä heidän kodilliseen elämäänsä.

Minulla on tavallani samat edut, kuin ylioppilaalla vanhassa hispanialaisessa sadussa, jonka silmissä kaikki Madridin huoneukset näkyivät katottomina; ja minun puhelias aseenkantajani, Mateo Ximenes, palvelee minua toisinaan Asmodeuksena, ja kertoo pikku juttuja monesta talosta ja sen asukkaista.

Paremmaksi kumminkin katson että itse sepitsen satuja, ja niin saatan useinkin istua monta tuntia ja erinäisistä viivoista ja satunnaisista tapauksista, jotka käyvät juuri silmäini editse, kutoa hankkeita, juonia ja askaroimisia, joissa useat noista toimekkaista ihmisistä allani häärivät. Tuskin on yhtään kaunista muotoa eli ihanaa vartta, jonkalaisia joka päivä näen, joista en vähitellen ole tehnyt dramallista kaavausta, vaikka useat luonteistani sittemmin toimivat juuri

päinvastoin sitä rollia, jonka olen heille antanut, ja näin häiritsevät koko näytelmäni. Muutamia päiviä tätä ennen kiikarillani katsellessani Albaycian katuja, näin minä saattokunnan erään nuoren nunnan muassa, joka aikoi ruveta huntua kantamaan, ja huomasiin monta asianhaaraa, jotka panivat minut säälimään tätä nuorta ihmistä, joka nyt oli valmis antamaan salvata hänsensä elävään hautaan. Hyväksi mielekseni näin minä, että hän oli kaunis; ja hänen kasvoinsa kalpeudesta päätin minä, että hän enemmän pakosta kuin jumalisuudesta ja vapaasta tahdosta antausi taivaan palvelukseen. Hän oli morsiameksi puettu ja hänellä oli valkoinen kukkaiskiehkura tukassa; mutta varmaan hänen sydämensä inhostui tuota hengellistä yhdistystä ja huokasi maallista rakkautta. Eräs hoikka, vakaisen näköinen mies kävi hänen vierellään saattokunnassa; minä näin selvästi, että tuo hänen hirmuvaltainen isänsä oli juuri se, joka taikauskoisuudesta tahi jostain muusta halvasta yllykkeestä oli kiristänyt häneltä tämän uhrin. Lukuisissa saattelijoista oli niinkään eräs ruskeaverinen, kaunis nuorukainen, Andalusiassa puvussa, joka näytti katselevan tyttöä haikeimmalla mielikarvauksella. Hän oli epäilemättä se salainen rakastaja, josta tytön täytyi iäti eritä. Närkästykseni eneni nähdessäni tuon ilkikurisuuden, mikä ilmaantui saattokunnassa olevain munkkien ja luostariveljesten kasvoissa. Saattokunta saapui luostarin kirkolle, aurinko paistoi viimeisen kerran alokas-raukan seppeleelle kun tämä astui tuon salaperäisen kynnyksen yli ja katosi kirkkoon. Väki joukko hyökkäsi sisään, tehden ristinmerkkiä ja veisaten; rakastaja viipyi vähän aikaa portilla. Minä arvasin hänen kuohuiset tunteensa, mutta hän voitti ne ja meni sisään. Nyt seurasi pitkälinen hiljaisuus — koko kohta tuolla kirkossa kuvastui mieleeni: alokas-raukka katoovaisen pukunsa menettäneenä, luostari-pukuun puettuna, morsius-seppele tukasta otettuna, pitkät silkkikiharat hänen kauniista päästään leikattuina — minä kuulin hänen kuiskivan tuon peruuttamattoman lupauksen. Minä näin hänet paarilla pitkänään; kuolon kalpeuden hänen kasvoillaan; hautausmenot olivat päätetyt; minä kuulin urkuin juminan ja nunnain vaikertelevan sielumessun; isä katseli kaikkea tätä kylmällä, tunnottomalla katsannolla. Rakastaja — mutta eipä, mielikuvatukseni ei voinutkaan kuvata tytön rakastajaa; tässä kohden puuttuu taulussani jotain.

Vähän ajan perästä virtasi väkijoukko takaisin ja hajausi eri suunnille, riemuitsemaan päivänpaisteessa ja käymään elämän vilkkaampiin tapauksiin osalliseksi; mutta uhri jäi sinne sisälle. Viimeisten ulosastuvain joukossa oli isä ja rakastaja, jotka näyttivät vakaisesti keskenään haastelevan. Rakastaja puheli kiivaasti liikehtien; minä odotin väkivaltaista kehkeämistä näytelmälleni, mutta erään kartanon kulma tuli väliin ja teki kohtauksesta lopun. Aina olen sittemmin karvain mielin luonut silmäni luostarille. Hiljan muuanna iltana näin minä kynttilän palavan muutaman luostarintornin kaukaisessa akkunassa. "Tuolla," sanoin minä, "istuu se onneton nunna kammiossaan ja itkee, samalla kun hänen rakastajansa, turhaan mieltänsä vaivaten, kenties vaeltelee hänen allansa kadulla."

Häärivä Mateo häiritäsi unelmani ja raasti silmänräpäyksessä kuvas-aistini luoman hämähäkinverkon rikki. Tavallisella huolellisuudellaan oli hän tiedustanut kaikki tähän asiaan kuuluvat seikat, jotka puhalsivat kaikki unelmani pois. Romaanini sankaritar ei ollut nuori eikä kaunis; hänellä ei ollutkaan rakastajaa — ja hän oli omasta ehdostaan mennyt luostariin, jonka hän katsoi kunnia-arvoiseksi turvapaikaksi, ja hän oli iloisimpia nunnia sen muurien sisällä.

Kotvan aikaa kului ennenkuin taisin suoda tälle nunnalle anteeksi, että hän, päinvastoin kaikkia romaanin sääntöjä, tunsin hänsensä onnelliseksi kammiossaan, mutta minä haihdutin kuitenkin pahan tuoleni sillä, että päivänä parina pidin silmällä erään mustasilmäisen ja mustaverisen kaunottaren sievisteleviä kiekailuksia, joka erään kukkapensaiden peittämän balkongin suojassa ja silkkitelmissä salaa puhutteli erästä kaunistä, mustaveristä ja vahvapartaista ritaria, joka usein näkyi kedolla hänen akkunansa alla. Välistä näin hänen, kaapu korvilla, varhain aamusilla loikkivan tiehensä. Välistä taas odotti hän jossain kulmassa, missä valepuvussa milloinkin, ja minä näin selvästi, että hän odotti jotain salaista merkkiä, huoneeseen puikahtaakseen. Sitten kuului yöllä kitarrin näpsäyksiä ja lyhty liikkui edes takaisin balkongilla. Minä ajattelin nyt rakkauden seikkaa, semmoista koin kreivi Almaguivan, mutta taaskin petyin arvauksissani; sillä minulle sanottiin, että se jota minä luulin rakastajaksi, oli nainut mies ja salakauppiasiksi yleisesti tunnettu, ja että kaikki hänen salaiset merkkinsä ja liikkeensä epäilemättä tarkoittivat jotain salakuljetuksen yrittystä.

Monta kertaa katselin minä balkongilta huvikseni niitä muutoksia, joita, vuorokauden eri aikain vaikutuksesta, vähitellen tapahtui ympärillä olevissa luonnon kohtauksissa.

Tuskin oli ensimmäinen koitto levittänyt harmaata sarastustaan taivaalle ja ensiksi herännyt kukko tämän kukkulan rinteiden majoissa antanut äänensä kuulua, niin alkoi, esikaupungeissakin uusi elämä, sillä ensimmäiset aamutunnit lämpimässä ilman-alassa ovat ihastuttavia. Kaikki pyysivät innolla päivän askareissa ennättää edelle aurinkoa. Hevosaasin-ajaja kuormatun aasinsa kanssa lähtee matkalle; matkustaja kiinnittää ratsupyössynsä satulan taa ja nousee ratsaille ravintolan oven ulkopuolelle; ahvettunut talonpoika häätelee hitaita juhtiaan, joiden kuormana on hedelmillä ja yökasteessaan vielä olevilla ruokakasveilla täytettyjä vasuja, sillä nyt jo rientävät toimekkaat emännät torille.

Aurinko on noussut ja heittää säteitään pitkin laksoa, puiden harvain lehtien välitse. Aamukellot soivat soinnullisesti puhtaassa kirkkaassa ilmassa, ja julistavat hartauden hetkeä tulleeeksi, Hevosaasin-ajaja seisautuu kuormattuihin aasiansa kanssa kapellin ulkopuolelle, pistää sauvasa vyöhön selkäänsä taa, järjestää pikimustan tukkansa, ja astuu, hattu kädessä, sisään, kuulemaan messua ja rukoilemaan onnellista matkustusta Sierran (vuorijakson) kautta. Nyt hiipii, keijuisen-tapaisilla askelilla, armas sennora esiin, sievään basquinnaan puettuna, heiluva viuhka kädessä, ja hänen mustat silmänsä heloittavat somille laskoksille pannun manttiljan alla; mutta tuo luonnikas puku, tuo naasti kenkä, sukkain hämähäkinverkko, tuo äskenoimittu ruusu, joka

niinkuin hohtokivi kimeltää kauniisti palmikoituin pikimustain hiuskiharain välitse, osoittavat, että maa on taivaan kanssa osallisena ylivallassa hänen ajatuksiinsa. Älä päästä häntä silmistäsi, huolellinen äiti, naimaton täti tahi valpas duenna, lienet kuka hyvänsä, joka seuraat hänen askeliensa.

Aamun kuluessa työn kohu joka haaralla enenee; kaduilla vilisee ihmisiä, hevosia ja juhtia, ja humina ja kohina kuuluu kuin meren aalloilta. Auringon lähetessä keskipäivän korkeuttaan, melu ja hälinä vähitellen vaikenee; sen ollessaan korkeimmallaan syntyy seisahus. Puskuva kaupunki raukenee, ja useita tunteja vallitsee yleinen hiljaisuus. Akkunat ovat suljetut, kartiinit alaslasketut; asukkaat ovat peräytyneet kartanoiden viileimmille paikoille; lihava munkki kuorsaa makuuhuoneessaan; vahva, roteva kantaja makaa takkansa vierellä pitkänään kivikadulla; talonpoika ja päiväpalkkalainen lepäävät Alamedan puiden suojassa, uneen tuuditettuina heinäsiirkkain tirsukkunnalla. Kadut ovat väestä tyhjä, paitse muuatta vedenkantajaa, joka ylistää ja tarjoilee kristallikukasta juomaansa, "kylmempää kuin vuoren lumi."

Auringon mailleen mennessä kaikki vähitellen virkistyvät jälleen, ja kun iltarukouskello antaa kuminansa kuulua, on kuin koko luonto riemuitsi, että päivän hirmuvaltias on vallastaan kukistettu. Nyt käy ilo yleiseksi, sillä kaupunkilaiset virtaavat nyt ulos iltailmaa hengittämään ja parveilevat tässä lyhyensä hämärässä siellä täällä Darron ja Xenilin lehtokujilla ja puutarhoissa.

Yön tullessa muuttuu tämä vaihteleva näytelmä toisenluontoiseksi. Valkeita sytytetään vähitellen missä milloinkin, täällä vahakynttilä balkongin akkunaan, tuolla lamppu pyhimyksen kuvan eteen. Näin esiintyy kaupunki vähitellen tästä peittävästä pimeydestä ja kiiluu hajallisista valoista, kuin tähditetty taivaankansi. Nyt kuulun pihoista ja puutarhoista, kujilta ja kaduilta, lukemattomien kitarrien ja kastanjien ääniä, jotka tällä melkeällä korkeudella sulavat yhteen lauhkeaksi ja suloiseksi konsertiksi. Iloita hetkestä on iloisen ja rakastuneen Andalusalaisen uskontunnustus, eikä harjoita hän tätä milloinkaan innokkaammin kuin sulohajuisina kesä-öinä, jolloin hänen hartahin ahkerointinsa on hänen sydämensä valitun voittaminen tanssilla, rakkauden lauluilla ja hellyttävällä serenaadilla.

Minä istuin eräänä iltana balkongilla, nauttien noita viilistyttyviä tuulenlöyhäyksiä, jotka pitkin kukkulaa puissa humisivat, kun siivo Mateoni, joka seisoi vierelläni, osoitti erästä avaraa kartanoa erään Albaycian tuntemattoman kadun varrella, ja siitä, muistaakseni, kertoi seuraavan historian.

Muurarin seikkailus.

Oli kerran köyhä muurari Granadassa, joka vaarinotti kaikki pyhä- ja juhlapäivät, vieläpä työttömät maanantaitkin, ja joka, vaikka oli näin hurskas, yhtäkaikki köyhtyi köyhtymistään, niin että tuskin sai jokapäiväistä leipää talouteensa hankituksi. Eräänä yönä heräsi hän unestaan kiivaasta koputuksesta ovelle. Hän avasi ja näki pitkän ja laihan papin, melkein kuin luurangon, seisovan edessään.

"Kuulesta, ystäväiseni," sanoi vieras, "minä olen havainnut että olette hyvä kristitty ja että teihin käy luottaminen; tahdotteko nyt juuri, tänä yönä, ottaa erään työn tehtäväksenne?"

"Oikein mielelläni, Sennor Padre, kuitenkin sillä ehdolla että saan säännöllisen palkkani."

"Se on tietty; mutta teidän täytyy antaa sitoa peite silmäinne eteen."

Muurarilla ei ollut mitään tätä vastaan muistuttamista ja pappi käärsi huivin hänen pänsä ympärille ja vei häntä monia kuoppaisia katuja, mutkateitä ja solia myöten, kunnes he seisautuivat erään portin ulkopuolelle. Pappi otti avaimen, väänsi sitä tuossa kitisevässä lukossa ja avasi jonkun esineen, joka kuului kuin raskas ovi olis auvennut. He menivät sisään, portti suljettiin ja pantiin salpaan, ja muuraria vietiin kaikuvaa käytävää pitkin ja suurten salien kautta rakennuksen sisempään osaan. Täällä otettiin side hänen silmiltään ja hän oli nyt patiolla eli pihalla, joka oli yhdellä ainoalla lampulla kimeästi valaistuna. Keskellä pihaa oli vanhaan Maurilaiseen kaivoon kuuluva kuivanut vesisäiliö, jonka alle pappi käski hänen rakentaa vähäisen holvin; kiviä ja savea oli sitä varten varalla. Muurari teki sitten työtä kaiken yön, saamatta kumminkaan alkamaansa työtä. valmiiksi. Juuri ennen päivänkoittoa laski pappi kultarahan hänen käteensä, satoi taas peitteen hänen silmilleen ja vei hänet jälleen kotiinsa.

"Haluatteko," sanoi hän, "tulla takaisin ja lopettaa työnne?"

"Oikein kernaasti, Sennor Padre, sillä ehdolla että minulle taas yhtä kunniallisesti maksetaan."

"Hyvä; ensi sydän-yön aikana tulen taas teitä noutamaan."

Näin tapahtuikin, ja holvi tuli valmiiksi.

"Nyt," sanoi munkki, "täytyy teidän auttaa minua hankkimassa tänne niitä ruumiita, jotka ovat tähän holviin haudattavat."

Nämät sanat panivat karvat köyhän muurarin päässä pöyristymään; hän seurasi pappia horjuvin askelin eräisen syrjäiseen huoneeseen kartanossa, luullen tulevansa näkemään jonkun hirveän

kuolonkohtauksen, mutta tointui pelvostaan, nähtyänsä kolme tai neljä astiata eräissä loukossa. Selvästi näkyi että ne olivat kultaa täynnä, ja suurella vaivalla vaan sai hän ja pappi ne uloskannetuksi ja niille määrättyyn hautaan lasketuksi. Holvi pantiin nyt umpeen, kivitys laitettiin entiselleen ja kaikki merkit siihen mitä oli tehty poistettiin. Pappi sitoi taas peitteen muurarin silmille ja vei hänet jälleen kotiin, toista tietä kuin sitä ennen. Vaellettuansa mutkistelevia katuja ja kujia, he seisahtuivat, ja pappi lasi kaksi kultarahaa hänen käteensä. "Odottakaa tässä," sanoi hän, "kunnes kuulette tuomiokirkon kelloin aamukirkoksi soivan. Jos rohkenette sitä ennen ottaa sidettä silmiltänne, niin teille onnettomuus tapahtuu." Näin sanottuaan meni hän tiehensä. Muurari odotti tunnollisesti, noita kultarahoja kädessään punniten huvikseen ja toisiansa vasten helähtellen. Juuri samassa kun tuomiokirkon kello soi aamukirkoksi, otti hän siteen silmiltään ja oli nyt Xenilin rannalla, josta hän hopusti riensi kotiinsa ja kokonaiset kaksi viikkokautta eli perheensä kanssa hyvästi tuon kaksi-öisen työn maksulla; niiden kuluttua, oli hän yhtä köyhä kuin ennenkin.

Edelleen teki hän vähin työtä, mutta rukoili vireästi, ja otti joka vuosi vaarin kaikista sunnuntai- ja juhlapäivistä, jonka ohessa hänen lapsensa kasvoivat yhtä ryysyisinä ja nälkäisinä, kuin joku Mustalais-joukko. Hänen muuanna iltana tuvan oven edessä istuissaan, tuli eräs vanha rikas saituri, jolla tettiin olevan monta kartanoa ja joka tunnettiin tuiki itaraksi isännäksi, hänen luoksensa. Rahamies katseli häntä vähän aikaa, katsoa tihruttaen kahden epäluuloisen, pitkän silmäkulman alta.

"Minulle on sanottu, ystäväni, että olette vallan köyhä."

"Sitä asiata ei käy kieltäminen, Sennor, se kyllä selvästi näkyy."

"Kenties siis otatte erään työn tehdäkseenne ja hyvällä palkalla?"

"Niin hyvällä palkalla, herraseni, kuin kukaan muurari Granadassa."

"Sitäpä juuri tahdon. Minulla on vanha kartano, joka on kovin rappioinen ja maksaa minulle, pitääkseni sitä hyvässä voimassa, enemmän rahaa kuin sen arvo onkaan, sillä ei kukaan tahdo siinä asua; minun täytyy sentähden, niin hyvällä kaupalla kuin on mahdollista, koettaa saada se voimaansa, niin että pysyy koossa."

Muurari vietiin hetikohta eräisen isoon, asumattomaan huoneeseen, joka oli raunioksi kaatamallaan. Mentyänsä useiden tyhjain salien ja kamarien läpi, tuli hän eräisen sisäiseen pihaan, jossa eräs vanha Maurilainen kaivo tarkistutti hänen huomiotansa. Hän seisahtui hetkisen ajaksi, sillä muisto paikasta heräsi kuin unelma hänen sielussaan.

"Kuulkaapas," sanoi hän, "kuka on ennen asunut tässä kartanossa?"

"Hän palakoon kiirastulessa," huudahti kartanon isäntä; "se oli eräs vanha saituri pappi, joka vaan huoli itsestensä. Hänen sanottiin olleen upporikkaan, mutta koska hänellä ei ollut sukulaisia, niin hänen luultiin testamenttaavan kaikki tavaransa kirkolle. Hän kuoli äkisti, ja papit ja munkit kiirehtivät tänne, ottamaan hänen tavaroitaan haltuunsa; mutta ei löydetty muuta kuin moniaita tukaatteja eräässä nahkakukkarossa. Pahin kaikesta on tullut minun osakseni, sillä tuo vanha mammona asuu yhä edelleen hänen kuolemansakin jälkeen minun kartanossani, mitään hyryä maksamatta, ja kuollutta ei käy oikeuteen haastaminen. Sanotaanpa, että joka yö, samassa kamarissa missä papin oli tapa nukkua, kuuluu kultarahain helinätä, ikäänkuin hän tavaroitaan siellä lukisi, ja välistä pihalla hirmuista puhkamista ja ähkymistä. Nämät puheet olkoot nyt valheita taikka tosia, niin ne kumminkin ovat saattaneet taloni pahaan maineesen eikä kukaan hyryläinen tahdo tässä asua."

"Hyvä," sanoi muurari karskisti, "antakaapa minun maksutta asua kartanossanne, kunnes rikkaampi hyryläinen tulee, niin minä lupaan korjata sen ja saattaa sen hengen, joka tässä levottomuutta tekee, lepoonsa. Minä olen hyvä kristitty ja köyhä mies, enkä pelkää piruakaan, vaikka ilmestyisikin ison rahasäkin muodossa."

Tämän rehellisen miehen tarjous hyväksyttiin ilolla; hän muutti perheensä kanssa kartanoon ja täytti kaikki lupauksensa. Hän pani kartanon vähitellen entiseen kuntoonsa; kultarahaan helyä pappivainajan kamarista ei kuulunutkaan enää öillä, vaan alkoi sen sijaan kuulua elävän muurarin lakkareista. Sanalla sanoen, hänestä tuli yhtäkkiä, naapurien hämmästykseksi, varakas mies ja hänen luultiin olevan rikkaimpia miehiä Granadassa; hän lahjoitti kirkolle suuria summia, epäilemättä rauhoittaakseen omaatuntoaan, ja ilmoitti vasta kuolinvuoteellaan, pojalleen ja perillisilleen, tuon holvin jutun.

Huvikävely kukkuloilla.

Usein iltasilla, kun päivän helle on huojennut, käyn minä huvikseni kaukanaki kävelemässä likeisillä kukkuloilla ja noissa syvissä varjoisissa laksoissa, pitäen historiallista aseenkantajaani Mateota muassani, jonka puheliaisuudelle minä näissä tiloissa annan rajattomimman vapauden, ja tuskinpa onkaan yhtään kalliota tahi rauniota, rappioista suihkukaivoa tahi yksinäistä laksoa, josta hänellä ei ole joku kummallinen juttu, ja etenkin joku kultainen legenda, sillä ei suinkaan ole vielä kukaan köyhä miesparka ollut niin auli kätettyin aarteiden ulosjakamisessa.

Me lähdimme eräänä iltana tällaiselle huvikävelylle, jolla Mateo oli tavallista puheliaampi. Auringon laskun tienoilla me samosimme ulos Oikeuden ison portin kautta, ja mennessämme ylöspäin erästä lehtokujaa, seisautui Mateo muutamain viikuna- ja kranaatti-puiden alle, erään ison, rapistuneen tornin juurelle, nimeltä Seitsemän Huonekerran Torni (*de los Siete Suelos*). Täällä osoitti hän yhtä matalaa porttikäytävää tornin perustuksessa, ja alkoi jutella erästä hirmuisesta aaveesta, eli kouvosta, joka, aina Maurilaisten ajasta asti, piti vallattomuuttaan tässä tornissa ja vahtasi erään Maurilaisen kuninkaan aarteita. Välistä ilmaantuu hän pimeässä yössä ja kummittelee Alhambran lehtokujilla ja Granadan kaduilla, päättömän hevosen muotoisena, kuuden koiran ajelemana, jotka hirmuisesti vikisevät ja ulvovat.

"Mutta etkö ole itse koskaan häntä kohdannut, Mateo, kävellessäsi?" kysyin minä.

"En, Sennor, en ole Jumalan kiitos! Mutta isän-isäni, räätäli, tunsi monta, jotka olivat sen nähneet, sillä se tuli muinoin paljo useammin ulos kuin nyt, milloin minkin muotoisena. Joka ihminen Granadassa on kuullut puhuttavan Belludosta, sillä vanhat ämmät ja imettäjät peloittavat sillä lapsia, kun ne itkevät. Muutamat sanovat sitä erään julman Maurilaisen kuninkaan hahmoksi, joka murhasi kuusi poikaansa ja hautasi heidät näihin holveihin, ja että nämät, kostaaksensa, ajelevat häntä öillä."

En tahdo pitemmältä puhua niistä eriskummaisuuksista, joita siivo Mateo jutteli näistä kummituksista, vaan ainoastaan muistuttaa, että tämän tornin kautta meni se porttikäytävä, josta onneton Boabdil lähti pääkaupunkiaan luovuttamaan.

Me jätämme tämän taruissa ja lauluissa mainion tornin ja jatkamme käyntiämme kauniiden hedelmätarhani ympäri, Generalifen luona, joissa pari kolme satakieltä sävelsi lauluja mitä ihanimpia. Näiden puutarhain takana kuljimme me useampain Maurilaisten vesisäiliöiden sivuitse, joiden ovet olivat hakatut muurin kalliopohjaan, mutta nyt suljetut. Nämät vesisäiliöt, niin kertoi Mateo, olivat hänen ja hänen kumppaniensa lapsuudessa olleet heidän mieluisimmat kylpypaikkansa, kunnes heitä oli kammostuttanut kertomus erästä hirveän rumasta Maurilaisesta, jonka tapana oli tulla tuon kallioon hakatun oven kautta hätäyttämään varomattomia kylpijöitä.

Me jätimme nämät noidotut vesisäiliöt ja jatkoimme matkaamme erästä yksinäistä hevos-aasien polkua ylös, joka koukerteli kukkulain välitse, ja olimme kohta jylhään ja oneiden vuorten keskellä, joilla ei ollut puuta merkiksikään, ja jotka vaan siellä täällä olivat niukalla vihannalla peitetyt. Kaikki, niin pitkältä kuin silmä otti, oli jylhää ja kasvamatonta, ja minun oli miltei mahdotonta ajatella todeksi, että Generalife kukoistavine hedelmätarhoilleen, penkereineen ja puutarhoineen, oli meitä niin likellä, ja että me olimme ihanan Granadan läheisyydessä, suihkukaivoineen ja lähteineen. Mutta tämmöistä on Hispanian luonto — jylhää ja autiota samassa kun ihmisen viljelevä käsi luopuu siitä; erämaa ja puutarha ovat aina toisiaan ihan likitysten.

Ahdas vuorisola, jota astuimme ylös, on, Mateon mukaan, nimeltä *Barranco de la Finaja*, eli *Ruukun Lakso*, sentähden että siitä muinoin on löydetty iso ruukku täynnä Maurilaista kultaa. Mateo rukka kiusaa alinomaa päätänsä noilla kultaisilla taruilla.

"Mutta mitä merkitsee tuo risti, tuolla kivirauniossa, lakson kapeimmalla paikalla?"

"Oh, mitäpä siitä — eräs hevosaasin-ajaja murhattiin siinä muutamia vuosia tätä ennen."

"Siispä, Mateo, on rosvoja ja murhamiehiä ihan Alhambran porttienkin vierellä?"

"Ei tätä nykyä, Sennor; niin oli ennen, kun linnassa ja sen lähistössä oli paljo irtanaista väkeä, mutta ne ovat kaikki hävitetyt. Tosin saattais sanoa, että Mustalaiset, jotka asuvat kukkuloiden rommakoissa, juuri linnan ulkopuolella, ovat ihmisiä jotka eivät pidä paljon väliä; mutta ei ole täällä nyt kotvaan aikaan murhaa tapahtunut. Mies, joka tappoi hevosaasin-ajajan, hirtettiin linnassa."

Meidän tiemme kulki edelleen laksoa ylöspäin, jyrkkä, röhmyinen kukkula vasemmalla kädellämme, nimeltä *Silla del Moro*, eli Maurilaisen tuoli, tuon jo ennen mainitun tarun johdosta, että onneton Boabdil otti sinne pakonsa erään kansankapinan aikana, ja jäi koko päiväksi kalliolle istumaan ja murheissaan kapinallista kaupunkiansa katselemaan.

Jo viimein tulimme kukkulan huipulle, jonka nimi on Auringon vuori. Ilta lähenee, laskeva aurinko kultasi parastaikaa vuorten korkeimpia kukkuloita. Siellä täällä näimme jonkun yksinäisen paimenen, joka ajoi karjaansa kukkuloilta alas, viedäkseen sitä tarhaan; taikka jonkun hevosaasin-ajajan, joka hitaine hevosaasineen astui jotain vuoripolkua ylös, ennättäkseen ennen yötä kaupungin porteille.

Heti sen jälkeen kuului tuomiokirkon kellon kumina vuorensolaan, ilmoittaen että nyt oli rukoushetki. Tähän ääneen vastattiin kaikista kirkontapuleista ja suloisilla luostarinkelloilla vuorten seasta. Paimen seisautui kukkulan rinteellä, hevosaasin-ajaja keskelle tietä, itsekin otti hatun päästään, pysyi liikkumaton vähän aikaa, ja teki iltarukouksensa. Kaunis juhlallisuus on tässä tavassa, että, sulosoituisten merkkien kuuluessa, kaikki maan asukkaat silmänräpäyksellä yhdistyvät kiittämään Jumalata päivän hyvistä teoista. Se levittää ikäänkuin hetkisen pyhyyden maan ylitse, ja laskeva aurinko kaikessa ihanuudessaan ylensi suuresti tätä juhlallisuutta.

Tällä kertaa ensi vaikutusta paikan jylhä ja onea luonto. Me seisoiimme taitotun Auringon-vuoren kaljulla ja röhmyisellä huipulla, jossa rapistuneet vesisäiliöt ja ammeet, ja avarain rakennusten perstauneet perustukset todistivat muinaisista asukkaista, mutta jossa kaikki nyt oli

hiljaista ja autiota.

Vaeltaissamme näiden entisten aikain jäännösten seassa, osoitti Mateo minulle erästä syvää kuoppaa, joka näytti menevän syvälle vuoreen. Selvästi näkyi että se oli syvä kaivo, jonka väsymättömät Maurilaiset olivat kaivaneet, saadakseen mieluisimpaa juomaansa oikein puhtaana. Mateolla oli kumminkin kokonaan toisenlainen kertomus, luonteensa kanssa paremmin yhteensopiva. Siitä mentiin, tarun mukaan, niihin maanalaisiin rommakoihin, joihin Boabdil hovinsa kanssa oli taikauksella sidottuna, ja joista he Sisin ajoin tulivat ulos, määrätunteina, entisissä asunnoissaan käymään.

Enenevä hämärä, joka tässä ilman-alassa on niin lyhyt, muistutti meitä lähtemään tältä taitotulta paikalta. Mennessämme vuorensolia alas emme nähneetkään paimenta emmekä hevosaasin-ajajata, emmekä muuta kuulleet kuin omat askelemme ja heinäsiirkkain tirsikutuksen. Laksojen varjot pitenivät pitenemistään, kunnes kaikki ympärillämme oli pimeään peitettyä. Ainoastaan Sierra Nevadan korkealla huipulla viipyi vielä muutamia päivänvalon säteitä; sen lumipeittoiset kukkulat kiiluivat tummansinisinä taivaslakea vasten ja näyttivät olevan ihan likellä, ilmakehän harvinaisen puhtauden vuoksi.

"Kuinka likellä meitä Sierra näyttää tänä iltana olevan!" sanoi Mateo; "näyttää niinkuin siihen kädellä yltäisimme, ja kuitenkin on se monen peninkulman päässä." Hänen puhuissansa vilkahti tähti lumipeittoisen huipun päältä näkymään, ainoa jo näkyvä tähti taivaalla, niin puhdas ja heloisa, niin kirkas ja kiiltävä, että se sai kelpo Mateonkin ihastuksesta huudahtamaan: "*Que estrella hermosa! que clara y limpia es: No pueda ser estrella mas brillante!*" (Mikä kaunis tähti! kuinka kirkas ja kiiluva: Ei mikään tähti voi loistaa kauniimmasti!)

Usein olen Hispanian alhaisemmassa väestössä huomannut tuon herkkyyden luonnon ihanuksiin. Tuikkiva tähti, kaunis hyvänhajuinen kukka, kristallinkirkas lähde, saattaa heidät runolliseen ihastukseen; — entä vielä — kuinka soinnollisia sanoja on heidän kielessään, tämän ihastuksen ilmaisemiseen!

"Mutta mitä valkeita nuot ovat, Mateo, joiden näen kiiluvan tuolla Sierra Nevadalla, juuri alapuolella sitä paikkaa missä vuori on lumella peitetty, ja joita vois luulla tähdiksi, elleivät olisi punertavia ja vuoren mustaa kuvetta vasten?"

"Ne valkeat ovat tulia, Sennor, joita miehet, jotka Granadalle noutavat lunta ja jäätä, ovat virittäneet. He menevät sinne joka iltapäivä hevosaasineen, ja muutamat lepäilevät ja lämmittelevät valkeiden vaiheilla, sillä aikaa kun toiset täyttävät vasuja jäällä. Sitten lähtevät he tulemaan vuorta alas, niin että ennättävät Granadan porteille ennen auringon nousua. Tuo Sierra Nevada, Sennor, on jääruho keskellä Andalusiaa, jäädyttämässä sitä kesän aikana."

Nyt oli jo pilkkopimeä; me astuimme lakson kautta, jossa murhatun hevosaasin-ajajan risti seiso, kun samassa havaitsin etäällä liikkuvia valkeita, jotka nähtävästi lähenivät meitä kukkulata ylöspäin. Niiden likemmä tultua, näimme niiden olevan tulisoittoja, joita joukko kumman-näköisiä, mustiin puettuja hahmuja kantoi; he olisivat, minä aikana ikäänsä, olleet sangen kamala saattojoukko, mutta olivat olletikin nyt, tällä jyhlällä ja autiolla paikalla.

Mateo tuli ihan vierelleni ja sanoi matalalla äänellä, että se oli ruumiin saattokunta, joka kantoi ruumista hautauspaikkaan vuoristossa.

Saattokunnan astuissa ohitse, teki tuo kamala, kantajain karkeihin kasvoihin ja murhepukuihin käypä tulisoittoin valo mitä kummallisimman, milteipä aaveentapaisen vaikutuksen, valaistessaan vainajan kasvoja, jota, Hispanian tavan mukaan, kannettiin peittämättömänä avonaisilla paarilla. Minä seisoin vähän aikaa katsellen tuota kamalaa kulkuetta, sen astuessa tätä pimeätä vuorensolaa ylös. Se muistutti minulle erästä vanhaa juttua saattojoukosta, jossa oli saattoväkenä perkeleitä, jotka kantoivat erään syntisen ruumista Strombolin tuli-aukkoon.

"Ah, Sennor," huudahti Mateo, "minä saattaisin kertoa teille historian erästä saattoväestä, joka kerrankin nähtiin näillä vuorilla; mutta te nauraisitte minulle ja sanoisitte, että se on minun isäni räätälin testamentteja."

"En millään muotoa, Mateoseni. En mistään pidä niin paljon, kuin kummallisesta sadusta."

"No hyvä, Sennor, se koskee muuatta juuri noista miehistä, joista vastikään puhuimme, ja jotka keräävät lunta Sierra Nevadalla." — Niin tietäkää siis, että monta vuotta tätä ennen, isän-isäni eläessä, oli eräs vanha mies, nimeltä Tio Nicolo, täyttänyt vasunsa lumella ja jäällä ja oli jo hevosaasinsa kanssa paluumatkalla vuorta alas. Tuntiessaan painostavan meni hän aasin selkään istumaan, nukkui ennen pitkää ja istui nuokkuen, jolla aikaa hänen vanha aasinsa vakavin askelin astuskeli pitkin jyrkänteiden reunoja ja jyrkkiä kukkuloita alas, yhtä taneana ja vakavana, kuin jos se olis kävellyt sileällä maalla. Jo viimein heräsi Tio Nicolo, tirkistellen ympärilleen ja silmiään hieroen — ja totta tosiaan, olipa hänellä siihen syytäkin. Kuu levitti valoa, melkein yhtä kirkasta kuin päivänvalo on, ja hän näki kaupungin allansa, yhtä selvästi kuin te näette kätenne, hohtavine valkeine kartanoilleen, kuin hopeamaljan kuunvalossa; mutta, Sennor, eipä se ollutkaan sen näköinen, josta hän oli lähtenyt muutamia tunteja sitä ennen. Tuomiokirkon sijassa kupulakineen ja tornineen, kirkkoin sijassa huippuineen ja luostarien sijassa pienine tornineen, kaikkein näiden sijassa siunattuine ristineen, ei hän nähnyt muuta kuin Maurilaisia moskeoita, minaretteja ja kupulakia, kimeltelevine puolikuineen, jommoisia nähdään Barbarian laivanviireissä. No, niin, Sennor, Tio Nicolo kovin hämmästyti kaikesta tästä, niinkuin voi ajatellakin; mutta hänen kaupungille tirkistellässään, samosi lukuisa sotajoukko vuorta ylös, koukertelevilla poluilla pitkin notkoja, välistä kuunvalossa, välistä pimennossa. Sen tultua likemmä näki hän siinä olevan sekä

hevos- että jalkaväkeä, kaikki Maurilaisessa sota-asussa. Tio Nicolo yritti väistymään heidän tieltänsä, mutta hänen vanha aasinsa seisoj yhdessä kohti kuin tukki, eikä paikalta päkähänty, vaan vapisi kuin kaisla; sillä järjettömät eläimet, herraseni, pelkäävät mokomia yhtä paljon kuin ihminen. No niin, Sennor, Aavejoukko samosi ohitse; siinä oli miehiä, jotka näyttivät torviin puhaltavan; toisia, jotka löivät rumpua ja puhalsivat sympaleihin: yhtäkaikki eivät he saaneet yhtään ääntä kuulumaan; he menivät kaikki sivuitse ilman vähintäkään melua, ihan niinkuin olen nähnyt maalattuun sotajoukkoin samoavan Granadan teaterin näyttämön poikki, ja kaikki näyttivät kalpeilta kuin kuolema. Viimeksi, jälkijoukoissa, ratsasti kahden mustan Maurilaisen ratsastajan välillä Granadan suur-inkvisitori (syökäystuomari), hevosaasilla, valkealla kuin lumi. — Tio Nicolo suuresti kummastutti nähdä hänet seurassa tuommoisessa, sillä inkvisitori oli mainio vihastaan Maurilaisiin, samoin kuin kaikenlaisiin uskottomiin, Juutalaisiin ja harhauskoisiin, ja hänen tapansa oli vainota heitä tulella ja miekalla. Tio Nicolo tunsu hänensä kuitenkin turvatuksi, nähtyänsä noin pyhän papin olevan saapuvilla. Hän teki ristinmerkin ja anoi hänen siunaustaan, kun samassa sai kolauksen, joka paiskasi hänet ja hänen vanhan aasinsa päistikkaa jyrkkää kukkulata alas syvyyteen. Tio Nicolo ei toipunut tainnuksistaan ennenkuin päivän nousulla, jolloin hän makasi syvässä ja jyrkässä rotkossa, aasi hänen vierellään nurmea syöden ja lumi vasuissa kokonansa sulaneena. Hän jutusteli nyt Granadaan, pahoin pieksettynä ja muokkauneena, mutta tapasi ilokseen kaupungin saman-näköisenä kuin tavallisesti, kristittyine kirkkoineen ja ristineen. Hänen kertoessaan mitä hänelle yöllä oli tapahtunut, kaikki ihmiset nauroivat hänelle; muutamat sanoivat hänen aasin seljässä istuessaan ja nukkuessaan unta nähneen; toiset arvelivat hänen itsensä keksineen koko tämän jutun. Mutta mikä oli kummallista, sennor, ja mikä teki että useat sittemmin toden takaa ajattelivat asiata, oli se että suur-inkvisitori kuoli vuoden kuluessa. Minä kuulin usein isän-isäni, tuon räätälin, sanovan, että tuo Aavejoukko, joka vei papin hahmua muassaan, merkitsi enemmän kuin ihmiset tohtivat ajatellakaan.

"Siispä tahtonet, Mateoseni, väittää, että noissa vuorissa on jonkunlainen Maurilainen *limbo* eli kiirastuli, ja että inkvisitoria vietiin siihen."

"Jumala minua varjelkoon, Sennor! Siitä asiasta en tiedä mitään — kerron vaan mitä olen isän-isältäni kuullut."

Samassa kun Mateo oli lopettanut satunsa, joka oli rasvottu monilla muistutuksilla ja liiallisuuksilla, mutta jonka minä olen lyhyemmin kertonut, me saavuimme Alhambran portille.

Paikkakunnallisia muinaistaruja.

Hispanian alhaisemmat kansaluokat ovat kuin itämaalaisetkin hyvin haluiset satuihin, ja mikä vaan on ihmeellistä, se on heistä mieluista. He kokoontuvat tuvan-ovien ulkopuolelle kesä-iltamina, tahi valkeatakkain ympärille ventoihinsa (maaseudun ravintoloihin) talvi-iltoina, ja kuuntelevat kyllästymättömällä halulla kummallisia legendoja pyhimyksistä, matkustajain vaarallisia seikkailuksia ja rosvojen ja salakauppiasten rohkeita urotekoja. Maan jylhä ja autio luonto, vähän vielä levinnyt sivistys, yleisten puheen-aineiden puute ja se romantilais-seikkaileva elämä, jota itsekukin elää maassa, missä matkustuslaatu vielä on melkein sama kuin muinaisina aikoina, kaikki nämät asianhaarat yhdistyvät pitämään halua suullisiin kertomuksiin vireillä ja tekevät että ihmeellisiä ja uskomattomia oikein ylellisyyteen asti jutellaan. Kuitenkaan ei löydy sen tavallisempaa ja mieluisempaa ainetta, kuin jutut Maurilaisten kätkemistä aarteista: nämät jutut ovat yleisiä koko maassa. Matkustaessa noiden jylhain vuorenjaksojen, noiden vanhain taisteluin ja urotekoin näyttämöjen yli, ei näe yhtään Maurilaista atalyaa eli vartijatornia, kallioiden keskelle rakettua, eli vuoristoon raketusta kylästä kohoavaa, ilman että hevosaasin-ajaja, jos häneltä toden takaa kysyy, keskeytä sikarrinsa polttamista, jutellakseen sadun Maurilaisista aarteista, jotka ovat sen alle kätketyt; eikä löydy yhtään raunioiksi kukistunutta Alcaria kaupungissa ilman tällaista polvesta polveen lähistön köyhemmissä luokissa kulkenutta tarua.

Näissä kertomuksissa, niinkuin useimmissa kansanjutuissa, on aina joku, jospa vähäpätöinenkin, historiallinen pohja, josta ne ovat alkunsa saaneet. Maurilaisten ja kristittyin välisten sotain aikana, jotka vuosisadottain häiritsivät näitä maakuntia, muuttui kaupungeissa ja linnoissa usein ja äkisti isännät, ja asukkaat kaivoivat, päällekkäisten ja piiritysten aikoina, rahojaan ja hohtokiviään maahan, taikka kätkivät niitä holveihin ja kaivoihin, jota vielä tänäkin päivänä, sota-aikoina, tehdään itämaan yksinvaltaisissa maissa. Kun Maurilaiset karkoitettiin Hispaniasta, kätkei moni heistäkin kalliimmat kapineensa, toivoen maanpakonsa tulevaa vaan vähän aikaa kestävään ja saavansa joskus maailmassa palata ja ottaa aarteensa pois. Vissi on, että kulta- ja hopearahaläjiä, aika ajoin, on satunnaisesti kaivettu Maurilaisten linnain ja huoneuksien raunioista; eikä tarvinnut kuin vaan muutamia semmoisia tapauksia, niin niistä syntyi tuhansittain satuja ja juttuja.

Tällä tavoin syntyneissä taruissa on tavallisesti itämainen väri eli vivahus, ja ne ovat merkilliset tuosta Arabialaisesta ja Götäläisestä sekoituksesta, joka minun mielestäni on Hispanian ja olletikin sen eteläisten maakuntain kaikissa oloissa nähtävänä. Kätketty aarre on aina jonkun loihdun alaisena, ja turvataan noituuksella eli jollain tehokkaalla taikakalulla. Toisinaan vahtaa sitä hirmuiset pedot eli hurjat lohikäärmeet; välistä noidutut Maurilaiset, jotka istuvat sen vierellä, sota-asussa ja paljastettu miekka kädessä, mutta liikkumattomina kuin kuvapatsaat, ja

jotka useiden sukupolvien ajan ovat sen luona unetonta yötä pitäneet.

Tietystikin on Alhambra, tämän johdosta ja muutamain omituisten asianhaarain tähden sen historiassa, tällaisten kansantarujen oikea aarnio: ja useat muinais-jäännökset, joita silloin tällöin on maasta löydetty, ovat osaltaan antaneet niille vauhtia. Kerta löydettiin saviastia, jossa oli Maurilaisia rahoja ja kukon luuranko, joka, muutamain älykästen tarkastajain ajatuksen mukaan, oli elävänä haudattu. Toisella kerralla kaivettiin maasta astia, jossa oli iso scarabeus eli tamminkainen (tammihärkä) poltetusta savesta, Arabialaisella päällekirjoituksella, joka tamminkainen selitettiin olevan ihmeitä tekevä, salaisilla omaisuuksilla varustettu lumouskalu. Tällä tavoin ovat Alhambran ryysysten asukasten älykkäät tarinat levinneet ja tulleet onkeen otetuiksi, niin että nyt jokainen sali, kaikki tornit ja holvit välttämättömästi ovat jonkun ihmeellisen sadun näyttämöitä. Koska minä, toivoakseni, olen johonkin määrään tutustuttanut lukijani Alhambran paikkoihin, tahdon nyt vähän laveammin kertoa ne haveelliset sadut, jotka ovat yhteydessä sen kanssa, ja joille olen huolellisesti kokenut antaa muotoa ja rakennusta, niiden muistotarullisten vihjausten ja aiheiden johdolla, joita vaelluksillani olen kerännyt, samoin kuin muinaistutkija laatii säännöllisen historiallisen todistuskappaleen muutamista miltei soentuneessa päällekirjoituksessa siellä täällä olevista kirjaimista.

Jos joku paikka näissä saduissa loukkaa kovin arvelevaista lukijata, hän muistakoon paikan laadun ja osoittakoon kohtuullista kärsivällisyyttä. Hän ei saa niissä odottaa samoja todenmukaisuuden ohjeita, jotka vallitsevat tavallisissa tapauksissa ja jokapäiväisessä elämässä; hänen tulee muistaa, että hän liikkuu noidutun linnan saleissa ja että kaikkityyni lepää "noidutulla pohjalla."

Albaycian kukkulan, Granadan kaupungin korkeimman osan, huipulla on raunioita eräästä vanhasta kuninkaallisesta hovilinnasta, joka rakettiin heti sen jälkeen kun Arabialaiset valloittivat Hispanian. Se on nyt muutettu tehtaaksi ja oli joutunut niin unhotuksiin, että sain nähdä paljon vaivaa ennenkuin sen löysin, vaikka älykäs ja monitietoinen Mateo Ximenes oli minulla apuna. Tällä rakennuksella on vieläkin sama nimi, mikä sillä oli useita satoja vuosia tätä ennen, nimittäin *La Casa del Sallo de Viento*, eli: Viirikukon huone. Se on saanut nimensä siitä pronssisesta ratsastavan, kilvellä ja keihäällä varustetun sotijan kuvasta, joka oli eräässä sen tornissa ja kääntyi joka tuulen mukaan. Siinä oli arabialainen päällekirjoitus, joka, Hispanian kieleen käännettynä, kuuluu näin: *Dice el Sabio Aben Habuz, que asi de defiende el Andaluz*: s.o. viisas Aben Habuz sanoo, että näin puolustaa hänensä Andalusialainen.

Tämä Aben Habuz oli, Maurilaisten aikakirjain mukaan, sotapäällikkö Tarikin johdossa olevassa sotajoukossa, joka karkasi Hispaniaan, ja jonka Tarik asetti Alcaldiksi Granadaan. Hänen luullaan tällä sodallisella kuvalla tahtoneen antaa Maurilaisille pysyväsien muistutuksen siitä, että koska he olivat joka haaralta vihollisilla ympäröityt, heidän tuli etsiä turvallisuuttaan alinomaisessa valppaudessa ja aina olla sotaan valmiit.

Kansantarut antavat kumminkin toisenlaisen kertomuksen Aben Habuzista ja hänen hovilinnastaan, ja sanovat että tämä pronssinen sotija alkujaan oli hyvin tehokas taikakalu, Taikka se aikain pitkään kadotti taikavoimansa ja siitä viimein tuli tavallinen viirikukko.

Seuraava satu tarkoittaa sitä mitä nyt olen sanonut.

Arabialainen tähteinselittäjä.

Muinaisina aikoina, monta sataa vuotta takaperin, oli Maurilainen kuningas, nimeltä Aben Habuz, joka hallitsi Granadan kuningaskuntaa. Hän oli valloittaja, joka oli ruvennut levossa ja rauhassa elämään, se on, hän oli nuorempina vuosinaan kuluttanut elämänsä alinomaisilla sota- ja partioretkillä, mutta joka nyt, vanhettuaan ja raihnaiseksi tultuaan, halusi lepoa, eikä halunnut mitään sen hartaammin kuin elää rauhassa koko maailman kanssa, levätä kunnioissaan ja rauhassa nautita niitä maa-omaisuuksia jotka hän oli naapureiltaan voittanut.

Tapahtuipa kumminkin niin, että tällä näin järjellisellä ja rauhallisella vanhalla kuninkaalla oli nuorten kilpailijain kanssa tekemistä; ruhtinasten kanssa, joissa hehkui hänen entinen kiihkonsa kunniaan ja sotaan, ja jotka nyt saivat halun kutsua häntä tilintekoon hänen menetyksistään heidän isiinsä kohtaan. Muutamat kaukaiset tienoot hänen valtakunnassaan, jotka hän, tarmonsä päivinä, valtavalla kädellä oli hillinnyt, olivat sentähden nyt, hänen lepoa halatessaan, mieluiset kapinoitsemaan ja uhkasivat piirittää häntä hänen pääkaupungissaan. Näin oli hänellä vihollisia joka haaralla, ja koska Granada on ympäröity jylhillä ja jyrkillä vuorilla, jotka estävät lähenevää vihollista näkymästä, niin pidettiin onnetonta Aben Habunla alinomaisen valppauden ja levottomuuden tilassa, tietämättömänä miltä ilmansuunnalta vihollisuuksia voi tulla.

Turhaan rakensi hän vartiotorneja vuorille ja asetti vartijoita joka vuorensolaan, käskyn kanssa virittää valkeita öillä ja laskea savua päivällä nousemaan, vihollisen lähetessä. Hänen väsymättömät vihollisensa kiersivät kaikki hänen varokeinonsa, hyökkäsivät jostain unhotetusta vuorensolasta maahan, hävittivät hänen maitansa juuri hänen silmänsä edessä ja vetäysivät sitten vuorille vankien ja saaliin kanssa. Onko milloinkaan rauhallinen ja lepoa ikävöitsevä valloittaja ollut onnettomammassa tilassa?

Aben Habuzin ollessa näillä huolilla ja vastuksilla vaivattuna, tuli eräs vanha Arabialainen lääkäri hänen hoviinsa. Hänen harmaa partansa ulottui aina vyöhön asti, ja koko hänen ulkonäkönsä osoitti että hän oli ennättänyt melkein korkeaan ikään; mutta yhtäkaikki oli hän kulkenut melkein koko matkan Egyptistä jalan, ilman muuta apua kuin hieroglyfeillä merkitty sauva. Hänen maineensa oli käynyt hänen edellään. Hänen nimensä oli Ibrahim Ebn Abu Ajeeb; hänen sanottiin eläneen aina Mahometin ajalta asti ja olevan Abu Ajeebin, rohveetan viimeisen seuralaisen, poika. Hän oli lapsena seurannut Amrun voitollista sotajoukkoa Egyptiin, jonne hän oli jäänyt moneksi vuodeksi tutkimaan Egyptin pappein salaisia tieteitä, ja erittäinkin loihutaitoa.

Muuten sanottiin hänen keksineen keinon pitentää elämän aikaa, joten hän oli päässyt noin kahdensadan vuoden ikään, vaikka hän, koska ei ollut salaisuuttaan keksinyt ennenkuin jo itse oli korkeaan ikään ennättänyt, ei tainnut muuta ikuisuutta kuin harmaat hiuksensa ja ryppyensä.

Kuningas, joka, samoin kuin useat iälliset hallitsijat, alkoi suuresti suosia lääkärejä, otti tämän kummallisen miehen suurimmalla kunnioituksella vastaan. Hän tahtoi antaa hänelle erään huoneen hovilinnassaan, mutta tähtein selittäjä tyytyi ennemmin yhteen luolaan sen kukkulan kupeessa, joka kohoaa Granadan kaupungin yli, sen saman kukkulan, jolle Alhambra sittemmin on rakettu. Hän laajennutti luolan avaraksi ja korkeaksi saliksi, varustaen sen pyöreällä reiällä huippuun, jonka kautta hän, niinkuin kaivosta, taisi nähdä taivaan ja katsella tähtiä, päiväsydännäkin. Tämän salin seinät olivat peitetyt hieroglyfeillä, salaopillisilla vertauskuville ja tähtein muodoilla heidän taivaanmerkeissään. Tämän salin varusti hän myöskin monenlaisilla työkaluilla ja kapineilla, joita taitavat käsityöläiset Granadassa hänen katsantonsa alla olivat valmistaneet, mutta joiden salaisia omaisuuksia ei kukaan muu kuin hän itse tuntenut.

Ennen pitkää tuli viisaasta Ibrahimista kuninkaan etevin neuvonantaja, jolta jokaisessa tähdellisessä asiassa neuvoa kysyttiin. Aben Habuz kiukkuili kerran naapuriensa vääryydestä, katkerasti valittaen sitä valppautta, jota hänen täytyi käyttää pitääkseen varansa heidän yökkäyksiään vastaan. Hänen lopetettuaan puheensa, oli tähtein selittäjä vähän aikaa vaiti ja vastasi sitten: "Tiedä, oi kuningas, että minä Egyptissä ollessani näin suuren ihmeen, jonka eräs pakanallinen pappi ennen vanhaan oli keksinyt. Eräällä vuorella, Borsan kaupungin päällä, Niilivirran suuren lakson vierellä, oli oinaan kuva ja tämän päällä kukon kuva, molemmat malmista valetut ja rautapuikossa ympäri kääntyvät. Niin pian kun maahankarkaus uhkasi, kääntyi oinas sille suunnalle, mistä viholliset aikoivat tulla, ja kukko lauloi, täten saivat kaupungin asukkaat tiedon vaarasta ja tienoosta mistä viholliset lähenivät, ja taisivat ajoissa pitää varansa."

"Jumala on suuri!" huudahti rauhallinen Aben Habuz; "kuinka kallis tavara semmoinen oinas olisi, joka voisi pitää nuot vuoret minun ympärilläni silmällä; entä kukko vielä, joka laulaisi vaaraa hetkellä! Allah Akbar! (Jumala on suuri!). Kuinka turvallisenä minä nukkuisin hovilinnassani, kun semmoiset vartijat olisivat vuorenhuipulla!"

Tähtein tutkija odotti kunnes kuninkaan into oli asettunut, ja jatkoi:

"Sittenkuin voittoisa Amru oli saattanut Egyptin valloituksen loppuun, jäin minä maan entisten pappein luoksi, tutkin heidän epäjumalallisen oppinsa lakia ja juhlamenoja, ja koetin päästä juurtajaksain tuntemaan ne salaiset tiedot, joista he ovat kuuluisat. Minä istuin eräänä päivänä Niilin rannalla, puhellen erään vanhan papin kanssa, kun hän osoitti niitä mahtavia pyramideja, jotka niinkuin vuoret kohoavat läheisestä erämaasta. 'Kaikki mitä me saatamme sinulle opettaa,' sanoi hän, ei ole mitään sen tiedon suhteen, joka noissa mahtavissa ruhoissa on kätkeytynä. Kesimmäisen pyramidin keskuksessa on hautakammio, jossa sen ylipapin mummia on, joka oli avullisena tuon hämmästyttävän pylvään pystyttämiseksi; ja yhdessä hänen kanssansa on myöskin eräs ihmeellinen kirja haudattuna, joka sisältää kaikki loihutaidon salaisuudet. Tämä kirja oli annettu Aatamille, hänen langettuansa, ja on polvesta polveen kulkenut viisaalle Salomolle, ja juuri sen kirjan avulla tämä kuningas rakensi Jerusalemin temppelin. Kuinka se oli tullut sen käsiin, joka rakensi pyramidit, sen tietää vaan Hän, jolle ei ole mitään salattua.'

"Kuultuani nämät sanat tältä Egyptiläiseltä papilta, sydämeni alkoi kiihkeästi haluta tuota kirjaa. Minä taisin avukseni käyttää koko joukon voitollisia sotijoitamme ja myös suuren joukon syntyperäisiä Egyptiläisiä, näiden kanssa aloitin minä työn ja tunkeusin pyramidin ensimmäisen ruhon läpi, siksi kunnes, paljon vaivaa nähtyäni, tapasin yhden sen sisäisistä ja salaisista käytävistä. Minä seurasin tätä käytävää, tulin hirvittävään sokkeloon ja painuin aina pyramidin sisimpään osaan eli hautakammioon, jossa ylipapin mummia oli maannut useita miespolvia. Minä mursin mummian ulkopuolisen koteron, levitin sen monet kääreet ja siteet auki, ja tapasin viimein tuon kalliin kirjan sen rinnan päällä. Minä kaappasin sen vapisevaan käteeni, hamuilin pyramidista ulos, ja jätin mummian hiljaiseen ja pimeään hautaansa, ylösnousemista ja tuomion viimeistä päivää odottamaan."

"Sinä Abu Ajeebin poika," huudahti Aben Abuz, "sinä olet merkillinen matkustaja ja sinä olet nähnyt kummallisia asioita; mutta mitä hyvää on minulla pyramidin salaisuudesta ja tuosta viisaan Salomon tietorikkaasta kirjasta?"

"Siitä voi olla sinulle paljo hyvää, oi kuningas! Sen kirjan lukemisesta olen minä oppinut kaikki loihutukonstit, ja minä voin komentaa henkiä avukseni aietteni toimeenpanemisessa. Borsan kaupungin taikakalun salaisuus on siten tullut minun tietooni, ja semmoisen taikakalun saatan minä tehdä, saatanpa tehdä tehokkaammankin."

"Oi viisas Abu Ajeebin poika," huudahti Aben Habuz, "parempi olis semmoinen taikakalu kuin kaikki vartijatornit kukkuloilla ja vahtimiehet rajoilla. Anna minulle semmoinen suojeleusvartija, niin minun rahastohuoneeni rikkauudet ovat käytettävänäsi."

Tähtein selittäjä kävi hetikohta työtään toimeenpanemaan, täyttääksensä kuninkaan tahtoa. Hän rakennutti ison tornin sen kuninkaallisen hovilinnan päälle, joka seisoi Albaycian kukkulan huipulla. Torni rakettiin kivistä, jotka tuotiin Egyptistä, ja otettiin, puheiden mukaan, eräästä pyramidista. Tornin yläosassa oli ymmyrkäinen sali, jonka akkunat olivat kaikille ilmansuunnilla, ja joka akkunan edessä oli pöytä, jolle, samoin kuin sakkilaudalle, oli sotajoukko jalka- ja hevostärkeä asetettuna, sen kuninkaan kuva niinikään, joka vallitsi siinä tienoossa, johonka päin akkuna oli, kaikkityyni puusta tehtyä. Jokaiseen pöytään kuului vähäinen, hiusneulan paksuinen keihäs, johonka muutamia kaldealaisia kirjaimia oli piirretty. Salia pidettiin aina suljettuna; ovi oli malmista ja isolla teräslukolla varustettu, jonka avainta kuningas piti tallessaan.

Tornin huipulla oli pronssista tehty Maurilaisen ratsastajan kuva, rauta puikossa, kilpi toisella käsivarrella ja keihäs pystyssä. Tämä ratsastaja piti kasvojaan kaupunkiin päin, ikäänkuin vartioidakseen sitä; mutta jos joku vihollinen läheni, kääntyi kuva sille suunnalle, ojentaen keihästä ikäänkuin tapellaksensa.

Kun tämä taikakalu oli saatu valmiiksi, oli Aben Abuz oikein innossaan saadakseen koetella sen ominaisuuksia, ja halasi nyt yhtä kiihkeästi päällekkarkausta, kuin hän sitä ennen oli huokailut lepoa ja rauhaa. Hänen halunsa tuli kohta täytetyksi. Sanoma tuotiin varhain eräänä aamuna, vahtimieheltä tornin luona, että pronssi-ratsastajan kasvat olivat kääntyneet Elvira-vuorta kohti, ja että sen keihäs suoraan osoitti Lopez'in vuorensolaan.

"Lyöttäkää rumpua ja puhalluttakaa torveen päällekkarkaukseksi, ja käsketään koko Granadan varustautaa tappeluun," sanoi Aben Habuz.

"Oi kuningas," sanoi tähtein selittäjä, "älä saata kaupunkiasi levottomuuteen, äläkä käsketä sotijoitasi aseisin, me emme tarvitsekaan sotavoimaa, pelastaaksemme sinua vihollisistasi. Laske palvelijasi menemään, ja lähtekäämme yksinämme tornin salaiseen saliin."

Vanha Aben Habuz kiipesi tornin portaita ylös, nojaten tuon vielä vanhemman Ibrahim Ebn Abu Ajeebin käsivarteen. He avasivat vaskiportin ja astuivat sisään. Akkuna Lopez'in vuorensolaan päin oli auki. "Tältä haaralta," sanoi tähtein selittäjä, "vaara tulee; käykää likemmä, oi kuningas, ja katselekaa pöydän salaisuutta."

Kuningas Aben Habuz läheni osoitettua sakkipöytää, jolle pienet puukuvat olivat asetettuina, kun samassa hämmästykseseen näki niiden kaikkein olevan liikkeellä. Hevoset tanssivat ja hyppivät pystyyn, sotamiehet huiskuttivat aseitaan, ja rumpu räminää ja torvien toivotusta, aseenkalsketta ja hevosten hirnuntaa kuului; mutta ei kovempaa eli selvempää kuin miltä mehiläisen eli kärpäsen surina kuuluu sen korvassa, joka päiväsydännä puolinukuksissa makaa siimeksessä.

"Katso, oi kuningas," sanoi tähtein selittäjä, "siinä on todistus että vihollisesi juuri nyt ovat sotaan lähteneet. Heidän täytyy tulla noiden Lopezin solan vuorten yli. Jos tahdot heidät äkisti peljästyttää ja häiriöön panna, ja mieshukatta saada heidät peräytymään, niin lyö näitä kuvia tämän taikakeihään tylsällä päällä; mutta jos tahdot verilöylyn heidän joukkoonsa, niin lyö kärjellä."

Mustansinervä juomu lennähti rauhallisen Aben Habuzin kasvoihin; hän kaappasi tuon taikaisen keihään, vapisten ankarasta mielenkuohustaan, ja hoippuroitsi pöydän eteen, jonka ohessa hänen harmaa partansa ikäänkuin aaltoili iloisesta odotuksesta. "Sinä Abu Ajeebin poika," huusi hän, "minä luulen että meidän täytyy nähdä vähän verta."

Näin sanoen sysäsi hän noitakeihäällä muutamia noista pienistä kuvista ja löi toisia tylpällä nenällä, jonka tehtyä edelliset kaatuivat kuin kuoliaaksi laudalle ja toiset kääntyivät toisiaan vastaan ja alkoivat huiskin häiskin tapella keskenään.

Työlästä oli tähtein selittäjän hillitä tämän muuten niin rauhallisen kuninkaan kättä ja estää häntä vihollisiaan perin tuhoamasta; viimein sai hän hänet lähtemään tornista ja lähettämään vakoajia Lopezin solan vuorille.

Nämät palasivat sen tiedon kanssa, että kristitty sotajoukko oli samonnut suoraan Sierran kautta ja jo päässyt melkein Granadan näkyville, kun samassa epäsovua oli syntynyt heidän keskenään, jonka perästä he olivat kääntäneet aseensa toisiaan vastaan ja hirmuisen mieshukan tehtyään palanneet rajan toiselle puolelle.

Aben Habuz ilahtui ylenmäärin, kun tämmöiseksi oli nähnyt taikakalun tehon. "Jo vihdoinkin," sanoi hän, "saan siis elää rauhallista elämätä ja menetellä vihollisten kanssa miten tahdon. Oi sinä Abu Ajeebin viisas poika, mitä saan antaa sinulle palkinnoksi näin siunatusta lahjasta?"

"Vanhan miehen ja tietoviisaan tarpeet, oi kuningas, ovat harvat ja vähäiset; hankkikaa vaan minulle keinot miten voin sisustaa luolani sopivaksi erakkolaksi, niin olen tyytyväinen."

"Kuinka jaloinen on tosi viisaan kohtuullisuus," huudahti Aben Habuz, hyvillään palkinnon vähyydestä. Hän käsketti rahanvartijansa luoksensa ja käski hänen antaa ne summat, joita Ibrahim pyysi asuntonsa valmistamiseksi.

Tähtein selittäjä antoi nyt käskyn että muutamia kammioita oli hakattava tuohon kovaan kallioon, niin että kaikki olivat yhdessä jaksossa ja yhteydessä hänen tieteellisen salinsa kanssa; nämät varustutti hän kalliilla turkkilaisilla sohvilla ja divaaneilla ja päällystytti seinät mitä komeimmilla silkkitapeteilla Damaskosta. "Minä olen vanha mies," sanoi hän, "enkä jaksa enää leväyttää jalkojani kivilavitsoilla, ja nuot nuoskeat seinät tarvitsevat peitettä."

Myös laitatti hän itselleen kylpypaikkoja, jotka olivat varustetut kaikenlaisilla hajuvesillä ja hyvänhajuisilla öljyillä; "sillä kylpy," sanoi hän, "on välttämättömän tarpeellinen vastustamaan vanhuuden kankeutta ja antamaan tieteistyksistä muuttuneelle ruumiille hilpeyttä ja notkeutta."

Hän ripustutti huoneisinsa lukemattomia hopea- ja kristalli-lamppuja, jotka hän täytti hyvänhajuisella öljyllä, joka valmistettiin erään hänen Egyptin haudoissa löytämänsä määräyksen mukaan. Tämä öljy oli luonnostaan loppuun palamatonta ja levitti suloista paistetta, kuin lauhkeata päivänvaloa. "Auringon valo," sanoi hän, "on kovin kirkasta ja huikaisevaa vanhalle miehelle, ja lampun valo sopii paremmin tutkivalle tietoviisaalle."

Kuningas Aben Habuzin rahanvartija vaikeroitsi noita summia, joita joka päivä vaadittiin erakkolan valmistamiseksi ja valitti kuninkaalle. Mutta tämäpä oli antanut lupauksensa; Aben Habuz nyhjäytteli hartioitaan; "meillä täytyy olla kärsivällisyyttä," sanoi hän, "tuo vanhus on ottanut aatteensa, minkälaisen asunnon tietoviisaalla tulee olla, pyramidien sisältä ja Egyptin isoista jäännöksistä; mutta kaikella on loppunsa ja niinpä hänen luolansakin sisustuksella."

Kuningas oli oikeassa; erakkola valmistui ja oli kuin pulskea maan-alainen palatsi. "Nyt olen tyytyväinen," sanoi Ibrahim Ebn Abu Ajeeb rahanvartijalle; "minä menen nyt kammiooni ja pyhitän elämäni tieteistyksille. En halua enempää kuin erästä vähäpätöistä huvitusta, saada nimittäin hahdutelua ajatuksiani niillä tunneilla, jolloin lepään sielunponnistuksistani."

"Oi viisas Ibrahim, ano mitä tahdot; minulla on käsky hankkia sinulle kaikkia mitä yksinäisyydessäsi tarvitset."

"Mielelläni soisin muutamia tanssija-naisia luokseni," sanoi tietoviisas.

"Tanssija-naisia!" vastasi hämmästynyt rahanvartija.

"Tanssija-naisia," vastasi viisas vakaisesti; "muutamia vaan tarvitsen, sillä minä olen vanha mies ja tietoviisas, kohtalaiseen elantoon tottunut, eikä ole työläs minua tyydyttää. Laittakaa kumminkin niin, että ne ovat nuoria ja kauniita katsella; sillä nuoruuden ja ihanuuden näkeminen virkistää vanhuutta."

Sillä aikaa kun viisas Ibrahim Ebn Abu Ajeeb tällä tavoin kulutti aikaansa erakkolassaan, teki rauhallinen Aben Habuz hirmuisia sotaretkejä tornissa olevain kuvain kanssa. Kunniarikasta oli miehelle noin vanhalle kuin hän ja noin rauhalliselle, käydä sotia näin helposti ja huvitella mieltänsä kammiossaan ajamalla kokonaisia sotajoukkoja pakoon, yhtä helposti kuin karpäsparvi karkoitetaan.

Näin noudatti hän jonkun ajan luonteensa viehätöksiä, vieläpä härsytteli ja loukkailikin naapureitaan, saadakseen heitä maahan ryntäämään; mutta he tulivat vähitellen vahingoistaan viisaammiksi, kunnes viimein ei kukaan rohjennut hätyyttää hänen valtakuntaansa. Useita kuukausia pysyi pronssiratsastaja rauhallisessa asennossaan, keihäs pystyssä, ja vanha kuningas alkoi kaivata tavallista ajanvietettään ja kävi yksitoikkoisesta rauhallisesta elämästään kiukkuseksi ja kättyiseksi.

Jo viimein eräänä päivänä pyörähti ratsastaja toisaalle, laski keihäänsä alas ja torkotti liikkumatonna Caditz'in vuorelle päin. Aben Habuz riensi torniinsa, mutta taiottu pöytä pysyi sillä suunnalla rauhallisena; ei yhtään sotamiestä ollut liikkeellä. Hämmästyksissään ja epätiedossaan lähetti hän joukon ratsuväkeä vakoilemaan vuoria ja tiedustelemaan. Se palasi kolme päivää poissa oltuaan.

"Me olemme hakeneet jokaisen vuorensolan," he sanovat, "mutta ei yhtään kypärää, ei yhtään keihästä ollut liikkeellä. Minkä löysimme, on tavattoman ihana kristitty tyttö, joka puolenpäivän aikana nukkui erään lähteen partaalla, ja jonka olemme tuoneet vankina muassamme."

"Tavattoman ihana tyttö!" huudahti Aben Habuz, vilkkain silmin. "Joutukaa häntä tänne tuomaan!"

Tyttö tuotiin paikalla kuninkaan eteen. Hän oli puettu kaikella sillä komeudella mikä Götiläisissä Hispanialaisissa vallitsi, siihen aikaan kun Maurilaiset valloittivat maan. Huikaisevan valkoisia helmiä oli hänen mustiin kiharoihinsa palmikoittuna, ja hohtokiviä kimelteli hänen otsallaan, kilpailien hänen silmänsä helon kanssa. Kaulassa oli hänellä kultaketjut, joihin hopeainen, hänen kupeellaan rippuva lyyry oli ripustettuna.

Hänen mustain, heloittavain silmänsä katseet kävivät kuin tulenkipinät Aben Habuzin jäähtyneehen, mutta kuitenkin tulen-ottavaan sydämeen: suloisuus, heikullisuus koko hänen olennossaan hurmasi kokonansa kuninkaan aistit. "Ihanin naisista," huudahti hän ihastuksissaan, "kuka ja mikä olet?"

"Erään Götiläisen ruhtinaan tytär, niitä ruhtinaita, jotka nykyisin vallitsevat tässä maassa. Isäni sotajoukot tuhottiin, ikäänkuin noita voimalla, noilla vuorilla; hän ajettiin maanpakoon, ja hänen tyttärensä on vankina."

"Varo, oi kuningas!" kuiskasi Ibrahim Ebn Abu Ajeeb, "tämä varmaankin on yksi niitä pohjan noitanaisia, joista niin paljon puhutaan, ja jotka rupeavat hahmuun mitä viehättävimpään, varomattomia viekoitellakseen. Minusta on kuin näkisin noituutta hänen silmissään ja taikamahtia kaikissa hänen liikennöissään. Epäilemättäkin hän on se vihollinen, jota taikakalu osotti."

"Sinä Abu Ajeebin poika," vastasi kuningas, "sinä olet viisas mies, sen tunnustan, oletpa noitakin,

kaikesta nähden mitä voin ymmärtää; mutta vähän olet harjaantunut naisia arvostamaan. Siinä taidossa en tunnusta ketään paremmakseni, empä edes viisasta Salomoakaan, niin monta kuin hänellä olikin vaimoa ja jalkavaimoa. Mitä tähän tyttöön tulee, niin en näe hänessä mitään vaarallista, hän on kaunis katsella ja kelpaa silmilleni."

"Kuules, oi kuningas!" vastasi tähtein selittäjä. "Minä olen hankkinut sinulle monta voittoa taikakalullani, mutta osaa saaliista en ole koskaan ottanut. Anna siis minulle tämä eksynyt vanki, että hän hopealyryryllään huvittaisi minua yksinäisyydessäni. Jos hän todellakin on noitanainen, niin minulla on vastavaikuttavainen voima hallussani, ja minä voin vastustaa hänen lumousvoimansa."

"Mitä? Naisia vielä useampia!" huudahti Aben Habuz. "Eikö ole sinulla tanssija-naisia jo kyllin sinua huvittamassa?"

"Tanssija-naisia on minulla tosin, mutta ei yhtään laulajaa. Minä haluaisin vähäistä soiton osaavaa naista, joka virvoittaisi sieluani, sen väsäytyessä vaivaloisista tutkimuksista."

"Herkeä jo kertakaan aina uutta vaatimasta tuohon erakko-elämäsi," sanoi kuningas suutuksissa. "Tämän tytön olen minä määrännyt itseäni varten. Hän hyvin kelpaa minulle; yhtä paljon kuin Sunanilainen vaimo ennen muinoin kelpasi Taavitille, viisaan kuninkaan Salomon isälle."

Tähtein selittäjän enemmän rukoukset ja intokset vaikuttivat yhä jyrkemmän kiellon kuninkaan puolelta, ja he erosivat, sangen tyytymättöminä. Viisas mies salpasi hänensä luolaansa, päästääkseen mielikarvautensa tästä tyhjään menneestä toiveesta valloillensa; ennenkuin meni, varoitti hän kumminkin kuningasta vielä kerran hänen vaaralliselta vangiltaan. Mutta milloinkapa rakastunut ukko on kuunnellut järjellisiä neuvoja. Aben Habuz antausi hillittömästi kiihkeän taipumuksensa varaan. Koko hänen hyörimisensä ja pyörimisensä oli nyt siinä että hän tekis hänensä viehättäväksi Götiläisen kaunottarensa silmissä. Tosi on, ettei hän nuorellisella kauneudella tainnut häntä viehättää; mutta hänellä oli rikkautta, ja kun rakastaja on vanha, hän aina on auli: Granadan Zacatin haettiin läpensä, että löydettäisiin kalliimmat Itämaan kalut; silkki-vaatetta, jyveejeja, kalliita kiviä, paraita hajuvesiä, kaikkea mitä Asialla ja Afrikalla oli komeata ja harvinaista, tuhlatiin prinsessaan. Kaikenlaisia näytelmiä ja juhlallisuuksia keksittiin ja laitettiin hänen huviksensa: soitantoa, tanssia, keihäis-peliä, sonninpuskiaisia; Granada oli yhden aikaa alinomaisten juhlallisuuksien näyttämönä. Götiläinen prinsessa katseli kaikkea tätä komua silmin semmoisina, joista näkyi että hän oli tottunut tällaiseen loistoon ja komeuteen. Hän arvasi tämän kaiken kunnian-osoitukseksi, joka syystä oli hänen arvolleen, eli pikemmin hänen kauneudelleen tulevaa, sillä kauneudella on aina suuremmat vaatimukset kuin arvolla. Hän näytti olevan salaa hyvilläänkin siitä kun sai kuninkaan maksuihin houkutelluksi, jotka tyhjensivät hänen rahastohuonettaan, ja yhtähyvin arvasi hän hänen tuhlauksensa ihan tavalliseksi asiaksi. Niin ahkera ja auli kuin tämä kunnian-arvoinen rakastaja oli, ei hän sittenkään tainnut sillä hyvittelä mieltänsä, että olis tehnyt prinsessaan minkäänlaista vaikutusta. Ei tämä tosin hänelle nenäänsä niuristellut, mutta eipä leppeästi eikä suloisesti hymyilytkään. Joka kerta kun kuningas yritti rakkaudestaan puhumaan, prinsessa soitteli hopealyryrynsä. Salainen hurmaus oli sen sävelissä. Tuota pikaa alkoi kuningas nyökyttää päätänsä; horros valtasi hänet ja hän vaipui vähitellen uneen, josta heräsi ihmeellisesti virkistyneenä, mutta kiihkeästä rakkaudestaan hetkisen ajaksi kokonansa jäähtyneenä. Tässä hän pahoin pettyi toiveissaan; mutta hänen uinailustansa seurasi aina suloisia unia, jotka kokonansa lumosivat tämän uneliaan rakastajan aistit. Näin näki hän unelmia näkemistään, sillä aikaa kun koko Granada nauroi hänen houkkapäisyydelleen ja oli vihoissaan noista tavaroista, joita syydettiin ulos muutamista lyyrynnäppäyksistä.

Jo viimein keräysi Aben Habuzin pään päälle pilvi, josta hänen taikakalunsa ei antanut hänelle mitään varoitusta. Kapina nousi juuri hänen pääkaupungissaan, hänen hovilinnansa piiritettiin aseellisella roistojoukolla, joka uhkasi sekä häntä että hänen kristityn lemmetyisensä henkeä. Kipinä vanhaa sotaista mieltä syntyi kuninkaan sydämessä. Kourallisen kanssa vartijaväkeään teki hän hyökkäyksen, ajoi kapinalliset pakoon ja tukahutti kapinan heti sen alussa.

Rauhan taas palattua meni hän tähtein selittäjää tapaamaan, joka yhä eli luolaansa sulkeutuneena ja vihoissaan mietti kostoja.

Aben Habuz läheni ja puhutteli häntä ystävällisesti. "Oi viisas Abu Ajeebin poika," sanoi hän, "tosin ennustit sinä minulle onnettomuuksia ihanan vankini tähden; niin sano minulle siis, sinä joka niin tarkasti arvaat kaikki vaarat jo edeltäkäsini, mitä on minun tehtävä, että ne välttäisin?"

"Poista luotasi tuo uskonon tyttö, joka niihin on syynä."

"Ennen menetän kuningaskuntani," huudahti Aben Habuz.

"Sinä olet vaarassa menettää molemmat," vastasi tähtein selittäjä.

"Älä yrmyile äläkä ynseile, sinä syvällisin tietoviisaista; ajattele kuninkaan ja rakastajan kaksinkertaista hätää, ja keksi joitakin keinoja suojelekses minua uhkaavilta vaaroiltani. Vähän huolin minä suuruudesta, vallan ja kunnian katson minä ylen, ainoastaan raahaa minä halajan; oi että minulla olis joko tyven turvapaikka, johon saisin peräytyä maailmasta, kaikista sen murheista, komusta ja levottomuudesta, ja jossa saisin omistaa elämäni jäljellä olevat päivät rauhalle ja rakkaudelle."

Tähtein selittäjä katseli häntä vähän aikaa, rypistellen pitkiä silmäkulmiaan.

"Ja mitä tahdot antaa, jos saatan hankkia sinulle senlaisen turvapaikan?"

"Sano itse palkintosi, ja olkoon se mikä hyvänsä, jos se on minun vallassani, niin totta kuin elän, sinä olet sen saapa."

"Olet kai, oi kuningas, kuullut mainittavan Iremin puutarhaa, joka on onnellisen Arabian ihmetevoja?"

"Olen kuullut siitä puutarhasta puhuttavan, siitä mainitaan Koraanissa, juuri siinä luvussa, jolla on päällekirjoituksena: 'Päivän koitto.' Olen ilmankin kuullut pyhiinmatkustajain, jotka ovat käyneet Mekassa, kertovan siitä kummallisia asioita; mutta minä katsoin ne mahdottomiksi saduiksi, jonkalaisia kaukaisissa maissa käyneiden matkustajain on tapa seipä."

"Älä epäile, oi kuningas, matkustajain kertomusten totuutta," jatkoi tähtein selittäjä vakaisesti, "sillä ne sisältävät kalliita, harvinaisia tietoja, maan ääristä saatuja. Mitä taas Iremin puutarhaan ja hovilinnaan tulee, niin on se, mitä niistä ylipäänsä sanotaan, totta; minä olen ne omin silmini nähnyt: kuuntele seikkailustani, sillä se on yhteydessä pyyntöni esineen kanssa."

"Nuoruudessani, kun en ollut muu kuin erämaan Arabialainen, kaitsin minä isäni kameeleja. Vaeltaissani Aden-erämaan kautta, eksyi niistä yksi ja hukkaantui. Minä hain sitä monta päivää, mutta turhaan, kunnes voipuneena ja heikkona panin maata puolenpäivän aikana ja nukuin erään palmupuun alle, vähäisen kaivon vierelle. Herättyäni olin erään kaupungin portin luona. Minä menin kaupunkiin ja näin kauniita katuja, toria ja markkinapaikkoja; mutta kaikki oli hiljaa eikä yhtään asukasta näkynyt. Minä vaelsin eteenpäin, kunnes tulin erään komean kivilinnan luokse, jonka vieressä oli puutarha, koristettu suihkulähteillä ja kalalammikoilla, lehtimajoilla ja kukilla, ja puilla, jotka notkuivat hedelmäin mitä suloisimpain painosta; mutta ihmistä en nähnyt vielääkään. Minä säpsähdin tätä yksinäisyyttä, riensin sieltä pois, ja kun olin tullut kaupungin portista ulos, käännyin minä hovilinnaa katselemaan, mutta sitä ei enää näkynytäkään, ja ainoastaan tuo ääretön erämaa oli silmäini eteen levitetynä."

"Läheisyydessä kohtasin erään vanhan dervishin (turkkilais-munkin), maan taruihin ja salaisuuksiin tutustuneen, ja kerroin hänelle mitä minulle oli tapahtunut. Tämä, sanoi hän, on se laajalta kuuluisa Iremin puutarha, yksi erämaan ihmeitä. Se tulee vaan muutamina aikoina näkyviin jollekulle matkustajalle, niinkuin nyt on sinulle tullut, ilahuttaa häntä torneillaan, hovilinnnoillaan ja muureillaan, joiden yli rehevät hedelmäpuut ojentavat oksiansa, mutta katoaa sitten eikä jätä muuta kuin aution erämaan jälkeensä. Ja tämä on sen historia. Muinaisina aikoina, kun Addilaiset asuivat tässä maassa, perusti kuningas Sheddad, Adin poika, Noakin pojanpojan poika, täällä loistavan kaupungin. Kun hän sen valmiiksi saatuaan näki sen suuruuden, paisui hänen sydämensä kopeudesta ja röyhkeydestä, ja hän päätti rakentaa hovilinnan, jonka piti kilpailla kaiken kanssa, mitä koraanissa kerrotaan taivaallisesta paratiisista. Mutta taivaan kirous kohtasi häntä, hänen ylläisyytensä tähden. Hän ja hänen alamaaisensa pyyhkäistiin pois maan päältä, ja hänen komea kaupunkinsa, palatsinsa ja puutarhansa pantiin iäisiin tenhoksiin, jotka kätkevät sen ihmisten silmiltä, paitse että ne näkyvät muutamina väli-aikoina, jos ihminen alati muistaa syntinsä."

"Tämä kertomus, oi kuningas, ja ihmeet, jotka näin, eivät koskaan haihtuneet muistostani, ja useita vuosia sen jälkeen, käytyäni Egyptissä ja saatuaani viisaan Salomon tietorikkaan kirjan, päätin minä jälleen käydä Iremin puutarhassa. Minä teinkin niin, ja huomasin sen ilmestyvän näkööni. Minä otin Sheddadin hovilinnan haltuuni ja vietin useita päiviä hänen taivaallisen jälkeen mukailussa paratiisissaan. Palatsia vartioitsevat henget tottelivat minun taikavoimaani ja ilmoittivat minulle sen taikauksen, jolla koko puutarha saatettiin näkyviin ja joilla se jälleen tehtiin näkymättömäksi. Semmoisen palatsin ja semmoisen puutarhan saatan minä sinulle tehdä, oi kuningas, saatanpa tehdä sinullekin, tälle vuorelle, kaupunkisi päälle. Enkö tiedä kaikkia salaisia noitasanoja, ja eikö ole minulla viisaan Salomon tietorikas kirja?"

"Oi Abu Ajeebin viisas poika!" huudahti Aben Habuz, kiihkeästi halusta vapisten, "totisesti olet sinä matkustaja ja olet nähnyt ja oppinut kummallisia asioita! Rakenna minulle semmoinen hovilinna, ja vaadi palkinnokseksi vaikka puolet kuningaskunnastani."

"Ah!" vastasi Ibrahim, "sinä tiedät että olen vanha mies ja tietoviisas, ja helposti tyydytetty; kaikki palkinto, minkä vaadin, on ensimmäinen juhta, kuormansa kanssa, joka tulee hovilinnan tenhotun portin kautta."

Kuningas myöntyi ilolla näin kohtalaiseen vaatimukseen, ja tähtein selittäjä aloitti työnsä. Kukkulan huipulle, heti maan-alaisen erakkolansa yläpuolelle, rakennutti hän suuren porttikäytävän, joka vei varustetun tornin keskitse.

Ulkopuolella oli porttikäytävä eli ulkopuolinen porstua, korkealla kaarella varustettu, ja kaaressa vankat ovet. Portin loppukiveen koversi tähtein selittäjä omalla kädellään ison avaimen; ja porstuan ulkopuolisen kaaren loppukiveen, joka kaari oli portin kaarta korkeampi, piirti hän mahdottoman suuren käden. Nämät olivat tehokkaat taikalut, joihin hän luki useita loihteita oudolla kielellä.

Kun tämä porttikäytävä oli valmiina, sulkeusi hän kahdeksi päiväksi saliinsa, salaisiin noituuksiin, kolmantena päivänä meni hän kukkulalle ja vietti koko päivän sen huipulla. Hiljan yöllä tuli hän alas ja meni Aben Habuzin eteen. "Jo vihdoin," sanoi hän, "on työni täytetty. Kukkulan huipulla seiso palatsi mitä ihanimpia, joita ihmisen pää on voinut keksiä tahi miehen sydän haluta. Se sisältää komeita saleja ja kaltereja, ihania puutarhoja, jäähdyttäviä suihkukaivoja ja lemuavia kylpylaitoksia; sanalla sanoen, koko vuori on paratiisiksi muutettu. Niinkuin Iremin puutarha se

on suojeltu voimakkaalla tenhouksella, joka kätkee sen kuolevaisten silmiltä ja tiedustukselta, mutta ei niiltä, joilla sen taikakaluin salaisuudet ovat."

"Hyvä!" huudahti Aben Habuz iloisena, "huomen aamulla, päivän ensi koitolla, menemme sitä katsomaan." Onnellinen kuningas ei juuri paljon nukkunut sinä yönä. Tuskin olivat auringon säteet alkaneet kiilua Sierra Nevadan lumipeittoisella kukkulalla, kun hän istui oriinsa selkään ja, otettuaan mukaansa ainoastaan muutamia valiopalvelijoita, ratsasti jyrkkää ja kapeata polkua kukkulalle. Hänen vierellään, valkoisella hevosella, ratsasti Götiläinen prinsessa, välkkyvillä hohtokivillä peitetystä puvussa, ja hänen hopealyyrynsä rippui kaulaan käärityissä kultaketjuissa. Tähtein selittäjä astui kuninkaan vasemmalla puolella, nojaten hieroglyfilliseen sauvaansa, sillä hänen tapansa ei ollut ratsastaa.

Aben Habuz odotti saavansa nähdä palatsin kiiltelevän tornin ja sen puutarhain penkereiden ulottuvan pitkin kukkulaa, mutta ei mitään näistä voinut hän vielä keksiä. "Se on salaisuus ja palatsin suojelusvahti," sanoi tähtein selittäjä, "ettei mitään näy ennenkuin on käyty palatsin tenhotun portin kautta sisään ja katseltu palatsia."

Heidän lähetessään porttikäytävätä, seisahtui tähtein selittäjä ja osotti kuninkaalle tuota kummallista kättä ja avainta, jotka olivat porttiin ja kaareen koverretut. "Nämät," sanoi hän, "ovat ne taikakalut, jotka vartioivat tämän paratiisin porttia. Ennenkuin tämä käsi ylettyy avainta ottamaan, ei mikään inhimillinen voima eikä taika voi mitään vuoren vallitsijaa vastaan."

Sillä aikaa kun Aben Habuz avosuin katsella tuijotti noita salamielisiä taikakaluja, astui prinsessan hevonen edelleen, vei hänet portista sisään ja seisahtui keskelle porttiholvia.

"Katsos," huudahti tähtein selittäjä, "tuossa on se minulle luvattu palkinto, se eläin, joka kuormansa kanssa ensiksi oli tenhotusta portista sisään astuva."

Aben Habuz naurahti tälle, niinkuin hän luuli, leikilliselle sanalle tuolta vanhalta mieheltä; mutta kun hän näki vanhuksella olevan toden tarkoituksen, alkoi hänen harmaa partansa liikkua närkästyksestä.

"Abu Ajeebin poika," sanoi hän kovuudella, "mitä kahda-puheisuutta tämä on? Sinä tiedät mitä minä lupauksellani tarkoitin: ensimmäistä juhtaa joka kuormansa kanssa menee tästä portista sisälle. Ota vahvin hevosaasi tallistani, kuormaa se kalliimmilla kaluilla mitä rahasto-huoneessani on, ja se kaikki on sinun omasi; mutta älä rohkenekaan ylentää ajatuksiasi häneen, joka on minun sydämeni ilo."

"Mitäpä minä tavaroista," huudahti tähtein selittäjä ylenkatseellisesti; "eikö ole minulla viisaan Salomon tietorikas kirja, ja siinä avain maan salaisiin aarteisiin? Prinsessa on laillisesti minun; sinun kuninkaallinen sanasi on sen panttina; minä vaadin häntä omaisuutenani."

Prinsessa katseli kopeasti hevosensa seljältä, ja keveä, ylenkatseellinen hymy liikkui hänen ruusuhuulillaan, kahden harmaaparran kiistellessä nuoruudesta ja kauneudesta. Kuninkaan viha voitti hänen viisautensa. "Sinä erämaan halpa poika," huusi hän, "lienet kyllä monenkin konstin mestari, mutta tunnusta minut herraksesi äläkä rohkene pilkata kuningastasi."

"Minun herrakseni" matki tähtein selittäjä, "minun kuningastani! Myyränmättään kuningas vaatii ollakseen valtija sille, jolla on Salomon taikakalut! Jää hyvästi, Aben Habuz, hallitse vähäistä kuningaskuntaasi ja huvittele sinuas tässä narrien paratiisissa; mitä minuun tulee, niin nauran sinulle tietoviisaudellisessa yksinäisyydessäni."

Näin puheihin tarttui hän hevosen suitsiin, löi maahan sauvallaan ja vaipui Götiläisen prinsessan kanssa keskelle porttiholvia. Maa meni umpeen heidän jälkeensä, eikä näkynyt mitään merkkiä aukosta, jonka kautta he olivat kadonneet.

Aben Habuz seisoivat kotvan aikaa hämmästyksestä äänettömänä. Toinnuttuaan komensi hän monta tuhatta työmiestä kaivamaan, kuokilla ja lapiolla, maata, johonka tähtein selittäjä ja prinsessa olivat kadonneet. He kaivoivat kaivamistaan, mutta turhaan; kukkulan kivikova pohja vastusti heidän aseitaan, ja jos heidän onnistuikin päästä vähän syvemmälle, täytyi reikä jälleen mullalla, niin pian kuin he sen syrjään loivat. Aben Habuz etsi luolan suuta kukkulan juurella, joka vei tähtein selittäjän maan-alaiseen palatsiin, mutta sitä ei löydetty mistään. Missä ennen reikä oli ollut, siinä oli nyt ikivanhan vuoren luja pinta. Ibrahim Ebn Abu Ajeebin kadottua loppui hänen taikakaluinsa hyvät teot. Pronssiratsastaja pysyi liikkumatonna, kasvot kukkulaan päin, ja hänen keihäänsä torkotti siihen paikkaan, mihin tähtein selittäjä oli kadonnut, ikäänkuin siinä vielä väijyisi Aben Habuzin pahin vihollinen.

Silloin tällöin kanini hiljainen soitanto ja hiljaisia naisäänen säveliä kukkulan aistista; ja eräs talonpoika kertoi eräänä päivänä kuninkaalle, että hän yöllä sitä ennen oli löytänyt raon kalliassa, jonka kautta hän oli ryöminyt sisään ja kurkistellut eräisen maanalaiseen saliin, jossa tähtein tutkija istui komealla sohvalla, uinailien ja päättään nyökytellen prinsessan soittaessa hopealyyryänsä, joka näytti lumoavasti vaikuttavan hänen aisteihinsa.

Ahen Habuz etsi tuota kallion halkeamaa, mutta se oli jälleen ummessa. Hän yritti vieläkin kerran luolasta karkoittamaan kilpailijaansa, mutta kaikki oli turhaa. Käden ja avaimen taikavoima oli liian väkevä inhimillisen voiman voitettavaksi. Vuoren huippu, jossa luvatun palatsin ja puutarhan olis pitänyt olla, pysyi kaljuna ja autiona, joko niin että tämä ylistetty paratiisi taikauksella pidettiin kätöksessä inhimillisiltä silmiltä, taikka vaan oli tähtein selittäjän sepitsemä satu. Maailma uskoi tätä jälkimäistä, ja muutamain oli tapa kutsua palatsia "Kuninkaan hullutukseksi," jota vastoin toiset nimittivät sitä "Hullun paratiisiksi."

Lisäksi Aben Habuzin suruun tekivät hänen naapurinsa, joita hän oli härsyttänyt ja ylenkatsonut ja niin mukavasti aina voittanut, niin kauan kun hänellä oli tuo taikainen ratsastaja, joka haaralta paljon hyökkäyksiä hänen maahansa, kun eivät enää nähneet minkään noitavoiman häntä suojelevan, ja tämän rauhallisen kuninkaan jäljellä olevat päivät kuuluivat alinomaisissa sodissa ja vastuksissa.

Viimein Aben Habuz kuoli ja haudattiin. Vuosisatoja on siitä kulunut. Alhambra on rakettu tuolle tapauksista niin rikkaalle vuorelle, ja toteuttaa osaksi tuota ihanaa satua Iremin puutarhoista. Tuo taiottu porttikäytävä on vieläkin olemassa, epäilemättä tuon salamielisen käden ja avaimen suojelemana, ja sitä kutsutaan nyt Oikeuden Portiksi, tätä linnan suurta porttia. Tämän portin alla istuu, sadun mukaan, tähtein selittäjä maanalaisessa salissaan, ja nyökyttää sohvalla päätänsä, prinsessan hopealyyrin häntä uneen tuuditellessa.

Vanhat, portilla vahdissa seisovat invaliitit kuulevat silloin tällöin näitä ääniä kesä-öinä, ja nukkuvat, niiden unnuttavan voiman voittamina, paikoillansa. Mikä vielä enempi on, unen voima on niin väkevä tässä palatsissa, että niitäkin, jotka päivällä ovat vahdissa, tavataan torkkumassa porttikäytävän kivilavitsoilla, taikka läheisten puiden alla; niin että tämä vahtipaikka tosiaankin on unnuttavin koko kristikunnassa. Kaikki nämät seikat, niin sanovat vanhat sadut, tulevat näin pysymään polvesta polveen. Prinsessa pysyy tähtein selittäjän vankina, ja pitää häntä taikaisessa horroksessa viimeiseen päivään asti, jos vaan ei tuo salamielinen käsi tavoita tuota taiottua avainta ja lakkauta sitä noituusvoimaa, jonka vallassa tämä tenhottu vuori on.

Prinsessain torni.

Eräällä iltakävelyllä muuatta ahdasta, viikuna- ja kranaattipuiden ja myrttipensaiden varjoamaa notkoa ylöspäin, joka eroittaa linnan tilukset Generalifen tiluksista, tarkistui huomioni eräasen romantilaisen näköiseen Maurilaiseen torniin Alhambran ulkomuurilla, joka torni kohosi paljoa ylemmä puiden latvoja ja oli valaistuna laskevan auringon punasäteillä. Yksi ainoa akkuna oli notkoon päin, ja katsahtaissani siihen, tirkisti nuori nainen ulos, jonka pää oli kukkasilla koristettu. Minä näin selvästi, ettei hän ollut siihen ihmisluokkaan kuuluva, joka asuu linnan vanhassa tornissa, ja hänen pikainen ja ihana vilahuksensa paluutti minun muistiini noiden vangittuun kaunotar-tyttöjen selitykset haltijattarein saduissa. Nämät haaveelliset ajatukset saivat uutta vauhtia, kun Mateo sanoi minulle, että tämä oli *La Torre de las Infantas* eli Prinsessain Tornin, joka, tarun mukaan, oli saanut nimensä siitä, että Maurilaisten kuninkaiden tyttäret olivat siinä asuneet. Minä olen sittemmin käynyt tässä tornissa. Sitä ei tavallisesti näytetä muukalaiselle, vaikka se ansaitsee kaikkea mahdollista huomiota, sillä sen sisustaa sopii, rakennuslaadun kauneuden ja koristeiden sievyyden suhteen, verrata mihinkä Alhambran osaan hyvänsä. Keskimmäisen salin loisto, marmorisen suihkukaivonsa kanssa, korkeine holvikaarineen ja komeasti koristetun katonsa kanssa, lehdityskuvauksineen ja stukki-teoksineen noissa pienissä mutta hyvin suhdallisissa kamareissa, vaikka niitä valitettavasti aika ja huono hoito on vahingoittanut, kaikki vahvistaa sen tarun totuutta, että se ennen muinoin on ollut kuninkaallisten kaunotar-tyttöjen asuntona.

Se vanha haltija-ämmä, joka asuu Alhambran portaiden alla ja välistä käypi Tia Antonian iltaseuroissa, puhuu monta kummallista satua kolmesta Maurilaisesta prinsessasta, jotka muinoin heidän isänsä, eräs julma kuningas Granadassa, tähän torniin salpasi, ja joilla vaan öisin ajoihin oli lupa ratsastella vuoritienoossa, jossa ei kukaan kuoleman rangaistuksen uhalla tohtinut heitä kohdata. Heidän nähdään, niin sanoo ämmä, vieläkin kuudan-öinä ratsastelevan yksinäisillä paikoilla pitkin vuoren kuvetta, komeasti puetuilla jalkojilla, kalliista kivistä hohtavina; mutta he katoavat heti kun heitä puhutellaan.

Mutta ennenkuin menen etemmä kertomuksessani näistä prinsessoista, halunnee lukija saada jotain tietää tämän tornin kauniista asujattaresta, jolla oli nuot koristetut kiharat ja joka tirkisteli akkunasta ulos. Minä kuviin että hän joku aika tätä ennen on tullut naimiseen arvoisan invaliitijutnantin kanssa, joka, vaikka jo jokseenkin elähtänyt, on rohjennut ottaa nuoren Andalusialaisen utukan aviopuolekseen. Jospa tämä vanha kunnon soturi olis arvannut onnellisesti valita ja jospa Prinsessain Tornin meidän aikamme huomattaisiin turvallisemmaksi asunnoksi naisellisille kaunottarille, kuin Maurilaisten ajalla, jos saamme uskoa seuraavaa satua.

Satu kolmesta kauniista prinsessasta.

Ennen vanhaan hallitsi Granadassa eräs Maurilainen kuningas, jonka nimi oli Mohamed, mutta joka alamaisiltaan sai liikanimen *El Haygari*, eli Vasenkätinen. Muutamat sanovat häntä näin kutsuttaneen sentähden, että hän todella käyttikin vasenta kättä taitavamasti kuin oikeata; toiset, että hän aloitti joka asian hullusta päästä, eli toisin sanoen, pilasi kaikki mitä hän tekemään yritti. Varma on että hänellä, joko kovan onnen taikka oman taitamattomuuden tähden, oli alinomaisten vastusten kanssa taistelemista: kolmasti hän valtaistuimeltaan karkoitettiin, ja

kertakin pääsi hän, kalastajaksi pukeuneena, töin tuskin hengissä Afrikan pakenemaan. Kuitenkin oli hän yhtä urhoollinen kuin hurjapäinen, ja, vaikka vasenkätinen, hoiti hän miekkansa niin taitavasti, että urhoollisuudellaan aina uudelleen kohosi valtaistuimelleen. Mutta sen sijaan että olis vahingosta viisaaksi tullut, hänestä tuli yhä jäykkämielisempi ja yksipintaisuudessaan paatuneempi. Ne yleiset onnettomuudet, jotka hän täten saati itselleen ja valtakunnalleen, saavat ne tietää, joilla on halua ruveta tutkimaan Arabialaisia aikakirjoja Granadasta; tässä sadussa puhutaan vaan hänen kodillisista asioistaan.

Kun tämä Mohamed eräänä päivänä, hoviherrainsa kanssa, ratsasti Elvira-vuoren juurta pitkin, kohtasi hän muutamia ratsastajia, jotka palasivat partioretkeltä kristittyin maasta. Näillä oli muassaan pitkä jana hevos-aasia, joilla oli kuormana ryöstöksiä ja paljo vankeja molempaa sukupuolta. Näissä oli eräs kaunis, komeasti puettu tyttö, joka, itkien istuva ratsailla eikä näyttävä huolivan viereilään ratsastavan kaitsijanaan lohduttavista sanoista, erittäinkin käänsi hänen huomionsa puoleensa.

Kuningas ihastui hänen kauneuteensa ja sai joukon päämieheltä sen tiedon, että se eli päällikön tytär eräästä rajalinnasta, joka tällä partioretkellä oli hätäytetty ja ryöstetty. Mohamed vaati tyttöä kuninkaalliseksi osakseen, ja lähetti hänet haremiinsa (vaimolaansa) Alhambassa. Täällä pyydettiin kaikin tavoin huoventaa hänen suruansa, ja enemmän ja enemmän rakastuva kuningas pyysi häntä kuningattareksensa. Hispanialainen kaunotar alussa ei suostunut hänen tarjoukseensa — kuningas oli uskonon eli mahomettilainen — oli hänen maansa ilmeinen vihollinen — ja mikä oli vielä pahempi, hän oli jokseenkin iällinen.

Kuningas, nähdessään kiihkeydestään ei mitään apua olevan, päätti suosittaa puolelleen sen kaitsijanaan, joka oli otettu vangiksi yhdessä tämän Hispanialaisen tytön kanssa. Nainen oli synnylleen Andalusalainen, jonka kristitty nimi on joutanut unhotuksiin, koska häntä Maurilaisissa saduissa ei mainita muuten kuin viekkaan Kadigan nimellä — ja viekas hän olikin, niinkuin koko hänen historiansa osoittaa. Tuskin oli Maurilainen kuningas kahden kesken lyhyesti häntä puhutellut, kun hän jo huomasi kuninkaan syiden tärkeyden ja puolusti hänen asiaansa nuorelle valtiattarelleen.

"Ohoh!" huudahti nainen, "mitäpä tässä on itkemistä ja ruikuttamista? Eikö ole parempi olla valtijatär tässä kauniissa linnassa kaikkine puutarhoineen ja suihkukaivoineen, kuin olla salvattuna isänne vanhassa rajatornissa? Ja että tuo Mohamed on uskonon, mitä se tekee? Te naitutte hänelle, ettekä hänen uskonnolleen; ja jos hän on vähän vanha, sitä pikemmin pääsette leskeksi ja olette omassa vallassanne; muuten olette hänen vallassaan ja teistä tulee joko kuningatar tahi orja. Kun ollaan ryövärin käsissä, parempi on myöä kalunsa hyvästä hinnasta, kuin menettää se ilmeisen väkivallan kautta."

Viekkaan Kadigan syyt voittivat. Hispanialainen kaunotar pyyhki kyynelensä pois ja rupesi Vasenkätisen puolisoiksi; menipä, ainakin näön vuoksi, kuninkaallisen puolisonsa uskoonkin, ja hänen viekkaasta kaitsijastaan tuli heti innollinen Mahomettilainen; juuri silloin tämä saikin tuon Arabialaisen nimen Kadiga, ja nyt sai hän luvan jäädä kuningattarensa uskopalvelijaksi.

Tarpeellisen ajan kuluttua tuli Maurilaisesta kuninkaasta kolmen armahisen, yhtä haavaa syntyneen tyttären ylpeä ja onnellinen isä, hän olis ehkä suonut niiden olevan kolme poikaa, mutta hän lohdutti mieltään sillä ajatuksella, että kolme tyttäretä yhtä haavaa toki oli jokseenkin kaunis asia miehelle, joka oli jo jotensakin elähtänyt ja vasenkätinen!

Niinkuin kaikilla Mahomettilaisilla oli tapana, kutsutti hän tähtein selittäjät tämän onnellisen tapauksen johdosta eteensä. Nämät asettivat kolmen prinsessan horoskopian (ennustuspeilin) esiin ja pudistivat päätänsä. "Tyttäret, oi kuningas," he sanoivat, "ovat aina vaarallinen omaisuus; mutta nämät erittäinkin vaativat sinun valppauttasi, kun ovat naima-ikään tulleet; ota heidät silloin siipeisi suojaan äläkä usko heitä kenenkään muun haltuun."

Mohamed Vasenkätinen tunnustettiin hoviherrainsa kesken viisaaksi mieheksi, ja tottapa hän itsekin luuli hänensä viisaaksi. Tähtein selittäjäin ennustus ei juuri suuresti häntä huolettanut, sillä hän luotti sukkeluuteensa, jolla muka luuli voitavansa vartioida tyttärensä ja voittoa sallimuksen.

Nämät kolmoiset olivat kuninkaan viimeinen aviollinen uroteko; hänen kuningattarensa ei synnyttänyt hänelle useampia lapsia ja kuoli ennen muutamain vuotten kuluttua, uskoen pienet tyttärensä kuninkaan rakkaudelle ja viisaan Kadigan uskollisuudelle.

Monta vuotta oli vielä kuluva, ennenkuin prinsessat ennättivät tuohon vaaralliseen ajankohtaan — naima-ikään. "Hyvä on kuitenkin olla ajoissa varovainen," sanoi viisas kuningas, ja päätti lähettää heidät kuninkaalliseen Salobrenna linnahan kasvatettaviksi. Tämä oli komea palatsi vahvassa Maurilaisessa linnassa, erään kukkulan huipulla, josta näki Keskimerialle. Se oli kuninkaallinen pakopaikka, johonka Maurilaiset kuninkaat sulkivat semmoisia sukulaisiaan, jotka voivat tulla heidän vakuudelleen vaarallisiksi, ja jossa he antoivat niiden elää hyvillä päivillä ja kaikenlaisissa huvituksissa, joiden keskellä ne viettivät elämänsä heikommassa joutilaisuudessa.

Täällä nyt nämät prinsessat elivät, erillään maailmasta, mutta huvituksilla ympäröityinä ja nais-orjain palvelemina, jotka jo ennen kuultuansakaan pienimmissäkin noutivat heidän mieltänsä. Heillä oli ihanoita puutarhoja virvoitukseksi, joissa oli yltäkyllin hedelmiä ja kukkia mitä harvinaisimpia, ja lemuilevia lehtoja ja sulohajuisia kylpylaitoksia. Kolmelta sivulta näki linnasta eräsen uhkeaan, kaikenlaisista kukista ja puista loistavaan laksoon, korkeain Alpujarra-vuorten keskellä, neljänneltä näki sieltä avaralle, päivänloistoiselle merelle.

Tässä ihanassa asunnossa, lauhkeassa ilman-alassa ja kirkkaan taivaan alla, kasvoivat nämät kolme prinsessaa ihmeellisen ihanoiksi; mutta vaikka kaikki samaan laatuun kasvatettiin, havaittiin heissä kumminkin jo aikaisin merkkiä suureen erilaisuuteen heidän luonteissaan. Heidän nimensä olivat Zayda, Zorayda ja Zorahayda, ja sama oli järjestys heidän iässäkin, sillä heidän syntymisensä väliä oli ollut tasalleen kolme minuuttia.

Zayda, vanhin tyttö, oli luonnoltaan pelkäämätön ja sisartensa valtijatart kaikissa, niinkuin hän oli ensiksi maailmaankin tullut. Hän oli utelias ja tiedonhaluinen, ja tahtoi juurtajaksain tutkia kaikki asiat.

Zorayda harrasti suuresti kauneutta ja ihanuutta, mikä luultavasti oli syynä siihen, että hän niin mielellään katseli kuvaansa peilissä tahi lähteessä, ja rakasti kukkasia, hohtokiviä ja muita sieviä koristeita.

Zorahayda, nuorin, oli lempeä ja arka ja ylen herkkätuntoinen, mikä näkyi siitä paljoudesta mielikukkasia, lintuja ja eläviä, jotka hän oli lemmikeikseen valinnut ja joita hän rakasti hellimmästi. Hänenkin huvituksensa olivat laukeata laatua ja osoittivat aina mieltäväistä ja hurmehtivaista luonnetta. Hän saatti useita tunteja istua balkongilla ja katsoa, tuijotella tuikkiviin tähtiin kesäisenä yönä tahi silmällä kuutamoiselle merelle; ja tämmöisissä tiloissa taisi jonkun kalastajan rannalta vienosti kuuluva laulu, tahi jonkun Maurilaisen huilun ääni liukuvassa veneessä, viehättää häntä mitä suloisimmasti. Mutta vähinkin kapina luonnossa täytti hänen sielunsa kauhistuksella, ja ukkosen jyrähdys voi panna hänet tainnuksiin.

Vuosia kului, onnellisia ja rauhallisia; viisas Kadiga, jolle prinsessat olivat uskotut, oli velvollisuudessaan uskollinen ja hoiti heitä väsymättömällä huolella.

Salobrenna-linna oli, niinkuin olemme sanoneet, eräälle kukkulalle meren rannikolla rakettu. Yksi ulkoisista muureista kulki kukkulan etupuolta pitkin, kunnes ulottui eräasen kallioon, jonka juurella ranta oli kapea ja hietainen, jolle laineet loiskivat. Vähäinen Vartijatorni tällä kalliolla oli huvihuoneeksi laitettuja ristikko-akkunoilla varustettu, että meren ilma sisään pääsisi. Täällä oli prinsessain tapa kuluttaa päivän helteistä aikaa.

Utelias Zorayda istui kerran huvihuoneen akkunassa, sillä aikaa kun hänen sohvilla lepäävät sisarensa olivat siestassaan eli päivällis-uudessaan. Hänen huomionsa oli pystynyt eräs vene, jota soudettiin pitkin rantaa, mutta määrällisillä vedoilla. Sen lähemmä tultua, näki hän sen olevan aseellisia miehiä täynnä. Vene laski ankkuriin tornin juurelle; joukko Maurilaisia sotamiehiä nousi maalle, tuolle kapealle rannalle, tuoden muassaan useampia kristityitä vankia. Utelias Zorayda herätti sisarensa, ja kaikki kolme tirkistelivät varovasti tiheiden varjostimien valitse, jotka kaihtivat heitä tulijain silmiltä. Vankein joukossa oli kolme hispanialaista ritaria komeissa puvuissa. He olivat nuoruuden kukoistuksessa ja jalon näköiset, ja ylevä ryhti heidän käytöksessään, vaikka olivat kahleissa ja vihollistensa vallassa, osoitti uljasta sielua. Prinsessat katselivat heitä säälivin ja sykkivin sydämin. Koska heitä tässä linnassa oli pidetty palvelevain naisorjain joukkoon suljettuina, ja ketään muita miehellisestä sukupuolesta näkemättä, kuin mustia orjia ja raakoja kalastajia rannalla, niin eipä ollut kumma että, kun he näkivät kolme ritaria nuoruuden ja miehuullisen kauneuden kukoistuksessa, tämä vaikutti heissä ankan mielenkuohun.

"Onko koskaan jalompi olento tallannut maata, kuin tuo punapukuinen ritari on?" huudahti Zayda, vanhin sisarista. "Katsokaapa kuinka uljaasti hän liikkuu, juurikuin kaikki hänen ympärillään olisivat orjia!"

"Entäs tuo keltapukuinen!" huudahti Zorayda. "Mikä iha! mikä sievyys! mikä ylevyys!"

Hellä Zorahayda ei virkkanut mitään, mutta salaa hän katsoi vihriäpukuisen etevimmäksi.

Prinsessat viipyivät akkunoissa, kunnes vangit olivat menneet heidän näkyvistään; sitten vetivät he syviä huokauksia, katsoivat toisiinsa vähän aikaa ja istuivat, aateksivaisina ja surullisina, sohvilleen.

Viekas Kadiga tapasi heidät tässä tilassa, he kertoivat hänelle mitä olivat nähneet, ja yksin tuon vanhan apunaisenkin sydän lämpeni.

"Nuorukais-raukkoja!" huudahti hän, "lyön veikan, että heidän vankiutensa saattaa monen kauniin ja ylhäisen naisen sydämen pakahtumaan heidän isänmaassansa! Ah lapsukaiseni! Tuskin saatatte ajatellakaan minkäkaltaista elämätä nuot ritarit elävät heidän omassa maassansa. Kuinka komeita ne keihäispelit ovat! Mikä viehtymys naisiin! Kuinka helliä puheita, kuinka ihanoita serenaateja!"

Zaydan uteliaisuus tuli nyt oikein kiihkeäksi, hän oli kyselemään kyllästymätön ja houkutteli vanhalla apunaiselta mitä viehättävimpiä selityksiä tämän nuoruuden seikoista ja syntymämaasta. Kaunis Zorayda nousi istumasta ja katseli ylpeästi kuvaansa peilissä, kun Hispanialaisten naisten kauneus ja hempeys tuli puheeksi, jota vastoin Zorahayda hillitsi nousevaa huokausta, kun selitettiin serenaateja kuutamassa.

Joka päivä kyseli utelias Zayda noita samoja asioita, ja joka päivä jutteli viekas apunainen kertomuksensa uudelleen, joita kaunottaret kuuntelivat osanottavaisuudella mitä hartahimmalla, vaikka silloin tällöin huokauksiin puhkeillen. Viekas vanhus alkoi viimein miettiä mitä vallattomuutta hän oli hankkeille panemassa. Hän oli tottunut ajattelemaan näitä prinsessoja ainoastaan lapsiksi, mutta ne olivat huomaamatta vaurastuneet hänen hoidossaan ja esiintyivät nyt kolmena kukoistavana naima-ikäisenä neitona. Jo on aika, ajatteli palvelija, että annan

kuninkaalle tiedon.

Mohamed Vasenkätinen istui eräänä aamuna sohvalleen muutamassa viileässä salissa Alhambassa, kun orja tuli Salobrenna-linnasta, sanansaattajana viisaalta Kadigalta, joka toivotti hänelle onnea hänen syntymäpäiväkseen. Orja ojensi samassa kuninkaalle pienoisen sievän korin, täynnä kukkia, joiden seassa, viini- ja viikunapuun lehtiä alustana, oli persikka kukkansa kanssa, aprikka untuvineen ja nektariini suloisen kasteensa kanssa, ja nämä kaikki houkuttelevan kypsyyden aikaisessa iässä. Kuningas tunsu Itämaisen kukkais- ja hedelmäkielen ja arvasi hetikohta lahjan tarkoituksen.

"Niin on siis," sanoi hän, "tähtien selittäjien osoittama vaarallinen ajankohta tullut; tyttäreni ovat naima-iässä. Mitä pitää minun tehdä? He ovat kätöksessä miesten silmiltä; he ovat viisaan Kadigan katsannossa — kaikki hyvin hyvästi — mutta he eivät ole minun omassa hoidossani, niinkuin tähtien selittäjät sääsivät. Minun täytyy koota heidät siipeini alle, enkä saa minä luottaa kenenkään toisen valppauteen."

Sitten antoi kuningas käskyn että yksi torni Alhambassa oli kuntoon pantava prinsessoja varten, ja lähti henkivartionsa etunensä Salobrenna-linnaan, itse omassa korkeassa persoonassaan viedäkseen heitä heidän uuteen kotiinsa.

Kolmen vuoden paikoille oli kulunut siitä kun Mohamed oli tyttäriään nähnyt, ja tuskin taisi hän silmiään uskoa nähdessään sen ihmeellisen muutoksen, mikä tällä lyhyellä ajalla oli heidän näössään tapahtunut. Tällä ajalla olivat he käyneet tuon ihmeellisen rajalinjan yli naisellisessa elämässä, joka eroittaa huiman, sivistymättömän ja ajattelemattoman tytön kukoistavasta, kainosta ja ajattelevaisesta naisesta. Se on ikäänkuin tulla La Manchan aukeilta, harmailta ja ikäviltä lakeuksilta Andalusiassa uhkeihin laksoihin ja kukoistaville kunnaille.

Zayda oli pitkä ja sirovarainen, ryhti jalo ja silmä läpipystyvä. Hän astui sisään uljaasti ja luontevasti, teki syvän kumarruksen Mohamedille, ja kohteli häntä pikemmin kuninkaanansa kuin isänänsä. Zorayda oli varrelleen kohtalainen, silmä viehättävä, käytös luonteva ja ihana ja kauneus erinomainen, koristeilla mitä kauniimmilla ylennetty. Hän läheni isäänsä hymysuin, sauneli hänen kättänsä ja tervehti häntä muutamilla säijejakoilla eräältä yleisesti mieleiseltä Arabialaiselta runoilijalta, mikä hyvin kelpasi kuninkaalle. Zorahayda oli arka ja pelkuri, pienempi sisariaan, ja hänen kauneutensa sitä hellää ja lauhkeata laatua, joka etsii rakkautta ja suojelusta. Hän ei ollut niinkuin hänen vanhempi sisarensa vallitsemaan luotu, eikä niinkuin toinen lumoamaan, vaan oli luontoaan pikemmin määrätty miehellisen rakkauden rintaan turvaamaan; siihen perehtymään ja siinä onnellinen olemaan. Hän läheni isäänsä pelvon alaisena, miltei horjuvin askelin, ja yritti ottamaan hänen kättänsä suudellakseen; mutta kun hän katsoi isäänsä silmiin ja näki niissä isällisen hymyn heloittavan, puhkesi hänen luonteensa hellyys ilmi ja hän kävi syliin hänen kaulaansa.

Mohamed Vasenkätinen katseli kukoistavia tyttäriään tunteella, jossa oli sekä ylpeyttä että hätäisyyttä; sillä iloitessaan heidän kauneudelleen muisti hän samalla tähtien selittäjien ennustuksen. "Kolme tytärtä! kolme tytärtä!" kertoi hän itsekseen, "ja kaikki naima-iässä. Tässä on houkuttelevia Hesperian hedelmiä, jotka tarvitsevat hirviötä vartijakseen."

Hän aikoi nyt lähteä paluumatkalleen Granadaan, lähetti sanansaattajia edeltäkäsien viemään käskyä, että jokaisen piti pysyä poissa siltä tieltä jota hän aikoi matkustaa, ja että kaikki ovet ja akkunat olivat suljettavat prinsessain lähetessä. Sitten lähti hän matkaan, mustan, hirveän-näköisen, loisteisiin sota-asuihin puetun ratsastaja-joukon saattamana.

Prinsessat, keveästi verhottuina, ratsastivat kuninkaan rinnalla, valkoisilla, kauniilla hevosilla, joiden kullalla ommellut samettiset satulavaipat pitkin maata laahasivat; suitset ja jalustimet olivat kullasta ja silkkiohjatset koristetut helmillä ja kalliilla kivillä. Hevosilla oli niinkään pienet hopeakellot, jotka, hevosten verkalleen liikkuaessa, hyvääänisesti kilisivät. Onneton se, joka viipyi tiellä, kuultuaan nämä helisevät kellot! Ratsastajilla oli käsky armotta hakata hänet maahan.

Lähetessään Granadaa tämä loistoisa kulkue saavutti Xenil-joen rannoilla vähäisen joukon Maurilaisia sotamiehiä, jotka kuljettivat muutamia vankeja. Sotamiehet eivät ennättäneet päästä tieltä pois, jonkatähden he heittäisivät kasvoilleen maahan, käskien vankinsa tehdä samaten. Vankien joukossa oli juuri nuot kolme ritaria, jotka prinsessat olivat huvihuoneesta nähneet. Nämät eivät käskyä ymmärtäneet, taikka olivat liian ylpeät sitä totellakseen, he jäivät seisomaan ja katselivat tarkasti tuota lähenevää kulkuetta.

Kuningas leimahti vihaan tästä käskyinsä ylenkatseesta. Hän paljasti miekkansa, ratsasti luoksi ja oli juuri antaa vasenkätisen iskun, joka ainakin yhdelle ritarille olis tuottanut surman, kun prinsessat tuota pikaa riennähtivät hänen ympärilleen ja rukoilivat armoa vankeille; yksin pelkoinen Zorahaydakin unhotti arkuutensa ja käytti kaikkea sulopuheisuuttaan heidän pelastukseksi. Mohamed malttoi mielensä, kun joukon johtaja heittäisi hänen jalkainsa juurelle.

"Älä anna viekoitella sinuas, oi kuningas, tekemään tekoa, josta voisi syntyä paljon pahennusta valtakunnassasi. Nämät ovat kolme urhoollista ja jalosukuista Hispanialaista, jotka otettiin vangiksi tappelussa, jossa ottelivat kuin leijonat, he ovat korkeata sukua ja kykenevät antamaan sinulle runsaat lunnaat." — "Hyvä," sanoi kuningas, "minä säästän heidän henkensä, mutta rankaisen heidän rohkeutensa, — lähetä heidät niihin punaisiin torniin, orjina työtä tekemään."

Mohamed teki nyt yhden noita tavallisia vasenkätisiä haira-iskujaan. Tässä häiriöisessä kohtauksessa olivat prinsessain hunnut heilahtaneet niskoille, ja heidän heleä kauneutensa

paljastunut; ja puhettaan jatkaessaan oli kuningas antanut tälle kauneudelle aikaa tehdä täyden vaikutuksensa. Siihen aikaan rakastuivat ihmiset paljoa pikemmin kuin nyt, jonka näkee kaikista vanhoista kertomuksista; ei siis kumma että kolmen ritaria sydämet hetikohta voitettiin, olletikin kun kiitollisuus enensi heidän ihastustaan. Vähän kumma on kuitenkin, vaikka kyllä varma, ettei yksikään heistä viehtynyt yhteen ja samaan prinsessaan, vaan kukin rakasti omaansa. Prinsessat puoleltaan olivat enemmän kuin koskaan ennen ihastuksissaan vankien ylevään käytökseen, ja kätkivät sydämeensä kaikki mitä olivat kuulleet heidän urhoollisuudesta ja ylhäisestä synnystä.

Matkue jatkoi kulkuaan; nuot kolme prinsessaa ratsastivat aateksivaisina kelloilla huolitelluilla jalkojillaan, luoden silloin tällöin salaisen silmäyksen taaksensa noihin kristittyihin vankeihin, joita kuljetettiin heille määrättyyn vankihuoneeseen punaisissa torneissa.

Prinsessoille valittu asunto oli loistoista minkä voi mieleen kuvailla. Se oli eräässä tornissa kappaleen matkaa Alhambran suuresta linnasta, vaikka oli saman suuren muurin sisällä, joka ympäröitsi koko kukkulaa. Sen toinen puoli antoi linnaan päin, ja tällä puolen, sen juurella, oli vähäinen, harvinaisilla kukilla koristettu puutarha. Toiselta puolen näkyi syvä notko, joka eroitti Alhambran tilukset Generalifen tiluksista. Tornin sisäpuoli oli jaettu pieniksi ihanoiksi, keveään Arabialaiseen laatuun somasti koristetuiksi kamareiksi, jotka ympäröitsivät korkeata salia, jonka kupulaki ylettyi liki tornin huippua. Salin seinät ja laudoitus olivat kaunistetut lehdityskuvauksilla ja koholeikkauksilla, joissa kultaa ja hohtavia värejä välkkyi. Keskellä lattiata oli suihkukaivo alabasterista, ympäröity lemuavilla pensailta ja kukilla, ja vettä suihkuttava, joka vesi viilistyi koko rakennuksen, levittäen suloista lorinata ympärinsä. Seinillä ripputi yleensä kulta- ja hopealankaisia linnunhäkkiä, laululintuineen, jotka välkkyivät lukemattomilla väreillä ja pitivät viserrystä mitä suloisinta.

Puheena oli käynyt että prinsessat, ollessaan Salobrenna-linnassa, olivat olleet erinomaisen ilomielisiä, kuningas oli sentähden luullut heidän kokonansa ihastuvan Alhambraan. Hänen hämmästykseseen alkoivat he murehtia ja käydä alakuloisiksi ja tyytymättömiksi kaikkeen mitä heidän ympärillään oli. Kukut eivät haisseet heille hyvältä, satakielen laulu häiritsi heiltä yölevon, ja alabasterilähteen iäinen lorina ja loiskina aamusta iltaan ja illasta aamuun tuskastutti heidät kokonansa.

Kuningas, joka oli kärty- ja kiivasluontoinen, otti ensin tämän kovin pahaksensa; mutta hän huomasi tyttärien nyt tulleen siihen ikään, jolloin naisen sielu lähtee ylemmälle lentämään ja jolloin hänen toivomustensa ala avartuu. "He eivät ole enää lapsia," sanoi hän itsekseen, "he ovat vaurastuneet ja tarvitsevat esineitä, jotka heitä miellyttävät." Hän lähetti nyt käskemään luoksensa kaikki räätälit, juveelisevät, ja kulta- ja hopeasevät Granadan Zacatinista, ja prinsessoille annettiin ylenmäärin silkkisiä, kultavaatteisia ja prokaattisia leninkejä, kasmirisaaleja, helmi- ja timanttikaularihmoja, sormuksia, rannerenkaita, ja muita kalliita kaluja jos minkälaisia.

Ei mistään apua; prinsessat, vaikka kaikella tällä koreudella ympäröityt, pysyivät yhä kalpeina ja kuihtuvina, ollen kuin kolme samaan varteeseen lakastunutta ruusunuppusta. Kuningas ei tiennyt miten menettelisi. Hänellä oli tavallisesti kiitettävä luottamus päättämiskykyynsä, eikä ottanut hän koskaan neuvoa toiselta. "Mutta kolmen naimaikäisen tyttären oikut ja päänäpistot," sanoi hän, "antavat kyllä viisaimmallekin miehelle miettimistä." Tämän tähden otti hän nyt ensi kerran eläissään neuvoa toiselta.

Se, jolta hän sitä pyysi, oli tuo kokenut kaitsija-nainen.

"Kadiga," sanoi kuningas, "minä tiedän sinun olevan viisaimpia naisia koko maailmassa, samoin kuin luotettavimpiakin; näistä syistä olen aina tähän asti antanut sinun olla tyttärenteni likeisin kaitsija. Isä ei saata olla kyllin varuisa, semmoista luottamusta antaessaan. Sentähden tahdon että otat selvän tuosta salaisesta taudista, joka prinsessoja vaivaa, ja keksit keinoja, millä he jälleen saadaan terveiksi ja iloisiksi."

Kadiga lupasi ehdottoman kuuliaisuuden. Hän tiesikin prinsessaan taudin paremmin kuin he itse tiesivät. Kuitenkin pysyi hän heidän kanssansa torniin sulkeutuneena ja koki heidän huomaamattaan luikkia heidän luottamukseensa.

"Lapsukaiseni, miksi olette noin surulliset ja alakuloiset näin kauniilla paikalla, jossa teillä on kaikkea mitä sydämenne voi halata?"

Prinsessat katsoa, tuijottivat kamarin seinille, mitään ajattelematta, ja huokasivat.

"Mitä enempiä soisitte teille? Hankinko teille sen ihmeellisen papukaijan, joka puhun kaikkia kieliä ja on Granadan paras huvitus?"

"Mahdotonta!" huudahti Zayda prinsessa; "ilkeä kirkuja, joka loruaa muutamia sanoja ilman mitään järjestystä; houru mokomaa otusta suvaitsee."

"Panenko noutamaan marakattia Gibraltarin kalliolta, että se teitä ilveillään huvittaisi?"

"Marakattia! hyi!" huusi Zorayda; "tuota ihmisten iljettävää osottelijata; minä vihaan mokomia eläimiä."

"Mitä sanotte kuuluisasta mustasta laulajasta Kasemista, joka on Marokkon kuninkaallisesta vaimolasta? Hänellä kuuluu olevan ääni kaunis kuin naisella."

"Minua alkaa peloittaa heti kun näen noita mustia orjia," sanoi sievä Zorahayda; "ilmankin olen kadottanut kaiken halun musiikkiin."

"Ah lapsukaiseni, niin et sanoisi," vastasi viekas vanhus, "jos olisit kuullut sen musiikin jonka minä kuolin eilen-illalla niiltä kolmelta Hispanialaiselta ritarilta, jotka matkallamme kohtasimme. Mutta Jumalan nimessä, lapset, miksi noin punastutte ja näytätte noin hätäisiltä?"

"Ei se ole mitään, Kadigaseni, kerro, kerro vaan."

"No niin; kun minä eilen-illalla kuljin punaisten tornien sivuitse, näin minä noiden kolmen ritarin levähtävän päivän töistä. Yksi soitti kitarrilla — niin ihanasti! ja ne toiset kaksi lauloivat vuorottain, ja niin kauniisti, että vartijat seisoivat kuin kuvapatsaat eli tenhotut ihmiset. Allah minulle anteeksi suokoon! En tainnut muuta kuin tulla liikutetuksi kuullessani noita lauluja syntymäseudultani. Entäs — nähdä kolme niin nuorta kaunista miestä kahleissa ja orjuudessa!"

Tässä helläluonteinen vanhus ei voinut pidättää kyyneliään.

"Kenties saattaisit sinä, Kadigaseni, laittaa niin että saisimme nähdä ne ritarit," sanoi Zayda.

"Minäkin ajattelen," sanoi Zorayda, "että hiukkanen musiikia olis oikein virkistävääistä."

Arka Zorahayda ei sanonut mitään, vaan kävi syliksi Kadigan kaulaan.

"Allah minua varjelkoon!" huudahti kavala ämmä; "mitä sanotte, lapset? Isänne hetikohta tapattais meidät, jos semmoista kuulisi. Arvattavasti ovat nämät ritarit hyvästi kasvatettuja ja ylevämielisiä nuorukaisia; mutta mitäpä siitä? He ovat teidän uskonne vihollisia ja te ette saa heitä kauhistumatta ajatellakaan."

Naisella, olletikin naimaiällä olevalla, on luja tahto ja ihmeteltävä rohkeus, joka ei peljästy vaaroista eikä kielloista. Prinsessat riensivät vanhan kaitsijanaisten ympärille, suutelivat ja hyväilivät häntä, sanoen kiellon saattavan heidän sydämensä pakahtumaan.

Mitä oli naisen tehtävä? Epäilemättäkin oli hän viekkahin nainen koko maailmassa ja kuninkaan uskollisimpia palvelijoita, mutta hirvesikö hän muutamain kitarrin näppäysten tähden nähdä kolmen ihanan prinsessan sydämen pakahtuvan? Ilmankin, vaikka hän niin kauan oli ollut Maurilaisten tykönä ja, uskollisena palvelijana, samoin kun hänen emäntänsäkin oli muuttanut uskontonsa, hän toki oli Hispanialainen syntyjään ja ikävöitsi kristin-uskoa sydämessään. Niinpä rupesi hän nyt miettimään miten hänen sopisi täyttää prinsessain pyyntö.

Nuot kristityt vangit, noissa punaisissa torneissa, olivat erään pitkäpartaisen, hartiokkaan uskonhylkääjän vartioittavina, jonka nimi oli Hussein Baba, ja jota sanottiin kovin rahan-ahneeksi. Nainen meni salaa tämän luoksi, laski ison kultarahan hänen käteensä ja sanoi: "Hussein Baba, ne kolme prinsessaa, jotka ovat torniin suljetun ja valitettavasti ilman minkäänlaisia huvituksia, ovat kuulleet puhuttavan niiden kolmen Hispanialaisen ritarin soitannollisesta taidosta ja haluavat suuresti saadakses kuulla heidän taitoansa. Olen vakuutettu että sinulla on kovin hellä sydän taitakses kieltää tätä viatonta huvitusta."

"Mitä? Ettäkö minun pääni istuis irvistelemässä oman tornini portin päällä? Sillä se olisi palkkani, jos kuningas sais tietää."

"Siitä ei mitään vaaraa; sinä saatat laittaa niin että prinsessain halu täytetään, ja ettei heidän isänsä kumminkaan saa siitä vähintäkään vihiä. Sinä tiedät sen syvän notkon ulkopuolella muuria, joka on heti tornin alapuolella. Anna niiden kolmen kristityn vangin tehdä siellä työtä ja jouto-aikoinaan soitella ja laulaa, niinkuin omiksi huvikseen. Sillä tavoin saavat prinsessat akkunoistaan kuulla heitä, ja sinä saat olla vakuutettu että tulet kunniallisesti palkituksi mieluisuudestasi."

Lopetettuaan puheensa likisti vanhus hellästi uskonkieltäjän kättä, jättäen siihen vielä yhden kultarahan.

Hänen kaunopuheisuutensa oli vastustamaton. Päivällä sen jälkeen vietiin ne kolme ritaria laksoon työtä tekemään. Puolenpäivän helteen aikana, kun heidän kumppanissa nukkuivat varjossa ja vahti nuokkui paikallaan, istuivat he nurmikkoon tornin juurelle ja lauloivat erään Hispanialaisen laulun, kitarrilla säistäen.

Notko oli syvä ja torni korkea, mutta heidän äänensä kuuluivat selvästi puolenpäivän ajan hiljaisuudessa. Prinsessat kuuntelivat balkongilla; he olivat oppineet Hispanian kieltä tuolta vanhalta naiselta ja laulun suloisuus ja hellämielisyys liikutti heitä. Mutta viekas Kadiga sitä vastoin vihastui hirmuisesti. "Allah meitä varjelkoon!" huusi hän, "he laulavat teille rakkauden-laulua. Onko mokomaa rohkeutta kulttu? Minä riennän orjain päällysmiehen luoksi, ja toimitan niin että saavat aika selkäsauvan."

"Mitä! antaako noin kauniille ritareille selkäsauva, sen tähden että noin ihanasti laulavat!" Kolme kaunista prinsessaa kauhistutti ajatellakin semmoista. Vastoin kaikkea siveellistä närkästystään, oli vanhus luonnolleen sovinnollinen ja helposti lepytetty. Ilmankin näytti musiikki tekevän hyvän vaikutuksen hänen nuoriin emäntiinsä. Kukoistava punoitus oli jo noussut näiden kasvoihin, ja heidän silmänsä alkoivat kiilua. Vanhus ei siis enää väittänyt mitään ritarien rakkaudenlaulua vastaan.

Sen loputtua pysyivät prinsessat vähän aikaa ääneti; sitten otti Zorayda kantelen ja lauloi suloisella, vaikka heikolla ja vapisevalla äänellä, vähäisen Arabialaisen laulun, jonka jälkisäije oli: "Ruusu piilee lehtien seassa, mutta kuuntelee mielellään satakielen laulua."

Tästä hetkestä aikain tekivät ritarit melkein joka päivä työtä laksossa. Varuisasta Hussein Babasta tuli yhä taipuvaisempi ja päivä päivältä halukkaampi nukkumaan paikallansa. Välistä pidettiin kanssapuhetta lauluilla ja romansseilla, jotka tavallaan vastasivat toisiinsa, lausumalla molempain puolten helliä tunteita. Vähitellen ilmausivat prinsessat balkongille, kun taisivat sen tehdä vahtien näkemättä. Myös puhelivat he ritarien kanssa kukkasten kautta, joiden kuvakieli molemmin puolin tunnettiin: vaikeudet näissä ilmoituksissa lisäsivät niiden suloa ja vahvistivat tätä näin kummallisella tavalla syntyneitä viehtymystä; sillä rakkaus haluaa taistella vastusten kanssa ja menestyy paraiten kehnoimmassa maanlaadussa.

Muutos, joka näistä salaisista kanssapuheista seurasi prinsessaan näöissä ja mieli-alassa, hämmästytti ja ilahutti suuresti vasenkätistä kuningasta; mutta ei kukaan enemmän suurennellut siitä kun viisas Kadiga, joka piti sen oman viisaan hankkeensa seurauksena.

Jo viimein keskeytyi tämä lennätin-sananvaihto; moneksi päiväksi ritarit herkesivät näkymästä laksossa. Kauniit prinsessat katselivat turhaan akkunan kautta. Turhaan ojensivat he joutsenenvalkoisia kaulojaan balkongin yli; turhaan lauloivat he, kuin pyydytyt satakielet häkeissään: ei vilahustakaan näkyneet heidän kristityistä rakastajistaan; ei ainoakaan sävel vastannut laksosta. Viekas Kadiga meni hankkimaan tietoja, ja palasi levottoman näköisenä. "Ah, lapsi kultani," huusi hän, "kylläpä näin mitä tästä kaikesta oli seuraava, mutta pitihän teidän saada tahtonne täytetyksi; nyt saatte ripustaa kantelenne pajuihin. Sukulaiset ovat nyt lunastaneet ne Hispanialaiset ritarit, ne ovat nyt Granadassa ja hankkiutuvat lähtemään isänmaahansa."

Kauniit prinsessat tulivat tästä sanomasta kovin toivottomiksi. Zaydaa harmitti tämä heille osoitettu ylenkatse, kun he näin jätettiin jäähyvästiäkään sanomatta, Zorayda väänteli käsiään ja itki, katsoi peiliin, pyyhki kyynelensä ja itki jälleen. Armas Zorahayda kallistui balkongin yli ja itki hiljaisuudessa, ja hänen kyynelensä vuosivat kukkasille nurmikossa, jossa uskottomat ritarit niin usein olivat istuneet.

Viisas Kadiga teki kaikkea mitä taisi lieventääkseen heidän suruansa. "Malttakaa mielenne, lapsukaiset," sanoi hän, "tämä ei ole mitään, kun siihen totutte. Se on maailman tavallista menoa. Ah! kun tulette niin vanhaksi kuin minä olen, te opitte oikein arvaamaan nuo miehet. Minä lyön veikan, että noilla ritareilla on kullakin heidän lemmetyisensä Cordovan tahi Sevillan kaunottarissa, ja että he kohta laulavat serenaateja heidän balkongeinsa alla, eivätkä enää ajattelekaan Maurilaisia kaunottaria Alhambrassa. Malttakaa siis mielenne, lapsi kullat, ja kiskokaa heidät pois sydämistänne."

Kavalan Kadigan lohdutukset lisäsivät vaan kolmen prinsessan surua, ja he olivat kaksi päivää perin lohduttomina. Kolmantena aamuna tuli ämmä heidän kamariinsa, kokonansa vihoissaan.

"Kuka olis uskonut noin paljon hävyttömyyttä löytyvän ihmisissä," huusi hän, tavattuaan sanoja vihallensa; "mutta syystäpä olenkin tullut rangaistuksi tästä petoksesta hyvää isänne kohtaan. Älkää koskaan enää puhuko minulle noista Hispanialaisista ritareistanne."

"No nyt, mitä on siis tapahtunut, Kadigaseni?" huudahtivat prinsessat, kiinteässä odotuksessa ja levottomuudessa.

"Mitäkö on tapahtunut? — Kavallus on tapahtunut, eli, mikä on melkein yhtä halpamaista, minulle on ehdotettu kavallusta, minulle, uskollisimmalle alamaiselle, luotettavimmalle kaikista kaitsijanaanista! Niin, lapsukaiseni, ne Hispanialaiset ritarit ovat rohenneet ehdottaa minulle, että houkuttelisin teidät karkaamaan heidän kanssansa Cordovaan ja rupeamaan heidän vaimoiksansa."

Tässä peitti kelpo ämmä kasvonsa käsillään, ja lasi harminsa ja närkästyksensä vapaasti valloilleen. Kauniit prinsessat punastuivat ja kalpenivat, ja kalpenivat ja punastuivat, vapisivat ja loivat silmänsä alas ja katsahtelivat hätäisesti toisiinsa, mutta eivät mitään virkkaneet. Kaiken tämän ohessa istui ämmä, edes takaisin huojuen, ankarassa mielenkuohussa, ja huudahti tuotuostakin kiivaasti: "Oi mokomaa häväistystä mikä minun piti kokea! Minun, joka olen uskollisin kaikista naispalvelijoista!"

Viimein lähenei häntä vanhin prinsessa, joka oli heistä rohkein ja aina kävi heidän etukynnessään, lasi kätensä hauen olalleen ja sanoi: "No niin, Kadiga, jos olisimme halulliset karkaamaan noiden kristittyin ritarien kanssa, —olisiko se mahdollista?"

Ämmä herkesi yhtäkkiä suremasta ja katsoi ylös. "Mahdollista," kertoi hän, "tottapa se mahdollista on. Ovathan ritarit jo lahjoneet uskonkieltäjän Hussein Baban, vahtimiesten kapteinin, ja sopineet asiasta? Entä sitten, pettää isänne! Isänne, joka on minuun luottanut!" Tässä lasi ämmä surunsa taas valloilleen, tuutieli edes takaisin ja hykerteli kämmeniään.

"Mutta eipä ole isämme meihin koskaan luottanut," sanoi vanhin prinsessa, "vaan on luottanut säppiin ja salpoihin ja kohdellut meitä kuin vankeja."

"Niin, kyllähän se on tosi," vastasi vanhus, taas herjeten suremasta; "järjettömästi onkin hän kohdellut teitä, pitänyt teitä täällä suljettuina, kuluttamassa kukoistavaa nuoruuttanne yksinäisessä, vanhassa tornissa, juurikuin ruusuja, joiden on annettu lakastua kukkais-ruukussa. — Mutta — paeta syntymämaastanne!"

"Ja onhan maa, johonka aiomme paeta, meidän äitimme syntymämaa, jossa saamme elää vapaudessa? Ja saammehan itsekukin nuoren kauniin miehen, vanhan ankaran isää sijaan?"

"Niin, totta on sekin; ja teidän isänne, se täytyy minun tunnustaa, on sangen hirmuvaltainen;

mutta — tässä alkoi hän taas itkeä ja vaikeroida — aiotteko jättää minut tänne, hänen kostonsa esineeksi?"

"Emme sainkaan, Kadigaseni; saatathan sinä karata meidän kanssamme?"

"Aivan oikein, lapseni; ja, totta puhuen, kun minä puhuttelin Hussein Babaa tästä asiasta, lupasi hän pitää huolen minusta, jos tahtoisin karata teidän kanssanne; mutta sitten, lapsukaiset, ajatelkaapa, oletteko valmiit luopumaan isänne uskonnosta?"

"Kristin usko oli meidän äitimme uskonto alusta," sanoi vanhin prinsessa; "minä olen valmis rupeamaan siihen, ja niinpä luulen sisartenikin olevan."

"Tosi on sekin!" huudahti uudelleen elostunut vanhus; "se oli teidän äitinne uskonto alusta, ja hän valitti katkerasti kuolinvuoteellaan, että oli luopunut siitä. Silloin lupasin hänelle pitää huolta teidän sieluistanne, ja minä olen iloinani kun näen, että ne nyt ovat hyvällä tiellä pelastukseen. Niin, lapsukaiseni, minäkin olen kristitty syntyjäni, olen pysynytkin kristittynä sydämessäni ja olen nyt päättänyt palata oikeaan uskoon. Minä olen puhunut tästä asiasta Hussein Baban kanssa, joka on syntyjään Hispanialainen, ja kotoisin eräästä paikasta likellä syntymäkaupunkiani. Häinkin haluaa yhtä kiihkeästi nähdäkseen jälleen entisen maansa ja palatakseen kirkon helmaan, ja ritarit ovat luvanneet että jos me, palattuamme syntymäseutuunne, tahdomme ruveta mieheksi ja vaimoksi, niin he kunniallisesti pitävät meistä huolen."

Sanalla sanoen, tämä viekas ja edeltäkäsni miettävä ämmä oli neuvoitellut ritarien ja uskonhylkääjän kanssa, ja pitänyt tuuman heidän kanssansa karkauksesta. Vanhin prinsessa antoi hetikohta suostumuksensa siihen, ja hänen esimerkkinsä määräsi, niinkuin tavallisesti, hänen sisartensakin teon. Tosi on että nuorin epäröitsi, sillä hän oli arka ja pelkuriluontoinen, ja taistelu nousi hänen sielussaan tyttärellisen tunnon ja nuorellisen rakkauden välillä: jälkimäinen kumminkin voitti, niinkuin on tavallista, ja hiljaisuudessa, itkun ja huokausten kanssa taistellen, hankkiusi hän karkausretkelle.

Jyrkässä kukkulassa, jolle Alhambra oli rakettu, oli muinaisina aikoina useita maan-alaisia käytäviä, jotka olivat kallioihin hakatut ja linnasta veivät useihin paikkoihin kaupungissa ja kaukaisille porteille Darron ja Xenilin rannoilla. Maurilaiset kuninkaat olivat eri ajoin niitä kaivattaneet, päästäkseen pakenemaan äkillisten kapinain aikana, ja salaisiksi kulkureijiksi yksityisissä yrityksissä. Useat niistä ovat nyt kokonaan hävinneet, toisia on vielä jäljellä, muutamat umpeen muuratut, toiset täynnä soraa ja pörtöä: muistomerkkiä Maurilaisten kuninkaiden varokeinoista ja sodallisesta kavaluudesta. Yhden tämmöisen käytävän kautta oli Hussein Baba luvannut viedä prinsessat eräälle portille kaupungin alapuolella, jossa ritarit seisovivat nopeine oriineen valmiina, viedäkseen koko joukon toiselle puolen rajaa.

Määrätty yö tuli: prinsessain torni oli salvattu niinkuin tavallisesti, ja Alhambra oli sikeään uneen vaipuneena. Sydän-yön aikana kuunteli kavala Kadiga balkongilla erään akkunan ulkopuolella, joka oli puutarhaan päin. Uskonhylkääjä Hussein Baba oli jo sen alla, ja antoi sovitun merkin. Kaitsijanainen kiinitti köysiportaiden toisen pään balkongiin, laski toisen pään puutarhaan ja meni alas. Kaksi vanhempaa prinsessaa seurasivat häntä jyskävällä sydämellä; mutta kun vuoro tuli nuorimman prinsessan, Zorahaydan, epäili hän ja vapisi. Useita kertoja rohkeni hän panna pienen sievän jalkansa tikapuille ja vetäsi sen yhtä usein takaisin, jota tehdessä hänen kurja sydämensä sitä enemmän epäröitsi, kuta kauemmin hän viipyi. Hän loi ikävöitsevän silmäyksen taaksensa tuohon silkillä koristettuun kamariin; tosin oli hän elänyt siinä kuin lintu häkissä; mutta sen sisällä oli hän turvattu ja hätäilemätön: kuka taisi sanoa mitkä vaarat hänellä oli edessään, jos hän nyt lensi maailmalle! Sitten ajatteli hän urhoollista kristittyä rakastajaansa, ja hänen pieni jalkansa oli heti tikapuilla; sitten taas isäänsä, ja hän tempasi jalkansa äkisti takaisin. Mutta turhaan kokisin kuvailla taistelua näin nuoren ja hellan olennon sydämessä, joka kyllä rakasti kiihkeästi, mutta oli noin arka ja vähän maailmaa tunteva.

Turhaan rukoilivat hänen sisarensa, turhaan torui kaitsijanainen, turhaan purki uskonhylkääjä kirouksia balkongin alla; pieni armas Maurilainen neito seiso i epäröiden ja kahden vaiheilla, juuri karkaamaisillaan, synnin makeuden kiusaamana, mutta sen vaaroja peljästyvä.

Joka silmänräpäys lisäsi ilmisaamisen vaaraa. Askelia kuului etäältä. "Yöpartijat tekevät kiertoansa," huusi uskonhylkääjä; "jos viivymme, olemme hukassa. Prinsessa, tulkaa alas, muuten jätämme teidät."

Zorahayda oli hetkisen aikaa hirmuisessa hädässä mitä tekisi; sitten päästi hän köysiportaat irti ja nakkasi ne tuskallisella päättäväsyydellä alas balkongilta.

"Päätös on tehty," huusi hän; "karkaus ei olekaan enää minun vallassani! Allah teitä johdattakoon ja siunatkoon, rakkaat sisareni!"

Ne kaksi vanhempaa prinsessaa kauhistuivat ajatellessaan että jättäisivät hänet torniin ja olisivat mielellään viipyneet, mutta patrulli likeni; uskonhylkääjä oli vimmoissaan ja he vietiin noihin maan-alaisiin käytäviin. He hamuilivat erään ihan vuoren sydämeen hakatun sokkelon kautta ja onnistuivat kenenkään keksimättä pääsemään eräälle rautaportille, jonka kautta tulivat ulkopuolelle muuria. Täällä odotti heitä nuot Hispanialaiset ritarit, Maurilaisiksi, vahdissa oleviksi sotamiehiksi pukeutuneina, joita nyt uskonhylkääjä komensi.

Zorahaydan rakastajan mieli murtui kokonansa, kun hän kuuli tyttänsä kieltäyneen lähtemästä tornista; mutta ei ollut nyt aikaa hyödyttömiin vaikeroimisiin tuhlata. Ne kaksi prinsessaa istuivat

rakastajainsa seljän taa, kavala Kadiga istui uskonhylkääjän taa, ja kaikki lähtivät nyt hyvää juoksua ajamaan Lopen vuorisolalle, joka vie Cordovaan.

He eivät olleet pitkälle ennättäneet, kun kuulivat rumpuin räminän ja torvien toivotuksen Alhambran linnasta.

"Karkaukseunne on saatu ilmi," sanoi uskonhylkääjä.

"Meillä on nopeat hevoset, yö on pimeä ja me kyllä pääsemme heiltä pakoon," vastasivat ritarit.

He kannustivat hevosiaan ja ratsastivat täyttä laukkaa Vegan (lakeuden) yli. He tulivat Elvira-vuoren juurelle, joka pistää, kuin niemi lakeudelle ulos. Uskonhylkääjä seisahtui ja kuunteli. "Ei vielä," sanoi hän, "ole kukaan jäljillämme; ehkäpä pääsemme onnellisesti vuorille pakoon." Hänen puhuessaan leimahti vaalahka tuli keveästi Alhambran vartijatornin huipussa.

"Tuhat tulimmaista," huusi uskonhylkääjä, "tuo valkea herättää vuorensolan vahdit pitämään varaansa. Pois, pois! Kannustakaa hevosianne, meillä ei ole aikaa siekailla."

He lensivät täyttä nelistä, hevosten kavioiden kopse kaikui kalliosta kallioon, heidän ratsastaissaan pitkin Elvira-vuorta. Näin laukkaa ratsastustaan jatkaessaan, näkivät he Alhambran vuorelta näkyvään vaalahkaan tuleen kaikilta haaroilta vastattavan; tulia leimahteli ehtimiseen palamaan vuorten vartijatorneissa.

"Eteenpäin, eteenpäin!" huusi uskonhylkääjä kiroillen, "sillalle, ennenkuin hädänmerkki on sinne näkynyt."

He ratsastivat tuon ulospistävän vuoriharjanteen sivu ja tulivat kuuluisan *Puente del Pinos*'en näkyville, joka vei suoraan erään kohisevan virran yli, ja usein oli punattuna kristittyin ja Maurilaisten verellä. Heidän kauhistukseensa leimahti valkea sillan tornissa, ja ratsumiesten sotapukuja välkkyi pimeässä. Uskonhylkääjä seisahtui oriinsa, nousi jalustimille seisomaan ja katseli ympärilleen vähän aikaa; sitten viittasi hän ritareille, poikkesi yhtäkkiä tieltä, seurasi virtaa vähän aikaa ja syöksähti veteen. Ritarit kehoittivat prinsessoja pitämään heistä kiini, ja syöksähtivät niinikään virtaan. Kohiseva virta vei heitä kappaleen matkaa alaspäin, aallot hyökyivät heidän ympärillään, mutta kauniit prinsessat pitivät kiini ritareista, eivätkä ensinkään vaikeroineet. He pääsivät onnellisesti toiselle rannalle, ja uskonhylkääjä opasti heitä syrjäisiä, harvoin kuljettuja polkuja myöten ja jylyhiä vuoritienoihin pitkin, välttämällä säännöllisiä vuorensolia. Sanalla sanoen, heidän onnistui päästä vanhaan Cordovan kaupunkiin, jossa heidän paluutansa isänmaahan ja ystävään luokse kunnioitettiin suurilla ilojuhlilla, sillä he olivat paikkakunnan jalompiin sukuihin kuuluvat. Kauniit prinsessat otettiin heti kirkon helmaan, ja sittenkuin heidän kasteensa, kaikkein tapamuotoin mukaan, oli toimitettu, heistä tuli onnelliset aviopuolisot.

Siinä kiireessä, jolla olemme seuranneet näiden kahden prinsessan pakoa virran yli ja vuoria ylös, olemme unhottaneet kertoa miten kavalan Kadigan kävi. Hän oli, Vegan yli paetessa, kuin kissa tarttunut Hussein Babaan kiini, parissut joka kerta kun hevonen hypähti ja saattanut partaniekka uskonhylkääjän monta kertaa kiroamaan. Mutta kun tämä hankkiusi virtaan syöksähtämään, oli hänen pelkonsa ja tuskansa ollut aivan rajaton. "Älä purista minua noin hirmuisesti," huusi Hussein Baba, "pidä vyöstäni kiini äläkä mitään pelkää." Nainen piti molemmin käsin nahkavyöstä kiini, jolla leveälanteinen uskonhylkääjä oli vyötettynä, mutta kun tämä seisahtui ritarien kanssa vuoren harjalle, hengähtääksensä, ei kaitsijanaista sen kovemmin nähty.

"Mihinkä Kadiga on joutunut?" huudahtivat säikähtyneet prinsessat.

"Allah yksinään tietnee," vastasi uskonhylkääjä; "vyöni pääsi keskellä virtaa irti, ja virta vei Kadigan. Tapahtukoon Allahn tahto! Mutta se oli kullalla ommeltu vyö ja kallishintainen."

Ei ollut aikaa turhaan vaikeroida: kuitenkin itkivät prinsessat katkerasti viisaan neuvonantajansa katoamista. Mutta ei tämä kunnan ämmä kumminkaan hukkunut virtaan: eräs kalastaja, joka veti nuottaa siinä paikassa, korjasi hänet maalle eikä liene vähää hämmästynyt kummallisesta saalistaan. Mihinkä viisas Kadiga sittemmin joutui, siitä historia ei mitään mainitse; varma on, että hän osoitti viekkauttansa siten, ettei koskaan enää uskaltanut Mohamed Vasenkätisen alueelle.

Yhtä vähän on tietona, mitenkä tämä älykäs kuningas menetteli, saatuansa tietää tyttärensä karkauksen ja uskollisimman palvelijansa hänelle tekemän kiepin. Tämä oli ensi kerta kun hän oli toiselta neuvoa kysynyt eikä tiedetä hänen sen kovemmin tähän heikkouteen vikapääksi käyneen. Kuitenkin kävi hän toimiinsa ja puuhiinsa pitääkseen varansa kotiin jääneen tyttären suhteen, joka ei ollut halunnut karata; luullaanpa tytön salaa katuneenkin ettei mukaan lähtenyt: silloin tällöin nähtiin hänen nojaavan tornin harjaa vasten ja luovan surullisia silmäyksiä Cordovan vuorille; ja monasti kuultiin hänen luuttansa eli kantelensa vierellä virittävän huolilauluja, joissa hän itki rakastajansa menoa ja sisariansa, ja suri yksinäistä elämäänsä. Hän kuoli nuorena ja haudattiin yleisen kulkupuheen mukaan, eräasen holviin tornin alla, ja hänen aikainen kuolemansa on antanut aihetta useampaan kuin yhteen satuun, jotka ovat kulkeneet polvesta polveen.

Vieraita Alhambassa.

Lähes kolme kuukautta on nyt kulunut siitä, kun rupesin Alhambassa asumaan; vuoden-aikain edistymiset ovat sittemmin tehneet monta muutosta. Tänne tullessani oli kaikki Toukokuun kukoistavassa kauneudessa; puiden lehdet olivat vielä hennot ja läpikuultavat; kranaatin hohtavat, tulipunaiset kukat eivät olleet vielä varisseet; hedelmätarhat Xenilin ja Darron varrella olivat vielä täydessä kukoistuksessa; kallioilla kasvoi viljelemättömiä kukkasia ja Granada näytti kokonansa olevan ympäröity viljelemättömällä ruusupensaikolla, jossa lukemattomat satakielet, niin öillä kuin kaiket päiväkaudetkin, virittivät laulujansa.

Kesä on jo kulunut; ruusut ovat lakastuneet ja satakielien lumoavia lauluja ei kuulu enää; etäisemmät maisemat alkavat näyttää kuivaneilta ja paahtuneilta; mutta heti kaupungin vieressä ja noissa syvissä, ahtaissa notkoissa, lumipeittoisten vuorten juurella, vallitsee vihannus iäinen.

Alhambassa on paikkoja, jotka ovat sovitettut enenevän kesäkuumuuden mukaan, ja joista miltei maan-alaiset kylpykammiot ovat merkellisimmät. Näillä on vielä vanha itämainen laatunsa, vaikka rapistumisen merkkiä näissäkin alkaa näkyä. Portin vierellä, josta mennään eräisen pieneen, ennen muinoin kukilla kaunistettuun pihaan, on sali, ei kyllä suuren suuri, mutta keveätä ja somaa rakennuslaatua. Sen näkee eräästä vähäisestä kalterista, jota marmoripylväät ja Maurilaiset kaaret kannattavat. Alabasteri-kaivo pihalla viskoo vieläkin kimelteleviä vesisuihkujaan, paikkaa viileänä pitääkseen. Molemmiin puolin on syvät, maasta koholla olevilla lattioilla varustetut alkovit eli uudukot, joihin kylvystä palanneet paneusivat pulleille polstareille ja tämän hyvänhajuksen ilman lemuissa ja musiikin suloisilla sävelillä kalterista unnutettiin heikumalliseen horrokseen. Toisella puolen tätä notkoa on vieläkin salaisempia kammioita, joihin ei hevillä ketään lasketa, ja joihin valo pääsi ainoastaan pienistä aukoista niiden kupulaeissa. Nämät olivat naisellisen yksinäisyyden kaikkein pyhimmät paikat, joissa haremin kaunottaret uhkeita kylpyjään nauttivat. Lauhkea, salaperäinen valo vallitsi yltymänsä; särjetyt kylpypaikat ovat vielä olemassa, jälkiä muinaisesta loistosta niinikään. Ainainen hiljaisuus ja hämärä on tehnyt nämät huoneet mielipaikoiksi yölipakoille, jotka päivillä asuvat pimeissä lokeroissa ja loukoissa, ja, kun heitä säilytetään, salatemppuisesti rapistelevat näissä hämyisissä kammioissa ja suuresti lisäävät niiden oneutta ja kamaluutta.

Tässä viileässä ja komeassa, vaikka rapistuneessa huoneessa, jossa on kuin luolansa vilpas ja rauhallinen olla, kulutin minä viime ajalla päivän helteiset tunnit ja menin vasta auringon laskettua ulos; öillä kävin minä suurimmalla pihalla sen isossa vesisäiliössä kylpemässä. Tällä tavoin onnistui minun vastustaa ilman-alan veltostuttavaa ja heikonnuttavaa vaikutusta.

Mutta unelmani rajattomasta ylivallassa on ollut ja mennyt. Minut herätti siitä nykyisin käsikiväärin laukaukset, jotka kajahtelivat tornista torniin, juurikuin linna olis hätäyttämällä valloitettu. Ulos riennettyäni tapasin minä vanhan Caballeroa (kavaljeerin, ritarin) suuren joukon kanssa palvelijoita Lähettien salin herrana. Se on eräs vanha kreivi, joka on tullut tänne hovilinnastaan Granadassa, nauttiakseen jonkun ajan Alhambbran puhtaampaa ilmaa, ja joka, vanhan, perin oppineen metsästäjän tavoin, yllyttääkseen ruokahalua aamuiseksi, on ruvennut balkongilta pääskyjä ampumaan. Tämä oli viaton huvitus; sillä vaikka hän palvelijainsa nopeuden avulla kivääriä lataamaan taisi ennättämiseen ampua, en kuitenkaan saata syyttää häntä yhdenkään pääskyn kuolemasta. Linnut itsekin näyttivät olevan siitä mielissään ja tekevän pilkkaa hänen osaamattomuudestaan, sillä he parveilivat ihan likellä balkongeja ja visertivät aina sivu lentäissään.

Tämän vanhan herran tulo on vähän muuttanut asioiden ulkonäköä; mutta myös antanut ainetta mieluisiin mietteisiin. Me olemme ikäänkuin hiljaisella suostumuksella jakaneet vallan keskenämme, samoin kuin Granadan viimeiset kuninkaas, paitse että olemme hyvin ystävällisessä liitossa keskenämme. Hän vallitsee rajattomasti Leijonain pihassa ja sen läheisissä saleissa, minä sitä vastoin saan rauhassa pitää kylpylaitokset ja Lindaraxan puutarhan. Me otamme atriamme yhdessä kaarilakien alla kartanolla, jossa suihkukaivot jäähdyttävät ilmaa ja vesi poristen virtaa marmorilattian ränneissä.

Iltasilla kokoontuu kotoinen seura jalon kreivin ympärille. Kreivitär tulee noin viisitoista-vuotiaan tyttärensä kanssa kaupunkiin. Sitten saapuu kreivin kotiväki, kappalainen, advokaati eli asianajaja, sihteeri, hovimestari, ja muuta väkeä hänen avaroilta maa-omaisuuksiltaan. Näin pitää hän ikäänkuin erinäistä hovia, jossa kaikki kokevat olla hänelle huviksi, uhraamatta sentään omia huvituksiansa. Totisesti, sanottakoon mitä sanotaan Hispanialaisesta ylpeydestä; seurallisessa ja kotoisessa elämässä sitä ei ole ensinkään. Ei missään kansassa ole keskuus omaisten välillä sydämellisempi, asiamiesten ja tottelevain välillä vapaampi ja luonnollisempi; näissä kohden on elanto Hispanian maakunnissa säilyttänyt paljon muinaisten aikain ylistettyä yksinkertaisuutta ja mutkattomuutta.

Armahisin olento tässä kotoisessa seurassa on kumminkin kreivin tytär, ihastuttava, vaikka miltei lapsellinen, pieni Carmen. Hänen ruumiinrakennuksensa ei ole vielä ennättänyt täyteen vaurauteensa, mutta siinä on jo tuo erinomainen sopusuhtaisuus ja notkea sulo, joka tässä maassa on niin yleinen. Hänen siniset silmänsä, ihana ihonsa ja vaalea tukkansa ovat harvinaisia Andalusiassa ja antavat hänen olennolleen lempeyden ja armaisuuden, joka pistää erilaiselta Hispanialaisten kaunotararten tavallista hilpeyttä vasten, mutta sopii täydellisesti yhteen hänen suoran, viattoman ja tuttavallisen käytöslaatunsa kanssa. Muuten on hänellä kaikki Hispanian naisten synnynäiset taitolahjat ja näppäryys, ja hän laulaa, tanssii ja soittaa kitarria ihmeteltävällä taidolla.

Kreivi antoi, muutamia päiviä tuloensa jälkeen Alhambraan, nimipäivänään vähäiset juhlapidot, joihin hän kutsui perheensä jäsenet ja talonväkensä, ja joihin niinkään useampia vanhoja palvelijoita hänen kaukaisilta omaisuuksiltaan saapui, osoittamaan hänelle kunnioitustaan ja käymään komeaan atriaan osallisiksi. Tämä patriarkallinen henki, joka oli omituinen Hispanian aateliossa sen varakkuuden päivinä, on huvennut yhdessä sen rikkauden kanssa; mutta muuttamat, joilla niinkuin kreivillä vielä on vanhat sukukartanonsa, säilyttävät osaksi vieläkin vanhaa tapaa, antaen vetelehtävään turvattien tulvailla omaisuuksillaan ja miltei syödä ne suuhunsa.

Tämän ylevämielisen Hispanialaisen tavan mukaan, jossa aulius ja Hispanialainen ylpeys ovat yhtä paljon osallisena, vanhaa palvelijaa ei pantu koskaan palveluksesta pois, vaan hän sai jonkun toimituksen kaikeksi jäljellä olevaksi elinajakseen; ja mikä vielä enempi oli, hänen lapsistaan ja lapsenlapsistaan, ja monasti hänen muistakin sukulaisistaan, kunhan vaan olivat sukulaisia, tuli vähitellen sukuperintö hänen heimokunnalleen. Tämän tähden olivat Hispanian aateliston isot hovilinnat, jotka näyttävät niin tyhjän, ylpeän komeilta, verratessa niiden avaruutta noihin kohtalaisiin ja vähiin huonekaluihin, Hispanian kultaisina aikoina välttämättömän tarpeelliset isäntäinsä patriarkallisten tapain tähden. Ne tuskin olivatkaan muuta kuin isoja kasarmia perimöisten turvattien perheille, jotka lihoittivat heitänsä Hispanialaisen aatelmiehen kustannuksella. Kunnian-arvoisa vanha kreivi, jolla on omaisuuksia monessa osassa valtakuntaa, vakuutti minulle, että useat heistä vaan elättivät kokonaisia laumoja mokomia pesiintyneitä kotureita (loisia), jotka katsoivat olevansa oikeutetut maksuttomaan asuntoon ja elatukseen maanomaisuudella, koska asianlaita oli ollut useissa sukupolvissa sama heidän esi-isillään.

Kreivin perhekunnallinen juhllisuus keskeytti tavallista hiljaista elantoa Alhambassa; musiikki ja iloisuus kaikui sen muuten niin hiljaisissa saleissa; vieraita puheli ja huvitteli kaltereissa ja puutarhoissa, ja toimekkaita palvelijoita kaupungista juoksenteli pihan poikki, kantaen isoja vateja noista vanhoista kookeista, joissa taas kokkia ja piikoja hääläsi ja valkeita liemusi.

Juhlapidot, sillä täydellinen Hispanialainen päivällisatrian on juhlapidot, annettiin ihanassa Maurilaisessa *La Sala de las dos Hermanas* (molempain sisarien sali) nimisessä salissa; pöytä notkui ruokain paljoudesta ja iloinen seurallisuus vallitsi atrialla; sillä vaikka Hispanialaiset tavallisesti ovat kohtuullinen kansa, he kuitenkin pidoissa ovat oikeita syömäriä. Minua erittäin miellytti se seikka, että sain käydä osalliseksi atriaan, jonka Alhambran kuninkaallisissa saleissa antoi sen miehen jälkeinen, joka oli yksi sen mainioimpia valloittajia; sillä kunnian-arvoisa kreivi juonsi syntynsä suoraan alenevaa polvea myöten tuosta "suuresta sotapäälliköstä," kuuluisasta Gonsalvo de Cordovasta, jonka miekkaa hän tallehtii palatsinsa arkistoissa Cordovassa.

Atrian päätyttyä lähti seura Lähettien saliin. Täällä vaikutti itsekukin yleiseksi hupaisuudeksi näyttämällä jotain taitolahjaansa: siellä laulettiin, puhuttiin, juteltiin kummallisia satuja, tahi tanssittiin kitarrin, tämän Hispanialaisen ilon yleisesti käytetyn taikakalun mukaan.

Koko seuran henkenä ja elämänä oli kuitenkin pieni, runsaasti lahjoitettu Carmen. Hän otti erään osan suorittaakseen jonkun Hispanialaisen ilvenäytelmän kahdessa tahi kolmessa kohtauksessa, ja osoitti enempää kuin tavallista näytelmätaitoa; hän osotteli kansan-mieleisiä Italialaisia naislaulajia, merkillisellä ja harvinaisella menestyksellä ja tavattoman ihanalla äänellä; hän matki Mustalaisten ja tienoossa asuvan maaseudun kansan kielimurteita, tanssia ja ballaadeja, ja toimitti nämät kaikki keveydellä ja luontevuudella, hemmellä ja sattuvaisuudella, jotka olivat kokonansa lumoavaiset.

Mieleisin kohta näissä esittelyissä oli kuitenkin hänen nöyryytensä ja täydellinen haluttomuutensa tahtoakseen loistaa lahjoillansa. Hän ei näyttänyt tietävänkään kuinka monipuoliset hänen lahjansa ovat, ja tavallisesti hän ainoastaan silloin tällöin, ja täydellisellä lapsen viattomuudella, harjoittaakin niitä kotiväen huviksi. Tottapa hänen havaintokykynsä ja osaavaisuutensa ovat ylenmäärin pikaiset ja tarkat, sillä hän ei ole koskaan ollut perheestä poissa, ja on vaan satunnaisesti ja sivumennen tainnut ottaa onkeen niitä moninaisia luonteita ja omituisuuksia, jotka hän, seura-ilon viehättämänä, suoraa päätä hetken huviksi esittää. Iloista on nähdä sitä rakkautta ja ihastusta, jolla jokainen perheeseen kuuluva häntä kohtelee; häntä ei kutsu kukaan, ei palkka väkikään, muuksi kuin *La Ninna*'ksi (lapseksi), nimitys, jossa, näin käytettynä, Hispanian kielen mukaan on jotain suloista ja hellää.

En tule koskaan muistamaan Alhambraa, ajattelematta samalla tätä pientä armasta Carmenia, kuinka hän sen marmorisaleissa leikitsi onnellisena, viattomana ja iloisena, tanssasi Maurilaisten kastanjisten näpsytykselle, ja sulautti äänensä hopeahelyn suihkukaivoin lorinan kanssa yhteen.

Tässä juhllisessa tilassa kerrottiin monta kummallista ja hupaista satua ja juttua, joista useita olen unhottanut, mutta yksi niistä pystyi erittäin mieleeni, ja minä tahdon koettaa sitä juttelemalla huvittaa lukijoitani.

Satu prinssi Ahmed Al Kamel'ista

rakkauden pyhiin vaeltaja.

Oli kerran eräs Maurilainen kuningas Granadassa, jolla vaan oli yksi poika, jonka hän kutsui Ahmediksi, mutta jolle hänen hoviherransa, niistä erinomaisten luonnonlahjain merkeiltä, joita he hänen piennä lasna vielä ollessaan hänessä huomasivat, antoivat liikanimen *Al Kamel*, eli Täydellinen.

Tähtein selittäjät vahvistivat heitä heidän toiveissaan ja ennustivat hänestä kaikkea hyvää, mikä tekee prinssin täydelliseksi ja kuninkaan onnelliseksi. Ainoastaan yksi pilvi peitti hänen onnenvaiheitaan, mutta ruusunvärinen oli sekin. Hänestä oli tuleva armasluontoinen, ja tämän hellän intohimon tähden oli hän joutuva suuriin vaaroihin. Jos häntä kumminkin kävisi rakkauden viettelyksistä varjeleminen kunnes täyteen ikään ennättäisi, nämät vaarat poistuisivat ja koko hänen elämiinsä tulis olemaan keskeymätöntä onnellisuutta.

Estääkseen kaikkia tällaisia vaaroja tulemasta, päätti kuningas viisaudessaan kasvattaa prinssiä jossain etäisessä paikassa, jossa tämä ei koskaan saisi nähdä naisellisia kasvoja eli edes kuulla rakkaudesta mainittavan. Tätä varten rakensi hän kauniin hovilinnan kukkulan huipulle vastapäätä Alhambraa, ihanain, mutta korkeilla muureilla ympäröityin puutarhain keskelle, joka hovilinna oli juuri sama palatsi, mikä nyt on tunnettu Generalifen nimellä. Tähän palatsiin suljettiin nyt nuori prinssi ja uskottiin Eben Bonabben'in hoitoon ja opetukseen, joka oli oppineimpia ja kuivimpia Arabialaisia tietoviisaita, oli ollut enimmänsä elämänsä Egyptissä, jossa oli tutkinut hieroglyfeja ja urkkinut haudoissa ja pyramideissa, ja enemmän mielistyi Egyptiläiseen muumiaan kuin viehättävimpään elävään kaunottareehen. Tämä viisas mies sai käskyn opettaa prinssille kaikkia mahdollisia tietoja, paitse yhtä — hän oli pidettävä täydellisessä tietämättömyydessä rakkaudesta. "Käytä kaikkia mahdollisia varokeinoja, jotka katsot tarpeellisiksi tähän tarkoitukseen," sanoi kuningas, "ja muista, Eben Bonabben, että jos poikani oppii jotain kielletystä tiedosta, sinun hoidossa ollessaan, niin saat hengelläsi vastata siitä." Raukea hymy levisi viisaan Bonabbenin kuiville kasvoille tämän uhkauksen johdosta. "Olkoon sinun kuninkaallinen sydämesi yhtä huoletti pojasta, kuin minä olen päästäni: näytänkö minä mieheltä semmoiselta, joka antaisin opetusta tuohon halpaan kiihkohimoon?"

Tietoviisaan valppaan katsannon alla kasvoi prinssi palatsin ja sen puutarhaan yksinäisyydessä. Hänellä oli mustia orjia paasareinaan, julman-näköisiä ja mykkiä, jotka eivät rakkaudesta mitään tienneet, taikka jos tiesivätkin, eivät kyenneet sanoilla ilmoittamaan mitä tiesivät. Eben Bonabben oli erinomaisen huolellinen kehittääksensä hänen mielenlahjojaan, ja koki tutustuttaa häntä Egyptin salaisiin oppeihin; mutta näissä prinssi ei suuresti edistynyt, ja kohta huomattiin, ettei hänellä ollut taipumusta tietoviisauteen.

Kuitenkin oli hän nuoreksi prinssiksi erinomaisen kuuliainen, valmis seuraamaan jokaista neuvoa ja aina viimeisen neuvonantajan käskyä noudattava. Hän hillitsi haukotuksensa ja kuunteli maltillisesti Eben Bonabbenin pitkiä ja opillisia kanssapuheita, joista hän sai pintapuolisen tiedon useissa opinhaaroissa, ja näin ennätti hän onnellisesti kahdenteenkymmenenteen vuoteensa, ruhtinaallisen viisauden ihmeenä — mutta perin tietämättömänä rakkaudesta.

Tällä ajalla huomattiin kumminkin jonkunlainen muutos prinssin käytöksessä. Hän keitti opintonsa kokonaan pois, alkoi kävellä puutarhoissa ja istui aateksivaisena suihkukaivoilla. Muiden taitoin muassa oli hän oppinut vähän soitantoakin, tämä vei nyt häneltä suuren osan hänen aikaansa, ja jonkunlainen runoudenkin lahja huomattiin hänessä. Viisas Eben Bonabben tuli nyt ylen levottomaksi ja koetti ankaralla algebrallisella (puustavi-laskullisella) kurssilla eli jaksolla karkoittaa noita joutavia mielikuvatuksia — mutta prinssi kääntyi siitä inhostuen pois. "Minä en suvaitse algebraa," sanoi hän, "se on minun vihani. Minä tarvitsen jotain, mikä paremmin sydäntä puhuttelee."

Viisas Eben Bonabben pudisti harmaata päätänsä näille sanoille. "Tuli loppu tietoviisaudelle," sanoi hän. "Prinssi on keksinyt että hänellä on sydän." Hän piti nyt oppilastaan ankaralla silmällä, ja näki että hänen sydämensä luonnollinen hellyys salaa alkoi käydä vaikuttavaiseksi, ja että vaan sen esine häneltä puuttui. Prinssi käveli Generalifen puutarhoissa tunteiden hurmoksissa, joiden syytä hän ei tainnut selittää. Välistä istui hän suloiisiin unelmiin vajonneena; sitten otti hän luuttunsa ja näpättyeli siitä säveliä mitä liikuttavimpia, nakkasi sen sitten syrjään ja alkoi huokailla ja huudahdella.

Kohta alkoi tämä lemmellinen mieliala ulottua hengettömiin esineihin, hänellä oli mielikukkasensa, joita hän hoiti hellällä innolla, sitten kiintyi hänen mielensä muutamiin puihin, ja erittäinkin mielistyi hän yhteen puuhun, joka oli soma muodoltaan ja synkkä lehviltään, leikkasi nimensä sen kuoreen, koristi sen oksat kiehkaroilla ja lauloi, kanteleellaan säistäen, värsyjä sen kunniaksi.

Viisasta Eben Bonabbenia huoletti tämä hänen hoidokkaansa kuohuinen mielentila. Hän näki hänen olevan tuon kielletyn tiedon partaalla — vähinkin vihjaus taisi ilmaista hänelle tuon turmaatuottavan salaisuuden. Huolissaan prinssin onnesta ja omaa päänsä vakuudesta, riensi hän tempaamaan häntä pois puutarhan viettelyksistä, ja sulki hänet korkeimpaan torniin Generalifessa. Tässä tornissa oli huoneet erinomaisen kauniit ja siitä taisi nähdä miltei äärettömiin, mutta se oli korkealla noiden lemuavain ja lumoavain lehtoin ilmakehästä, jotka olivat niin vaaralliset herkästi viehtyvän Ahmedin tunteille.

Mitä oli nyt Eben Bonabbenin tehtävä, saadakseen häntä tyytymään vankeuteensa ja noita ikäviä aikoja jollain kuluttamaan. Prinssi oli juurtajaksain ammentanut kaikki hupaiset tiedot, ja algebraa ei ollut mainitsemistakaan. Onneksi oli Eben Bonabben, Egyptissä ollessaan, saanut

oppia lintuin kieltä eräältä Juutalaiselta rabinilta (kirjan-oppineelta), joka oli oppinut sen suoraan alenevaa polvea myöten viisaalta Salomolta, jolle kuningatar Sabasta oli sen opettanut. Viisas mies tuskin oli ennättänyt mainita tätä opinhaaraa, ennenkuin prinssin silmät kiiluivat halusta, ja tämä ahkeroini nyt sitä semmoisella innolla, että kohta oli yhtä oppinut kuin opettajansa.

Generalifen torni ei nyt enää ollut yksinäinen paikka; hänellä oli seuraa tykönään, jonka kanssa hän taisi haastella. Hänen ensimmäinen tuttavansa oli haukka, joka oli tehnyt pesänsä katonharjan halkeamaan, josta se lenteli avaralle tienoosen saalista hakemaan. Prinssistä tämä tuttavuus ei kumminkaan ollut oikein mieleinen, eikä arvollinenkaan. Se oli oikea rosvo ilmassa, paisunut ja kerskuva, ja sen haastelu koski vaan rosvouksia, murhaa ja hurjia urotekoja.

Hänen ensimmäinen tuttavansa sen jälkeen oli tarhapöllö, vallan viisaan näköinen, isopäinen rengas-silmä lintu, joka istui silmiään vilkuttaen ja tihruttaen kaiken päivän jossain muurin kolossa, mutta öillä vauhkaili ulkona. Tämä oli hyvin viisas olevinaan, puhui paljon tähtein selityso-pissa ja kuusta, ja oli salaisetkin tieteet tuntevinaan; mutta erittäinkin halustunut oli se metafysiikkaan, ja prinssistä oli sen löpötys vielä ikävämpää kuin Eben Bonabbenin.

Sitten oli siellä eräs yölipakko, joka kaiken päivän rippui jaloistaan erään holvin pimeässä nurkassa, mutta hämärissä lähti ulos, kannantaukset läntällään. Tällä ei kumminkaan ollut kuin hämäreisiä aatteita kaikissa aineissa, se teki pilkkaa asioista, joista sillä vaan oli vajanainen tieto, eikä näyttänyt häntä mikään huvittavan.

Paitse näitä oli siellä myös pääskynen, johonka prinssi alussa hyvin ihastui. Tämä oli liukas kieleltään, mutta ei pysynyt koskaan yhdessä kohti, vaan oli levoton, ja harvoin niin kauan kotona, että olis tainnut oikeasta kanssapuheesta tulla mitään. Kohtapa näkyikin, ettei hän ollut muu kuin puolioppinut pintapuolinen loruaja, joka vaan uiskenteli asiain pinnalla, ollen kuitenkin kaikki tietävinään, vaikka oikeastaan ei ollut juurtajaksainen missään.

Nämät olivat ainoat höyheniset ystävät, joiden kanssa prinssi oli tilaisuudessa opetella tuota uutta kieltä; torni oli kovin korkea muiden lintuin käydä siellä. Hän kyllästyi kohta uusiin tuttaviinsa, joiden kanssapuheesta oli päälle niin vähän hyötyä eikä sydämelle ensinkään, ja vaipui jälleen entisiin, syviin ajatuksiinsa. Talvi kului, kevät kukkineen, nurmineen, hyvänhajuisille lemuineen oli käsissä, ja se onnellinen aika tuli, jolloin linnut parittelevat ja pesiään laittavat. Ennen pitkää kaikui yleinen laulu ja soinnollisuus Generalifen lehdoissa ja puutarhoissa, ja kuului prinssillekin hänen yksinäisessä tornissaan. Yleensä kuultiin samaa pääainetta: rakkautta! rakkautta! rakkautta! laulettavan ja vastattavan kaikilla sanain ja sävelten muutoksilla mitkä ovat mahdollisia. Prinssi kuunteli hiljaa ja hämmästyneenä. "Mitä tarkoitetaan tuolla rakkaudella," ajatteli hän, "jolla koko maailma näyttää olevan täytettynä, ja josta minä en tiedä mitään?" Hän kääntyi ystävänsä haukan puoleen, saadakseen häneltä tietoa tästä. Tämä riiviö linnukseen vastasi ylenkatseellisella äänellä: "Teidän täytyy," sanoi hän, "kysyä noilta aikaisemmilta rauhallisilta linnuilta maan päällä, jotka ovat luodut saaliiksi meille, ilman ruhtinaille. Ammattini on sota, ja tappelu korkein huvitukseni. Sanalla sanoen, minä olen soturi, enkä tiedä mitään siitä asiasta, jota rakkaudeksi sanotaan."

Prinssi kääntyi inholla hänestä pois, ja haki tarhapöllön hänen kolostaan. "Hän on," sanoi hän, "rauhallinen lintu, ja varmaan osaa vastata kysymykseeni." Niin pyysi hän nyt pöllöä sanomaan hänelle mitä tuo rakkaus oli, josta kaikki linnut lehdoissa heidän allansa lakkaamatta lauloivat.

Tämän kysymyksen kuultuaan yrehtyi tarhapöllö loukatusta arvoisuudesta nähtävästi. "Minun yöni," sanoi hän, "kuluvat opinnossa ja tutkimuksissa, ja päiväni niinikään ajatellessani kaikkea mitä olen oppinut. Mitä noihin laululintuihin tulee, joista puhutte, niin heitä en koskaan kuuntele, minä halveksin heitä ja heidän satujaan. Allah olkoon kiitetty, minä en osaa laulaa; minä olen tietoviisas enkä tiedä mitään siitä asiasta, jota rakkaudeksi sanotaan."

Prinssi meni holviin, jossa hänen ystävänsä yölipakko rippui jaloistaan, ja teki saman kysymyksen. Yölipakko nyrpisti suutansa, kovin niipastuneen näköisenä. "Miksi häiritsette minua aamu- unessani noin mitättömällä kysymyksellä?" sanoi hän vihaisesti. "Minä lennän vaan hämärissä ulos, muiden lintuin nukkuissa, enkä milloinkaan huoli heidän asioistaan. En ole lintu enkä kala, ja siitä kiitän luojaani. Minä tunnen ne konniksi kaikkityyni ja kauhistun heitä kaikkia. Sanalla sanoen, minä olen lintuin vihaaja — enkä tiedä mitään siitä asiasta, jota rakkaudeksi sanotaan."

Prinssi seiso pettynään toivossaan ja epäileväisenä, mutta hänen uteliaisuutensa yltyi vielä enemmän tästä vaikeudesta saada se tyydytetyksi. Hänen tällä mielellä ollessaan astui hänen vanha opettajansa, torniin. Prinssi astui kiihkeästi häntä kohti. "Oi viisas Eben Bonabben," huudahti hän, "sinä olet ilmoittanut minulle paljon maapiirin viisaudesta; mutta vielä on yksi asia, josta en tiedä mitikään, ja josta mielelläni tahtoisin saada jotain tietoa."

"Prinssi esittäköön vaan kysymyksensä, ja kaikki mitä on hänen palvelijansa ymmärryksen ahtaalla alalla on hänen palveluksekseni."

"Sanosta siis, sinä syvällisin kaikista viisaista, minkälainen on sen asian luonto, jota sanotaan rakkaudeksi?"

Viisas Eben Bonabben seiso kuin ukon-nuolen iskemänä. Hän vapisi ja valjehtui, ja hänestä tuntui niinkuin hänen päänsä jo olis aivan löyhässä hänen hartioillaan.

"Mikä on voinut antaa prinssilleni aihetta semmoiseen kysymykseen — missä mokoma halpa sana on kuultu?"

Prinssi vei hänet tornin akkunaan. "Kuuntele, oi Eben Bonabben," sanoi hän. Tietoviisas kuunteli. Satakieli istui pensas-aidassa tornin alla ja lauloi lemmetyiselleen, orjantappuran ruusulle; jokaiselta kukkivalta oksalta ja jokaisesta lemuavasta lehdestä laukuili yhteensointuvia säveliä, ja rakkaus! rakkaus! rakkaus! oli nyt niinkuin ennenkin se aine, jota kaikki lauloivat.

"Allah Akbar! Jumala on suuri!" huudahti viisas Bonabben. "Kuka on niin rohkea, että tahtoo kätkeä tätä salaisuutta ihmisten sydämiltä, koska linnutkin ilmassa liittäivät yhteen sitä ilmoittamaan."

Sitten kääntyi hän Ahmedin puoleen ja sanoi: "Oi prinssi, sulje korvasi noille viekoitteleville sävelille. Älä salli tuon vaarallisen tiedon sieluusi päästä. Tiedä, että tuo rakkaus on synnä puoleen katalan ihmiskunnan onnettomuuksia. Se juuri synnyttää vihaa ja toraa veljesten ja ystävien välillä, se juuri yllyttää kavaloihin murhatekoihin ja nostaa hävittäviä sotia. Huolet ja murheet, ikävät päivät ja unettomat yöt ovat sen kumppaneja. Se kalvaa nuoruuden kukoistuksen, kuivaa sen huvitusten lähteen ja mättää sen päälle kaikki ennenaikaisen vanhuuden onnettomuudet. Allah pitäköön sinua, prinssiseni, täydellisessä tietämättömyydessä siitä mitä rakkaudeksi sanotaan."

Viisas Eben Bonabben meni kiireesti tiehensä, jättäen prinssin vielä syvempään kahdapäisyyteen. Turhaan koki tämä poistaa tätä ainetta mielestään; se oli aina hänen ajatustensa etevimpänä esineenä, ja kiusasi ja vaivasi häntä hyödyttömällä arvauksilla. "Ah," sanoi hän itsekseen, kuunnellessaan lintuin sulo-äänisiä lauluja, "eipä olekaan surua noissa sävelissä; kaikissa tuntuu hellyys ja ilo. Jos rakkaus tuottaa niin paljon onnettomuuksia ja taisteluja, minkä tähden ei nuot linnut kuihdu yksinäisyydessä, eli miksi he eivät revi palasiksi toisiaan, vaan sen sijaan iloisina lentelevät lehdoissa ja leikitsevät keskenään kukkasten keskellä?"

Hän makasi eräänä aamuna vuoteellaan, ajatellen tätä pulmallista ainetta. Hänen akkunansa oli auki suloiselle aamutuulelle, joka toi muassaan orangsi-kukkain tuoksua Darron laksosta. Satakielen ääni kuului hiljaa, yhä vieläkin laulava samaa ainetta. Prinssin kuunnellessa ja huokaillessa, kuului yhtäkkiä suhina ilmasta, kaunis kyyhky, jota haukka ajeli, syöksähti akkunan kautta sisään ja putosi läähättäen lattialle, jolla aikaa sen takaa-ajaja, toivossaan saaliista pettyneenä, laukuili pois vuorten yli.

Prinssi otti läähättävän kyyhkyn ylös, hyväili sitä, siveli hiljaa sen siipiä ja likisti sitä rintaansa vasten. Asetettuaan sen pelvon hyväilyksillään, pani hän sen kultaiseen häkkiin ja antoi sille omasta kädestään nisunjuuvia mitä valkoisimpia ja kauniimpia ja vettä mitä kirkkahinta. Lintu ei kumminkaan tahtonut ruokaa vastaanottaa, istui surullisena ja alakuloisena, ja äännähti vaan silloin tällöin vaikerovasti.

"Mikä sinua vaivaa?" sanoi Ahmed. "Eikö ole sinulla kaikkea mitä sydämesi saattaa haluta?"

"Ah, ei!" vastasi kyyhky; "minä olen eroitettuna sydämeni toisesta puolesta, ja eroitettuna juuri kevään onnellisena aikana, juuri rakkauden aikana."

"Rakkauden!" toisti Ahmed; "ole hyvä, kaunis kyyhkyseni, ja sano minulle mikä rakkaus on?"

"Tottapa sanon, prinssi kulta. Se on tuska yhdelle, onni kahdelle ja taistelu ja vihollisuus kolmelle. Se on lumousvoima, joka vetää kahta olentoa toisiinsa, yhdistää heidät suloisella yksimielisyydellä, ja tekee heidän yhdistyksensä onneksi, mutta heidän eronsa onnettomuudeksi. Eikö ole yhtään olentoa, johon tunnet itses vedetyksi näillä hellän uskollisuuden siteillä?"

"Minä rakastan vanhaa opettajaani Eben Bonabbenia enemmän kuin ketään monta olentoa; mutta hän on monasti ikävä, ja välistä tunnen itseni onnellisemmaksi ilman hänen seurattansa."

"Senlaista yksimielisyyttä en tarkoitaakaan. Minä puhun rakkaudesta, elämän suuresta salaisuudesta ja perisyystä, nuoruuden hurmaavaisimmasta huvituksesta, vanhuuden maltillisimmasta ilosta. Katso ulos, prinssi, ja näe kuinka tänä onnellisena vuoden-aikana koko luonto on täynnä rakkautta. Jokaisella luodulla olenolla on puolionsa; vähäisinkin lintu laulaa lemmetyiselleen: yksin hyönteinenkin kosii naarastaan tomussa, ja nuot perhoset, joiden näet tornin päällä liipoittelevan ja ilmassa leikitsevän, ovat keskinäisestä rakkaudestaan onnelliset. Ah, prinssiseni! oletko tuhlanut noin paljon kalliita nuoruuden päiviä, tuntematta mitään rakkaudesta? Eikö ole yhtään toiseen sukupuoleen kuuluvata armasta olentoa, eikö yhtään ihanata prinsessaa eli armahista neitoa, joka on viehättänyt sydämesi ja täyttänyt sielusi suloisilla kivuilla ja hellillä haluilla?"

"Minä alan ymmärtää," sanoi prinssi huoaten: "semmoista levottomuutta olen useammin kuin kerran tuntenut, tietämättä syytä siihen; ja mistä, tässä kamalassa yksinäisyydessäni, etsisin minä esinettä semmoista kuin sinä selität?"

Kanssapuhetta jatkettiin vähän aikaa, ja prinssin ensimmäinen opetustunti oli päättynyt.

"Ah!" sanoi hän, "jos rakkaus on semmoinen riemu ja sen hukka semmoinen onnettomuus, niin varjelkoon Allah minua häiritsemästä kenenkään sen ihailijan iloa!" Hän avasi häkin, otti kyyhkyn ulos, suuteli ja hyväili häntä hellästi, vei hänet akkunan luoksi ja sanoi: "lennä, onnellinen lintu, iloitse sydämesi ystävän kanssa nuoruuden ja kevään päivinä. Miksi tekisin sinut kanssa-vangikseni tässä hirmuisessa tornissa, johon rakkaus ei ikänä voi päästä?"

Ihastunut kyyhky räpisteli siipiään, lennähti ilmaan ja meni kuin nuolena alas Darron kukoistaviin lehtoihin.

Prinssi noudatti häntä silmillään, ja alkoi sitten katkerasti surra. Lintuin laulu, joka ennen ihastutti häntä, lisäsi nyt hänen kipujaan. Rakkaus! Rakkaus! Rakkaus! Voi poloista nuorukaista! Nyt ymmärsi hän nuot sävelet!

Hänen silmänsä säihkyivät tulta, kun hän näki viisaan Bonabbenin. "Minkä tähden olet pitänyt minua tässä häpeällisessä tietämättömyydessä?" huudahti hän. "Minkä tähden olet salannut minulta elämän suuren salaisuuden ja perisyyn, jonka, niinkuin näen, pieninkin lintu tietää? Katso, koko luonto elää hurmoksissa onnellisuudesta. Jokainen luotu olento iloitsee puolisonsa kanssa. Tuo, tuo on rakkaus, jossa tahdon oppia saada. Minkä tähden olen yksinäni sen nautintoa vailla? Minkä tähden on niin paljo nuoruuttani tuhlatu tietämättömyydessä sen riemuista?"

Viisas Bonabben näki kaiken enemmän varovaisuuden turhaksi työksi; sillä prinssi oli nyt saanut tuon vaarallisen ja kielletyn opin. Hän ilmoitti siis hänelle tähtein selittäjäin ennustukset ja ne varokeinot joihin oli käyty hänen kasvatuksessaan, noiden uhkaavain onnettomuuksien poistamiseksi. "Ja nyt, prinssiseni," sanoi hän, "on henkeni sinun vallassasi. Anna kuninkaan, sinun isäsi, tietää, että sinä minun hoidossani olet saanut oppia mikä rakkaus on, ja minun täytyy hengelläni vastata siitä."

Prinssi oli järjellinen, niinkuin useimmat hänen ikäisensä nuoret miehet ovat, ja kuunteli mielellään johtajansa varoituksia, kun ei niissä mitään moitittavaa ollut. Muutenkin hän paljon pitikin Bonabbenista, ja koska hän vasta tietopuolisesti vaan tunsu rakkauden, lupasi hän kätkeä tämän tiedon omaan poveensa, ennemmin kuin saattaa viisaan miehen päätä vaaraan.

Hänen jalomielisyytensä pantiin kumminkin vielä useammille koetteille. Muutamia aamuja sen jälkeen, hänen tornin harjalla ajatuksissaan istuessaan, tuli sama kyyhky, jonka hän oli irralle laskenut, liidellen ilmassa, ja istui pelkäämättä hänen olkapäälleen.

Prinssi likisti häntä sydäntään vasten. "Onnellinen lintu," sanoi hän, "joka vapailla siivillä saat lentää vaikka maan äärimmäisiin tienoihin! Missä olet ollut, sittenkun erosimme?"

"Kaukaisessa maassa, prinssiseni, josta nyt, palkinnoksi vapaudestani, tuon sinulle sanomia. Kaukaisilla lennoillani, jotka ulottuivat vuorten ja lakeuksien yli, näin minä, ilmassa laukuilleni, ihanan puutarhan allani kaikenlaisine hedelmineen ja kukkineen. Se oli vihannassa niityssä, erään mutkistelevan virran rannalla, ja keskellä puutarhaa oli komea linna. Minä lensin sen lehtimajaan, levähtääkseni väsyttävästä lennostani. Vihannalla rannalla vähän alempana istui ihana prinsessa heloittavassa nuoruudessa ja kauneudessa. Hänen ympärillään oli naispalvelijoita, jotka niinkuin hänkin olivat nuoruuden kukoistuksessa ja koristelivat häntä kukkakiehkuroilla ja köynnöksillä; mutta ei yhtään kukkasta puutarhassa eikä kedolla sopinut häneen verrata kauneudessa ja ihanuudessa. Täällä hän kumminkin kukoisti salaisuudessa, sillä puutarha oli ympäröity korkeilla muureilla, eikä kellään kuolevaisella ollut lupaa mennä siihen. Nähdessäni tämän ihanan neidon, noin nuoren ja viattoman, noin maailmasta saastumattoman, ajattelin minä: tuossa on se olento, jonka taivas on luonut, prinssisseni nostattamaan rakkauden tunteita."

Tämä selitys oli tulenkipinä Ahmedin herkästi syttyvässä sydämessä. Koko hänen sielunsa hartahin halu oli nyt äkisti löytänyt esineen, ja hän rakastui mitä kiihkeimmästi tuohon prinsessaan. Hän kirjoitti kirjeen mitä intoisimmilla lauselmilla, joissa tulinen viehtymys hehkui, mutta joissa hän samalla valitti onnetonta vankeuttaan, joka esti hänet etsimästä prinsessaa ja polvistumasta hänen eteensä. Hän liitti kirjeesensä värsyjä, sanoilleen mitä hellimpiä ja liikuttavaisimpia, sillä hän oli runoilija luonnoltaan ja nyt rakkautta hehkuva. Hän kirjoitti kirjeen ulkopuolelle: "Tuntemattomalle Kaunottarelle vangitulta Ahmed prinssiltä," tuoksutti sen myskin ja ruusun hajuilla ja antoi kyyhkylle.

"Lennä, sinä uskollisin sanansaattajista," sanoi hän, "lennä vuorten ja laksoin, virtain ja lakeuksien yli; älä levähdä ensimmäisessä lehdossa, älä laske jalkaasi maahan ennenkuin olet antanut tämän kirjeen sydämeni valtiattarelle."

Kyyhky lennähti korkealle ilmaan, suuntasi kulkunsa, lensi yhtä suoraan ja katosi kaukaisuuteen. Prinssi seurasi häntä silmillään, kunnes se näytti vaan pieneltä pilkulta pilvessä ja vähitellen katosi vuoren taa.

Päivä päivältä odotti nyt prinssi saadakseen nähdä rakkautensa sanansaattajan palaavan, mutta turhaan. Hän alkoi syyttää häntä unhotuksesta, kun auringon laskulla eräänä iltana uskollinen kyyhky tuli räpistellen hänen huoneesensa, putosi hänen jalkainsa vierelle ja kuoli. Jonkun ilkkuisen jousimiehen nuoli oli lävistänyt hänen rintansa. Kuitenkin oli hän pannut jäljellä olevan hengenkipinänsä viimeisen voiman asiansa ajamiseen. Kun prinssi haikealla mielikarvauksella kallistui tämän uskollisuuden hellän marttyyrin puoleen, näki hän sen kaulassa helminauhan, johonka toisen siiven alle vähäinen emailittu (lasitettu) rintakuva oli ripustettu. Se kuvasi armahista prinsessaa hänen ikänsä ensimmäisessä kukoistuksessa. Se oli epäilemättä tuo tuntematon kaunokainen puutarhassa; mutta mikä ja missä oli hän — ja miten oli hän ottanut prinssin kirjeen vastaan, ja oliko tämä kuva lähetetty merkiksi että hän suosi prinssin rakkautta? Kovaksi onneksi jätti uskollisen kyyhkyn kuolema kaikkityyni eriskummaiseen pimeyteen.

Prinssi katseli kuvaa, kunnes hänen silmänsä täyttyivät kyynelillä. Hän likisti sitä huulilleen ja sydämelleen, ja istui useita tunteja ja katseli sitä kiihkeällä hätäisyydellä ja rakkaudella. "Sinä kaunis kuva," sanoi hän, "ah, sinä olet vaan kuva! mutta itkuiset silmäsi katsovat minuun hellästi; nämät ruusuhuulet näyttävät kehoittavan minua rohkeuteen ja luottamukseen. Turha mielikuvatus! Kenties ovat ne yhtä sulosti hymyilleet jollekulle toisellekin kilpailijalle! Mutta missä saattanen toivoa löytäväni sinun perikuvasi? Kukapa tietää, mitkä vuoret, mikä valtakunta

on meidän välillämme, mitkä kovat onnet kenties estävät minua löytämästä sinua? Kenties tungeksii juuri tällä hetkellä joukko ihastelijoita hänen ympärillään, sillä aikaa kun minä istun vankina täällä tornissa ja menetän aikani maalattua varjoa ihaillessani!"

Prinssi Ahmedin päätös oli tehtynä. "Minä karkaan tästä hovilinnasta," sanoi hän, "josta on tullut ilkeä vankeus, ja tahdon, rakkauden pyhiin-vaeltajana, tuntemattomana etsiä prinsessaa koko maailmasta."

Karata tornista päivän aikana, kaikkein valvoessa, oli vaikea asia; mutta öisin ajoin hovilinnaa ei niin ankarasti vartioittu; sillä ei kukaan peljännyt mokomaa yritystä prinssiltä, joka aina oli ollut niin kärsivällinen vankeudessaan. Mutta mitenkä hän osaisi yöllisellä paollaan kulkea, kun ei ensinkään maata tuntenut? Hänellä johtui mieleen tarhapöllö, joka oli tottunut öillä lentelemään, ja joka tietysti tunsu joka syrjätien ja vuorensolan. Hän haki sen käsiinsä hänen yksinäisyydestään, ja kysyi tunsiko hän maata? Nyt rupesi pöllö oikein itserakkaan näköiseksi. "Tietäkää, oi prinssi," sanoi hän, "että me pöllöt olemme hyvin vanhaa ja laajaa sukua, vaikka se suku on monenkin päiville saattanut, ja että meillä on rapistuneita palatsia ja linnoja kaikissa Hispanian tienoissa. Tuskin on yhtään tornia vuoristossa, tuskin yhtään varustetta lakeuksilla, tuskin yhtään vanhaa linnaa kaupungeissa, jossa ei joku sukuuni kuuluva setä tahi orpana ole asuntoa; matkoillani, käydessäni noita lukuisia heimolaisiani tervehtimässä, olen minä tarkoin tutkinut jokaisen kolkkan ja kulman, ja hankkinut tiedon kaikista maan salaisuuksista." Prinssi suuresti ilahtui, kun kuuli pöllön näin hyvästi tuntevan kaikki maanpaikat, ilmoitti hänelle kuin ystävälle ainakin hellän mielensä ja päätöksensä karata, pyytäen häntä kumppanikseen ja neuvon-antajakseen matkalla.

"Onko kuultu kummempia!" sanoi pöllö närkästyneen näköisenä. "Olenko minä lintu, jota sopii sekoittaa rakkauden vehkeisin? Minä, jonka kaikki aika on pyhitetty tutkimuksiin ja kuulle?"

"Älä suutu, kunnian-arvoisin kaikista pöllöistä," vastasi prinssi; "heitä, ajaksi, nuot tutkimuksesi ja auta minua pakoretkelläni, niin saat mitä sydämesi haluaa."

"Sitä minulla jo on," vastasi pöllö; "muutamissa hiirissä on kyllä minun kohtalaiselle pöydälleni, ja tuossa muurin kolossa mahdollisesti oppia harjoittamaan; ja mitäpä tietoviisas, minun-laiseni, saattaa enempää halutakaan?"

"Ajattele, sinä pöllöistä viisahin, että sillä aikaa kun sinä katsella muljuilet kolossasi ja tirkistelet kuuta, kaikki älysi lahjat ovat hukassa maailmalta. Minusta tulee vielä kerta hallitseva ruhtinas, ja minä lupaan ylentää sinut korkeaan arvoon ja kunniaan."

Tarhapöllö, vaikka tietoviisas ja elämän tavallisia tarpeita halveksiva, ei kumminkaan ollut kunnianhimoton; näin taipui hän viimein karkaamaan prinssin kanssa ja rupeamaan hänen oppaakseen ja neuvojakseen hänen vaelluksellaan.

Rakastajan tuumat pannaan tavallisesti äkkipäätä täytäntöön. Prinssi keräsi kaikki hohtokivensä ja kätki ne vaatteisinsa, matkakulunkia varten. Samana yönä laskeusi hän vyötä myöten tornin balkongilta maahan, kiipesi Generalifen ulkomuurin yli ja pääsi, pöllö kumppanina, ennen aamua onnellisesti vuorille.

Nyt neuvoitteli hän oppaansa kanssa, mitä suuntaa heidän oli kuljettava.

"Jos minun olis valta," sanoi pöllö, "niin käskisin teidän mennä Sevillaan. Teidän tulee tietää, että minä useita vuosia tätä ennen olin käymässä erään sedän, erään korkea-arvoisen ja suuressa kunniaa olevan pöllön luona, joka asui eräässä Sevillan Alcazarin rappioisessa kylkirakennuksessa. Öisillä lennoillani kaupungissa näin minä kynttilän palavan muutamassa yksinäisessä tornissa. Jo viimein lennähdin katolle ja nain että valo tuli erään Arabialaisen noidan lampusta; hän istui taikakirjainsa keskellä, ja hänen olallaan istui hänen uskollinen ystävänsä, eräs vanha korppi, joka oli tullut hänen kanssansa Egyptistä. Minä olen tuttu tämän korpin kanssa, ja olen suureksi osaksi häneltä saanut sen opin mikä minulla on. Noita on sittemmin kuollut, mutta korppi asuu vielä samassa tornissa; sillä nämät linnut elävät ihmeellisen kauan. Minä neuvon sinua, prinssi, hakemaan tätä korppia tavataksesi, sillä hän on ennustaja ja velho ja harjoittaa noituutta, josta kaikki korvit, olletikin jotka ovat Egyptistä kotoisin, ovat hyvin mainioita."

Prinssi ymmärsi tämän neuvon viisaaksi ja suuntasi sentähden kulkunsa Sevillaan. Hän kulki vaan öisin ajoin, mukautuakseen matkatoveriinsa, ja nukkui päivällä jossain pimeässä kolossa eli rapistuneessa vartijatornissa, sillä pöllö tiesi kaikki semmoiset lymyypaikat ja oli oikein kuin muinaiskalujen korjaaja mielistynyt rakennusten jäännöksiin ja raunioihin.

Jo viimein, eräänä aamuna hämärissä, he saapuivat Sevillaan, jolloin pöllö, joka vihasi komeutta, ahdinkoa ja hälinää kaduilla, seisautui ulkopuolelle kaupunkia ja rupesi eräässä ontossa puussa majoilemaan.

Prinssi meni kaupungin portista sisään ja löysi hetikohta tuon taikaisen tornin, joka kohosi kaupungin huoneiden keskeltä kuin palmupuun pensaikosta erämaassa; se oli juuri sama torni, joka seisoo siellä vielä tänäkin päivänä, ja on tunnettu nimellä Giralda, Sevillan mainio Maurilainen torni.

Prinssi meni kiertoportaita ylös, tornin huippuun, jossa nyt tapasi tuon salaoppisen korpin, erään vanhan, salamielisen, harmaapäisen linnun, höyhenet pörhöllään, kalvo toisessa silmässä, joka teki hänen katseensa tuijoittavaksi kuin kummituksen. Hän istui yhdellä jalalla, pää kallellaan, tarkoin katsellen toisella silmällään erästä mittaustieteellistä, lattialle piirustettua kuviota.

Prinssi läheni häntä sillä pelvolla ja kunnioituksella, jota hänen kunnian-arvoinen näkönsä ja ylikuonnollinen viisautensa tietysti vaikuttivat. "Suo anteeksi, iäkäs ja pimeissä tieteissä oppinut korppi," huusi hän, "jos vähäksi aikaa keskeytän nuo tieteistykset, joita maailma ihmettelee. Sinä näet edessäsi rakkauden oppilaan, joka mielellään ottais sinulta neuvoa, kuinka hän on saapa taipumuksensa esineen."

"Toisin sanoen," vastasi korppi mahtavan näköisenä, "sinä tulet koettelemaan taitoani kädenkatsomisessa. Tule, näytä kätesi, ja anna minun selittää sinulle sallimuksen salatempuiset viivat."

"Suo anteeksi," sanoi prinssi, "minä en tulekaan urkkimaan sallimuksen salaisuuksia, jotka Allah on kätkenyt kuolevaisten silmiltä; minä olen rakkauden pyhiin-vaeltaja ja etsin vaan johtoa vaellukseni esineen luokse."

"Ja saatatko olla pulassa esineestä rakkaudenhaluisessa Andalusiassa?" sanoi korppi-vanhus, katsoa muljottaen häneen toisella silmällään; "ja olletikin, saatatko olla pulassa siitä vanhassa Sevillassa, jossa mustasilmäisiä tyttöjä tanssii Zambraa jokaisessa pomeranssi-lehdossa?"

Prinssi punastui ja miltei suuttunut kuullessaan vanhan linnun, jonka toinen jalka jo oli haudassa, puhuvan noin kevytmielisesti. "Uskokaa minua," sanoi hän vakaisesti, "en olekaan lähtenyt niin kevytmieliselle ja irstaiselle vaellukselle, kuin näyt luulevan. Mustasilmäiset tytöt Andalusiassa, jotka tanssivat pomeranssi-lehdoissa Guadalquivirin rannoilla, eivät ole mielestäni mitään. Minä haen outoa, saastumatonta kaunotarta, tämän kuvan perikuvaa; ja minä vannotan sinua, valtavien korppi, jos se on sinun tietoisil alalla eli taitosi rajoissa, ilmoita minulle missä hänet löydän."

Harmaapä korppiin pystyi prinssin vakamielisyys.

"Mitäpä minä," vastasi hän, "nuoruudesta ja kauneudesta tietäisin? Minä käyn vanhain ja kuihtuneiden, enkä kukoistavain ja kauniiden luona vieraisa. Minä olen sallimuksen sanansaattaja; ronkkumiseni takkapiipuilta ennustaa kuolemata, ja siipeni räpistelevät sairaiden akkunain edessä. Sinun täytyy muualta etsiä tietoa tuntemattomasta kaunokaisestasi."

"Ja mistäpä etsin, ellen viisauden pojilta, jotka tuntevat sallimuksen kirjan. Minä olen kuninkaallinen prinssi, jonka onnenvaiheet tähdet määräsivät, ja lähetetty salamieliselle seikkailukselle, jonka varassa valtakuntain onnenvaiheita on."

Korppi, kultuunsa asian olevan hyvin tähdellisen, koska tähdet kävivät siihen osalliseksi, muutti nyt äänensä ja käytöksensä, ja kuunteli hartaalla tarkallisuudella prinssin historiaa. Sen loputtua, vastasi hän: "Tuosta prinsessasta minä itse en saata antaa mitään tietoa, sillä minä en koskaan lentele puutarhoissa eli naisten lehtimajoissa; mutta riennä Cordovaan, ja etsi suuren Abderrahmanin palmupuu: sen juurella tapaat kuuluisan matkailijan, joka on käynyt kaikissa maissa ja hoveissa ja ollut kuningatarren ja prinsessain lemmikki. Hän antaa sinulle tiedon tiedustukseksi esineestä."

"Tuhansia kiitoksia tästä kalliista tiedosta," sanoi prinssi. "Hyvästi, kunnian-arvoisa ennustaja!"

"Hyvästi, rakkauden pyhiin-vaeltaja," sanoi korppi kuivasti, ja alkoi taas miettiä tuota mittaustieteellistä kuviota.

Prinssi lähti Sevillasta, haki matkakumppaninsa pöllön, joka vielä istui ontossa puussa torkkumassa, ja painui matkalle Cordovaan.

Hän läheni kaupunkia tietä myöten, joka oli ympäröity puutarhoilla ja pomeranssi- ja sitruuni-lehdoilla, pitkin Guadalquivirin kaunista laksoa. Hänen tultuaan sen portille, lensi pöllö pimeään, muurissa olevaan reikään, ja prinssi jatkoi kulkuansa, hakemaan suuren Abderrahmanin muinoin istuttamaa palmupuuta. Se oli keskellä moskean isoa pihaa, jossa se kohosi pomeranssi- ja sypressi-puiden yli. Dervishejä ja fakiireja istui ryhmittäin pihan kauniilla poluilla, ja useat uskollisista toimittivat pesemisiään suihkukaivoilla, ennenkuin moskeaan menivät.

Palmupuun juurella seisoi väkijoukko, kuunnellen erästä ihmistä, jolta puhe tuntui käyvän hyvin helposti. "Tuo," sanoi prinssi itsekseen, "on varmaankin se kuuluisa matkailija, joka antaa minulle tiedon siitä tuntemattomasta prinsessasta." Hän meni väkijoukkoon, mutta hämmästytti suuresti, kun näki heidän kaikkein kuuntelevan papukaijaa, joka loistavassa vihriässä höyhenpuvussaan, nokkaviisaine silmäyksineen ja pöyheän tupsunsa kanssa niskassa näytti linnulta, joka näkyi olevan hyvin itseensä mielistynyt.

"Kuinka on mahdollista," sanoi prinssi jollekulle joukossa, "että vakaisia ihmisiä saattaa huvittaa lärpättävän linnun loruaminen?"

"Ette tiedä kenestä puhutte," sanoi eräs toinen; "tämä papukaija on mainioimman papukaijan jälkeinen, ja kuuluisa lahjastaan jolla satuja juttelee. Hänellä on kaikki Itämaan tiedot kielenkärjellään, ja hän osaa ladella runoelmia yhtä kiireesti kuin puhuu. Hän on käynyt useissa ulkomaisissa hoveissa, joissa häntä on pidetty monitietoisuuden orakulina. Myös on hän suuressa suosiossa kauniin sukupuolen luona, joka hyvin ihastuu oppineisin papukaijoihin, jotka osaavat runoelmia lasketella."

"Hyvä," sanoi prinssi, "minä tahdon kahden kesken puhutella sitä oivallista matkailijata."

Hän pyysi päästäkseen kahden kesken puheille ja esitti asiansa. Tuskin oli hän ennättänyt mainita sitä, ennenkuin papukaija purskahti suureen ja kuivaan nauruun, niin että vedet lähtivät hänen silmistään. "Suokaa anteeksi tämä iloisuuteni," sanoi hän, "mutta minä en saata kuulla rakkautta

mainittavan, nauruun remahtamatta."

Prinssi loukkautui tästä sopimattomasta ilosta. "Eikö rakkaus," sanoi hän, "ole luonnon suuri salaisuus, elämän salainen perisyys, myötätuntoisuuden yhdistys-side?"

"Ra la la!" huudahti papukaija, keskeyttäen häneltä puheen; "prinssi kulta, mistä olet oppinut tuota herkkätuntoista hulptusta? Usko minua, rakkaus on nyt kokonaan muotista poissa; ylhäisissä ja sivistyneissä seuroissa siitä ei kuulla enää puhuttavankaan."

Prinssi huokasi muistaessaan kyyhkyn erilaisen puheen.

"Mutta tuo papukaija," ajatteli hän, "on elänyt hoveissa, hän on olevinaan sukkelapuheinen ja sivistynyt, hänellä ei olekaan käsitystä siitä mitä rakkaudeksi sanotaan." Koska hänen mielensä meni pahaksi kuulemasta tunnetta, joka täytti hänen sielunsa, yhä edelleen pilkkattavan, alkoi hän kuulustella täällä käyntinsä varsinaista esinettä.

"Sano minulle," sanoi hän, "sinä papukaijoista sivistynein, joka yleensä olet saanut käydä kaunotarten salaisimmissa lehtimajoissa, oletko matkoillasi koskaan tavannut tämän kuvan perikaavaa?"

Papukaija otti kuvan kynsiinsä, käänteli päätänsä sinne tänne ja katseli sitä tarkasti yhdellä silmällä aina kerrallaan. "Kunniani puolesta," sanoi hän, "sievät kasvot, oikein sievät; mutta minä olen nähnyt niin paljon kauniita kasvoja matkoillani, että tuskin taidan — mutta äläpäs! — no tuhat tulimmaista! — kun tätä oikein katselen — tämä ei saata olla kukaan muu kuin prinsessa Aldegonda. Kuinkapa olisinkaan saattanut häntä unhottaa, joka on paraita ystäviäni?"

"Prinsessa Aldegonda!" kertoi prinssi, "ja missä hänet löydän?"

"Hiljaa, hiljaa!" sanoi papukaija, "tämä kaunotar on helpompi löytää, kuin saada. Hän on erään kristityn, Toledossa hallitsevan kuninkaan ainoa tytär, ja häntä on aina seitsemäntoista syntymäpäiväänsä asti pidetty maailmasta erillään hätäisten tähteinselittäjien ennustuksen tähden. Et saa nähdä hänestä vilahustakaan — ei kukaan ihminen saa häntä nähdä. Minut he laskivat hänen luoksensa huvittelemaan häntä, ja minä vakuutan papukaijan kunnian ja uskollisuuden puolesta, papukaijan, joka on nähnyt maailmata, että olen puhutellut paljon tyhmempiä prinsessoja päivinäni."

"Yksi sana kahden kesken puhuttu, hyvä papukaijaseni," sanoi prinssi; "minä olen kuningaskunnan perillinen ja tulen kerta valtaistuimelle astumaan. Minä näen että sinä olet lahjoilla varustetta lintu, ja että ymmärrät maailman menoa. Auta minua saamaan tuo prinsessa, niin ylennän sinut mahtavaan virkaan hovissani."

"Kaikesta sydämestäni," vastasi papukaija, "mutta tulkoon se virka kaiken mokomin olemaan tyhjäntoimitusta, sillä meitä älyjä työ oikein inhottaa."

Tarpeellisiin valmistuksiin ruvettiin heti; prinssi lähti Cordovasta saman portin kautta, josta oli tullutkin, huusi pöllöä tulemaan muurin kolosta alas, esitti hänelle uuden matkakumppaninsa, sanoen häntä oppineeksi mieheksi, jonka tehtyä he kohta lähtivät matkalle.

He matkustivat paljoa vitkempaan kuin prinssin malttamattomuus myönsi, mutta papukaija oli tottunut ylhäiseen elantoon eikä suvainut että häntä varhain aamusilla häirittiin. Pöllö sitä vastoin tahtoi mielellään nukkua puolenpäivän aikana, ja hukkasi paljon aikaa pitkillä *siestoillaan* (päivällis-nukkumisillaan). Myös oli hänen halunsa muinaiskaluihin ja jäännöksiin haitaksi, sillä hän vaati seisahtumaan jokaiselle rakennuksen rauniolle ja sitä tarkoin tutkimaan, ja hänellä oli pitkiä satuja kerrottavana jokaisesta vanhasta tornista ja linnasta. Prinssi oli odottanut että pöllö ja papukaija, koska molemmat olivat oppineita lintuja, mielistyisivät toistensa seuraan, mutta ei koskaan ollut hän pahemmin pettynyt. He jankkasivat alinomaa; toinen oli kokkapuheinen, toinen tietoviisas. Papukaija lateli runoelmia, arvosteli uusia lukutoisintoja ja levitteli opillisuuttaan mitättömyyksistä; pöllö sitä vastoin piti kaikkea tuota tietoa joutavana eikä huolinut muusta kuin metafysiikasta. Sitten vielä lauloi papukaija viisuja, matki kokkapuheita, purki pilkkapuheita mahtavaa kumppaniaan kohtaan ja kahahteli pilkkanauruun omille sutkasanoilleen, jota kaikkea pöllö katsoi arvoisuutensa loukkaukseksi, näytteli nyreyttä, ynseyttä ja äreyttä eikä avannut suutansa päiväkausiin. Prinssi ei pitänyt vaarilla matkakumppaniensa jankkaa, koska oli vajonnut omiin mielikuvatuksiinsa ja kauniin prinsessansa kuvan katselemiseen. Tällä tavoin matkustivat he Sierra Morenan autioiden vuorensolain kautta, La Manchan ja Castilian päivän paahtamain lakeuksien yli ja pitkin "Kultaisen Tajon" rantoja, joka koukerrellen kulkee puolen Hispanian ja Portugalin läpi. Jo viimein saivat linnoitetun kaupungin muurinensa ja torninensa näkyviin, ulospistäväälle kalliolle raketun, jonka juurella Tajo mutkitteli kohisevia aaltojansa.

"Katsopas," huudahti pöllö, "tuossa on se vanha ja muinaisjäännöksistään kuuluisa Toledon kaupunki. Katsopa noita kunnian-arvoisia kupukattoja ja tornia, aikain kuluessa harmaantuneita, saduissa ja legendoissa ylistettyjä, ja joissa niin moni esi-isäni on vajonnut syvällisiin tutkimuksiin."

"Vaiti!" huusi papukaija, keskeyttäen hänen juhlallisen ihastuksensa muinaisjäännöksiin, "mitä meillä on tekemistä muinaisjäännösten, satuin ja teidän esi-isäinne kanssa? Katsopas, mikä tässä enemmän asiaan kuuluu — katso nuoruuden ja kauneuden kotoa — katso jo vihdoinkin, prinssiseni, kauan etsityn prinsessasi asuntoa."

Prinssi tirkisti sille suunnalle jota papukaija oli osoittanut, ja näki ihanassa, vihannassa niityssä Tajon rannalla komean hovilinnan, joka kohosi keskeltä lehtoja, uhkeassa puutarhassa. Se oli

juuri sen paikan näköinen, jonka kyyhky oli hänelle selittänyt olevan prinsessan asunnon. Hän katseli sitä sydämellä sykkivällä. "Kenties tällä hetkellä," ajatteli hän, "leikkii prinsessa noissa varjoisissa lehtimajoissa, eli astuu kevein askelin noilla komeilla penkereillä, taikka lepäilee noiden korkeiden kattoin alla." Tarkemmin silmäillessään näki hän että puutarhan muuri oli niin korkea, että oli mahdotonta päästä sen yli, ja että lukuisa, aseilla varustettu vartijajoukko käveli vahdissa sen ympärillä.

Prinssi kääntyi papukaijan puoleen. "Täydellisin linnuista," sanoi hän, "sinulla on se lahja että osaat puhua ihmisten kielellä. Riennä tuohon puutarhaan, etsi minun sieluni epäjumala ja sano hänelle, että prinssi Ahmed, eräs rakkauden pyhiinvaeltaja, jota tähdet johtavat häntä hakemaan, on tullut Tajon kukoistaville rannoille."

Ylpeillen lähettitoimestaan, lensi papukaija puutarhaan, leijahti korkean muurin yli, ja vähän aikaa lehtokujain ja lehtimajain päällä laukuiltuaan, istui erään huvihuoneen balkongille, joen rannalla. Täällä kurkisti hän akkunasta sisään, ja näki prinsessan makaavan vuoteella, silmät johonkin paperiin luotuina, jolla aikaa kyynel kyyneleen perään herahti hänen kalpeille kasvoilleen.

Papukaija nyppi sulkiaan vähän aikaa, laitteli vihriää pukuaan oikeaan kuntoon, kohautti tupsua pääläellaan, lensi hänen vierelleen sievistelevällä katsannolla, ja sanoi hellällä ja suloisella äänellä: "Pyyhi kyönelesi, ihanin prinsessoista; minä tuon lohdutusta sydämellesi."

Prinsessa kavahti kuultuaan äänen näin likeltä, mutta kun hän kääntyi päin eikä nähnyt ketään muuta kuin pienen vihriän linnun, joka kumarteli ja pokkuroitsi hänelle, sanoi hän: "Ah, mitäpä lohdutusta sinä, mitätön papukaija, voit minulle antaa?"

Papukaija suuttui tästä kysymyksestä. "Olenpa lohduttanut useampaa kuin yhtä neitoa päivinäni," sanoi hän, "mutta se asia sinään. Nyt tulen minä kuninkaallisen prinssin lähettinä. Tiedä siis että Ahmed, Granadan prinssi, on tullut sinua etsimään, ja juuri nyt on sijoittunut Tajon kukkaisille rannoille."

Kauniin prinsessan silmät kiiluivat näiden sanain johdosta kirkkaammin kuin timantit hänen pienoisessa kruunussaan. "Oi armahin papukaija," huudahti hän, "ilahuttavaiset totisesti ovat sinun sanomasi, sillä minä olen voivuksissa ja heikkona, ja miltei kuollakseni kipeänä epäilyksestä olisiko Ahmed uskollinen. Riennä takaisin ja sano hänelle että hänen kirjeensä sisältö on syvälle painuneena sydämessäni, ja että hänen värsynsä ovat olleet suloisin ravinto sielulleni. Sano hänelle myöskin että hänen tulee valmistautua osoittamaan rakkauttaan aseky'yllä; huomenna on minun seitsemästoista syntymäpäiväni, jolloin kuningas, minun isäni, pitää suuret keihäiset; monta prinssiä aikoo astua taistelukentälle ja sydämeni on määrätty voittajalle palkinnoksi."

Papukaija nosti taas siipensä, ja lensi kahisten lehtoin kautta jälleen sinne, missä prinssi odotti hänen paluutansa. Ahmedin ihastuksen, kun hän oli löytänyt epäjumaloitun kuvansa perikaavan, ja kun tiesi tämän pysyneen hänelle hellänä ja uskollisena, voi ainoastaan se suosittu kuolevainen käsittää, jolla on se onni ollut että on nähnyt mielikuvatuksensa toteutuneen ja varjon muuttuneen olennaisuudeksi. Yhtähyvin oli yksi asia joka turmeli hänen iloaan — nuot edessä olevat keihäisapelit. Tajon rannat jo kimeltelivät aseista ja torvet räikkivät noista lukuisista ritarijoukoista, jotka loistavain saattokuntain kanssa uljailla oriillaan samosivat Toledoon, juhlallisuuteen osallisiksi käymään. Sama tähti, joka oli ohjannut prinssin onnenvaiheita, oli vaikuttanut prinsessankin kohtaloihin, ja aina seitsemänteentoista vuoteensa asti oli häntä kätkeyty maailmalta, varjellakseen häntä rakkauden hellästä intohimosta. Maine hänen kauneudestaan oli kumminkin pikemmin enennyt kuin vähennyt hänen salpaamisestaan. Moni valtava ruhtinas oli pyytänyt häntä puolisoikseen, ja hänen isänsä, joka oli erinomaisen viekas kuningas ja luuli välttävänsä heidän vihansa siten, ettei ollut kenenkään puolta pitävänä, oli saanut heidät aseilla riitaa ratkaisemaan.

Kilpailijoissa oli useita voimastaan ja urhoollisuudestaan mainioita. Mikä pula poloiselle Ahmedille, joka ei ollut varustettu minkäänlaisilla aseilla ja oli ihan harjaumaton ritarillisiin harjoituksiin. "Voi minua poloista prinssiä," huusi hän, "minkätähden minua kasvatettiin erilläni maailmasta, tietoviisaan hoidettavana? Mitä algebra ja viisaustiede rakkauden asioissa auttavat? Ah, Eben Bonabben! Minkä tähden et harjoittanut minua aseita pitelemään?" Tässä pöllö otti jotain virkkaaksensa, ja aloitti puheensa hurskaalla huudahduksella, sillä hän oli hyvin hurskas Mahomettilainen.

"Allah Akbar! Jumala on suuri!" huusi hän; "hänen käsissään ovat kaikki salaisuudet kätkeytyinä — hän yksinään ohjaa prinssin onnenvaiheet! Tiedä, oi prinssi, että tämä maa on täynnä salaisuuksia, kaikilta kätkeytyitä, paitse niiltä jotka, niinkuin minä, saattavat pimeissä tietoja hamuilla. Tiedä siis, että vuoristossa, tässä likellä, on luola, ja siinä luolassa rautainen pöytä, ja pöydällä täydellinen, taiottu sotapuku, ja pöydän vierellä seisoo niinikään taiottu orit, joka on ollut siellä suljettuna useita miespolvia."

Prinssi seiso i äänettömänä hämmästyksestä, mutta pöllö vilkutti isoja, pyöreitä silmiään, korvat pystyssä kuin sarvet; ja jatkoi:

"Useita vuosia takaperin seurasin minä isääni näihin tienoihin, hänen matkustaissaan ja mautiloiaan katsastaissaan, jolloin asuimme siinä luolassa, ja sillä tavoin opin minä sen salaisuuden tuntemaan. Suvussamme käy se puhe, jonka kuulin isän-isältäni, ollessani vielä pieni kakara, että se asu oli ollut erään Maurilaisen velhon, joka pakeni siihen luolaan, kun kristityt valloittivat Toledon. Hän kuoli siinä ja jätti aseensa ja oriinsa salaiseen tenhoukseen, ettei niitä kukaan muu käyttäisi kuin joku Maurilainen prinssi, ja tämäkin vaan auringon noususta

puoleenpäivään. Joka sillä ajalla niitä käyttää, voitaa vaikka minkä vastustajan."

"Hyvä, käykäämme siinä luolassa!" huudahti Ahmed.

Tarutietoisien ohjaajansa opastamana prinssi löysi luolan, joka oli eräässä sangen autiossa erämaassa niiden vuorten keskellä, jotka ovat Toledon ympärillä; ei kukaan muu kuin pöllön tähystävä silmä olis keksinyt sen suuta. Hautalamppu, jonka öljy ei koskaan loppunut, levitti juhlallista valoa tässä maan-alaisessa palatsissa. Rautaisella pöydällä luolassa oli nuot tenhotut tamineet; keihäs seisoi pöytää vasten ja sen vierellä Arabialainen orit, täydessä sota-asussa, mutta liikkumattomana kuin kuvapatsas. Aseet olivat kirikkaat ja tahrattomat, ja yhtä loistavat kuin muinaisina aikoina; orit yhtä hyvässä lihassa kuin jos vastikään olis tullut hyötyisimmältä laitumelta, ja kun Ahmed laski kätensä sen kaulalle, kuopi se maata ja hirnui ilosta, niin että luolan laki raikui siitä. Näin komeasti hevosella ja aseilla varustettuna päätti prinssi seuraavana päivänä käydä kiistakentälle.

Ratkaiseva aamu tuli. Keihästelypaikka oli laitettu Vegalle eli lakeudelle, juuri alapuolelle Toledon kalliioille rakettuja muuria, ja luosia ja parvia, komeilla matoilla peitettyjä ja silkkitelteillä auringolta suojattuja, oli rakettu katselijoille. Kaikki maan kaunottaret olivat näille parveille kokoontuneet, ja siellä alhaalla ylvästeli, palvelijainsa ja aseenkantajainsa ympäröiminä, rautalakkisia ritareita, joista merkillisimmät olivat ne prinssit, jotka aikoivat kilpailla keihästelyssä. Kaikki maan kaunottaret joutuivat kumminkin takavarjoon, kun prinsessa Aldegonda astui kuninkaalliseen huvihuoneeseen ja ensi kerran ilmestyi maailman hämmästyviin silmiin. Ihastuksen hälinä kuultiin joukosta, kun nähtiin hänen harvinainen ihanuutensa, ja prinssit, jotka ainoastaan hänen hempensä maineen tähden olivat tulleet hänestä kilpailemaan, hehkuiivat nyt kymmentä vertaa kiihkeämpää kilpailemisen halua.

Prinsessa itse oli kumminkin levottoman ja murheellisen näköinen. Hänen kasvonsa vuorottain punastuivat ja kalpenivat, ja hänen silmänsä vilkkuivat levottoman ja tyytymättömän näköisinä rautalakkisiin ritarijoukkoihin. Torvien piti juuri taisteluksi kajahtaa, kun julistaja ilmoitti muukalaisen ritarin tulon ja Ahmed ratsasti kentälle. Teräksinen, kalliilla kivillä koristettu kypäri kohosi hänen käärelovakistaan; hänen rautapaitansa oli kullalla tilkoitettu; hänen sapelinsa ja väkipuukkonsa olivat Fez'in työpajoista ja kimittelivät kalliista hohtokivistä. Pyöreä kilpi rippui hänen olallaan, ja kädessä oli hänellä tuo taiottu keihäs. Hänen Arabialaisen oriinsa loimi oli komeasti viirusteltu ja laahasi maata pitkin, ja uljas eläin liikkui tanssien ja korskuen, ja hirnui ilosta, kun sai nähdä aseisilla oltavan. Prinssin uljas ja jalo ryhti viehätti kaikkein silmiä, ja kun hänen nimensä "Rakkauden pyhiinvaeltaja" julaistiin, alkoi yleinen liike ja levottomuus kaunottarissa parvilla.

Ahmedin tullessa ottelukentälle, tämä kumminkin suljettiin hänelle; hänelle vastattiin että vaan prinssit pääsivät kilpailemaan. Hän sanoi nimensä ja arvonsa. Sitä pahempi! hän oli Mahomettilainen eikä saanutkaan käydä keihäisleikkiin osalliseksi, jossa kristitty prinsessa oli palkintona.

Kilpailevat prinssit keräysivät hänen ympärilleen suurellisesti ja uhkaavasti liikehtien, ja yksi heistä, julkea eljeilleen ja Herkules ruumiinrakennukselleen, naurahteli ylenkatseellisesti hänen hoikalle ja nuorelliselle varrelleen, ja herjasi häntä hänen liikanimestään "Rakkauden pyhiinvaeltaja." Prinssi syntyi vihaan. Hän vaati kilpailijaansa taisteluun. He ratsastivat toistensa ympäri kerran, syöksähtivät yhteen, ja taitotun keihään ensimmäisellä sysäyksellä heitettiin roteva pilkkaaja satulasta kenttään. Tähän olis prinssi Ahmed mielellään tyytynyt, mutta ah! hänellä oli noiduttu hevonen ja asu — hänen kerta taisteluun ryhdyttyään ei mikään voinut sitä hillitä. Arabialainen orit hyökkäsi tiheimpään tungokseen; keihäs paiskasi maahan jokaisen, joka teki vastarintaa; hiljainen prinssi temmattiin ottelukentälle, löi kumoon ylhäistä ja alhaista, aatelista ja aatelitonta, tyytymätönnä omiin, vastenmielisiin urotekoihinsa. Kuningas rajusi ja raivosi tästä vieraidensa ja alamaistensa häpeästä. Hän komensi esiin kaiken henkivartionsa — ne heitettiin ratsailta heti tultuansa. Kuningas riisui pukunsa päältänsä, sieppasi kilven ja keihään ja ratsasti esiin, säpsähyttääkseen muukalaista itse majesteetin läsnäololla. Ah! majesteetin kävi yhtä pahasti kuin rahvaan — orit ja keihäs eivät miestä katsoneetkaan, ja Ahmedin suureksi harmiksi hän vietiin täyttä laukkaa kuningasta kohti, ja silmänräpäyksessä keikahtivat kuninkaalliset sääret ilmaan ja kruunu vierähti multa.

Juuri tällä hetkellä oli aurinko puolenpäivän korkeudessa; taikaus rupesi taas valtoihinsa, Arabialainen orit laukkasi kentän poikki, hyppäsi aidan yli, syöksähti Tajoon ja sen purskuviin aaltoihin, kantoi hengästyneen ja kauhistuneen prinssin luolaan ja rupesi taas entiseen asentoonsa, kuin kuvapatsaaksi, rautaisen pöydän vierelle. Prinssi astui oikein iloisenä alas, ja laski aseet paikoilleen, odottamaan sallimuksen tulevaisia päätöksiä. Sitten istui hän luolaan ja mietti sitä tuskallista tilaa, johonka noiduttu orit ja asu oli hänet saattanut. El koskaan enää tainnut hän rohjeta näyttäytä Toledossa, tehtyään mokoman häpeän sen ritaristolle ja sen kuninkaalle noin törkeän loukkauksen. Ja ilmiänkin, mitä prinsessa ajattelisi noin raakamaisesta ja rajusta uroteosta? Huolissaan lähetti hän siivelliset sanansaattajansa tietoja hankkimaan. Papukaija meni kaikille yleisille paikoille ja kaikkiin kokouspaikkoihin kaupungissa, missä paljo väkeä liikkui, ja palasi kohta, koko joukko juoru-uutisia muassansa. Koko Toledon kaupunki oli häiriössä ja hämmästyksissä. Prinsessa oli pyörtynyt ja viety jälleen palatsiin; keihästely oli päättynyt huiskin haiskin; kaikki ihmiset puhuivat Mahomettilaisen ritarin äkillisestä ilmaumisesta, ihmeellisistä uroteoista ja kummallisesta katoamisesta. Muutamat sanoivat häntä Maurilaiseksi noidaksi; toiset luulivat häntä itse paholaiseksi, joka oli ruvennut ihmisen muotoon, jota vastoin toiset juttelivat satuja noidutuista sotijoista, joita oli piilossa vuorten rommakoissa, arvellen jonkun näistä äkisti syöksähtäneen salaisesta asunnostaan esiin. Kaikki olivat siinä

yksimieliset, ettei mikään tavallinen kuolevainen voinut tehdä semmoisia ihmeitä ja heittää noin täydellisiä ja urhoollisia ritareita satulasta.

Pöllö lensi yöllä ulos, laukuili pimeään kaupungin päällä, ja istuskeli katoilla ja takkapiipuilla. Sitten ohjasi hän lentonsa kuninkaalliselle hovilinnalle, joka oli Toledon kallioisella kukkulalla, lentää räpisteli sen palttain ja kattain ympärillä, kuunteli jokaisen halkeaman suulla ja kurkisteli suurilla mulkosilmillään jokaisesta akkunasta sisään, mistä valkea näkyi, niin että kaksi eli kolme hoviryökynää roikahti pyörryksiin. Vasta päivänkoiton alkaessa vuorten päällä pilkoittaa, palasi hän vakoilijalennoiltaan ja kertoi prinssille mitä oli nähnyt.

"Lennellessäni palatsin korkeimman tornin ympäri," sanoi hän, "näin minä akkunan kautta kauniin prinsessan. Hän makasi leposijallaan, naispalvelijoita ja lääkäriä ympärillä, mutta ei halunnut näiden palvelusta ja apua. Heidän jätettyään hänet yksinään, näin minä hänen ottavan kirjeen povestaan, suutelevan ja lukevan sitä, ja kuulin hänen isoon ääneen valittavan, josta, niin tietoviisas kuin olenkin, en saattanut olla suuresti liikkumatta."

Ahmedin hellä sydän täyttyi surulla näistä sanomista. "Ah, aivan todet olivat sanasi, viisas Eben Bonabben," huusi hän; "huolet, surut ja unettomat yöt ovat rakastavien osa. Allah varjelkoon prinsessaa sen onnettomasta vaikutuksesta jota ihmiset sanovat rakkaudeksi."

Toledosta edelleen tulleet sanomat vahvistivat pöllön kertomuksen. Kaupunki oli kokonansa levottomuuden ja häiriön vallassa. Prinsessa vietiin hovilinnan korkeimpaan torniin, jonka ovia ei ankarimmasti vartioitiin. Sillä välin oli hivuttava sydäntauti häneen ruvennut, jonka syytä ei kukaan ihminen voinut keksiä; hän ei ottanut ruokaa ensinkään eikä kuunnellut jos häntä lohdutettiin. Taitavimmat lääkärit olivat turhaan käyttäneet kaikkia taidon välikappaleita, luultiin noituutta häntä vastaan käytetyn, ja kuningas antoi yleisen kuulutuksen, että joka osasi paluuttaa prinsessan terveyden, se oli saapa kalliimman hohtokiven kuninkaallisesta aartehistosta. Kun tarhapöllö, joka istui loukossaan ja torkkui, kuuli tästä kuulutuksesta puhuttavan, mulkoili hän suurilla silmillään ja oli salamielisemmän näköinen kuin koskaan ennen.

"Allah Akbar!" huusi hän, "onnellinen se mies, joka osaa panna tuon parannuksen toimeen, kun vaan tietäisi mikä hänen tulee valita kuninkaallisesta aartehistosta."

"Mitä tarkoitat, kunnian-arvoisin pöllö?" sanoi Ahmed.

"Kuuntele, oi prinssi, mitä olen kertova. Tiedä, että me pöllöt olemme oppinut ammattikunta ja hyvin halukkaat pimeihin ja pölyisiin tutkimuksiin. Viime yönä lennellessäni Toledon kupukattoin ja tornien vaiheilla, näin minä yhteiskunnan pöllöjä, jotka työskentelivät muinaisjäännösten tutkimisessa ja pitivät vähäisiä kokouksia isossa tornissa, jossa kuninkaallista aartehistoa talletetaan. Täällä selittivät he niiden vanhain hohtokivien, kulta- ja hopea-astiain muotoa, päällekirjoituksia ja merkkiä, jotka, erilaisia erinäisten aikain ja maiden aistin mukaan, ovat kerättyinä kuninkaallisessa rahastohuoneessa. Mutta erittäinkin he viipyivät muutamain pyhänjäännösten ja taikakaluin selittämisessä, jotka ovat olleet rahastohuoneessa aina Götiläisen Roderikin ajalta asti. Näissä oli santelipuusta tehty teräsvanteinen lipas, Itämaista tekolaatua ja salaisella päällekirjoituksella varustettu, jonka merkitystä ainoastaan harvat oppineet tunsivat. Tämä lipas ja siihen piirretty kirjoitus oli antanut tälle seuralle tekemistä useissa kokouksissa ja aihetta pitkiin ja vakaisiin väitöksiin. Tornissa juuri käydessäni istui siellä eräs vallan vanha pöllö, joka äskettäin oli tullut Egyptistä, kannella, tutki kirjoitusta ja näytti siitä todeksi, että lipas sisälsi sen silkkihuivin, jolla viisaan Salomon valtaistuini oli peitettyinä, ja että epäilemättä sen olivat Toledooneen vieneet ne Juutalaiset, jotka Jerusalemin hävityksen jälkeen sinne pakenivat."

Pöllön lopetettua muinaistieteisen puheensa, prinssi seisoi vähän aikaa syvissä ajatuksissa. "Minä olen," sanoi hän, "kuullut viisaan Eben Bonabbenin mainitsevan sen ihmeellisen taikakalun omaisuuksia, joka katosi Jerusalemin hävityksessä ja luultiin iäti menneeksi ihmiskunnalta. Epäilemättä se on lukittu salaisuus Toledon kristityille. Jos saan sen taikakalun haltuuni, niin onneni on valmis."

Päivällä sen jälkeen laski prinssi komean pukunsa syrjään ja pukeutui hyvin yksinkertaisesti, niinkuin erämaan Arabialainen. Hän maalasi kasvonsa keltaruskeaksi, eikä voinut kukaan tuntea häntä siksi loistavaksi sotijaksi, joka oli nostanut niin paljon kummastusta ja hämminkiä keihäispeleissä. Sauva kädessä, pussi kupeella ja vähäinen paimenpilli muassa, tuli hän Toledooneen, meni kuninkaallisen hovilinnan portille ja ilmoitutti olevansa semmoinen joka tahtois ansaita prinsessan parantamisesta luvattun palkinnon. Vahdit tahtoivat lyöden ja pieksäin ajaa häntä pois. "Mitä Arabialainen mieronkiertäjä, mokoma kuta sinä olet, voisi toimittaa," he sanoivat, "asiassa, josta maan oppineimpain miesten täytyy tunnustaa tietämättömyytensä?" Mutta kuningas, joka oli kuullut tämän rähinän, käski laskea Arabialaisen sisään.

"Suurivaltaisinkin kuningas," sanoi Ahmed, "sinä näet edessäsi erämaan Arabialaisen, joka on elänyt enimmänsä osan aikaansa erämaan yksinäisimmässä tienoissa. Ne tienoot ovat, niinkuin jokainen tietää, pahain henkien pesäpaikkoja, jotka kiusaavat meitä, paimen-parkoja, yksinäisillä vaelluksillamme, menevät karjoihimme ja räökkäävät niitä ja välistä panevat yksin kärsivällisen kameelinkin vimmaan; ja meillä on lauluja ja viisuja, jotka ovat kulkeneet polvesta polveen, ja joita me laulamme ja soitamme, noita pahoja henkiä karkoittaaksemme. Minä kuulun hyvillä luonnonlahjoilla siunattuun heimokuntaan ja minulla on tämä kyky täydessä voimassaan. Jos joku paha vaikutus sitä laatua on saattanut noituuden tyttäreesi, niin panen pääni panttiin siitä, että pelastan hänet sen vallasta."

Kuningas, joka oli ymmärtäväinen mies ja tiesi ne ihmeelliset salaisuudet, joita Arabialaisilla oli, alkoi luottamuksesta, jolla prinssi puhui, toivoa. Hän vei hänet hetikohta useampain ovien kautta

korkealle siihen torniin, jossa prinsessan kamari oli. Akkunat olivat eräälle käsipuulla varustetulle paltalle päin, josta näki Toledon ja sen ympäristöt. Niissä on kartiinit, sillä prinsessa makasi huoneessa kovin hivuttavan surun valloissa, eikä ottanut minkäänlaista lievennystä vastaan.

Prinssi istui paltalle ja soitti paimenhuilullaan muutamia hurjia Arabialaisia lauluja, jotka hän oli oppinut palvelijaltaan Granadan Generalifessä. Prinsessa pysyi yhä tunnottomuudessaan, ja läsnäolevat lääkärit puistelivat päätänsä epäilevästi ja ylenkatseellisesti naurahdellen. Jo viimein pani prinssi paimenhuilun pois ja lauloi mutkattomalla nuotilla ne värsyt, joissa hän prinsessalle kirjoittaessaan oli ilmoittanut rakkautensa.

Prinsessa tunsi sanat; äkillinen riemu lennähti hänen sydämeensä; hän nousi ylös ja kuunteli; kyyneliä nousi hänen silmiinsä ja vierähti hänen kasvoilleen; hänen rintansa kohoili ankarasta mielenkuohusta. Mielellään olis hän käskettänyt laulajan sisälle, mutta neidollinen kainous pidätti hänet. Kuningas arvasi mitä hän halusi, ja Ahmed vietiin hänen käskystään prinsessan kamariin. Nämät toisiaan rakastavat olivat varovaisia: he vaihtoivat vaan silmäyksiä; mutta nämät puhuivat paremmin kuin tuhannet sanat. Ei milloinkaan ollut musiikin riemuvoitto täydellisempi. Ruusut palasivat prinsessan kalvettuneille kasvoille, verevyys hänen huulilleen ja heloittava kirkkaus hänen raukeihin silmiinsä.

Kaikki läsnäolevat lääkärit katsoivat toisiinsa hämmästyksellä. Kuningas katseli Arabialaista laulajaa ihmetellen ja hämmästellään. "Ihmeellinen nuorukainen," huudahti hän, "sinä tulet tästeden olemaan etevin lääkäri minun hovissani, ja muita lääkkeen-määräyksiä en aio käyttää, kuin sinun lauluasi. Ota nyt, täksi kerraksi, kalliin hohtokivi rahastohuoneestani."

"Oi kuningas," vastasi Ahmed; "en halaja kultaa enkä hopeaa, enkä kalliita kiviäkään. Rahastohuoneessasi on eräs pyhänjäänös, jonka ne Mahomettilaiset ovat perinnöksi jättäneet, jotka muinoin vallitsivat Toledossa — santelipuinen lipas, jossa on silkkihuivi; anna minulle se lipas, ja minä olen tyytyväinen."

Kaikki läsnäolevat hämmästyivät Ahmedin kohtuullisesta vaatimuksesta, ja vielä enemmän kun lipas tuotiin esiin ja silkkihuivi siitä otettiin. Se oli hienoa vihriätä silkkivaatetta ja täynnä Hebrealaisia ja Kaldealaisia puustaveja. Hovilääkärit katsoivat toisiinsa, nykäyttelivät hartioitaan, ja nauroivat uuden lääkärin yksinkertaisuudelle, joka tyytyi noin halpaan palkintoon.

"Tämä huivi," sanoi prinssi, "peitti ennen muinoin viisaan Salomon valtaistuinta, se ansaitsee että pannaan kaunottaren jalkain alle."

Näin puhehin levitti hän sen paltalle turkkilaisen sohvan alle, joka oli prinsessan mukavuudeksi kannettu ulos; sitten istui hän prinsessan jalkain juurelle ja sanoi:

"Kuka voi vastusta sitä mitä Sallimuksen kirjaan on kirjoitettuna? Katso, tähtein selittäjäin ennustukset ovat toteen käyneet. Tiedä, oi kuningas, että tyttäresi ja minä kauan olemme rakastaneet toisiamme salaisesti. Näe minussa Rakkauden pyhiinvaeltaja."

Tuskin olivat nämät sanat lähteneet hänen huuliltaan, kun huivi kohosi ilmaan ja vei prinssin ja prinsessan pois. Kuningas ja lääkärit katsella ammottivat heitä suu auki ja silmät seljällä, kunnes huivi oli kuin vähäinen pilkku erään pilvenhattaran valkoisella pohjalla ja sitten katosi taivaan sinilakeen.

Kuningas kutsui, vihaa vimmassa, rahavartijansa luoksensa.

"Kuinka," sanoi hän, "olet sinä antanut uskottoman ihmisen saada tuommoisen taikakalun?"

"Ah herra! me emme tunteneet sen omaisuuksia, emmekä myöskään osanneet lukea lippaan päällekirjoitusta. Jos se tosiaankin oli se huivi, joka on peittänyt viisaan Salomon valtaistuinta, niin siinä on taikavoima ja se voi siirtää omistajansa paikasta paikkaan ilman läpi."

Kuningas keräsi lukuisan sotajoukon ja samosi hetikohta Granadaan, pakolaisia takaa ajamaan. Hänen retkensä oli pitkä ja vaivaloinen. Hän teki leirinsä Vegalle ja lähetti sanansaattajan, vaatimaan tyttärtä takaisin. Kuningas itse tuli kaiken hoviväkensä kanssa häntä kohtaamaan. Tämän kuninkaan tunsi hän juuri tuoksi laulajaksi, sillä Ahmed oli, isänsä kuoltua, tullut kuninkaaksi hänen jälkeensä, ja kaunis Aldegonda oli nyt hänen sulttaanittarensa.

Kristitty kuningas saatiin helposti leppymään, kun kuuli ettei hänen tyttärtään pakoitettu luopumaan uskostaan; ei juuri sentähden että oli niin erinomaisen jumalinen, vaan uskonto on aina ylpeyden ja säädylisyyden asia ruhtinaissa. Veristen tappeluiden sijasta seurasi nyt juhlapitoja ja huvituksia toista toisensa perään, jonka perästä kuningas palasi hyvin tyytyväisenä Toledoan, ja uusi parikunta hallitsi sitten yhtä viisaasti kuin onnellisesti Alhambassa.

Vielä sopinee lisätä, että tarhapöllö ja papukaija olivat eri teitä seuranneet prinssiä Granadaan; edellinen matkusti öillä ja viipyi useissa hänen sukunsa maa-omaisuuksissa; jälkimäinen sitä vastoin vikuleerasi kaikissa seuroissa, joka kaupungissa ja linnassa, mitkä hänen tiellään olivat.

Ahmed palkitsi heille kiitollisesti heidän hänelle hänen vaelluksellaan tekemänsä hyvät teot. Hän nimitti pöllön ensimmäiseksi ministerikseen ja papukaijan seremonian-mestariksi. Liikanaista on lisätä, että valtakuntaa ei koskaan ole hallittu viisammasti, eikä seremonioita missään hovissa tarkemmin noudatettu.

Maurilaisen testamentti.

Satu.

Alhambran linnassa, vastapäätä kuninkaallista palatsia, on leveä avonainen esplanaatti, nimeltä *la Plaza de los Algibes*, eli Vesisäilöin tori; tämän nimen on se saanut siitä että sen alla on useampia näkymättömiä vesisäilöjä, jotka ovat aina Maurilaisten aikaisia. Yhdessä nurkassa on Maurilainen, kovaan kallioon hakattu, hämmästyttävän syvä kaivo, jonka vesi on kylmää kuin jää ja kirkasta kuin kristalli. Maurilaisten tekemiä kaivoja pitävät kaikki hyvin hyvinä, sillä yleisesti tunnettu on, mihin vaivaan he rupesivat saadakseen oikein puhtaita ja hyviä lähteitä ja kaivoja. Se, josta nyt puhumme, on mainio koko Granadassa, sentähden että veden kantajat, muutamilla isot vesiruukut olalla, toiset saviastioilla kuormattuja aaseja edellään häätäen, alinomaa kulkevat ylös ja alas noita jyrkkiä, varjoisia mäkiä Alhambraan, varhain aamusta, hiljaiseen yöhön.

Lähteitä ja kaivoja on, aina Pyhän raamatun ajoilta, aina kuvailtu kuumain ilman-alain juorupaikoiksi, ja tämän nyt puheena olevan luona on ikäänkuin alinomainen seura, pitkin Jumalan pitkää päivää, invaliiteja, vanhoja akkoja ja muuta uteliasta ja joutilasta väkeä linnasta, jotka istuvat kivipenkeillä kaivon päälle levitettyssä teltassa, jaarittelevat päivän tapauksista linnassa, kyselevät jokaiselta kaupungista tulevalta vedenkantajalta kaupungin uutisia ja tekevät pitkiä selityksiä kaikesta mitä kuulevat ja näkevät. Joka tunti päivällä nähdään täällä juoruakkain ja joutilaiden palvelustyttöin, saviruukku kädessä tahi pään päällä, kuuntelevan tämän kunnan seuran loppumatonta lorua.

Niiden vedenkantajain joukossa, jotka ennen vanhaan kävivät tällä kaivolla, oli muuan pieni, jäykkä, hartiokas ja länkisääri mies, nimeltä Pedro Gil, mutta jota lyhyiden vuoksi aina sanottiin Peregiliksi. Koska oli vedenkantaja, hän tietysti oli Gallego (Galicialainen). Luonto näkyy muodostaneen muutamia ihmissuvun rotuja, samoin kuin eläinkunnan, erilaisiin kinaustoihin. Ranskanmaalla ovat kaikki kengänsiivoitsijat Savoyalaisia, kaikki portinvahdit Schweitsiläisiä, ja pönkkähameiden ja tukkajauhon aikana Englannissa ei osannut kukaan muu, kuin pitkäsäärinen Irlantilainen, oikein kiikuttaa kantoistuinta. Samaten ovat Hispaniassakin veden- ja takankantajat kaikki pieniä, lujia miehiä Galiciasta. Ei kukaan ihminen sano: "hanki minulle kantaja," vaan: "kutsu tänne joku Gallego."

Palataksemme tältä poikkeukselta, niin oli Gallego Peregil aloittanut ammattinsa ainoastaan isolla saviruukulla, jota hän olallaan kantoi; vähitellen kohosi hän yhä ylemmä ja näki kykenevänsä ostamaan apulaisen vastaavaisesta eläinluokasta, nimittäin vahvan, pörhöisen aasin. Tämän pitkäkorvaisen ajutantin seljässä ripui molemmin puolin jonkunlaisissa vasuissa hänen vesiruukkunsa, viikunanlehdillä peitettyinä, suojaksi auringon hellettä vastaan. Koko Granadassa ei ollut vireämpää vedenkantajaa, eikä iloisempaakaan. Kadut kajahtelivat hänen iloista ääntänsä, kun hän vaelteli aasinsa jäljessä, laulellen tuota tavallista kesälaulua, joka kuullaan kaikissa Hispanian kaupungeissa: "*Quien quiere agua — agua mas fria que la nieve*"? "Kuka haluaa vettä Alhambran kaivosta, kylmää kuin jää ja kirkasta kuin kristalli"? Ojentaessaan lasillisen vettä jollekin ostajalleen, hän teki sen enimmiten jollain lystillisellä kokkapuheella, joka pani nauramaan; ja jos ostaja sattui olemaan joku kaunotar eli hymyilevä, kuoppaposkinen tyttö, hän aina teki sen narrinparisesti naurahdellen ja sanoen jonkun kohteliaan sievän sanan hänen kauneudesta, joka oli vastustamaton. Näin oli Galicialainen Peregil tunnettu koko Granadassa mieheksi, joka oli kohteliaimpia, iloisimpia ja onnellisimpia ihmisiä koko paikkakunnassa. Mutta eipä aina ole äännekkäimmästi laulavalla ja leikkisimmällä kevein sydän. Vaikka näin hupaisa ja ulkonäöltään iloinen, ei kunnan Peregil ollut huolittansa ja murheittansa. Hänellä oli koko joukko ryysyisiä lapsia elätettävänä, jotka huusivat ja uikuttivat, niinkuin pojat pääskysen pesässä, ja jotka, joka ilta kun hän tuli kotiin, ympäröivät ja kiusasivat häntä huutamalla leipää ja ravintoa. Hänellä oli vaimokin, jonka piti olla hänen apunsa, mutta josta hänellä oli kaikkea muuta vaan ei apua. Vaimo oli ennen naimistaan ollut kylän etevin kaunotar ja tunnettu taidostaan tanssia Boleroa ja näpsyttää kastanjisia; hän piti vaimonakin entiset mielitekonsa, hurvitteli siivon Peregilin työllä ja hiellä ansaitut pennit koristeisin, ottipa usein hänen aasinsakin takavarikkoon, käydäkseen maalla lystäilemässä sunnuntaipäivinä, juhlapäivinä ja noina lukemattomina pyhäpäivinä, jotka Hispaniassa ovat useammat kuin viikon päivät. Kaiken tämän kukkuraksi hän oli siivoton ja maltiton, oivallinen laiskuttelija, mutta erittäinkin kaikkein aimollisin juoruakka, joka ei huolinut lapsista, ei taloudesta etkä mistään, kun vaan sai juosta linttakengässä talosta taloon ja kannella kieliä naapureiden kesken.

Mutta hän, joka lauhentaa tuulen keritylle lampaalle, sovittaa avioliitonkin ikeen notkistuvan niskan mukaan. Peregil kantoi tätä kovaa osaa, että hänellä oli tällainen vaimo ja näin monta lasta, yhtä suurella kestäväisyydellä kuin hänen aasinsa kantoi vesiruukkuja; ja vaikka hän salaa monasti pudisti päätänsä, ei hän toki koskaan rohjennut panna maltittoman vaimonsa taloushyveitä kysymykseen.

Muutenkin hän rakasti lapsiansa, aivan niinkuin pöllö rakastaa poikiensa, koska näissä näkee oman kuvansa monistettuna ja ikuisennettuna; sillä hekin olivat kaikki vahvoja, länkäsäärisiä ja hartiokkaita. Myös oli siivo Peregilin paraita huvituksia se, että hän, saatuansa muutamia maravedejä säästetyksi, joskus lähti huvittelemaan ja otti koko sarjan mukaansa, muutammat käsivarsilleen, toiset hänen takin helmassaan rippumaan ja taas toiset hänen kintereillään juoksemaan; antoi heidän juoksennella Vegan hedelmätarhoissa ja syöttää heille hedelmiä, sillä aikaa kun hänen vaimonsa tanssi fandangoa pyhäseuransa kanssa Darro-lakson Angosturoilla (lehtokujilla).

Oli myöhäinen kesä-yö, ja useimmat vedenkantajat olivat jo lopettaneet vaivaloisen työnsä. Päivä oli ollut tavattoman kuuma; yö oli yksi noita ihanoita kuutamoyöitä, jotka kutsuvat eteläisten ilman-alain asukkaita ottamaan, vihannassa kävelemällä, vahinkonsa päivän helteestä ja työttömyydestä jälleen, ja vielä kotvan keski-yönkin jälkeen nauttimaan tuota raitistuttavaa viileyttä. Vedenostajia oli sentähden vielä ulkona. Peregil, tämä pieni ymmärtäväinen, väsymätön perheen-isä, ajatteli pienokaisiaan. "Vielä yksi matkustus kaivolle," sanoi hän itselleen, "ansaitsemaan pucheroa (putinkia) pienille kultanuppusilleni, sunnuntaiksi." Näin sanoen kiipesi hän miehuullisesti Alhambran jyrkkää mäkeä ylös, hyräili jotain laulua matkalla, sivaltaen aasiaan silloin tällöin aikalailla, joko laulua säistelläkseen, tahi eläintä kivoittaaksensa; sillä selkään annetaan Hispaniassa kaikille vetoeläimille, rehun sijasta.

Kaivolle tultuansa hän ei tavannut siellä yhtään ihmistä, paitse yhden yksinäisen muukalaisen Maurilaisessa puvussa, joka kuutamossa istui eräällä kivipenkillä. Peregil jäi alaksi seisomaan ja katseli häntä kummastellen, vähän peljätenkin, mutta Maurilainen viittasi häntä astumaan likemmä. "Minä olen heikko ja sairas," sanoi hän, "auta minua kaupunkiin pääsemään, niin maksan sinulle kahta vertaa enemmän koin minkä voisit ansaita, jos täytät nuot vesiruukkusi."

Siivon vedenkantajan sydän liikkui sääliväisyyteen muukalaisen rukouksesta. "Jumala varjelkoon minua," sanoi hän, "vaatimasta maksua eli palkkiota niin mitättömästä asiasta." Hän auttoi hetikohta Maurilaisen aasinsa selkään ja lähti verkasti Granadaan palaamaan, sillä tuo Maurilais-raukka oli niin heikko, että hänen täytyi pitää häntä kiini aasinsa seljässä, estääkseen häntä putoamasta.

Heidän kaupunkiin tultuansa kysyi vedenkantaja minne hänen piti viedä hänet. "Ah," sanoi Maurilainen heikolla äänellä, "ei ole minulla kotoa eikä kartanoa; minä olen muukalainen maassa. Salli minun tänä yönä yöksi kallistaa pääni levolle sinun majassasi, niin minä kunniallisesti palkitsen sinut."

Siivo Peregil oli nyt täten odottamatta saanut uskottoman vieraan vaivoiksensa, mutta hän oli siksi inhimillinen ettei kieltänyt yömajaa mieheltä, joka oli noin surkeassa tilassa, ja niin vei hän Maurilaisen asuntoonsa. Lapset, jotka, niinkuin tavallisesti, olivat avosuin juosseet häntä kohtaamaan, kuultuaan aasin askeleet, juoksivat takaisin peljästyksissä, nähtyänsä käärylakkisen muukalaisen, ja lymysivät äitin taa. Tämä sitä vastoin meni pelkäämättä ulos, kuin kaakottava kana poikainsa edellä, mieron koiran lähetessä.

"Mikä uskonon veitikka se on," huusi hän, "jota sinä tuot kotiin näin myöhään, kääntääksesi meihin inkvisitionin huomiota?"

"Malta, vaimoseni," vastasi Gallego, "tämä on sairas muukalais-raukka, ystävittä ja koditta; hennotko käskeä häntä pois, ja antaa hänen kadulle kuolla?"

Vaimon olis tehnyt mieli vielä väitellä; sillä vaikka hän asui viheliäisessä hökkelissä, oli hän kumminkin hyvin huolellinen perheen arvosta; mutta pieni vedenkantaja piti tällä kertaa varsin vakaisesti puoltansa, eikä näyttänyt ensinkään aikovan taivuttaa päätänsä ikeen alle. Hän autti Maurilais-paran astumaan ratsailta, ja levitti hänelle maton lampaannahalle lattialle, huoneen viileimmässä osassa; sillä muuta sänkyä hänellä köyhyytensä tähden ei ollut tarjota.

Ennen pitkää sai Maurilainen ankaroita puistutuksia, joihin vedenkantajan taito sairaanhoitajana ei auttanut mitään. Sairasraukan silmä osoitti hänen kiitollisuuttaan. Tuskein kerran helpottaessa, käski hän hänet luoksensa ja sanoi matalalla äänellä: "Pelkään että viimeinen hetkeni on tullut. Jos kuolen, niin testamenttaan sinulle tämän rasiian, laupiutesi palkinnoksi." Näin sanoen, aukasi hän levättinsä, ja näytti vähäistä santelipuista rasiata, joka rippui vyötäisille puntossa nahkavyössä. "Jumala suokoon teidän," vastasi pieni siivo Galicialainen, "vielä elää monta vuotta ja nauttia tavaraanne, olkoon se mikä hyvänsä." Maurilainen puisteli päätänsä; hän laski kätensä rasialle ja aikoi sanoa siitä jotain enemmän, mutta hänen puistatuksensa tulivat yhä ankarammiksi, ja vähän ajan perästä sen jälkeen heitti hän henkensä.

Vedenkantajan vaimo tuli nyt kuin mieleltään pois. "Se tulee sinun tyhmästä, hyvästä sydämestäsi," sanoi hän, "joka aina saattaa sinut vastuksiin, tahtoessasi muita auttaa. Mihinkä joudumme, jos ruumis tavataan meidän huoneessamme? Me pannaan vankeuteen murhaajina, ja jos saamme henkemme pitää, niin Asianajat ja Alguazilit hävittävät meidät."

Peregil-parka oli yhtä paljon huolissaan, ja miltei katunut hyvää tekoansa. Viimein pisti hänelle jotain päähän. "Ei ole vielä päivä," sanoi hän; "minä saatan kantaa ruumiin pois kaupungista ja haudata sen hietaan Xenilin rannalle. Ei kukaan ole nähnyt Maurilaisen tulevan huoneeseni eikä saa kukaan tietää mitään hänen kuolemastaan."

Tuumista toimiin. Hänen vaimonsa autti häntä; he käärivät onnettoman Mahomettilaisen lattianmattoon, jolle hän oli kuollut, panivat hänet poikki päin aasin selkään, ja Peregil lähti astumaan virran rannalle.

Kovaksi onneksi asui vedenkantajaa vastapäätä eräs parran-ajaja, nimeltä Pedrillo Pedrugo; uteliain, kielevin koko tuossa juoru-ammattissa, aina valmis rakentamaan riitoja ja juonia, kissan naama, hoikkasäärinen, liukas ja luikerteleva konna. Mainio Sevillan parran-ajaja ei käynyt yli hänen tarkassa tiedossa maiden ihmisten oloista ja asioista, ja yhtä vähän kuin seula taisi hän mitään tykönään pitää. Sanottiinpa hänen nukkuvankin ainoastaan yksi silmä kerrallaan ummessa, ja pitävän toista korvaa aina peitosta poissa, taitaakseen nähdä ja kuulla mitä tapahtui. Se vaan on vissi, että hän tavallaan oli Granadan uutisten-onkijain oikea tietopussi, ja että hänen luonaan kävi enempi parran ja tukan ajattajia kuin kenenkään muun luona hänen ammatissaan.

Tämä häiläkkä parran-ajajakseen kuuli Peregilin tulevan kotiin tavattomalla ajalla yötä ja hänen vaimonsa ja lapsensa voivottavan. Hetikohta oli pää ulkona akkunasta, joka oli hänellä kurkistusreikä, ja hän näki naapurinsa auttavan erästä miestä Maurilaisissa vaatteissa majaan sisälle. Tämä oli niin tavaton asia, että Pedrillo Pedrugo ei saanut vähintäkään unta sinä yönä silmiinsä. Joka viides minuutti oli hän reiällään kurkistamassa, tähysteli valkeanvaloa joka pilkoitti hänen naapurinsa oven raoista, ja näki Peregilin ennen päivänkoittoa lähtevän aasinsa kanssa matkaan, harvinainen kuorma sen seljässä.

Tähystelevä parran-ajaja tali hirmuisen levottomaksi; hän pisti vaatteet päällensä, puikahti hiljaa ulos, seurasi vedenkantajaa kaukaapitain, kunnes näki hänen kaivavan kuopan Xenilin hietaiseen rantaan ja panevan siihen jotain kuolleen ihmisen näköistä.

Parran-ajaja riensi kotiinsa, häälyi puodissaan kuin elävä hopea, pannen kaikki paikat nurin narin, kunnes aurinko nousi. Nyt otti hän maljan kainaloonsa ja kiirehti jokapäiväisen parran-ajattajansa, Alkaldin (tuomarin) kotiin.

Alkaldi oli vastikään noussut ylös. Pedrillo Pedrugo asetti hänet tuolille, kääräsi pyyheliinan hänen kaulaansa, piti maljaa, jossa oli lämmintä vettä, hänen leukansa alla ja alkoi sormin pehmitellä partaa.

"Merkillisiä tapauksia!" sanoi Pedrugo, joka yhtä haavaa toimitti parran-ajajan ja uudiskauppiaan virkaa. "Lystisti kylässä eletään! Rosvoutta, murhaa ja hautausta, kaikki yhtenä yönä!"

"Mitä — mitä sanotte?" huudahti Alkaldi.

"Sanon vaan," vastasi parran-ajaja, hieroen Alkaldin leukaa saipuapalalla — sillä Hispanialainen parran-ajaja veisaa viisi harjasta — "sanon vaan että Galicialainen Peregil on rosvonut ja murhannut erään Maurilaisen Mahomettiläisen ja haudannut hänet, juuri tänä Jumalan yönä, *Maldita sea la Noche* — kirottu olkoon tämä yö."

"Mutta kuinka sen tiedätte?" kysyi Alkaldi.

"Malttakaa, Sennor, niin saatte kuulla kaikki," vastasi Pedrillo, kävi häntä nenään käsin ja pyyhkäsi partaveitsellä hänen leukaansa. Sitten kertoi hän kaikki mitä oli nähnyt, ja teki molemmat tehtävät yhtä haavaa: ajoi partaa, pesi leukaa ja pyyhki häntä likaisella käsiliinalla, samalla kun rosvosi, murhasi ja hautasi Mahomettilaista.

Nyt oli niin asia, että tämä Alkaldi oli väkivaltaisain ja samalla ahnain ja ilkein kansan-nylkijä koko Granadassa. Ei käy kuitenkaan kieltäminen että hän piti oikeutta suuressa arvossa, sillä hän möi sitä kullaa-vaa'alla. Hän arvasi hetikohta että puheen-alainen asia koski murhaa ja rosvoutta; epäilemättä oli runsas saalis saatu; kuinka oli tämä saatava lain oikeutettuihin käsiin? Sillä saada vaan rikoksenteikijä kiini — se olis vaan saaliin saaminen hirsipuulle; mutta saada saalis käsiinsä — se olis tuomarin hyöty, ja tämä oli, hänen lujan uskonsa mukaan, oikeuden suuri tarkoitusperä. Näin ajatteli hän ja käsketti luoksensa uskollisimman Alguazilinsa (kaupungin palvelijan), erään päivettyneen konnan, nälistyneen näköisen, säätynsä tavan mukaan vanhassa Hispanialaisessa puvussa, laajassa mustassa hatussa, jonka lierit olivat ylöskäännettyt, hienossa kaula-raajissa, pienoinen musta kaapu hartioilla, likaiset mustat alusvaatteet, jotka vielä enemmän ilmaisivat hänen laihaa pitkänroikeloaa aluslaitostaan, ja kädessä kapea valkoinen sauva, hänen virka-arvonsa kammottava merkki. Tämöinen oli tämä lain vainukoira vanhaa Hispanialaista rotua, jota hän usutti poloisen vedenkantajan jäljille, ja niin suuri oli tämän hoppisuus ja niin tarkka hänen vainunsa, että oli Peregil-paran kintereillä, ennenkuin tämä oli vielä kotiinsa palannutkaan, ja saatti sekä hänet että hänen aasinsa oikeuden jakajan eteen.

Alkaldi loi häneen yhden noita hirvittäviä silmäyksiään. "Kuulepa, hurttu," karjasi hän hänelle äänellä, jonka julmuudesta pienen Galicialaisen polvet alkoivat horjua, "kuulepa, hurttu! älä yritäkään rikostasi kieltämään; minä tiedän jo kaikki. Hirsipuu on tekosi oikea palkka, mutta minä olen laupias ja annan minuani puhutella. Se mies, joka huoneessasi murhattiin, oli Maurilainen, uskon, kaupunkimme vihollinen. Tottapa olet jumalisen innon viehätöksissä tappanut hänet. Minä tahdon sentähden olla lempeä sinulle; anna tänne mitä olet ryövännyt, niin painamme asian alas."

Onneton vedenkantaja kutsui kaikki pyhät todistajiksi viattomuuteensa; ah, eipä yksikään heistä tullut, ja jos olisivatkin sen tehneet, Alkaldi epäilemättä olis lyönyt kaikki heidän puheensa tyhjäksi. Vedenkantaja kertoi miten Maurilainen oli kuollut, totuuden kaikella mutkattomuudella, mutta kaikki oli turhaa.

"Aiotko pysyä väitöksessäsi," kysyi Alkaldi, "että tällä Maurilaisella ei ollut kultaa eikä kalliita kiviä, ahneutesi esineenä?"

"Niin totta kuin toivon autuaaksi tulevani, Teidän Armonne," vastasi vedenkantaja, "hänellä ei ollut mitään muuta kuin yksi santelipuinen rasia, jonka hän testamenttasi minulle palkinnoksi hyvistä teoistani."

"Santelipuinen rasia! Santelipuinen rasia!" huudahti Alkaldi, säihkyvin silmin, kalliita kiviä ajatellen. "Ja missä on se rasia? Minne olet sen kätkenyt?"

"Teidän Armonne tarpeeksi," vastasi vedenkantaja, "se on eräässä hevos-aasini vasussa, ja minä olen oikein sydämestäni antava sen Teidän Armollenne."

Tuskin oli hän ehtinyt näin sanoa, kun innokas Alguazil syöksähti ulos ja tuota pikaa toi tuon

salaperäisen santelipuisen rasian. Alkaldi avasi sen kiihkeästi ja vapisevin käsin; kaikki tonkivat esiin, katsoa ällöttämään niitä tavaroita, joita siinä luultiin olevan, kun, heidän harmikseen, siinä ei mitään muuta ollut kuin yksi pergamentti-kääry, täyteen kirjoitettu Arabialaisia kirjaimia, ja yksi vahakynntilän palanen.

Kun vangin syylliseksi näyttämisestä ei ole mitään ansion toivoa, on oikeus, yksin Hispaniassakin, enimmiten puolenpitämätön. Sittenkuin Alkaldi oli tointunut tyhjään menneistä toiveistaan ja nähnyt ettei mitään arvollista ollut rasiassa, kuunteli hän maltillisesti vedenkantajan selitystä, jonka hänen vaimonsa todistus vahvisti. Saatuaan siis visseyden hänen viattomuudestaan, laski hän hänet irti vankeudesta; sallipa hänen päällisiksi ottaa mukaansa Maurilaisen testamentinkin: tuon santelipuisen rasian ja mitä siinä oli, hyvin ansaituksi palkinnoksi hänen sääliväisyydestään, mutta piti hänen aasinsa oikeudenkäynnin kustannusten korvaukseksi.

Me näemme siis onnettoman, pienen Galicialaisen vieläkin kerran saatettuna välttämättömyyteen olla oma vedenkantajansa ja retostaa Alhambran kaivolle iso saviruukku seljässä.

Eräänä kuumana kesäpäivänä vaivaloisesti rehkiessään kukkulata ylöspäin, menetti hän tavallisen hyvän mielensä. "Mikä iiliäinen Alkaldiksi!" huudahti hän, "kun ryöstää köyhältä raukalta hänen toimeentulonsa välikappaleen, paraan ystävän mikä hänellä tässä maailmassa oli!" Sitteen, hänen muistellessaan tätä rakastettua osan-ottajaa kaikessa hänen työssään ja kinauksessaan, puhkesi koko hänen luonteensa hyvyys ilmi. "Ah sinä uskollinen, sinä armas aasini," valitti hän, laski takkansa kivelle ja pyyhki hien otsastaan, "sinä ystäväni armahisin! Ah, tottapa nyt ajattelet entistä isäntääsi! Niin, niin, sinä kaipaat vesiruukujasi — elukka parka!"

Kukkuraksi hänen murheilleen otti hänen vaimonsa hänet, hänen kotiin tullessaan, napinalla ja nuhteilla vastaan; vaimolla oli silminnähtävästi voitto puolellaan, sillä hän oli varoittanut miestä tuosta jalomielisestä vieraanvaraisuudesta, joka nyt oli tuottanut hänelle kaikki nuot onnettomuudet; ja koska hän oli viekas nainen, käytti hän jokaista tilaisuutta antaakseen miehensä tuntea hänen etevämpää mielevyyttään. Kun hänen lapsillaan ei ollut ruokaa taikka he tarvitsivat uusia vaatteita, hän monasti sanoi herjaten: "Menkää isän luoksi — hän saa periä Ghico kuninkaan Alhambrassa; käsketään häntä raottamaan Maurilaista rahalipasta."

Onko kurjaa kuolevaista koskaan näin kovasti rangaistu hyvästä teosta? Kovaonninen Peregil kävi allapäin pahoilla mielin, mutta suvaitsi vielä kärsivällisesti vaimonsa herjauksia. Jo viimein, kun vaimo eräänä iltana, hänen kuumana päivän riehnattuaan ja vaivaa nähtyään, tavallisuutensa mukaan härsytti häntä, menetti hän kaiken kärsivällisyyden. Ei hän tohtinut maksaa hänelle samalla mitalla, mutta hänen silmänsä tähtäsivät santelipuista rasiaa, joka oli jakkaralla kansi raollaan, ikäänkuin pilkkaa tehden hänen kärsimisestään. Hän otti ja paiskasi sen vihoissaan lattiaan: "onneton oli se päivä, jona ensikerran loin sinuun silmäni," huusi hän, "ja suojelin isäntääsi kattoni alla."

Rasian pudottua lattiaan, lensi kansi kokonaan auki, ja pergamentti-kääry vierähti ulos, Peregil istui ja katseli sitä, synkässä hiljaisuudessa. Viimein sai hän ajatuksensa kootuksi; "kukapa tietää," ajatteli hän, "eikö tämä kirjoitus saata olla tähdellinenkin, koska Maurilainen semmoisella huolella talletti sitä?" Hän otti sen ylös ja pisti poveensa ja aamulla sen jälkeen, vettä kaduilla huutaen tarjoillessaan, seisautui hän muutaman puodin eteen, jota piti eräs Tangerista oleva Maurilainen, joka möi koristeita ja haju-aineita Zacatinissa, ja pyysi tätä selittämään sisällystä.

Maurilainen luki kääryn tarkallisuudella, pyyhkäisi partaansa ja naurahti. "Tämä käsikirjoitus," sanoi hän, "sisältää loihutusanat, joilla kätkeyitä, mahtavan noituuksen alaisina olevia aarteita löydetään. Siinä sanotaan olevan semmoisen voiman, että vankimmatkin salvat ja teljet, niinpä timanttikalliokin väistyvät sen edestä."

"Viisi siitä!" huudahti pieni Galicialainen, "mitäpä se minua auttaa? Minä en ole taikuri, enkä tiedä yhtään maahan kaivettua aarretta." Niin puhein nosti hän vesiruukkunsa olalleen, jätti kääryn Maurilaisen käsiin, ja astui edelleen vettä tarjoillen.

Samana iltana, hämärissä Alhambran kaivon luona lepäillessään, tapasi hän siellä tuon tavallisen lörpöttelijä-seuran, jonka pakina enimmiten, tänä aikana vuorokautta, koski vanhoja satuja ja ihmeellisiä kertomuksia. Koska kaikki seuran jäsenet olivat köyhiä kuin rotat, haastelivat he enimmiten ja mieluisimmin tuosta tavallisesta aineesta, kätkeyistä aarteista, joita Maurilaiset olivat jättäneet Alhambran eri paikkoihin. Erittäinkin olivat he siinä kaikki yksimielisiä, että suuria tavaroita oli kätkeytynä syvällä maassa, Seitsemän Huonekerran Tornin alla.

Nämät sadut tekivät kummallisen vaikutuksen kunnan Peregilin mieleen, ja pystyivät yhä syvemmälle hänen sieluunsa, kun hän sieltä palasi synkkiä lehtokujia pitkin. "Mitäs jos aarteita todellakin olisi kätkeytynä tuon tornin alla — ja jos kääry, jonka jätin Maurilaiselle, tekis minulle mahdolliseksi saada ne käsiini!" Siinä ankarassa mielenkuohussa, johonka tämä ajatus saatti hänet, oli hän miltei pudottaa vesiruukkunsa.

Tänä yönä heittelehti hän sinne tänne vuoteellansa, ja tuskin sai silmiään umpeen, ajatuksilta, jotka hänen aivojaan häiritsivät. Varhain aamulla meni hän Maurilaisen puotiin ja kertoi hänelle kaikki mitä hänen sielussaan tapahtui. "Sinä osaat lukea Arabian kieltä," sanoi hän, "menkäämme yhdessä torniin ja koetelkaamme tuon noituuden voimaa; jos ei se onnistu, meille ei käy pahemmin kuin ennenkään, mutta, jos se onnistun, me jaamme kahtia kaikki aarteet, jotka löydämme."

"Seis," vastasi Maurilainen; "tämä kirjoitus ei riitäkään itsestään; se on luettava sydän-yöllä, omituisella tavalla kokoonpannun ja valmistetun vahakynntilän valossa, jonka aineksien saaminen

ei ole minun vallassani. Ilman sellaista kynttilää käärystä ei ole mitään hyötyä."

"Hyvä, hyvä," huudahti pieni Galicialainen, "minulla on sellainen vahakynttilä käsillä, ja minä tuon sen tuossa paikassa tänne." Näin sanottuaan riensi hän kotiin ja toikin kohta keltaisen vahakynttilän palasen, jonka oli löytänyt tuosta santelipuisesta rasiasta.

Maurilainen hypisteli ja haisteli sitä. "Tähän keltaiseen vahaan," sanoi hän, "on harvinainen ja kallis suitsutus yhdistettynä. Semmoisesta tuossa kääryssä puhutaan. Sen palaessa lujimmatkin muurit ja salaisimmatkin luolat aukeavat. Onneton kuitenkin se, joka viipyy siellä sisällä kunnes se sammuu. Hän jää sinne, noidutuksi, ynnä aarteen kanssa."

He sopivat nyt että koettelisivat noituutta sinä yönä; he lähtivät siis hyvin hiljan, kun ei ketään muita enää liikkeellä ollut kuin tarhapöllöjä ja yölipakoita, Alhambran metsäistä kukkulaa ylöspäin, ja lähenivät tuota salatemppuista tornia, joka oli puiden kätöksessä, ja jonka kamaluutta lisäsi niin monet sadut ja kummalliset kertomukset. Lyhdyn valossa tulivat he hamuillen, pensaiden läpi ja maahan romahtaneiden kivienväliin, eräsen holviin tornin alla. Peljäten ja vapisten astuivat he kallioon hakatuista portaita alas, jotka veivät tyhjään, nuoskeaan ja kamalaan kammioon, josta uudet portaot veivät vielä syvempään holviin. Täällä menivät he neljiä eri portaita alas, jotka kaikki menivät yhtä moneen holviin, joista yksi oli toisensa päällä, mutta neljännessä oli luja lattia; ja vaikka, puheen mukaan, vielä kolme holvia oli yhä syvemmällä, niin oli kumminkin mahdotonta päästä niihin, koska olivat suljetut taikauksella mitä tehokkaimmalla. Ilma tässä holvissa oli nuoskea ja kolkko, ja haisi maalta, ja kynttilä levitti vaan vaivoin muutamia himeitä säteitä. He seisautuivat tänne vähäksi aikaa, niin peljästyksissä että tuskin hengittää taisivat, kunnes kuuluivat vartijatornin kellon lyövän kahtatoista; he sitten sytyttivät vahakynttilän, joka levitti mirhamin, pyhän savun ja hyvänhajuisten pihkan lemua.

Maurilainen alkoi lukea vakaisella äänellä. Hän oli juuri lopettanut, kun kuului jytinä, niinkuin maan alta. Maa tärisi, lattia aukesi ja sen alta näkyi portaot. Kauhistuksesta vapisten astuivat he alas ja näkivät, lyhdyn valossa, että jo olivat toisessa holvissa, joka oli täynnä Arabialaisia päällekirjoituksia. Keskellä lattiata oli iso arkku, seitsemällä rautapitimellä varustettu, ja kummassakin päässä arkkua istui tenhottu Maurilainen täydessä sota-asussa, mutta liikkumattomana kuin kuvapatsas, tuon mahtavan taikauksen tähden. Arkun edessä oli monenlaisia astioita, täynnä kultaa ja hopeata ja kalliita kiviä. He pistivät kätensä suurimpaan niistä, aina kyynärpäähän asti, ja joka kerta nostivat he siitä kourallisen isoja keltaisia Maurilaisia kultarahoja, taikka rannerenkaita ja koristeita samasta kalliista metallista, jonka ohessa silloin tällöin joku Itämaisia helmiä pitävä kaulanauha tarttui heidän sormiensa väliin. Yhtä kaikki he lakkareitaan saaliilla täyttäessään vapisivat ja lyhyeen hengittivät, ja pelvoissaan katselivat noita kahta noiduttua Maurilaista, jotka tuimina ja liikkumattomina istuen tuijottavien silmin heitä katselivat. Viimein säikähtivät he mahdottomasti jotain jytäkkätä, jonka luulivat kuulevansa, syöksähtivät portaita ylös, kuppuroitsivat toinen toisensa kanssa ylemmässä huoneessa, kaasivat ja sammuttivat vahakynttilän, jonka perästä lattia taas ummistui julmalla paukkeella.

Pelvosta vapisten he eivät ennen pysähtyneet, kuin olivat hamuilleet tornista ulos ja näkivät tähtien vilkkuvan puiden välitse. Nyt istuivat he ruohikkoon ja jakoivat saaliin, vakaasti päättäen tällä kertaa tyytyä tähän ensimmäiseen saaliiseen, mutta jonakin muuna yönä palata ja tyhjentää astiat pohjaa myöten. Ollakseen vakuutetut toistensa rehellisyydestä, he jakoivat taikakalutkin keskenään ja ottivat, toinen pergamentti-kääryn, toinen vahakynttilän-palasen; tämän tehtyään lähtivät he lakkarit pullollaan ja sydämet keveinä Granadaan jälleen.

Heidän mennessään rinnettä alas, kuiskasi viekas Maurilainen pari varoittavaa sanaa pienelle yksinkertaiselle vedenkantajalle.

"Peregil ystäväni," sanoi hän, "tämän asian pitää pysyä syvimpänä salaisuutena, kunnes olemme vallanneet aarteen ja saaneet sen luotettavaan paikkaan. Jos Alkaldi saapi siitä pienintäkään vihiä, me olemme hukassa."

"Tottapa niin," vastasi Galicialainen; "ei mikään asia ole todempi."

"Peregil ystäväiseni, sinä olet ymmärtäväinen mies, enkä epäile sinun saattavan pitää salaisuuden salaisuutena; mutta sinulla on vaimo."

"Hän ei saa tietää sanaakaan," vastasi pieni vedenkantaja lujalla äänellä.

"Hyvä," sanoi Maurilainen, "minä luotan viisauteesi ja lupaukseesi."

Ei koskaan ole lupaus ollut vissimpi ja vilpittömämpi; mutta ah! kuka aviomies saattaa kätkeä salaisuuden vaimoltaan? Ei suinkaan vedenkantaja Peregil, herttaisin ja myötäisin kaikista puolisoista. Kotiin tullessaan tapasi hän vaimonsa syvissä ajatuksissa, kamarin loukossa. "Oikein hyvä," huudahti vaimo, hänen sisään astuissaan, "jopa viimeinkin toki tulet kotiin, kupsittuasi siellä täällä näin hiljaan yöhön. Ei muuta puutu, kuin että taas olet laahannut tänne jonkun Maurilaisen, talon ystäväksi?" Sitten purskahti hän itkemään, väanteli käsiään, löi rinnalleen ja huusi: "Voi minua onnetonta naista! Mihinkä joutunekaan! Taloni rosvooneet ja ryöstäneet asianajajat ja Alguazilit! Mieheni laiskuri, joka ei enää hanki leipää taloon, vaan juoksee yöt päivät kylää uskottomain Maurilaisten kanssa! Voi lapsiani, lapsi parkojani, mihinkä ne joutuvat! Kerjäläisiksi kaduille, se on meidän osamme."

Siivo Peregiliin pystyi vaimon valitus niin, ettei hän itsekään voinut olla voivotuksiin puhkeamatta. Hänen sydämensä oli yhtä täynnä, kuin hänen lakkarinsa, ja sen täytyi päästä purkautumaan. Hän pisti kätensä taskuun, otti sieltä kolme eli neljä isoa kultarahaa ja laski ne

vaimon poveen. Vaimo rukka katseli miestänsä suurin silmin eikä voinut ymmärtää mitä tämä kultasade merkitsi. Ennenkuin hän ennätti tointua kummastuksistaan, otti pieni Galicialainen kultaketjut, heilutti niitä hänen silmänsä edessä, hyppi iloissaan ja levitti suunsa seljälleen, korvasta toiseen asti.

"Pyhä neitsy, varjele meitä!" huusi hän. "Mitä olet tehnyt, Peregil! Ethän ainakaan liene murhannut ja ryöstänyt?"

Tuskin oli tämä ajatus ennättänyt nousta vaimoparan sydämeen, ennenkuin se muuttui täydeksi varmuudeksi. Hän näki vankihuoneen ja hirsipuun tuonnempana, ja pienen länkisääri Galicialaisen siinä roikkuvan, ja joutui, kuvas-aistinsa hirveiden näkyin valloissa, puistutuksiin mitä hirmuisimpiin.

Mitäpä miesraukka taisi tehdä? Hänellä ei ollut muuta keinoa lohduttaaksen vaimoansa ja karkoittaaksen hänen hirveitä mielikuvatuksiaan, kuin kertoa koko juttu tästä onnettomasta löydöstä. Tätä ei hän kumminkaan ennen tehnyt, kuin oli ottanut vaimoltaan sen juhlallisen lupauksen, ettei tämä kellekään kuolevaiselle mainitsis tästä tapauksesta.

Selittää vaimon iloa olis mahdotonta. Hän kavahti miehensä kaulaan, ja oli tukahuttaa hänet hyväilyksillään. "Nyt vaimoseni," huudahti pikku mies jalosti suurennellen, "mitä sanot Maurilaisen testamentista? Älä tulekaan vasta torumaan minua, että olen auttanut toista ihmistä hädässä."

Siivo Galicialainen ryömi lampaannahalleen ja nukkui makeasti kuin untuva-vuoteella. Eipä niin hänen vaimonsa; hän tyhjensi kaikki mitä lakkareissa oli lattian matolle, ja istui kaiken yökauden noita Arabialaisia kultarahoja lukien, koetteli ranne- ja korvarenkaita, kuvaillen mieleensä kuinka komealta hän tulisi näyttämään, kun saisi luvan oikein käyttää rikkauttansa.

Aamulla sen jälkeen otti kunnan Galicialainen ison kultarahan, meni viemään sitä muutaman juveelin-kauppiaan puotiin Zacatinissa, tarjosi sitä kaupaksi ja sanoi sen löytäneensä Alhambran raunioissa. Juveelinkauppias näki siinä Arabialaisen päällekirjoituksen ja että raha oli kultaa mitä puhtainta; mutta ei tarjonnut enempää kuin kolmannen osan sen arvosta, johonka vedenkantaja hyvin tyytyikin. Peregil osti nyt uusia vaatteita ja kaikenlaisia leikkikaluja pienoisilleen, ja mitä hyväksi atriaksi tarvittiin, palasi kotiinsa, pani kaikki lapset tanssimaan ympärillään, ja hyppi itse ringin keskellä, isistä onnellisinna.

Vedenkantajan vaimo piti lupauksensa vaiti-olosta, ihmeellisen tarkasti. Puolitoista päivää liikkui hän töissään salamielisen näköisenä ja sydän halkeamallaan, mutta piti yhtäkaikki suunsa kiini, vaikka juoksuakkoja kuhisi hänen ympärillään. Ei malttanut hän kumminkaan olla laillaan suurentelematta, puolusteli repaleista pukuansa, mainitsi aikovansa tilata uuden kultareunuksisen ja lasipalloilla koristetun leningin, ja uuden pitsillisen manttiljan eli kaapusen ja heitteli vihjauksia miehensä aikomuksesta heittää tuo hänen terveydelleen vahingollinen vedenkauppa pois. Myös luuli hän heidän kaiken taloutensa kanssa tulevan kesäksi siirtymään maalle, että lapset saisivat hengittää puhdasta vuoren-ilmaa, sillä mahdotonta oli muka kestää kaupungissa kuumaa vuodenaikaa.

Ämmät katselivat toisiaan suurin silmin, luullen naisparan tulleen mieleltä pois; ja hänen suunmuikisteluistaan ja muhosteluistaan ja suurentelevasta teeskentelemisestään nousi yleinen nauru ja lystillisuus hänen ystäväissään, samassa kun hän ennätti heihin selin kääntyä.

Mutta jos hän kylällä ollessaan maltoikin mielensä, hän kotona otti vahinkonsa takaisin, puki hänensä kuin kummitukseksi komeihin, itämaisista helmistä koottuihin kaulanauhoihin, Maurilaisiin rannerenkaisiin, timanttikoristeihin tukassaan, käveli edes takaisin huoneessa likaisissa ryysyissään, seisahtuen tuotuostakin ihastelemaan komeuttaan särjetyn peilinsä hitusessa. Mielettömässä turhamielisyydessään ei hän malttanut olla kerran akkunasta ulos kurkistamatta, iloitakseen vaikutuksesta, minkä hänen koreutensa tekisi sivukulkeviin.

Mutta sallimus ei suonut paremmin käydä, kuin että Pedrillo Pedrugo, tuo hätähoppuinen parranajaja, juuri samalla haavaa istui työttömänä puodissaan, toisella puolen katua, ja hänen tähystävät silmänsä keksivät pian nuot kimeltelevät timantit. Paikalla oli hän tirkistys ikkunassaan katselemassa vedenkantajan ryysyistä, itämaisien morsiamen kaikella loistolla huoliteltua vaimoa. Tuskin oli hän ennättänyt visusti tarkastella vaimon koristeita, kun jo täyttä vauhtia mennä heiskutti Alkaldin luokse. Heti sai nälkäinen Alguazilikin vihin tästä, ja ennen iltaa laahattiin poloinen Peregil taas tuomareinsa eteen.

"Mitenkäs tämän asian laita on, hurtta?" huusi Alkaldi hurjalla äänellä. "Sinä sanoit että se Uskoton, joka kuoli huoneesesi, ei jättänyt mitään jälkeensä, muuta kuin tyhjän rasian, ja nyt kuulen vaimosi leijailevan ryysyissään helmillä ja timanteilla koristettuna. Katala! hanki heti paikalla tänne se saalis, jonka olet ryöstänyt onnettomalta uhriltasi, ja ole valmis roikkumaan siinä hirsipuussa, joka jo on kyllästynyt sinua odottamaan."

Säikähtynyt vedenkantaja lankesi polvilleen ja antoi juurtajaksaisen selityksen, kuinka ihmeellisellä tavalla hän oli saanut rikkautensa. Alkaldi, Alguazili ja kavala parranajaja kuuntelivat halukkaasti tätä Arabialaista satua noidutusta aarteesta. Alguazili lähetettiin noutamaan Maurilaista, joka oli ollut noituksessa avullisena. Mahomettilainen astui sisään melkein mielettömänä säikäyksestä, kun näki olevansa oikeuden veren-imijäin kynsissä. Nähdessään vedenkantajaa typerän ja tyrmistyneen käytöksen, ymmärsi hän kohta koko asian. "Sinä katala ihminen," sanoi hän hänen vieritseen mennessään, "enkö ole varoittanut sinua vaimosi kielevydestä?"

Maurilaisen selitys kävi aivan yhteen vedenkantajan selityksen kanssa; mutta Alkaldi oli olevinaan heikkouskoinen ja uhkaili vankeudella ja ankaralla tutkinnolla.

"Malttakaa, hyvä Sennor Alkaldi," sanoi Mahomettilainen, joka sillä aikaa oli saanut tavallisen kekseliäisyytensä ja mielenmalttinsa jälleen. "Älkäämme joutavilla riidoilla tuhlatko onnettaren suosiota. Ei kukaan tiedä tätä tapausta, muut kuin me — pitäkäämme se meidän yksinomaisena salaisuutena. Ompa rikkautta holvissa kyllä tekemään meistä kaikista rikkaita miehiä. Luvatkaa kaunis jako, niin kaikki tuodaan esiin — älkää luvatko, niin holvi pysyy iäti ummessa."

Alkaldi neuvoitteli syrjässä Alguazilin kanssa. Tämä jälkimäinen oli vanha kettu ammatissaan. "Luvatkaa jotain," sanoi hän, "kunnes olemme saaneet aarteiden käsiimme. Sitten saatatte vallata kaikkityyni, ja jos hän ja hänen rikoskumppaninsa rohkenee hiiskua, saatatte uhata heitä raipoilla ja kaakipuulla, hairauskoisuudesta ja noituudesta."

Alkaldi hyväksyi neuvon. Lempeämmän näköisenä kääntyi hän Maurilaisen puoleen ja sanoi: "Tämä on juttu kummallinen, ja saattaa osaksi olla tosikin, mutta minulla täytyy olla siihen silminnähtävä todistus. Tänä yönä pitää sinun tehdä uudestaan tuo taika minun läsnäollessani. Jos siellä todellakin on semmoisia aarteita, me ystävällisesti jaamme ne keskenämme emmekä enää virka mitään tästä asiasta; mutta jos olette pettäneet minut, niin älkää toivokokaan mitään armoa minun puoleltani. Siihen asti täytyy teidän jäädä vankeuteen."

Maurilainen ja vedenkantaja suostuivat mielellään tähän välipuheeseen, iloisina siitä että loppu oli vahvistava heidän sanainsa totuuden.

Keski-yön korvilla lähti Alkaldi salaa liikkeelle, Alguazili ja hätähoppuinen parran-ajaja muassa, kaikki aseilla hyvästi varustettuina. He kuljettivat Maurilaista ja vedenkantajaa vankeina, ja heillä oli muassaan vedenkantajan aasikin, odotetun aarteiden kantamista varten. He tulivat tornille, kenenkään näkemättä, kytkivät aasin viikunapuuhun ja astuivat tornin neljänteen holviin alas.

Pergamentti-kääry otettiin esiin, keltainen vahakynttilän pätkä sytytettiin ja Maurilainen luki loihтусanat. Maa tärisi niinkuin ennenkin, lattia aukesi ankarasti jyskäen, ja kaitaiset portaat tulivat näkyviin. Alkaldi, Alguazili ja parran-ajaja seisoivat säikäyksissään kuin naulattuina eivätkä tohtineet mennä alas. Maurilainen ja vedenkantajat astuivat nyt alla olevaan holviin ja tapasivat nuot kaksi Maurilaista, niinkuin ennenkin, äänettöminä ja liikkumattomina. He ottivat kaksi astiata, täynnä kultarahoja ja hohtokiviä. Vedenkantaja kantoi ne ylös, toisen toisensa perään, hartioillaan, mutta vaikka hän oli jäykkäselkäinen ja takan kantoon tottunut, horjui hän kumminkin niiden painon alla, ja näki, kun ne rippuivat kahden puolen aasin seljässä, että niissä oli juuri niin paljon kuin se jaksoi kantaa.

"Olkaamme nyt tyytyväiset," sanoi Maurilainen, "tässä on niin paljon rikkautta kuin voimme kuljettaakin kenenkään näkemättä, ja kyllä tekemään meitä niin rikkaiksi kuin sydämemme saattaa halutakin."

"Onko vielä tavaraa tuolla alhaalla?" kysyi Alkaldi.

"On kalliin kaikista," sanoi Maurilainen, "iso rautapitimillä varustettu arkku, täynnä helmiä ja kalliita hohtokiviä."

"Meidän täytyy välttämättömästi saada auki se arkku," huusi ahnas Alkaldi.

"En mene enempää noutamaan," vastasi Maurilainen äreällä äänellä, "kyllä on kyllä järjelliselle miehelle — enemmässä on liikaa."

"Ja minä," sanoi vedenkantaja, "en rupea enää takkaa sieltä kantamaan ja aasiparkani selkää taittamaan."

Nähtyään käskyin, uhkausten ja rukousten yhtä vähän auttavan, kääntyi Alkaldi kahden uskollisen ystävänsä puoleen. "Auttakaa minua," sanoi hän, "kantamassa arkkua ylös, niin jaamme keskenämme mitä siinä on." Näin sanoen meni hän portaita alas, Alguazilin ja parran-ajajan vapisten ja vastahakoisesti häntä seuratessa.

Tuskin oli Maurilainen nähnyt heidän alas ennättäneen kun sammutti tuon keltaisen vahakynttilän palasen; lattia meni tavallisella ryskeellä umpeen ja nuot kolme kunnan herra jäivät holviin.

Sitten riensi hän noita kolme portaita ylös eikä ennen seisahtanut kuin oli ulkoilmassa. Pieni vedenkantaja seurasi häntä minkä verran hänen lyhyet säarensä sallivat.

"Mitä olet tehnyt?" huusi Peregil, vähän hengähdettyään, "Alkaldi ja ne kaksi muuta miestä ovat holviin haudatut."

"Se on Allahn tahto!" vastasi Maurilainen, partaansa pyyhkäisten. "Sallimuksen kirjassa on kirjoitettuna, että he pysyvät tenhottuina, siksi kunnes joku seikkailija tulevaisuudessa purkaa noituuden. Tapahtukoon Jumalan tahto!" Näin sanoen nakkasi hän vahakynttilän pätkän kauas lakson pensaikkoon.

Nyt el ollut yhtään mahdollisuutta auttaa, jonkatähden Maurilainen ja vedenkantaja riensivät kallista kuormaa kantavan aasin kanssa kaupunkiin, ja kunnan Peregil ei malttanut olla suutelematta ja hyväilemättä pitkäkorvaista työkumppaniaan, joka nyt oli annettu hänelle takaisin ja lain kourista pelastettu, ja vaikeata todellakin on tietää mikä tällä hetkellä enemmän iloitti tätä siivoa pikkumiestä: vallattu aarre vaiko hänen jälleen saatu aasinsa.

Maurilainen ja vedenkantaja jakoivat saaliinsa ystävällisesti ja tunnollisesti, se vaan että edellinen, joka oli kiitokaluihin hieman mielistynyt, laitti niin, että hän kasaansa sai useimmat helmet, hohtokivet ja muut pikkukalut, jota vastoin hän aina, juveelien sijaan, antoi vedenkantajalle pelkkää kultaa, viisi kertaa sen enemmän, johon toinen oikein hyvästi tyytyikin. Myös olivat he niin viisaat, etteivät enää antauneet sen enempiin rettelöihin, vaan siirtyivät pois, muissa maissa rauhassa rikkauttaan nauttimaan. Maurilainen palasi Afrikaan, syntymäkaupunkiinsa Tetuaniin, ja Galicialainen vaimoineen ja lapsineen muutti Portugaliin. Täällä tuli hänestä, vaimonsa vaarinpidon ja varoitusten kautta, jokseenkin mahtava mies; sillä vaimo sai tämän siivon pikkumiehen pukemaan pitkän runkonsa ja lyhyet reitensä jakkuun ja housuihin, asettamaan sulkatöyhdöllä koristetun hatun päähänsä ja miekan vyölleen, panemaan sukunimensä, Peregil, pois, ja sen sijaan ottamaan tuon kauniimmalta kuuluvan Don Pedro Gil. Hänen lapsensa kasvoivat ja vaurastuivat hupaisiksi, iloisiksi, vaikka pieniksi ja länkisäärisiksi, ja Sennora Gil'istä, kantapäätä kiireesen asti hipsutetusta, pitsitetystä ja tupsutetusta, kimeltelevillä sormuksilla jokaisessa sormessaan koristetusta, tuli huolettoman vaatteuksen ja laaduttomain koristusten malli.

Alkaldi ja hänen molemmat apumiehensä pysyivät Seitsemän Huonekerran Tornin alla suljettuina, ja ovat siellä noituukseen jääneinä vielä tänäkin päivänä. Jos Hispanialta joskus tulee puuttumaan parittavia parran-ajajia, toisen omaa raappovia Alguazileja ja lahjoja ottavia Alkaldeja, silloin heitä haettakoon; mutta jos heidän täytyy odottaa kunnes se aika tulee, on peljättävä, että heidän tenhouksensa kestää tuomiopäivään asti.

Satu Alhambran ruususta.

Joku aika sen jälkeen kun Maurilaiset olivat luovuttaneet Granadan, oli tämä ihana kaupunki usein Hispanialaisten kuninkaiden mielipaikkana, kunnes useat peräksyttiin seuraavat maanjäritykset, jotka kukistivat paljon kartanoita ja täryyttivät Maurilaisia tornia pilalle asti, säilyttivät heidät pois siirtymään.

Monta monituista vuotta kului sitten, joiden kuluessa Granadaa harvoin kunnioitettiin kuninkaallisten vieraiden läsnäololla. Aateliston hovilinnat olivat äännettöminä ja suljettuina, ja Alhambra seiso, kuin halveksittu kaunotar, surullisessa yksinäisyydessä, huonosti hoidettu puutarhainsa keskellä. Prinsessain torni, ennen muinoin noiden ihanan Maurilaisen prinsessan asunto, oli, kuin muutkin paikat, autiona, ja hämähäkki kutoi verkkoonsa kullattuun kattoon poikki, ja yölipakot ja tarhapöllöt tekivät pesiään sen kammioihin, joita Zaydan, Zoraydan ja Zorahaydan läsnäolo oli kaunistanut. Tämän tornin huonoon hoitoon lienee osaksi ollut syynä läheisten asukkaiden taikauskoisuus. Kulkupuheena oli, että kaunis Zorahayda, joka oli kuollut tähän torniin, liikkui siinä jälleen ja että hänen hahmunsa usein kuutamolla istui suihkukaivon vierellä salissa, taikka vaikeroiden vaelteli katolla, ja että hänen hopeakantelensa helinä sydämyön aikana kuului niille jotka kulkivat alapuolella olevan lakson kautta.

Jo viimein kunnioitettiin Granadaa vielä hoviväen läsnäololla. Koko maailma tietää, että Filippi V oli ensimmäinen Bourboni, joka piti Hispanialaista valtiikkaa; koko maailma tietää niinkään että hän, toisen kerran naidessaan, otti puolisoikseen Parman ihanan prinsessan Elisabetan eli Isabellan, ja että, näiden tapausten johdosta, eräs Ranskalainen prinssi ja eräs Italialainen prinsessa yhdessä istuivat Hispanian valtaistuimella. Tämän loistavan parikunnan vastaanottamista varten korjattiin ja sisustettiin Alhambra kaikella innolla ja kiireellisyydellä. Hovilaisten tulo muutti kokonansa sitä ennen aution hovilinnan näön. Torvien räikkinä ja rumpuin räminä, oriiden kavionkapse ja korskunta poluilla ja ulkopihhoilla, välkkyvät aseet ja liehuvat liput katonharjoilla ja tornien huipuilla, kaikki muistutti tämän linnan muinaisia sotaisia ja kunniarikkaita aikoja. Lauhkeampi henki vallitsi kumminkin tämän kuninkaallisen hovilinnan sisällä. Siellä kuului silkkenien kahina ja kunnioittavain hoviherrain varuisa astunto ja kuiskivia ääniä vierashuoneista; hovipalvelijoita ja hovineitiä käveli puutarhoissa ja musiikin helinä kuului avointen akkunain kautta.

Hovin seurueessa oli myöskin eräs kuningattaren mielipalvelija nimeltä Ruyz de Alarçon. Kun sanomme häntä kuningattaren mielipalvelijaksi, me vaan harvoilla sanoilla lausomme hänen kiitostansa; sillä joka henki ihanan Elisabetan seurueessa oli erinomainen sulostaan, ihanuudestaan ja taitolahjoistaan. Hän oli äskettäin täyttänyt kahdeksantoista vuotta, oli keveä ja notkea varreltaan ja ihana kuin nuori Antonio. Kuningattaren edessä oli hän pelkkä alamaisuus ja kunnioitus, mutta sydämessään huikenteleva ja kevytmielinen poika, hovinaisten hyväilemä ja pilaama, ja ikäisekseen kovin tavastunut naisten kanssa seurustelemaan.

Tämä kevytmielinen hovipalvelija kuljeskeli eräänä aamuna lehdoissa Generalife-linnan vierellä, josta taisi nähdä Alhambran tiluksille. Hän oli huvikseen ottanut mukaansa kuningattaren mieluisimman haukan. Tällä huvikävelyllään näki hän linnun lentävän eräästä pensaasta ulos; hän sieppasi haukalta päänteiton pois ja laski sen lentämään. Haukka kohosi korkealle ilmaan, iski saaliisensa, mutta laukui pois jälleen, kun ei saanutkaan sitä kiini, huolimatta hovipalvelijan kutsumisista. Tämä seuraili liitelevää lintua silmillään, sen oikullisella lennolla, kunnes näki sen lentävän istumaan erään kaukaisen ja yksinäisen tornin sakaroille, Alhambran ulkomuurilla, joka torni oli rakettu erään notkelman partaalle, mikä eroitti kuninkaallisen linnan Generalifen tiluksista. Tämä juuri oli Kolmen Prinsessan Torni.

Hovipalvelija meni notkelmaan ja lähenei tornia, mutta lakson puolelta ei ollut torniin yhtään porttia. Hän teki sentähden pitkän kaarron sille puolen porttia, joka oli muurien sisäpuolella.

Vähäinen, ruoko-aidalla ympäröity, myrttipensaiden varjoama, puutarha oli tornin edustalla. Hovipalvelija avasi veräjän, ja meni kukkapenkereiden ja ruusupensaiden välitse portille. Se oli kiini ja salvattu. Portin raosta silmäsi hän sisäpuolelle. Siellä oli vähäinen Maurilainen sali, seinät koristetut stukkiteoksilla, ja sali muuten kaunistettu hoikilla marmoripylväillä ja kukilla ympäröityllä alabasterilähteellä. Keskellä huonetta ripui kullattu häkki, jossa oli lintu, ja häkin alla tuolilla makasi kirjava kissa silkkikääryin ja ompelukaluin keskellä, ja silkkinauhalla varustettu kitarrin seiso lähdettä vasten pystytettynä.

Ruyz de Alarçon hämmästyti näitä naisellisen sulon ja koristeiden jälkiä näin yksinäisessä ja, niinkuin hän luuli, autiossa tornissa. Ne muistuttivat hänelle Alhambrassa kulkevia satuja tenhotuista saleista, ja tuo kirjava kissa oli luultavasti joku noiduttu prinsessa.

Hän naputti hiljaa ovea. Kauniit kasvat kurkistivat ulos oven päällä olevasta vähäisestä akkunasta, ja peräysivät samassa. Hän odotteli, toivoen ovea avattavan, mutta hän odotti turhaan; ei yhtään askelta kuulunut sisään — kaikki oli hiljaa. Olivatko hänen aistinsa pettäneet hänet, vai oliko tuo kaunis näky tornin haltijatar? Hän koputti uudestaan ja kovemmassi. Vähän ajan perästä nuot heloiset kasvat vielä kerran kurkistivat ulos; ne olivat kukoistavan viisitoista-vuotiaan tytön.

Hovipalvelija otti hetikohta sulistetun lakkinsa päästään ja anoi sanoilla mitä nöyrimmillä saadakseen mennä torniin, haukkaansa hakemaan.

"En tohdi avata ovea, Sennor," vastasi pieni neito punastuen, "tätini on sen kieltänyt."

"Minä rukoilen sinua, ihana tyttö; se on kuningattaren mielihaukka: minä en tohdi palata linnaan ilman häntä."

"Te olette siis hoviväkeä?"

"Niin olen, ihana impi, mutta minä menetän kuningattaren arnot ja palvelukseni, jos en voi hankkia haukkaa takaisin."

"Santa Maria! Juuri teille, te hovikavaljeerit, on tätini erittäin käskenyt minun sulkea oven."

"Häjyille kavaljeereille, tietenkin; mutta minäpä en olekaan semmoinen, vaan ainoastaan palvelija-parka, joka en tarkoita mitään pahaa, mutta joudun häviöön ja onnettomuuteen, jos hylkääte tämän vähäisen rukoukseni."

Pienen neidon sydän liikkui hovipalvelijan onnettomuudesta. Olisipa suuri synty tehdä häntä onnettomaksi, kun hän taisi täyttää hänen vähäisen pyyntönsä. Ei millään muotoa tuo saattanut olla noita vaarallisia veitikoita, jotka hänen tätinsä oli selittänyt jonkunlaisiksi ihmistensyöjiksi, jotka alinomaan kulkivat ryöstöllä, varomattomia tyttöjä pyytelemässä; Hän oli nöyrä ja kohtelias, seisoi niin rukoilevaisena lakki kädessä ja oli niin kaunis.

Viekas hovipalvelija näki linnueen alkavan epäillä, ja uudisti rukouksensa niin liikuttavilla sanoilla, ettei mikään tyttö maailmassa olis voinut kieltää; niinpä tulikin tornin pieni punastuva vartijatar ja vapisevalla kädellä aukasi oven; ja jos hovipalvelija oli ihastunut hänen kasvoinsa paljaasta vilahuksesta akkunassa, hurmahtui hän nyt kokonansa, kun tytön koko hahmu ilmestyi hänelle.

Tytön Andalusialaiset kureliivit ja sievä basquinna ilmaisivat noita täyteläisiä, mutta tarkkoja sopusuhtaisuuksia hänen varressaan, jotka tuskin vielä olivat täysin muodostaneet. Hänen kiiltävä tukkansa oli hyvin huolellisesti jaettuna otsan kohdalla ja, maan tavan mukaan, ruusulla kaunistettuna. Tosin oli hänen ihonsa vähän tumma eteläisestä paahtavasta auringosta, mutta tämä vaan sitä enemmän kaunisti hänen ihanoita, kukoistavia kasvojansa ja antoi vaan lisää heloa hänen raukeille silmillensä.

Ruyz de Alarçon näki kaiken tämän yhdessä silmänräpäyksessä, sillä hän ei joutanut viipymään; hän lausui vaan muutamilla sanoilla kiitollisuutensa, ja juoksi keveästi kiertoportaita ylös, haukkaansa hakemaan.

Kohta palasi hän tuo karannut lintu käsissä. Tyttö oli sillä aikaa istunut lähteen vierelle salissa ja keränyt nyt silkkilankaa, mutta hämmästyksissään pudotti hän kerän lattialle. Hovipalvelija juoksi ja otti sen ylös, mutta tarttui käteen, joka oikein sitä ottamaan, ja likisti siihen suukoksen, hehkuvamman ja hartaamman, kuin hän koskaan oli likistänyt kuningattarensa kauniille kädelle.

"Ave Maria, Sennor!" huudahti tyttö, ja punastui aina korviin asti hämmästyksestä, sillä ei vielä eläissään ollut häntä näin tervehditty.

Ujosteleva hovipalvelija pyysi kaiken mokomin anteeksi, ja vakuutti tyttöä että tapa oli hovissa tällainen kun syvintä kunnioitusta ja ihastusta osoitettiin.

Tytön vihastus, jos hän semmoista lienee tuntenutkaan, asettui pian, mutta hänen hämiään ja hurmiotaan kesti yhä, ja hän istui yhä enemmän punastuen ja silmiään työhönsä kiinnittäen ja sekoitti silkin, jota kerä.

Viisas hovipalvelija näki hämmennyksen vihollisen leirissä ja olis mielellään käyttänyt sitä edukseen; mutta kauniit puheet, joita hän aikoi antaa kuulla, kuolivat hänen huulilleen; hänen yrityksensä käyttää tavallista kenstiyyttä olivat kömpelöt ja tehottomat, ja kummastukseksi

tunsi tämä osaava hovipalvelija, joka niin luontevasti ja miellyttävästi oli seurustellut hovin viekkaimpain ja kokeneimpain naisten kanssa, hänensä hämäytyneeksi ja ujoksi tämän teeskentelemättömän, viisitoista-vuotiaan tytön edessä.

Tällä nöyrällä immellä olikin omassa kainoudessaan ja viattomuudessaan voimakkaampi vartija, kuin valppaan tädin teljissä ja salvoissa. Kuitenkin kaikitenkin, missäpä löytyy se naisen sydän, joka voi vastustaa rakkauden ensimmäisiä kuiskeita? Pieni neito ymmärsi, niin yksinkertainen kuin olikin, ikäänkuin luontoperäisen tunteen kautta, kaikki mitä hovipalvelijan soperteleva kieli ei kyennyt lausumaan, ja hänen sydämensä sykytti ankarasti, kun hän nyt ensikerran näki rakastajan — ja rakastajan tämmöisen, jalkainsa juurella.

Hovipalvelijan arkuus, vaikka luonnollinen, ei kestänyt kauan, ja hän alkoi saada luontevuuttansa ja rohkeuttansa jälleen, kun kimeä ääni kuului etäältä.

"Tätini palaa messusta!" huusi säikähtynyt tyttö; "minä pyydän teitä, Sennor, menkää."

"En ennen kuin annatte minulle ruusun tukastanne, muistoksi."

Tyttö irroitti ruusun tuota pikaa sysimustista kiharoistaan. "Tuossa!" huusi hän, hämmästyneenä ja tulipunaisena, "mutta minä rukoilen, menkää."

Hovipalvelija otti ruusun ja samassa suuteli kiihkeästi kättä, joka antoi sen hänelle, pisti ruusun lakkiinsa kiini, otti haukan kädelleen ja riensi pois puutarhan kautta, vieden muassaan armaan Jacintan sydämen.

Täti, tultuaan torniin sisälle, huomasi sisarentyttärensä mielenkuohun ja jonkunlaisen epäjärjestyksen salissa; mutta yhdellä sanalla oli kaikki selitettynä: "Haukka oli ajanut saalistaan aina saliin asti."

"Jumala meitä varjelkoon! Haukka lentää torniin sisälle! Onko kuultu hävyttömämpää haukkaa. Kun ei lintukaan häkissä enää ole turvattu!"

Huolellinen Fredegonda oli varuisimpia vanhoja neitsyjä joita voi ajatellakaan. Hänellä oli kohtuullinen pelko ja epäluulo siihen minkä hän kutsui "toiseksi sukupuoleksi," joka pelko ja epäluulo oli enennyt pitkällisen naimattoman elämän aikana. Ei sentähden että tällä kunnan naisella oli ollut mitään haittaa sen juonista; sillä luonto oli hänen kasvoissaan antanut hänelle suojelusvartijan, joka esti kaiken haitanteon hänen alueellaan; mutta naiset, jotka vähimmin tarvitsevat itsensä vuoksi peljätä, ovat tavallisesti halullisimmat ankarasti pitämään houkuttelevampia kaunottaria silmällä.

Hänen sisarentyttärensä oli isätön ja äititön tyttö, jonka isä oli sodassa kaatunut. Hän oli luostarissa kasvatettu ja oli äskettäin siirretty pyhästä turvapaikastaan tätinsä välittömän katsannon alle, jonka suojelevassa holhouksessa hän kasvoi yksinäisyydessä, niinkuin puhkeava ruusuteränen, joka rupeaa kukoistamaan orjantappuran suojassa. Tämä vertaus ei ole paljas satunnaisuus; sillä totta puhuen, hänen ihanuutensa oli nostanut huomiota tässä yksinäisyydessäkin, ja läheiset maalaiset, sillä runollisella osaavaisuudella, joka on yleinen Andalusiassa, olivat antaneet hänelle liikanimen: "Alhambra Ruusu."

Varuisa täti hoiti yhä edelleen pientä kaunista sisarentytärtään, niin kauan kuin hovia pidettiin Granadassa, ja oli hyvillään siitä että hänen valppaudestaan oli ollut apua. Tosi on, että tätä kunnan naista toisinaan pisti vihaksi kitarrin helinä ja rakkauden laulut, joita kuului tornin juurelta kuutamoisista lehdoista; mutta hän varoitti silloin sisarentytärtään ummistamaan korvansa mokomalle joutavalle helkkeelle, ja teroitti hänen mieleensä, että se vaan oli kieppiä tuolta toiselta sukupuolelta, joka siten houkutteli yksinkertaisia tyttöjä turmioon. Ah, mitäpä vaikuttaneekaan teeskentelemättömässä työssä kuivat varoitukset kuutamo-serenaateja vastaan?

Jo vihdoin keskeytti Filippi kuningas taas asumisensa Granadassa ja lähti äkisti kaiken hoviväkensä kanssa pois. Valpas Fredegonda piti vaarilla kuninkaallista komua, sen lähtiessä Oikeuden Portista isolle lehtokujalle kaupunkiin päin. Viimeisen lipun kadottua hänen silmistään, hän palasi suurellisena torniin, sillä kaikista hänen huolistaan oli nyt tullut loppu. Hänen hämmästykseseen kuopi keveä Arabialainen orit maata puutarhan takaportilla; ja kauhistukseksi näki hän orjantappura-aitain läpi nuorukaisen, loistavassa kirjaillussa puvussa, sisarentyttärensä jalkain juurella. Kuultuansa hänen askelensa jätti nuorukainen hellän hyvästin, hyppäsi keveästi orjantappura- ja myrttipensaiden yli, heittäysi hevosensa selkään ja oli tuota pikaa kadonneena.

Hellä Jacinta unhotti, haikean murheensa valloissa, tätinsä närkästyksen kokonansa. Hän heittäysi hänen syliinsä ja alkoi nyyhkyttää ja itkeä.

"Voi minua onnetonta," huusi hän; "hän on nyt poissa! hän on poissa! ja minä en saa, koskaan enää nähdä häntä!"

"Poissa! Kuka on poissa? Kuka oli se nuorukainen, jonka näin sinun jalkaisi juurella?"

"Hovipalvelija kuningattarella, tätiseni, joka tuli sanomaan minulle jäähyvästiä."

"Hovipalvelija kuningattarella, lapseni," kertoi valpas Fredegonda hiljaa; "ja milloinka sinä tulit tutuksi kuningattaren hovipalvelijan kanssa?"

"Samana aamuna jona haukka lensi sisään. Se oli kuningattaren haukka, ja hovipalvelija tuli sitä hakemaan."

"Voi typerää tyttöä! Et tiedäkään ettei löydy puoleksikaan niin vaarallisia haukoita, kuin nuot nuoret, koreat hovipalvelijat ovat; ja juuri semmoisia typeriä lintuja, kuin sinä olet, he ajelevat."

Tädin kävi vihaksi ensin, kun hän keksi, että vastoin hänen valppauttaan, josta hän niin paljon oli kehunut, hellää tuttavallisuutta oli pidetty näiden nuorten rakastuneiden kesken, miltei hänen silmänsä edessä; mutta nähtyänsä, että hänen yksinkertainen sisarentyttäreensä, vaikka näin, telkien ja salpain suojatta, alttiina toisen sukupuolen kaikille salahankkeille, kuitenkin oli kärventymättä käynyt tulikoetuksen, lohdutti hän mieltänsä sillä lujalla uskolla, että hän siitä sai kiittää niitä varovaisia ja siveitä älykkyiden-ohjeita, joita tyttö oli kantapäätä kiireeseen asti, niin sanoaksemme, täpötäyteen sullottu.

Sillä aikaa kun täti laski tätä lievittävää voidetta loukatulle ylpeydelleen, paluutti sisarentytär muistiinsa kaikki hovipalvelijan monasti uudistamia lupauksia uskollisuudesta. Mutta mikä on huikentelevan, siellä täällä häilehtivän rakastajan uskollisuus? Valuva virta, joka jonkun ajan leikitsee jokaisen kukkasen kanssa rannoillaan, juoksee sitten pois ja jättää ne kaikki katkerasti itkemään.

Päiviä, viikkoja, kuukausia kului, mutta hovipalvelijaa ei kuulunutkaan. Kranaatti-omenat kypsyivät, viiniköynnös antoi hedelmänsä, syys-sateet virtasivat puroissa vuoria alas; Sierra Nevada peittyi lumiseen vaippaansa ja talven tuulet vinkuivat Alhambran saleissa — mutta ei tullut hän sittenkään. Talvi meni. Suloinen kevät tuli, linnunlaulu, kukat ja lemuiset länsituulet muassaan, kinokset sulivat vuorilla, kunnes ei yhtään enää ollut muualla kuin Nevadan korkealla helteisessä kesäilmassa kimeltelevällä huipulla. Kuitenkaan ei kuulunut muistamattomasta hovipalvelijasta sanaakaan.

Sillä aikaa pieni Jacinta kalpeni ja kävi aateksivaiseksi. Hän luopui entisistä askaroimisistaan ja huvituksistaan: hänen silkkinsä sai olla sekauksissaan, hänen kitarrinsa liikuttamatta, hänen kukkansa hoitamatta; ei hän enää kuunnellut lintunsa viserryksiä, ja hänen silmänsä, sitä ennen niin kirkkaat, himmentyivät salaisista kyynelistä. Jos joku yksinäisyys löytyy, joka on omansa pitämään rakastuneen immen mielihalua vireillä, niin se on semmoinen kuin Alhambra, jossa kaikki näyttää olevan aiottu vaikuttamaan helliä ja romantilaisia tunteita. Se on oikea paratiisi rakastavaisille; kuinka surullista siis olla yksinään paratiisissa semmoisessa — eikä vaan yksinänsä, mutta hyljätynä!

"Voi sinua yksinkertainen lapsiparka!" sanoi siveä ja tahraton Fredegonda, tavatessaan toisinaan sisarentyttäreensä lohduttomalla mielialalla, — "enkö ole varoittanut sinua miesten kavaluudesta ja viekkaudesta? Ja ilmankin, mitä saatit sinä toivoakaan ylhäisen ja kunnianhimoisen suvun jälkeiseltä? — Sinä, orpo ja hävinnyttä ja köyhtynyttä sukua oleva tyttö? Usko minua, jos nuorukaisen tarkoitus oliskin ollut vilpiton, niin hänen isänsä, joka on ylpeimpiä aatelismiehiä hovissa, kumminkin olis estänyt hänen yhdistyksensä niin halvan ja köyhän tytön kanssa kuin sinä olet. Rohkaise siis mielesi ja karkoita mokomat turhat ajatukset sydämestäsi."

Saastumattoman Fredegondan puhe lisäsi vaan hänen sisarentyttäreensä surullisuutta; mutta tämä pyysi yksinäisyydessä antaa sille valtaa. Hyvin myöhään eräänä juhannus-yönä, hänen tätinsä levolle mentyä, jäi hän yksinään tornin saliin, alabasteri-lähteen vierelle istumaan. Täällä oli uskoton hovipalvelija ensi kerran polvistunut hänen eteensä ja suudellut hänen kättänsä; täällä oli hän niin monasti luvannut hänelle iäistä uskollisuutta. Tyttö-raukan sydän oli täytetty surullisilla ja hellillä muistoilla; hänen kyynelensä alkoivat juosta ja valuivat verkasti, pisaroittain lähteesen. Vähitellen rupesi tuo kristalli-kirkas vesi liikkumaan, kuohahti poreille ja kulki pyörteenä ympäri, siksi kunnes eräs naisellinen hahmu, komeassa Maurilaisessa puvussa, verkalleen nousi vedestä ja seisoi hänen silmänsä edessä.

Jacinta säikähti niin, että pakeni salista eikä tohtinut palata. Aamulla kertoi hän tädilleen mitä oli nähnyt, mutta tämä kunnan nainen katsoi näyn hänen levottoman kuvas-aistinsa siittämäksi, taikka luuli hänen nukkuneen ja nähneen unta lähteen vierellä. "Sinä olet ajatellut juttua noista kolmesta Maurilaisesta prinsessasta, jotka muinoin asuivat tässä tornissa," jatkoi hän, "ja se on sitten esiintynyt sinulle unissasi."

"Minkä jutun, tätiseni? Sitä en tunnekaan."

"Olethan kuullut puhuttavan kolmesta prinsessasta, Zaydasta, Zoraydasta ja Zorahaydasta, jotka kuningas, heidän isänsä, salpasi tähän torniin, ja jotka päättivät karata kolmen kristityn ritarin kanssa. Kaksi vanhinta karkasivatkin, mutta kolmannella ei ollut kyllin uskallusta, ja hänen sanotaan kuolleen tähän torniin."

"Nyt muistelen sen kuulleetni," sanoi Jacinta, "ja itkeneeni hellän Zorahaydan kohtaloo."

"Saanetpa itkeäkin hänen kohtalooan," jatkoi täti, "sillä Zorahaydan rakastaja oli yksi hänen esi-isänsä. Tämä suri kauan Maurilaista lemmetyistänsä, mutta aika lääkitsi hänen surunsa ja hän nai erään Hispandalaisen naisen, josta sinä olet syntyperää."

Jacinta mietti näitä sanoja. "Mitä olen nähnyt ei ole mikään aivoini sikiö," sanoi hän itsekseen; "siitä olen varma. Jos se tosiaankin oli hellän Zorahaydan haamu, joka, niinkuin olen kuullut, ilmestyy tässä tornissa, niin minkätähden pelkäisin? Minä aion valvoa lähteen luona tulevan yön, kenties hän tulee jälleen."

Sydän-yön lähetessä, kun kaikki oli ääneti ja hiljaa, meni hän taas saliin istumaan. Kun kello Alhambran kaukaisessa vartijatornissa oli ilmoittanut keski-yön tunnin, alkoi vesi lähteessä jälleen liikkua ja kuohua, kunnes Maurilainen nainen taas tuli näkyviin. Hän oli nuori ja ihana;

hänen puvussa oli runsaasti kalliita kiviä, ja kädessä oli hänellä hopeakannel. Jacinta vapisi ja oli pyörtyä, mutta tointui jälleen kuullessaan haamun lempeän ja vaikeroivan äänen ja nähdessään suloisen mielen-ilmauksen hänen vaaleissa, surullisissa kasvoissaan.

"Kuolevaisen tytär," sanoi hän, "mitä puuttuu sinulta? Minkätähden kyönelesi sameuttavat lähdeittäni, ja miksi huokauksesi ja valituksesi häiritsevät yön hiljaista lepoa?"

"Minä itken erään miehen uskottomuutta ja suren yksinäistä ja hyljättyä tilaani."

"Lohduta mieltäsi, surulles on loppu tuleva. Sinä näet minussa Maurilaisen prinsessan, joka, niinkuin sinäkin, on ollut onneton rakkaudessaan. Eräs kristitty ritari, sinun kantaisäsi, voitti sydämeni ja olis tahtonut viedä minut syntymäseudullen ja kirkon helmaan. Sydämässäni olin minä kristin-uskoon kääntynyt; mutta minulta puuttui rohkeutta yhtä lujaa kuin uskoni oli, ja minä olen tuomittu olemaan noiduttuna tässä tornissa, kunnes puhdas kristitty purkaa noituksen. Rohkenetko koettaa sitä?"

"Rohkenen," vastasi tyttö vapisten.

"Niin tule tänne äläkä pelkää; pistä kätesi lähteesen, ripsuttele vettä päälleni ja kasta minut, uskosi säännön mukaan; silloin noituus lakkaa ja rauhaton sieluni saa levon."

Tyttö lähene horjuvin askelin, pisti kätensä lähteesen, otti vettä kouraansa ja ripsutteli sitä haamun kalpeille kasvoille.

Tämä hymyili sanomattoman lempeästi. Hän laske hopeakantelensa Jacintan jalkain eteen, pani kädet kainaloihinsa ja hupeni vähitellen näkymättömäksi, niin että näytti niinkuin vaan utua olis lähteesen satanut.

Jacinta lähti salista kamalalla ja kummallisella mielellä. Hän tuskin sai silmiään umpeen sinä yönä; mutta kun hän, levottomasti torkuttuaan, heräsi päivän koitteella, näytti hänestä kaikkityyni vaan sekavalta unennäöltä. Hänen mentyään saliin, näyn todellisuus kumminkin vahvistui, sillä lähteen vierellä tapasi hän hopeakantelen auringon paisteessa hohtamassa.

Hän riensi tätinsä luoksi, kertomaan kaikkea mitä oli tapahtunut, ja pyysi häntä katsomaan kannelta, todistaakseen kertomuksensa todenmukaisuutta. Jos kunnan naisella vielä oli epäilyksiä, nämät kohta haihtuivat, kun Jacinta kosketteli soitinta; sillä hän otti siitä ääniä niin viehättäviä, että yksin saastumattoman Fredegondankin jäättynyt sydän, tämä iäisen talven pesä, sulautui kyynelten lauhkeaksi sateeksi. Ainoastaan yliluonnollinen soitanto voi tehdä moisen vaikutuksen.

Kantelen erinomainen teho ilmaantui päivä päivältä. Vaeltaja, joka kulki tornin sivu, seisautui kuin sanomattomasta ihastuksesta hurmahtuneena. Yksin lintusetkin parveilivat läheisissä puissa, unhottivat omat laulunsa ja kuuntelivat, ihastuksesta äänettöminä.

Maine tästä levisi kohta edemmä. Granadan asukkaat riensivät Alhambraan, kuullakseen muutamiakaan säveliä tuosta taivaallisesta soitannosta, joka nyt helisi prinsessain tornista.

Armas pieni soittajatar pelastui viimein yksinäisyydestään. Rikkaat ja mahtavat maassa kilpailivat saadakseen osoittaa hänelle kaikenmoista kunnioitusta, eli pikemmin, tullakseen visseytetyiksi hänen lumaavan kantelensa omistuksesta, että täten saisivat ylhäiset seurata saleihinsa houkutteluksi. Minne ikänä hän lähti, piti hänen valpas tätinsä, joka aina oli hänen vierellään, häntä tarkalla vaarilla ja niin peljästytti pois ne monet viehtyneet ihastelijat, jotka hurmoksissaan kuuntelivat hänen säveliään. Maine hänen ihmeellisistä lahjoistaan levisi kaupungista kaupunkiin. Malaga, Sevilla, Cordova, kaikki tulivat yksi toisensa perään ihastuksesta hulluksi; koko Andalusiassa ei muusta puhuttukaan kuin Alhambran ihanasta soittajattaresta. Ja kuinkapa toisin taisi ollakaan niin soitonhaluisessa ja herkkätunteisessa väestössä, kuin Andalusalaiset ovat, kun kantelessa oli lumousvoima ja soittajatar itseen rakkaus innostutti?

Sitä vastoin että kaikki Andalusiassa näin olivat soitantoon hullustuneet, vallitsi perin toisenlainen mieliala Hispanian hovissa. Filippi Viides oli, niinkuin yleisesti tietään, vaivattu synkkämielisyydellä mitä hirveimmällä ja kaikenlaisilla houreilla. Välistä makasi hän vuoteella viikottain yhtä menoa, tuhonsa luultuja kipuja kärsien. Välistä päätti hän luopua valtaistuimelta, suureksi suruksi hänen kuninkaalliselle puolisolleen, joka oli kovin viehtynyt hovin komeuteen ja kruunun loistoon, ja kokeneella ja vakavalla kädellä piti heikon ja kivuloisen puolisonsa valtikkaa.

Ei mitään havaittu niin tehokkaaksi haihduttamaan kuninkaan haaveita, kuin musiikki; kuningatar koki siis houkuttella hoviin paraita soittoniekkoja ja laulajia, ja piti mainiota Italialaista laulajaa Farinellia, jonkunlaisena kuninkaallisena lääkärinä, hovissa.

Siihen aikaan, josta nyt puhumme, oli kuitenkin tämä viisas ja kuuluisa Bourboni saanut houreen, joka kävi yli kaikista hänen entisistä haaveistansa. Pitkällisen luulotaudin perästä, joka ei huolinut minkäänlaisista Farinellin sävelistä eikä koko hovisoittokunnan neuvotteluista, tämä yksinvaltiainen sai sen houreen että hän oli henkensä heittänyt ja piti hänensä toden totta kuolleena.

Tämä ei juuri olis ollut mitään vaarallista, olisipa ollut kuningattaresta ja hoviväestä hyväkin, jos hän olis tyytynyt pysymään siinä hiljaisuudessa ja levollisuudessa mikä kuolleelle sopii; mutta heidän kauhistuksekseni vaati hän yksipintaisesti hautausmenoja toimitettaviksi, ja rupesi, heille vielä enemmän kiusaksi, kärsimättömäksi ja kovin hirmuisesti kohtelevaan heitä heidän epäkunnioituksestaan ja huolettomuudestaan, kun antoivat hänen maata hautaamattomana. Mitä oli tehtävä? Tehdä kuninkaan selvästi antamia käskyjä vastaan oli kauheata kuuliaisten

hoviherrain mielestä, hovissa, jossa seremoniat niin tarkasti vaarinotettiin — totella taas ja elävänä haudata hänet olis ollut julkinen kuninkaanmurha.

Hoviväen ollessa näin hirmuisessa pulassa, maine kulki sinnekin tuosta naisellisesta taideniekasta, joka oli ihastuttanut koko Andalusian. Kuningatar lähetti niin kiireesti kuin mahdollista lentoviestin viemään käskyä että sen piti tulla Sanct Ildefonseen, jossa hovi silloin oli.

Muutamia päiviä sen perästä, kun kuningatar hovineitineen käveli lystiä noissa komeissa puutarhoissa, jotka lehtokujineen, palttoineen ja suihkulähteineen tulivat jättämään loistoisan Versailles'inkin takavarjoon, astui pieni kuuluisa soittajatar hänen eteensä. Kuninkaallinen Elisabetta hämmästyi nähdessään tämän pienen, nuoren, nöyrän olennon, joka oli saattanut puolen Hispaniata houruksi. Tyttö oli kuvan-ihanassa Andalusialaisessa puvussa, hopeakannel kädessä, ja seiso i silmiään kainosti maahan luoden, mutta yksinkertaisessa ja kukoistavassa kauneudessa, joka vieläkin osoitti että hän oli "Alhambran Ruusu."

Niinkuin tavallista, oli hänen muassaan nytkin tuo valpas Fredegonda, joka kertoi koko historian hänen suvustaan ja syntyperästään uteliaalle kuningattarelle. Jos kuninkaallinen Elisabetta oli mieltynyt Jacintan ulkonäköön, vaikutti hänessä vielä enempää osanottavaisuutta se seikka, että hän kuuli hänen olevan ansiollista, vaikka köyhää sukua, ja hänen isänsä urhoollisena kaatuneen kruunun palveluksessa. "Jos kykysi vastaa mainettasi," sanoi hän, "ja sinä voit karkoittaa sen pahan hengen, joka kuninkaassa vallitsee, niin on onnesi tästälähtiin oleva minun suotuisin esineeni, ja kunnian-osoitukset ja rikkaus odottavat sinua."

Malttamatonna saada koetella hänen taitoansa, vei hän hänet hetikohta houreellisen kuninkaan luokse.

Jacinta seurasi häntä, silmät alaspäin luotuina, vartijain rivien ja tungeksivain hoviherrain välitse. He tulivat viimein suureen, mustiin verhottuun kamariin. Akkunain edessä oli luukut päivänvalon poistamiseksi; koko joukko vahakynttilöitä hopeajaloilla levitti kamalaa valoa, jonka synkissä säteissä voi erottaa useampia murhepuvussa olevia palvelijoita ja hoviherroja, jotka hiljaisiin askelin ja tuskallisen näköisenä astuivat edes takaisin huoneessa. Murhe- eli paraatti-vuoteella makasi, kädet rinnan päällä yhteen näpistettyinä, ja vaan nenänpää näkyvissä, hautaustaan ikävöitsevä yksinvalti as pitkänään.

Kuningatar astui hiljaa kamariin, osoitti eräässä pimeässä nurkassa olevaa jakkaraa ja antoi Jacintalle käskyn istua ja aloittaa.

Alussa näppi hän kannelta epävakaisella kädellä; mutta vähitellen rohkasi hän mielensä, kiihkenei kiihkenemistään, ja otti niin suloisia, taivaallisia ääniä, että kaikki läsnäolevat tuskin uskoivatkaan häntä kuolevaiseksi. Kuningas sitä vastoin, joka jo luuli olevansa hengellisessä maailmassa, luuli kuulevansa enkelien ääniä. Vähitellen muuttui pääjuonne ja soittajan ääni mukautui soittimeen. Hän lauloi erään vanhan kertomalaulun Alhambran muinaisesta kunniasta ja Maurilaisten uroteoista. Koko hänen sielunsa ilmestyi laulussa, sillä Alhambran muistoon yhdistyi myöskin muisto hänen rakkaudestaan. Hautauskamari kaikui noita elähyttäviä säveliä. Ne tunkivat synkkämielisen kuninkaan murheelliseen sydämeen. Hän nosti päänsä ja katseli ympärilleen: hän nousi vuoteelleen istumaan, hänen silmänsä kirkastuivat — jo viimein kavahti hän lattialle ja pyysi kilpeä ja miekkaa.

Musiikin, eli pikemmin tuon tenhotun kanteleen voitto oli täydellinen; raskasmielisyyden paha henki oli karkoitettuna, ja kuollut ihminen tavallaan henkiin saatettu. Haudankaltaisen kamarin akkunat sysättiin seljälleen; ihana, loistoisa, Hispanialainen päivänvalo virtasi entiseen kuolonkammioon. Kaikkein silmät etsivät armasta lumoajatarta; mutta kannel oli pudonnut hänen käsistään, hän oli maahan lauennut ja likistettiin heti sen jälkeen Ruyz de Alarçon rintaa vasten.

Onnellisen parikunnan häät vietettiin kohta sen jälkeen suurella komulla; mutta seis — minä kuulen lukijan kysyvän: kuinka Ruyz de Alarçon selitti pitkällisen poissa-olonsa? Oih, kaikesta tällaisesta syytettiin vanhaa, kopeata ja itsepäistä isää; ilmankin nuoret ihmiset, jotka todella rakastavat toisiaan, pian sopivat jälleen ja peittävät, kun kerta toisensa tapaavat, kaikki entiset eripuraisuudet iäiseen unhotukseen.

Mutta kuinka vanha itsepintainen isä saatiin tähän naimiseen tyytymään?

Oh, hänen vastaväitöksensä voitettiin pian parilla kuningattaren sanalla, olletikin kun virkoja ja palkintoja syytämällä annettiin kuningattaren kukoistavalle lemmikille. Olihan muutenkin, niinkuin tietään, Jacintan kantelessa lumoava voima, joka voitti yksipintaisimmankin pään ja kovimmankin sydämen.

Ja minne joutui tenhottu kannel?

Sepä asiassa onkin kummallisinta ja näyttää selvästi koko tämän historian todeksi. Kannel pysyi jonkun ajan suvun hallussa, mutta varastettiin ja vietiin pois, ja tuon suuren laulajan Farinellin luultiin sulasta kateudesta sen varastaneen. Hänen kuoltuaan joutui se toisiin käsiin Italiassa, jotka eivät tienneet sen lumoavaa voimaa, sulattivat hopean ja panivat kielet eräasen vanhaan Cremonalaiseen. Kielissä on vieläkin vähä niiden lumoavia ominaisuuksia. Vielä sananen lukijan korvaan, matta älköön se sen edemmä menkö: tämä Cremonalainen ihastuttaa nyt koko maailmaa — se on Paganinin viulu!

Sotavanhus.

Tuttavissani, joita olen saanut linnassa kuljeksiessani, on myöskin eräs urhoollinen, rikkiammuttu, vanha invaliiti-översti, joka, kuin haukka, on pesiytynyt muutamaan Maurilaiseen torniin. Hänen historiansa, jonka hän hyvin mielellään kertoo, on täynnä seikkailuksia, onnettomuuksia ja vastuksia semmoisia, jotka tekevät pian jokaisen mahtavan Hispanialaisen elämän yhtä kirjavaksi ja ihmeelliseksi, kuin Gil Blas'in romaani on.

Hän oli jo kahdentoista vuoden ikäisenä Amerikassa, ja hän arvaa elämänsä merkillisimpiä ja onnellisimpia tapauksia olevan sen, että hän on nähnyt kenraali Washingtonin. Sitten on hän käynyt kaikkiin isänmaansa sotiin osalliseksi; hän tietää oman kokemuksen nojalla puhua useimmista tyrmistä ja vankihuoneista tällä niemimaalla. Hän rampautui toiselta jalaltaan, typistettiin käsiltään ja niin hakattiin ja haavoitettiin, että hän tavallaan on vaelteleva muistomerkki kaikista Hispanian levottomuuksista, jossa jokaisen tappelun ja taistelun osaksi voi lukea yhden koron, niinkuin Robinson Crusoen puussa oli koro joka vuodelle. Tämän urhoollisen vanhan soturin suurin onnettomuus näyttää kuitenkin olleen, että hänellä, vaarallisella ja levottomalla ajalla, oli komento Malagassa ja että asukkaat valitsivat hänet kenraalikseen, suojelemaan heitä Ranskalaisten päällekkarkasta vastaan. Tämä asia on sekoittanut hänet useihin laillisiin vaatimuksiin hallitukselta, joiden tähden hänellä, niinkuin pengon, aina kuolemaansa asti tulee olemaan tekemistä anomuskirjain ja memoriaalien kokoonpanemisesta ja painattamisesta, mitkä vaan tuottavat levottomuutta hänen ystävilleen, joista ei yksikään taida käydä hänen luonansa olematta pakoitettu kuuntelemaan jonkun kiivaan vetokirjan hyvän tunnin ajan kestäväää lukemista ja lakkareihinsa ottamaan puolta tusinallista lentokirjoja. Mutta tämä kohta on Hispaniassa yleensä samanlainen: joka paikassa yhdyt johonkin ansiolliseen raukkaan, joka olosteele jossain sopessa ja miettii jotain mielilaulua tahi suurta vääryyttä. Ilmankin on varma, että jolla Hispaniassa on oikeuden-käynti hallituksen kanssa taikka joku saaminen siltä, se ei tarvitse valittaa työn puutetta koko elinaikanaan.

Minä olen käynyt tämän sotavanhuksen luona hänen asunnossaan *Torre del vino*'n (Viinitornin) yläkerrassa. Hänen kamarinsa oli pieni mutta sievä, ja siitä oli kaunis näkyala Vegalle. Huonekalut olivat niin kohtalaiset kuin sotamiehellä voi olla. Kolme pyssyä ja kaksi pistoolia, kaikki kirkkaat ja kiiltävät, rippui sapelin ja kepin kanssa seinällä, ja niiden päällä kaksi kolmikulmaista hattua, toinen paraattia, toinen jokapäiväistä tarvetta varten. Vähäinen, puolen tusinaa kirjoja sisältävä hylly oli hänen kirjastonsa. Yksi näistä, vanha ja pahoin kulunut nide viisaustieteellisiä periaatteita, oli hänen mieluisin luettavansa. Sitä tutki hän yötä ja päivää, soveltuaan jokaisen periaatteen itseensä, sillä ehdolla nimittäin, että se oli höystetty mielenkatkeruudella ja koski maailman vääryyttä.

Kuitenkin on hän seuramielinen ja hyväluontoinen ja, kun vaan saa hänet kärsimisiään, vääryksiään ja viisaustiedettään ajattelemasta, varsin hupainen seuramies. Minusta ovat mieleen nuot sallimuksen vanhat ahvettuneet pojat, ja minun on oikein hupaista kuunnella heidän kaunistelemattomia sodankertomuksiaan. Käydessäni tuotuostakin tämän vanhuksen luona, hän kertoi minulle muutamia omituisuuksia eräästä vanhasta linnanpäälliköstä, joka monessa kohden näyttää olleen hyvin häneen itseensä ja sodassa kokeneen melkein yhtäläisiä kohtaloita. Nämät kertomukset ovat saaneet lisää kuulustelemisista muutamilta paikan vanhoilta asukkailta, erittäinkin Mateo Ximenes'in isältä, jonka saduissa se kunnan linnanherra, johonka nyt tahdon lukijaa tutustuttaa, juuri pää-osan toimittaa.

Linnanherra ja notario.

Muinaisina aikoina vallitsi kuvernöörinä Alhambrassa eräs vanha miehuullinen herra, jota, koska oli menettänyt toisen käsivartensa sodassa, yleisesti kutsuttiin *el Gobernador Manco*'ksi, eli "yksikäitiseksi kuvernööriksi." Hän kopeilikin suuresti olemastaan vanha soturi, piti viiksiään väännettyinä aina korviin asti, ordonanssi-saappaita ja toledo'a (sapelia) keihäänpituista, ja nenäliinaa sapelin kahvassa.

Myös oli hän sangen ylpeä ja tiukka pikku asioissa ja suuresti huolellinen etuoikeuksistaan ja arvoisuudestaan. Hänen hallituksensa aikana otettiin sentähden hyvin tarkka vaari niistä vapauksista ja oikeuksista, jotka Alhambralla, kuninkaallisena asuntona ja tiluksena, oli. Ei kukaan saanut ampuaseella, eikä edes sapelilla eli kepilläkään varustettuna tulla linnaan, ellei hänellä ollut määrätty arvo, ja jokaisen ratsastajan piti portilla nousta maahan ja taluttaa hevostansa ohjista. Koska nyt Alhambran kukkula on keskellä Granadan kaupunkia ja tavallaan on sen kasvannainen, niin tottapa sille kenraali-kapteinille, joka on maakunnan korkein hallitusmies, on vähän työlästä että hänellä on valtio valtiossa, vähäinen omavaltainen paikka keskellä aluettaan. Tässä tapauksessa tuli tämä seikka olemaan vielä ikävämpi vanhan kuvernöörin kärtyisen kateuden tähden, joka, kun korkeampi arvo ja tuomio-oikeus tuli vähänkin kysymykseen, syytti tuleen, ja niinikään niiden maankulkijain ja irtolaisten tähden, jotka vähitellen olivat linnaan pesiytyneet, juurikuin pyhäkköön, ja kaupunkilaisten vahingoksi asettivat koko tienoosen varsinaisen varkaus- ja rosvous-järjestön.

Tämän tähden oli kenraalin ja linnan kuvernöörin välillä alituisia riitoja ja jukkia, jotka

jälkimäisen puolelta olivat sitä kiivaammat, kuin kahdesta läheisestä vallitsijasta vähempi aina enemmällä uppiniskaisuudella puolustaa arvoaan. Kenraalin komea palatsi oli Plaza Nueva'lla, heti Alhambran kukkulan juurella, ja täällä oli aina ikäänkuin paraatti-paikka rähisevillä vahdeilla, palvelijoilla ja kaupungin virkamiehillä. Eräältä linnasta ulkonevalta vallinsarvelta taisi nähdä koko palatsin ja torin, ja tällä vallinsarvella käveli kuvernööri tavallisesti mahtavin askelin edes takaisin, sapeli vyöllä, terävästi ja valppaasti katsellen kilpailijaansa, niinkuin haukka pesästään kuivettuneessa puussa vaanii saalistansa.

Aina kun hän tuli alas kaupunkiin, hän teki sen suurella komulla ja ratsastamalla, vartijaväen kanssa, taikka juhlavaunuissaan, noissa vanhoissa raskaissa Hispanialaisissa ajoneuvoissa, jotka olivat kultanahalla sisustetut, kahdeksan hevosaasia valjaissa, ja juoksijoilla, esiratsastajilla ja lakeijoilla ympäröityt. Tällaisissa tiloissa hyvitteli hän aina mieltänsä sillä, että hän kuninkaan edustajana saati jokaisen vastaantulijan peljästymään ja ihmettelemään, vaikka kaupungin pilkkakirveet, etenkin ne jotka liikkuvat Generalifen palatsin ympärillä, ilvehtivät hänen turhanpäiväisen ylpeälle komulleen, ja tähtäillen niitä monia maankulkureita ja irtolaisia, joita hänen alamaissaan oli, tavallisesti kutsuivat häntä "kerjäläis-kuninkaaksi." Se, mikä saatti enimmän riitoja aikaan näiden kahden miehuullisen kilpailijan välillä, oli se oikeus, jonka kuvernööri oli itselleen anastanut, että hänen ja vartijaväen elintarpeet olivat tullittomina kaupungin läpi kuljetettavat. Tämä etuoikeus oli vähitellen antanut aihetta avaraan salakauppaan. Koko joukko salakauppiaita sijoittui Alhambran hökkeleihin ja lukuisiin vuorenuoliin sen likeisyydessä, ja harjoitti, vartijaväkeen kuuluvain sotamiesten avulla, sangen voitollista ammattia.

Kenraalin huomio heräsi. Hän neuvoitteli asianajajansa ja oikean kätensä, erään kavalan, toimekkaan *Escribanon* eli notarion kanssa, joka oli mielissään siitä että sai tilaisuuden kiusata tuota Alhambran vanhaa valtikasta ja sekoittaa hänet lainopillisten ongelmoisten pyörteeseen. Hän kehoitti kenraalia väittämään, että hänellä oli oikeus katsastaa eli syynätä kaikkea mitä kaupungin kautta kuljetettiin, ja näytti laajassa kirjoituksessa tämän oikeuden toteen. Kuvernööri Manco oli vanha, tuikka soturi, suorasukainen, ja vihasi jokaista *Escribanoa* enemmän kuin paholaista itseään, ja erittäinkin tätä enemmän kuin kaikkia muita *Escribanoja*.

"Mitä?" sanoi hän, vääntäen viikseään ankarasti ylöspäin, "onko kenraalin tarkoituksena että tuo kynämies hankkii rettelöitä niskoilleni? Minäpä näytän hänelle että vanha soturi ei hätäilekään pölytakin edessä."

Hän sieppasi kynän ja töhri tuiman kirjeen, jossa hän, alentumatta minkäänlaisiin toteen-näyttöihin, puolusti oikeuttaan tullittomaan tavaran tuontiin, ilman mitään haitallista katsastusta, ja uhkasi jokaista tullimestä, joka jumalattomalla kädellään rohkenisi koskea ainoankaan vartiostoon, jota Alhambran lippu suojeli. Sillä aikaa kun nämät molemmat itsepintaiset valtikkaat tätä asiata käyttelivät, tapahtui muuanna päivänä, että varoilla linnaa varten kuormattu hevosaasi tuli Xenilin portille, josta sen, matkallaan Alhambran, piti kulkea erään esikaupungin kautta. Matkueen etunenässä oli eräs vanha kärtyinen kapraali, joka kauan oli palvellut kuvernöörin alaisena, ja oli mies, hänen mielensä mukaan, niin luja ja jäykkä, kuin vanha toledon terä. Heidän kaupungin porttia lähetessään, pystytti kapraali Alhambran lipun kuormasatulalle, oikasi hänensä suoraksi kuin vahakynttilä ja ajoi sisään pää kymärässä, mutta valppaasti vilkuillen sivuilleen kuin koira, joka kulkee vihoillisella maalla ja on valmis sekä morisemaan että puremaan.

"Wer da (kuka siellä)?" kysyi vahti kaupungin portilla.

"Sotamies Alhambrasta," sanoi kapraali päätään liikauttamatta.

"Mitä kalua teillä on?"

"Ruokakalua vartijaväelle."

"Eteenpäin!"

Kapraali ajoi edelleen matkueensa kanssa, mutta oli juuri ennättänyt muutamia askelia astua, kun joukko tullipalvelijoita syöksähti ulos tullituvasta.

"Seis!" huusi ensimmäinen. "Hevosaasin-ajaja, seis ja avaa tukkusi."

Kapraali pyörähti päin ja rupesi tappelu-asentoon. "Kunnioitusta Alhambran lipulle," sanoi hän; "nämät kalut ovat kuvernööriä varten."

"Mitä kuvernööri meihin koskee? Mitä meillä on hänen lippunsa kanssa tekemistä? Hevosaasin-ajaja seis, sanon minä."

"Pidätäpä vaan, jos tohdit, tämä eläin!" huusi kapraali ja viritti pyssynsä: "hevosaasin-ajaja, eteenpäin!"

Hevosaasin-ajaja antoi aasilleen aika tuustin; tullimies juoksi eteen ja tarttui marhamintaan, jonka perästä kapraali tähtäsi ja ampui hänet kuoliaaksi.

Koko katu oli tuota pikaa kapinassa. Vanha kapraali otettiin kiini ja, saatuaan monta töykkäystä, sivallusta ja sätkäystä, joita Hispanialainen roistoväki heti paikalla antoi hänelle esimauksi häntä odottavasta rangaistuksesta, vangittiin ja vietiin kaupungin vankihuoneeseen. Hänen kumppaneilleen annettiin lupa viedä kuorma, joka nyt oli laillisesti syynätty, Alhambraan.

Vanha kuvernööri vimmastui, kuultuansa vanhan kapraalin vangitsemisen ja tuon Alhambran lipulle tehdyn häväistyksen. Useita tunteja hyökäili hän kuin hullu sinne tänne Alhambran saleissa,

pursusi vihaa vallinsarvella, ja hänen silmänsä purskuttivat tulta ja liekkiä kenraalin palatsille. Purjettuaan ensimmäisen raivonsa, lähetti hän viestin ja vaati kapraalin irtilaskemista, koska muka hänellä itsellään vaan oli oikeus tuomita hänen komentonsa alla olevain rikoksia.

Kenraali, tuon kavalan notarion hyvästi vuollulla kynällä autettuna, vastasi hyvin laveasti ja näytti että rikos oli tehty kaupungin muurien sisällä ja siviili-virkamiestä vastaan, josta oli selvästi ymmärrettävä, että se kuului hänen tuomiokuntaansa. Kuvernööri uudisti toisessa kirjeessä vaatimuksensa. Kenraali vastasi vielä pitemmässä kirjoituksessa, joka oli täynnä lainopillista mielen terävyyttä; kuvernööri kävi kiivaammaksi ja jyrkemmäksi vaatimuksissaan, ja kenraali ynseämmäksi ja juurtajaksaisemmaksi vastauksissaan, kunnes tuo vanha leijonarintainen soturi oikein kiljui raivoissaan, nähdessään hädensä mokomaan lainopillisten ongelmoisten verkkoon kietoutuneeksi.

Samalla kun kavala Escribano lystikseen näin kiusasi kuvernööriä, johti hän tutkintoa kapraalin asiassa, jolla ahtaassa vankihuoneessaan oli vaan yksi pieni kalteri-akkuna, jonka kautta hän taisi ystävilleen näyttää osan kasvoistaan ja vastaanottaa heidän lohdutuksiaan.

Mahdottoman ison läjän kirjoitettuja todistuksia oli, Hispanialaisen tavan mukaan, väsymätön Escribano saanut kokoon; kapraali oli niillä täydellisesti voitettu. Hän nähtiin murhaan syylliseksi ja tuomittiin hirtettäväksi.

Turhaan lähetti kuvernööri varoituksia ja uhkauksia Alhambrasta. Tuo onneton päivä lähestyi, ja kapraali vietiin *in capella*, se on vankihuoneuksen kapelliin (kirkkoon), jota tapaa aina noudatetaan päivällä ennen heidän teloitustaan, että ajattelisivat poislähtöään ja katuisivat syntejänsä.

Kun vanha kuvernööri kuuli asian tulleen täpärimmälleen, päätti hän itse tiedustaa miten asiat olivat. Tätä varten antoi hän vetää juhlavaununsa esiin ja ajoi, vartiostonsa ympäröimänä, Alhambrasta kaupunkiin. Hän seisahutti Escribanon kartanon eteen ja käsketti hänet ulos.

Kuvernöörin silmät hehkuivat kuin hiilet, kun hän näki lain muhoisen miehen riemullisena astuvan vaunuin luoksi.

"Mitä kuulen," sanoi hän, "te tahdotte hirtättää minun sotamiehiäni?"

"Kaikki lain mukaan — kaikki ankaran laillisen muodon mukaan," sanoi tekoonsa tyytyväinen Escribano, muhoillen ja kämmeniään hykerellen. "Minä saatan näyttää teidän ylhäisyydellemme koko todistajain kuulustelemuksen kirjoitettuna."

"Tuokaa se tänne!" sanoi kuvernööri. Escribano riensi huoneesensa, mielissään kun taas sai tilaisuuden tuon uppiniskaisen sotavanhuksen kiusaksi näyttää sukkeluuttaan.

Hän palasi kimppu papereita käsissä ja alkoi, tällöisten miesten tavallisella liukkaalla kielellä, ääneen lukea pitkää pinollista sanoja. Sillä aikaa oli koko joukko ihmisiä keräytynyt, jotka kaulat kurollaan ja avosuin kuuntelivat mitä luettiin.

"Kuulkaapa ystäväiseni," sanoi kuvernööri, "astukaa vaunuihin, että, erilläni tuosta kirotusta ahdingosta, paremmin kuulisin."

Escribano nousi vaunuihin istumaan; vihjaus vaan, niin vaunun-ovi suljettiin, ajaja sivalsi ruoskalla — hevosaasit, vaunut ja kaikkityyni lensivät kuin leimaus pois, ja väkijoukko jäi avosuin katsomaan. Kuvernööri ei pysähtynyt ennen kuin näki saaliinsa hyvässä tallessa, Alhambran lujimmassa vankihuoneessa.

Sitten ehdotti hän sotamenoiseen tapaan sotilakkoa ja vaati rauhansopimusta eli vankien — kapraalin ja notarion, vaihetusta. Kenraalin kopeus oli kovin kipeästi loukkautunut; hän lähetti kiellon takaisin, ja antoi sillä aikaa Plaza Nuevalle pystyttää pitkän ja vankan hirsipuun, hirttääkseen kapraalin.

"Ha ha! Niinkö tarkoitus onkin!" sanoi vanha Manco kuvernööri. Hän antoi käskyn, ja tuota pikaa pystytettiin sen ison vallinsarven reunalle, johon näkyi koko Plaza Nueva, hirsipuu. "Hirttäpä," lähetti hän kenraalille sanomaan, "hirttäpä nyt sotamieheni, jos mielesi tekee; mutta samalla hetkellä, kun hän heilun torin päällä, sinäkin näet Escribanosi ilmassa roikkuvan."

Kenraali oli taipumaton; sotaväkeä asetettiin torille; rummut rämisivät, kellot soivat. Lukematon joukko asian harrastajia keräytyi, teloitusta katsomaan. Toisella puolella asetti kuvernööri vartijaväkensä vallinsarvelle, ja soitatti kelloilla Torre de la Campana'sta eli kellontornista kuolonvirttä Escribanolle.

Escribanon vaimo tunki, suuri lauma pieniä Escribanoja kintereillään, väkijoukon läpi, heittäysi kenraalin jalkain eteen ja rukoili, ettei tämä kopeudelleen uhraisi hänen miehensä henkeä, hänen ja hänen monien pienten lastensa onnea; "sillä," sanoi hän, "teidän ylhäisyytenne tuntee kyllä vanhan kuvernöörin sen verran, ettette saata epäillä hänen täyttävän uhkauksensa, jos teidän ylhäisyytenne hirttää tämän vanhan sotamiehen."

Vaimon itku ja valitus ja pienten Escribanojen parkumiset voittivat kenraalin. Kapraali vietiin vartioittuna, hirsipuu-puvussa, kuin kapusini-munkki, mutta pää pystyssä ja tavallisuutensa mukaan tuimasti katsellen, Alhambraan. Escribanoa vaadittiin, sopimuksen mukaan, hänen sijaansa. Tämä muuten niin liikkuva ja itseensä tyytyväinen lain-oppinut tuotiin enemmän kuolleena kuin elävänä vankihuoneesta. Kaikki hänen notkeutensa ja viekkautensa oli kuin poispuhallettuna; hänen hiuksensa olivat kauhistuksesta kokonansa harmaantuneet, ja hän oli

surullisen ja nulon näköinen, niinkuin jo olis tuntenut nuoran kaulassaan.

Kuvernööri seiso i kädet kupeisin nojattuina ja katseli häntä jääkylmästi naurahdellen. "Tästälähtiin, kunnan mieheni," sanoi hän, "masenna intoasi saadakses muita hirsipuuhun; älä luota liioin vakuuteesi, jos sinulla oliskin oikeus puolellasi; ja edellä kaikkia, varo visusti, ennenkuin tulevalla kerralla käytät kirjaviisauttasi vanhaa soturia vastaan."

Linnanhera Manco ja sotamies.

Kun kuvernööri Manco, eli Yksikääinen, joskus tahtoi sotaisella komulla uhotella Alhambassa, pisti se aina häntä vihaksi kun häntä herjattiin siitä, että linna oli konna ja salakauppiasten pesäpaikka. Mutta aivan äkkiaamusta päätti vanha valtikas ruveta parannus-toimiin; hän menetteli äkkipikaa, ja heitti kokonaisen hyyskän kulkijaimia linnasta ja Mustalaisten luolista ulos, joita on niin paljo kukkulan ympärillä. Myös lähetti hän sotamiehiä teille ja poluille ottamaan kiini kaikki epäluonolaiset henkilöt.

Eräänä kirkkaana kesä-aamuna istui tämmöinen vartiosto, jossa oli tuo vanha äkäinen kapraali, joka oli noin mainioittanut hänensä tuossa notarion jutussa, yksi torvensoittaja ja kaksi tavallista sotamiestä, Generalifen puutarhan muurin luona, tiellä, joka tulee Auringon-vuorelta. Yhtäkkiä kuulivat he kavionkappa ja miehen äänen, joka karkeasti mutta jokseenkin soinnollisesti lauloi erästä vanhaa Castilialaista sotalaulua.

Heti sen jälkeen näkivät he rotevan, ahvettuneen miehen, joka repaleisessa jalkaväen univormussa talutti isoa Arabialaista, vanhaan Maurilaiseen tapaan koristeltua hevosta.

Kapraali kovin hämmästy i nähdessään oudon sotamiehen taluttavan hevosta ohjista ja tulevan tuolta yksinäiseltä vuorelta alas; meni pä siis kohti ja huusi hänelle:

"Wer da (kuka siellä)?"

"Hyvä ystävä!"

"Kuka olet?"

"Köyhä sotamies, joka juuri nyt tulen sodasta, ja palkintona tuon muassani rikkilyödyn pääkallon ja tyhjän kukkaron."

He olivat kuitenkin saaneet tilaisuuden katsella häntä vähän likemmin. Hänellä oli laastari otsassa, joka, yhdessä harmaan parran kanssa, teki vielä jyrkemmäksi tuon perkeleellisen uhan ilmauksen, mikä hänen kasvoissaan näkyi, samalla kun levottomat karsastelevat silmät levittivät hänen kasvoilleen ikäänkuin hurttamaisen naurun pilkahusta.

Vastattuansa vartijain kysymyksiin sotamies näytti luulevan olevansa oikeutettu tekemään kysymyksiä hänkin puoleltaan. "Saanko kysyä," sanoi hän, "minkä kaupungin näen tämän kukkulan juurella?"

"Minkä kaupungin?" huudahti torvensoittaja; "ei, kovin pitkälle tämä menee. Täällä kuljeksii tuo roisto Auringonvuoren ympärillä, ja kysyy suuren Granadan kaupungin nimeä!"

"Granada; *Madre di Dios!* onko mahdollista?"

"Eipä lienekään!" vastasi rumputtaja; "etkä myöskään tienne ajatella, että tuolla näet Alhambran tornit?"

"Torven poika," vastasi muukalainen, "älä pilkkaa minua; jos tuo tosiaankin on Alhambra, minulla on ihmeellisiä asioita kuvernöörille jutella."

"Siihen tulee tilaisuutta," sanoi kapraali, "sillä me aiommekin viedä sinut hänen luoksensa." Sillä aikaa oli torvensoittaja tarttunut hevosen ohjiin, ja molemmat sotamiehet vallanneet miehen kädet. Kapraali itse rupesi kulkueen johtajaksi, komensi "eteenpäin mars!" ja kaikki lähtivät Alhambraan päin.

Ryysyinen jalkasoturi ja kaunis Arabialainen orit nostatti kaikkein vetelehtijain ja sen juoruseurankin huomion, joka tavallisesti varhain aamusilla keräytyy kaivoille. Vesisäiliön rattaat lepäsivät, ja linttakenkäiset neitsyet seisoiivat avosuon, ruukut kädessä, kun kapraali vankinsa kanssa kulki sivu. Kaikenlaista väkeä liittyi vähitellen kulkueen jälkijoukkoon.

Vihjauksia, oivalluksia ja arveluja kuultiin kulkueessa jos joitakin. "Se on karkulainen," sanoi yksi. "Salakuljettaja," kuiski toinen. "Rosvo," arveli kolmas; kunnes viimein oli saatu varmaan ratkaistuksi, että jonkun hurjan rosvojoukon päämies, kapraalin ja hänen väkensä rohkeudella, oli kiini otettu. "Hyvä, hyvä," sanoivat vanhat eukot, "olkoonpa päämies taikka ei, koettakoonpa luikahtaa kuvernööri Mancolta tiehensä, jos taitaa, vaikka sillä vaan on yksi käsi."

Kuvernööri Manco istui eräässä Alhambran sisemmässä salissa, juoden rippi-isänsä, erään läheisestä luostarista olevan turpean Fransiskani munkin kanssa, aamu-suklaatansa. Siivollinen, mustasilmäinen neito Malagasta, hänen hovimestarinsa tytär, passasi häntä. Kuiske oli käymässä,

että tämä tyttö kaiken siivollisuutensa ohessa oli viekas, ilkipintainen tynkkä, joka oli keksinyt jonkun pehmeän pilkun vanhan kuvernöörin kivikovassa sydämessä, ja piti häntä kokonansa kurissaan. Mutta vaiti mokomista — noiden mahtavain, maallisten valtijain huoneellisia asioita oikeastaan ei pitäis koskaan nuuskia.

Kerrottaissa, että epäluulon alainen muukalainen, joka oli kuljeksinut linnan ympärillä, oli otettu kiini ja jo seiso i ulkopuolisella pihalla, kapraalin katsannossa, joka odotti hänen ylhäisyytensä käskyjä, kuvernöörin rinta paisui kopeudesta ja virallisesta mahtavaisuudesta. Hän antoi suklaakupin tuon siivollisen tytön käsiin, tuotatti isokahvaisen sapelinsa, otti sen vyölleen, väänsi viiksensä ylöspäin, istui isoon nojatuoliin, rupesi tuiman ja tuikan näköiseksi ja käskei tuoda vangin sisälle. Sotamies astui sisään, niiden vieläkin häntä pitäessä kiini jotka ensiksi olivat hänen kätensä vallanneet, ja kapraali vahtina. Kuitenkin osoitti hän uskaliaisuutta ja itseluottamusta, ja vastasi kuvernöörin tuikeaan, tutkivaan katseen pikamaisesti karsaasen katsahtamalla, mikä ei millään muotoa ollut närkkäälle, vankalle valtikkaalle mieleen.

"No hurtta," sanoi kuvernööri, vähän aikaa häntä ääneti katseltuaan, "mitä on sinulla puolustuksekses sanomista — kuka olet?"

"Sotamies, joka nyt juuri tulen sodasta enkä ole muuta saalista tuonut kuin kunniaa ja haavoja."

"Sotamies — hm — jalkaväkeen kuuluva, takista päättäen. Minä olen kuullut sinulla olevan kauniin Arabialaisen oriin. Minä arvaan että olet senkin tuonut sodasta noiden monien haavain ja arprien kanssa."

"Minulla on, teidän ylhäisyytenne luvalla, siitä oriista jotain kummallista kerrottavana. Mikä vielä enempi on, minulla on tapaus mitä ihmeellisimpiä kerrottavana; ompa jotain mikä koskee tätäkin linnaa, vieläpä koko Granadan vakuutta. Mutta se on asia, jonka vaan saatan uskoa teidän ylhäisyydellenne yksinänsä, eli jonka vaan saan ilmoittaa semmoisten miesten läsnäollessa, joilla on teidän ylhäisyytenne luottamus."

Kuvernööri mietti vähän aikaa ja käskei sitten kapraalin ja hänen miestensä ulkoutua, mutta odottaa oven takana ja ensi huudolle tulla saapuville. "Tämä hurskas munkki on minun rippi-isäni, ja hänen kuullensa saatat kaikki sanoa — ja tämä tyttö" — osoittaen neitoa, joka kiihkeässä uteliaisuudessaan oli jäänyt huoneeseen — "tämä tyttö on hyvin vähäpuheinen, ja häneen käy kaikissa luottaminen."

Sotamies katseli tätä siivollista tyttöä, kierosti ja pikamaisesti silmähtäen hänen puoleensa. Hänellä oli liukas ja sujuva kieli, ja hän puhui tavalla, joka oli paljoo ylhäisempi kuin sääty, johonka hän oli sanonut kuuluvansa.

"Teidän ylhäisyytenne luvalla," sanoi hän, "minä olen, niinkuin jo olen sanonut, sotamies ja olen kokenut kovia päiviä palveluksessani; mutta koska olin vuoteni palvelut loppuun, niin sain tuonnoin eroni armeijasta Valladolidissa, ja lähdin jalan astumaan syntymäseutuuni Andalusiassa. Eilen illalla meni aurinko mailleen juuri kun samosin erästä suurta, kuivaa lakeutta Vanhassa Castiliassa."

"Seis!" huusi kuvernööri, "mitä sanot? Vanhaan Castiliaan on täältä neljän- tahi viidenkymmenen peninkulman paikoille."

"Aivan oikein," vastasi sotamies ölvisti. "Niinhän sanoinkin teidän ylhäisyydelleni, että minulla on kummallisia asioita kerrottavana; mutta yhtä kummallisia kuin tosia, niinkuin teidän ylhäisyytenne on huomaava, jos teidän ylhäisyytenne malittaa kuunnella minua."

"No entäs vielä?" sanoi kuvernööri, vääntäen nääveleitään.

"Auringon mennessä mailleen," jatkoi sotamies, "katselin minä ympärilleni, hakeakseni lepopaikkaa yöksi; mutta niin pitkälle kuin silmäni kantoivat, ei näkynyt vähintäkään asuntoa. Minä näin tulevani pakoitetuksi makaamaan paljaalla kentällä, reppuseni pään alustana; mutta teidän ylhäisyytenne on vanha soturi ja tietää, että sodassa olleelle yösija semmoinen ei ole mikään suuri onnettomuus."

Kuvernööri nyökäytti päätään suostumukseksi, ottaen nenäliinansa miekankahvasta, huiskiaksen nenänsä ympärillä surisevaa kärpystä pois.

"No niin, tehdäkseni pitkän jutun lyhyeksi," jatkoi sotamies, "niin ponnistin useita peninkulmia eteenpäin, kunnes tulin sillalle, joka meni syvän ojan yli, jossa lirsi vähäinen kesähelteen miltei kuivaama puro. Sillan päässä oli Maurilainen torni, jonka yläpuoli oli kokonansa rapistunut, mutta holvi perustuksessa oli hyvästi säilynyt. Tässäpä, ajattelin minä, on hyvä lepopaikka; menin sitten purolle ja join oiva lailla, sillä vesi oli puhdasta ja hyvää, ja minulla oli polttava jano; sitten avasin laukkuni, otin yhden laukan ja muutamia korppuja, joissa kaikki ruokavarani olivat, istuin kivelle puron partaalle ja aloin illastella, jonka tehtyäni aioin panna tornin holviin maata; ja se oliskin ollut komea yömaja sotamiehelle, joka nyt juuri sodasta palasi, niinkuin teidän ylhäisyytenne, joka on vanha sotija, hyvin ymmärtää."

"Olenpa kyllä päivinäni saanut tyytyä huonompaankin," sanoi kuvernööri, sitoen nenäliinansa miekankahvaan jälleen.

"Hyvässä rauhassa korppuani pureskellessani," jatkoi sotamies, "kuulin jotain liikkuvan holvissa; minä kuuntelin — se oli kavion kuminata. Sitten tuli muutamasta ovesta tornin alapuolessa, puron partaan luona, eräs mies ulos, joka talutti isoa ja vahvaa oritta ohjista. En tainnut tähtein valossa

selvästi nähdä kuka hän oli. Näytti vähän epäluulon alaiselta, että tällä autiolla, yksinäisellä paikalla kupsi mies tornin jäännösten vaiheilla. Kenties oli hän vaan vaeltaja, niinkuin minäkin; kenties oli hän salakuljettaja taikkapa bandolero'kin. Mitäpä se minuun koski? Kiitos taivaan ja köyhyyteni, minulla ei ollut mitään menettää, sentähden istuin alallani, leipäkannikkaani nakerrellen. Hän talutti oriin vedenpartaalle, ihan likelle sitä paikkaa missä minä istuin, niin että minulla oli oikein hyvä tilaisuus katsella häntä vähän likemmältä. Hämmästykseni näin minä hänen olevan Maurilaisessa puvussa, teräs-paidassa ja kiilloitettu kypäri päässä, sen mukaan kuin voin nähdä tähtien valon siitä heijastuessa. Hänen hevosensakin oli Maurilaiseen laatuun huoliteltu, isoilla, leveillä jalustimilla. Niinkuin sanoin, hän vei sen purolle, johonka eläin pisti päänsä melkein korvia myöten ja joi, niin että luulin sen halkeavan.

"'Toveri,' sanoin minä, 'hevosesi juopi vankasti; se on hyvä merkki, kun hevonen pistää päänsä syvälle veteen.'

"'Tottapa juonee,' vastasi hän Maurilaisella murteella; 'siitä on kokonainen vuosi, kun hän viimeksi joi.'

"'Sant Jagon puolesta,' sanoin minä, 'sepä käy edelle kameeleistakin, joita olen Afrikassa nähnyt. Mutta käypäs tänne, oletpa kuin sotamies — tahdotko istua ja käydä sotamiehen atriaan osalliseksi?' Kumppania kaipasinkin tällä yksinäisellä paikalla, ja minä pidin tuon uskottoman hyvänäni. Ilmankin sotamies, niinkuin teidän ylhäisyytenne tietää, ei juuri paljon kysy matkakumppanin uskonnosta, ja kaikkein maiden sotamiehet ovat rauhan aikana tovereita."

Kuvernööri nyökki taas suostumusta.

"Niinkuin sanoin, minä kutsuin hänet atrialleni, semmoiselle kuin se oli, sillä tavallisen vieraanvaraisuuden mukaan en sen vähempää tainnut tehdä. 'Minä en jouda,' sanoi hän, 'syödä ja juoda, sillä minun täytyy ennen aamua tehdä pitkä matkustus.'

"'Mille suunnalle?' kysyin minä.

"'Andalusiaan,' sanoi hän.

"'Juuri sinne jonne minäkin,' sanoin minä; 'koska sinulla nyt ei ole aikaa viipyä ja syödä kanssani, niin ehkäpä sallit minun ratsastaa yhdessä sinun kanssasi. Minä näen että hevosesi on vankka, ja minä lyön veikan että se jaksaa kantaa kaksikin miestä.'

"'Mielelläni!' vastasi ratsastaja; eikä olisikaan ollut kohteliaasti ja soveliaasti sotamieheltä tehty, jos hän olis kieltänyt, varsinkin kun olin kutsunut hänet ilta-atriaan osalliseksi.

"'Pidä lujasti kiini,' sanoi hän, 'hevoseni on nopea kuin tuuli.'

"'Ei vaaraakaan,' sanoin minä, ja me lähdimme matkaan.

"'Hevonen muutti hölkän kohta juoksuksi, juoksun laukaksi ja laukan hirmuiseksi nelistykseksi. Vuoret, puut, huoneet, kaikki lensivät tuulen nopeudella sivuitse.

"'Mikä kaupunki tuo on?' sanoin minä.

"'Segovia,' sanoi hän, ja ennenkuin sana oli päässyt hänen suustansa, oli Segovian torni jo kadonnut silmistäni. Me kiisimme Guadarrama-vuoria ylös, Escorialin vieritse, ihan likitse Madridin portteja La Manchan lakeuksia pitkin. Näin meni matka jyrkkiä vuoria ylös ja taas syviin laksoihin alas, tornien ja kaupunkien sivu, jotka kaikki olivat sikeimmässä unessa, kallioiden, lakeuksien ja virtain yli, jotka tähtien valossa ennättivät vaan pikamaisesti vilahtaa.

"'Että tekisin pitkän jutun lyhyeksi enkä kyllästyttäisi teidän ylhäisyyttänne — niin ratsastaja seisahtui äkisti erään vuoren vierelle. 'Nyt olemme,' sanoi hän, 'matkamme päässä.' Minä katselin ympärilläni, mutta en nähnyt minkäänlaista ihmisen asuntoa; en muuta kuin luolan suun. Sinne tänne tirkistellesäni näin minä ihmisjoukkoja Maurilaisissa puvuissa, muutamia ratsain, toisia jalkaisin, kuin tuulen kaikilta ilmansuunnilta tuomia, rientävän luolan suusta sisään, kuin mehiläiset pesäänsä. Ennenkuin ennätin kysyäkään, pisti ratsastaja pitkät Maurilaiset kannustimensa hevosen kylkeen ja syöksähti sisään muun joukon kanssa. Me ratsastimme jyrkkää, mutkistelevaa tietä, joka vei vuoren sisustaan. Vähän aikaa ratsastettuamme, alkoi vähitellen valo pilkoittaa, kuin päivän ensimmäinen sarastus, mutta mistä se tuli, sitä en saattanut nähdä. Tie kävi yhä valoisammaksi, niin että kohta taisin tarkoin nähdä kaikki ympärilläni. Nyt näin, eteenpäin karkuuttaessamme, isoja rommakoita, joiden suut, kuin asehuoneen salit, olivat auki molemmin puolin tietä. Muutamissa näistä holveista rippui kilpiä ja rautalakkia, rautapaitoja, keihäitä ja miekkoja seinillä; toisissa oli isoja kasoja sotavaroja ja sota-aseita maaperässä.

"'Teidän ylhäisyytenne, kuin vanhan sotijan ainakin, olis tosiaankin ollut hupaista nähdä niin suuret varat sotatarpeita koottuina. Myös oli toisissa luolissa pitkiä riviä ratsumiehiä, kantapästä kiireesen aseilla varustettuja, pitkät keihäät ja liehuvat liput muassa, kaikki tappeluun valmiina, mutta kaikki liikkumattomina satuloissaan, kuin kuvapatsaat. Muissa saleissa oli sotamiehiä nukkumassa kentällä hevostensa vierellä, ja jalkaväen ryhmiä seisoivat valmiina riveiksi asettumaan. Kaikki olivat vanhan-aikaisessa Maurilaisessa puvussa ja sota-asussa.

"'No niin, teidän ylhäisyytenne, tehdäkseni pitkän jutun lyhyeksi, niin tulimme viimein äänettömään luolaan, eli tohdinpa melkein sanoa, palatsiin, jonka seinät olivat tilkoitetut kullalla ja hopealla ja kimeltelivät kuin timanteilta, safiireilta ja kaikenlaisilta kalliilta kiviltä. Yläpäässä istui Maurilainen kuningas kultaisella valtaistuimella, aatelismiehiä ja mustat, Afrikalaiset

vartijat, paljastetuilla miekoilla varustetut, ympärillään. Koko lauma, joka alinomaa virtasi sisään ja kasvoi tuhannen tuhansiksi, astui yksittäin hänen ohitsensa ja kumarsi syvään sivu mennessään. Useat joukossa olivat komeissa vaatteissa, ihan tahrattomissa ja virheettömissä, ja hohtivat juveeleilta; toiset olivat kiilloitetuissa ja emailitetuissa (lasitetuissa) asuissa, toisilla taas oli pehkautuneet ja murenneet vaatteet, ja näiden tamineet olivat perin halkinaiset, rikotut ja ruosteiset.

"Minä olin tähän asti pysynyt ääneti, sillä, niinkuin teidän ylhäisyytenne tietää, sotamiehen ei sovi, palveluksessa ollessaan, monia kysymyksiä tehdä; mutta nyt en enää malttanut pitää suutani kiini.

"'Kuulesta toveri,' sanoin minä, 'mitä nyt kaikki tämä merkitsee?'

"'Se on suuri ja hirvuttava salaisuus,' sanoi ratsastaja. 'Tiedä, oi kristitty, että näet Boabdilin, Granadan viimeisen kuninkaan, hovin ja sotaväen edessäsi.'

"'Mitä sanot?' huusin minä. 'Boabdil hovinsa kanssa on jo useita satoja vuosia tätä ennen ajettu maasta pois ja kaikki ovat kuolleet Afrikassa.'

"'Niin kyllä teidän valheellisissa aikakirjoissanne kerrotaan,' vastasi Maurilainen; 'mutta tiedä, että Boabdil ja ne sotijat, jotka viimeksi taistelivat Granadan puolesta, kaikki ovat voimallisella loihdulla tähän vuoreen suljetut. Mitä kuninkaasen ja sotajoukkoon tulee, joka Granadan luovutettuaan samosi pois, niin se vaan oli kulkue henkiä ja hahmuja, jotka saivat ruveta noihin muotoihin, pettämään kristityitä vallitsijoita. Muuten saan sanoa sinulle, ystäväni, että koko Hispania on voimallisen tenhouksen vallassa. Ei ole sitä luolaa vuorissa, ei sitä yksinäistä vartijatornia lakeuksilla, ei sitä raunioiksi kukistunutta linnaa kukkuloilla, joiden holveissa ei, vuosisadoista vuosisatoihin, tenhottuja sotijoita nuku, kunnes ne synnit sovitetaan, joiden tähden Allah on sallinut ylivallan joksikuksi ajaksi tulla pois Uskovain käsistä. Kerran vuodessa, Juhannuksen päivänä, he päästetään auringon noususta sen laskuun tästä noituudesta ja saavat tulla tänne kuninkaalleen uskollisuutensa osoittamaan; ja tuo lauma, jonka näet rientävän luolaan, on Mahomettilaisia sotijoita, jotka olopaikoistaan kaikissa Hispanian tienoissa tänne saapuvat. Mitä minuun tulee, niin jo näit sen rappioisen tornin sillan luona Vanhassa Castiliassa, jossa minä sekä kesät että talvet olen kuluttanut niin monta vuosisataa, ja johonka minun ennen päivänkoittoa täytyy palata. Ne jalkaväen ja ratsumiesten rivit, jotka näit läheisissä saleissa tappelurintaan asetettuina, ovat tenhotuita sotijoita Granadasta. Sallimuksen kirjassa on kirjoitettuna, että kun tenhous päästetään, tulee Boabdil, sotajoukkonsa johtajana, vuoresta, ottaa valtaistuimensa Alhambassa ja herrautensa Granadassa takaisin, kerää tenhotut sotijat kaikista Hispanian tienoista, valloittaa jälleen maan ja panee sen jälleen Maurilaisten vallan alle.'

"'Ja milloin se tapahtuu?' kysyin minä.

"'Allah yksistään sen tietää; me olimme toivoneet vapautuksen päivän jo tulleen, mutta tätä nykyä vallitsee valpas kuvernööri Alhambassa, eräs vanha urhoollinen sotija, yleisesti kuvernööri Manco'ksi kutsuttu. Niin kauan kuin moinen sotija pitää komentoa etevimmässä linnassa ja aina on valmis tekemään ensimmäisen karkauksen vuoresta turhaksi, pelkään Boabdilin ja hänen sotajoukkonsa täytyvän tyytyä siihen että lepäävät aseillansa.'"

Tässä kohti kuvernööri vähän oikasi varttansa, otti sapelin likemmä ja väänsi viiksiään ylöspäin.

"'Tehdäkseni pitkän jutun lyhyeksi ja etten teidän ylhäisyyttänne kyllästyttäisi — niin ratsastaja, annettuaan minulle tämän tiedon, nousi ratsailta alas.

"'Jää tänne,' sanoi hän, 'ja pidä hevostani vaarilla, sillä aikaa kun menen ja polvistun Boabdilin eteen.' Näin sanoen riensi hän pois ja sekaantui laumaan, joka tunkeili valtaistuimen eteen.

"'Mitä on tehtävä?' ajattelin minä, näin yksinäni jäätyäni: 'odotanko tässä kunnes tuo uskonon tulee takaisin ja taas suhkaisee pois minun kanssani tenhotulla hevosellaan. Tiesi Jumala minnekä? Vai käytätkö aikaa poistukseni tästä aaveseurasta?' Sotamies tekee päätöksensä pian, niinkuin teidän ylhäisyytenne tietää. Mitä hevoseen tulee, niin se oli uskonnon ja valtakunnan ilmeisen vihollisen oma, ja oli sotalakien mukaan takavarikkoon otettava. Niin hyppäsin lautasilta satulaan, pyöräytin oriin toisapäin, painoin nuot Maurilaiset jalustimet sen kupeeseen ja ajoin, samaa tietä kuin olimme tulleet, kiireesti eteenpäin. Ratsastaissani niiden salien ohitse, joissa Maurilaiset ratsastajat istuivat liikkumattomissa riveissä, luulin kuulevani aseiden kalsketta ja ihmisten jupinaa. Minä maistatin hevosella vielä kerran jalustimia ja riensin kahta kiireemmästi. Nyt huomasi takanani äänen, niinkuin tuulen tohinaan; minä kuulin tuhansien hevostavien kapsetta; suuri lauma saavutti minut. Minä temmattiin tungoksessa eteenpäin ja syöksähdin ulos luolasta, sillä aikaa kun taivaan neljä tuulta puhalsi tuhansittain noita hahmuja pois joka haaralle.

"Tässä sekasorrossa minä heitettiin tainnuksiin hevosen seljältä. Toinnuttuani makasin erään mäen reunalla ja Arabialainen orit seisoi vierelläni; sillä pudotessani oli käteni tarttunut ohjiin kiini, ja tämä luullakseni esti hevosen rientämästä jälleen Vanhaan Castiliaan.

"Teidän ylhäisyytenne käy helposti ajattelemisen, millä hämmästyksellä minä yltympärinsä näin aloe-pensaita, Indiaalaisia viikunapuita ja muita eteläisen ilman-alan merkkiä, ja ison kaupungin, jonka alapuolella oli torni, hovilinja ja tuomiokirkko.

"Minä menin varuisasti kunnasta alas, taluttaen orittani, koska en tohtinut istua sen selkään ja antaa sen tehdä minulleni jotain viekasta kiepposta. Tultuani alas, kohtasin minä teidän ylhäisyytenne yövahdin, joka ilmoitti minulle sen salaisuuden, että Granada oli alapuolellani ja että minä olin Alhambbran muurien alla, peljätyn kuvernööri Mancon linnan luona, hänen joka on

kauhu kaikille noiduille Maurilaisille. Tämän kuultuani päätin hetikohta ilmoittaa teidän ylhäisyydellenne kaikki mitä olin nähnyt, ja varoittaa niistä vaaroista, jotka ympäröivät ja uhkaavat teidän ylhäisyyttänne, että teidän ylhäisyytenne ajoissa kävisi tuumiin ja toimiin, linnan ja kuningaskunnan vakuuttamisesta tätä sisäistä sotajoukkoa vastaan, joka maan sisässä väijyy."

"Kuulesta ystäväiseni," sanoi kuvernööri, "mitä sinä, joka olet vanha ja kokenut sotilas, neuvoisit minua tekemään, estääkseni tuon turman."

"Halvan, alhaisen sotamiehen ei sovi," sanoi muukalainen ujeliaasti, "neuvoa kenraalia teidän ylhäisyytenne älykkyydellä lahjoitettua; mutta hyvä ehkä olisi jos teidän ylhäisyytenne hyvällä, lujalla saviruukilla muurauttais umpeen kaikki vuorten luolat ja aukot, niin että Boabdil ja hänen sotajoukkonsa tulisivat kokonaan muuratuiksi heidän maanlaiseen asuntoonsa. Jos sitten hyvä pater," lisäsi sotamies, nöyrästi kumartaen munkille ja ristinmerkin hartaasti tehden, "vihkisi saviruukin siunauksellaan ja panisi muutamia ristiä, pyhänjäännöksiä ja pyhimyksenkuvia ulkopuolelle, niin voitaisiin, toivoakseni, kenties vastustaa kaikki pakanallinen noituus."

"Epäilemättäkin ne olisivat suureksi hyödyksi," vastasi munkki.

Kuvernööri laski nyt kätensä toledon kahvalle, loi silmänsä sotamieheen ja hymysuin pudisti päätänsä.

"Niin luulet siis, ystäväni, tosiaankin," sanoi hän, "että sinä saduillasi tenhotuista vuorista ja Maurilaisista petät minut? Kuules, konna! — Ei sanakaan sen enempää! Vanha sotamies saatat kyllä olla, mutta sinä tulet näkemään että sinulla myös on tekemistä vanhan sotamiehen kanssa, ja päällisiksi semmoisen kanssa, jolle ei olekaan niin helppo tehdä puttista? Hollaa! Vahti! Lyö tuo mies rautoihin!"

Siivollinen tyttö yritti rukoilemaan armoa vangille, mutta kuvernööri saatti hänet yhdellä silmäyksellä vaikenemaan.

Heidän pannessaan sotamiestä kahleisin, tunsu joku heistä jotain kovaa hänen lakkariinsa; hän veti sen ulos ja näki että se oli pitkä rahakukkaro, joka näytti olevan hyvin lihava. Hän otti sitä toisesta päästä kiini ja tyhjensi sen pöydälle kuvernöörin eteen, eikä koskaan liene rosvon kukkaro ollut täydempi. Sormuksia ja hohtokiviä ja helminauhoja, kimmelteleviä timantti-ristiä ja koko joukko vanhoja kultarahoja putosi ulos; useat viimeksi mainituista vierivät helisten lattialla kauas syrjään.

Oikeuden toimitukset keskeysivät vähäksi ajaksi; välkkyvät pakolaiset panivat kaikki liikkeelle. Ainoastaan kuvernööri säilytti, oikealla Hispanialaisella uljuudella, vakavan toimensa, vaikka hänen silmänsä ilmaisivat jonkunlaista hätäisyyttä, siksi kunnes viimeinen kultaraha ja viimeinen hohtokivi oli jälleen kukkaroon pantu.

Munkki ei pysynyt yhtä levollisena; koko hänen muotonsa hehkui kuin hiilos, ja hänen silmänsä säkenöitsivät nähdessään nuot helminauhat ja ristit.

"Jumalaton konna!" huusi hän; "mistä kirkosta, mistä pyhäköstä olet ryöstänyt nuot pyhät esineet?"

"En mistään kirkosta, en mistään pyhäköstä, hurskas isä. Jos ne ovat kirkosta varastetut, niin on se uskon ratsastaja, josta olen puhunut, ammoin aikoja ne varastanut. Minulta keskeysi mitä juuri aioin kertoa teidän ylhäisyydellenne, että minä, otettuani ratsastajan hevosen omakseni, irroitin erään nahkapussin, joka rippui satulan koljussa ja luultavasti sisälsi mitä hän ennen muinoin, Maurilaisten maassa vallitessa, oli sodassa ryöstänyt."

"Vallan hyvästi; tätä nykyä täytyy sinun tyytyä siihen, että menet majoilemaan eräsen kammioon punaisessa tornissa, joka, vaikka ei noiduttu, tulee olemaan sinulle yhtä turvallinen olopaikka, kuin mikään tenhottu Maurilainen luola."

"Teidän ylhäisyytenne tekee niinkuin tahtoo," sanoi vanki ei mistään milläänkään.

"Kiitollisuudella olen teidän ylhäisyydeltänne vastaanottava jokaisen mukavuuden, jota linna tarjoo. Sodassa ollut sotamies ei ole, niinkuin teidän ylhäisyytenne hyvin tietää, tarkka yömajansa suhteen; jos saan siistin vankeuden ja säännölliset atriani, niin ehkäpä tulen menestymään. — Ainoa mitä pyydän on, että teidän ylhäisyytenne, paljossa huolenpidossaan minusta, ei unhottais linnaa eikä vihjausta jonka olen antanut vuorten aukkojen kiini-muuraamisesta."

Tähän tämä kohtaus loppui. Vanki vietiin lujaan vankeuteen punaisessa tornissa, hevonen hänen ylhäisyytensä talliin ja ratsastajan kukkaro pantiin hänen ylhäisyytensä arkkuun. Tämä viimeinen seikka tosin arvelutti munkkia, joka kysyi, eikö nuot pyhät kalut, jotka silminnähtävästi olivat jostain kirkosta varastetut, olisi kirkon talteen annettavat; mutta koska kuvernööri virkahti kovin lyhyesti tästä asiasta ja oli rajaton vallitsija Alhambrassa, heitti munkki hyvin viekkaasti koko keskustelun siksensä, mutta päätti ilmoittaa koko tapauksen Granadan ylhäisemmälle papistolle.

Ymmärtääksemme vanhan kuvernööri Mancon vilkkaat tuumat ja toimet, meidän täytyy tietää, että Alpuxarra-vuorilla likellä Granadaa siihen aikaan liikkui rosvojoukko, jonka johtajana oli eräs rohkea veitikka nimeltä Manuel Borasco, joka tavallisesti rosvoisi maaseuduilla ja monenlaisissa valepuvuissa luikahteli kaupunkiinkin, onkimaan tietoja kauppatavarain lähetyksistä eli lihavilla kukkaroilla varustetuista matkustajista, joita hän sitten vaani kaukaisissa ja yksinäisissä vuorensolissa. Nämät rohkeat ja usein uudistetut pahatteet olivat tarkkauttaneet hallituksen huomiota, ja useiden kaupunkien päälliköt olivat saaneet käskyn pitää varansa ja otattaa kiini epäluulon alaiset kukiimet. Kuvernööri Manco oli, tuon pahan maineen tähden, jossa hänen

linnansa, oli, erittäin innollinen, eikä epäillyt että hän nyt oli saanut kiini jonkun tuohon joukkoon kuuluvat peljättävän uskalikon.

Sillä välin juttu levisi ja joutui puheen aineeksi, niin linnassa kuin koko Granadan kaupungissakin. Nyt tettiin sanoa, että mainio Manuel Borasco, Alpuxarra-vuorten kauhu, oli joutunut vanhan kuvernööri Mancon kynsiin ja että tämä oli salvannut hänet punaiseen torniin, ja jokainen, jolta Borasco oli jotain ryöstänyt, riensi nyt sinne katsomaan tuota konnaa. Punainen torni on, niinkuin jokainen tietää, erillään Alhambrasta, yksinäisellä kunnaalla, syrjässä isolta linnan tieltä. Ulkomuuria ei ollutkaan, vaan vahti liikkui edes takaisin tornin ulkopuolella. Akkuna siinä huoneessa, jossa vanki oli salvattuna, oli vahvalla rautaristikolla varustettu, ja siihen näkyi eräs vähäinen avonainen kenttä. Tänne nyt kunnan Granadalaiset riensivät vankia katsoa älläilemään, juurikuin nauravaa, menaserian häkistä irvistelevää hyeinaa. Ei yksikään tuntenut häntä kumminkaan Manuel Borascoksi, sillä tämä hirmuinen rosvo oli julmista kasvoistaan kuuluisa, eikä hän ensinkään niinkuin tämä vanki kavalasti karsastanut. Eikä vaan kaupungista, vaan kaikista maan ääristä tultiin häntä katsomaan, ja alhaisempi väestö alkoi vähitellen penkoa, eikä hänen kertomuksessaan olis jotain perääkin. Että Boabdil sotajoukkonsa kanssa oli vuorella salvattuna, oli vanha satu, jonka useat vanhimmista asukkaista olivat isiltään kuulleet. Joukottain meni nyt ihmisiä Auringon-vuorelle, eli oikeammin Pyhän Elenan vuorelle, hakemaan sotamiehen mainitsema luolaa, ja he kurkistelivat ja tähystelivät tähän pimeään rommakkoon, joka, tiesi kuinka pitkälle vuoren sisään menevä, vielä on tänäkin päivänä olemassa, ja jota kansan muinaistaruissa luullaan Boabdilin maanalaisen asunnon oveksi.

Alhaisempi kansa vähitellen mielistyi sotamieheen. Rikoksen harjoittaja vuoritienoossa ei ole ensinkään niin vihattu ihminen Hispaniassa, kuin ryövärei on muissa maissa; päinvastoin, hän on jonkunlainen ritarillinen luonne alhaisempain säätyluokkain silmissä. Myös ovat alhaisemmat luokat aina halulliset moittimaan ylhäisempain tekoja, ja moni alkoi nyt napista kuvernööri Mancon ankaroista toimenpiteistä ja pitämään vankia marttyrinä.

Muutenkin oli tämä sotamies lystillinen ja iloinen veitikka, jolla itsekullekin hänen akkunaansa lähestyvälle oli joku leikkipuhe, ja jokaiselle naiselle joku ystävällinen sana varalla. Myös oli hän ymmärtänyt hankkia hänellensä vanhan kitarrin, ja hän istui akkunassaan ja lauloi kertoma- ja rakkauden lauluja, suureksi huviksi lähistön naisille, jotka iltasilla keräysivät paikalle ja tanssasivat boleroa hänen kitarrinsa mukaan. Hän siistasi kiherän partansa oikein sieväksi, ja hänen päivettyneet kasvonsa kelpasivat hyvin kaunottarien silmissä, ja kuvernöörin siivollinen palvelustyttö sanoi mahdottomaksi vastustaa hänen karsastavaa katsettansa. Tämä hyväsydäminen tyttö oli jo ensi alusta osoittanut hellää osanottavaisuutta hänen kohtaloonsa, ja sittenkun hän turhaan oli ahkeroinut hellyttää kuvernööriä, keksi hän keinoja miten salaa voisi lievittää hänen kovaa vankeuttansa. Joka päivä vei hän vangille muutamia lohdutuksen muruja, jotka olivat pudonneet kuvernöörin pöydältä, taikka salaa otetut hänen ruokakammiostaan, ja välistä jonkun ilahuttavan pullosen hyvää Val de Pennas viiniä taikka valion hyvää Malagaa.

Tätä kavallusta ollessa juuri vanhan kuvernöörin linnan keskuksessa, uhkasi hänen vihollistensa joukossa linnan ulkopuolella ilmeinen sota syttyä häntä vastaan. Tuon kullalla ja hohtokivillä täytetyn pussin seikkaa, joka löydettiin luullun rosvon lakkarista, kerrottiin Granadassa hyvinkin paljon liikoja pannen. Hetikohta pani kuvernöörin henkivihollinen, kenraali, riidan aluskunnallisesta tuomio-oikeudesta alkuun. Hän väitti vingin otetun kiini ulkopuolella Alhambran aluetta. Hän vaati siis astioita ja vingin luona tavattuja *spolia opima* (saalista) hänelle annettaviksi. Koska suur-inkvisitorikin munkin kautta oli saanut tiedon pussissa olleista risteistä ja muista pyhistä kapineista, vaati hän kanteen-alaista, kirkonvarkauteen syyllisenä, haltuunsa, ja väitti saalista kirkolle tulevaksi, mutta ruumista ensi roviolla poltettavaksi. Kiista oli kiivas; kuvernööri raivosi ja vannoi, että ennenkuin hän vingin luotansa antaisi, hän Alhambrassa hirtättäisi hänet vakoilijana, joka oli linnan alueella kiini otettu.

Kenraali uhkasi lähettää joukon vartijaväkeään siirtämään vankia punaisesta tornista kaupunkiin. Suur-inkvisitorin näkyi niinikään tekevä mieli lähettää muutamia pyhän tuomio-istuimen palvelijoita. Tieto näistä hankkeista tuli hiljan yöllä kuvernöörin korviin. "Antaa niiden tulla," sanoi hän, "he tapaavat minut valmiina; varhain sen täytyy aamulla noustu, joka tahtoo hätäyttää vanhan soturin." Hän antoi heti käskyn että vanki, päivän koitolla, hyvin aikaisin aamulla, oli siirrettävä vankeuteen Alhambran muurien sisällä. "Ja kuulesta, lapseni," sanoi hän tuolle siivolliselle tytölle; "koputa oveani ja herätä minut ennen kukon kuulumaa, niin että saan katsoa että kaikki käy oikein."

Päivä koitti, kukko lauloi, mutta ei kukaan koputtanut kuvernöörin ovea. Aurinko kohosi vuoren kukkulain yli ja paistoi kuvernöörin akkunasta sisään, ennenkuin hänet aamu-unistaan herätti tuo vanha kapraali, joka seisoi hänen edessään katsannolla, johon kauhistus oli kuvautuneena.

"Hän on poissa! Hän on mennyt tiehensä!" huusi kapraali, tuskin hengittää voiden.

"Kuka poissa? Kuka mennyt tiehensä?"

"Sotamies — rosvo — perkele — sen mukaan kuin minä ymmärrän. Hänen koppinsa on tyhjä, mutta ovi kiini — ei kukaan tiedä kuinka hän on päässyt ulos."

"Kuka hänet näki viimeksi?"

"Teidän ylhäisyytenne palvelustyttö. Hän vei hänelle illallisen."

"Käsketään häntä hetikohta tänne!"

Uusi hämmennys nousi. Siivollisen tytön kamari oli niinkään tyhjä; hän oli epäilemättä karannut vangin kanssa, koska hän, niinkuin tiettiin, useina päivinä oli tiheään ollut hänen puheillaan.

Tämä karsi vanhan linnanherran mieltä kovin pahasti, mutta tuskin ennätti hän virkkaa mielikarvauttaan siitä, ennenkuin uusi kiusa ilmestyi. Mentyään virkakammioonsa tapasi hän arkkunsa avattuna, ratsastajan nahkalaukun varastettuna ja yhdessä sen kanssa tuon vahvan pussin, joka oli ollut dubloneja täynnä.

Mutta miten ja millä lailla olivat karkulaiset päässeet menemään? Eräs vanha talonpoika, joka asui muutamassa hökkelissä Sierralle (vuorille) vievän tien varrella, kertoi että hän juuri päivän sarastaessa oli kuullut kavion kapsetta, joka oli huvennut vuorille päin. Hän oli katsonut akkunasta ulos ja nähnyt ratsastajan tyttö edessään hevosen seljässä.

"Käypä tallissa katsomassa!" huusi linnanherra Manco. Talli haettiin läpi; kaikki hevoset olivat paikoillaan, paitse Arabialaista. Tämän sijassa oli paksu ryhmysauva, seimeen aidottu ja paperilipulla varustettu, johon oli kirjoitettu nämät sanat: "Lahja kuvernööri Mancolle, vanhalta sotilalta."

Satu kahdesta äänettömästä kuvapatsaasta.

Kerran asui yksinäisessä kammiossa Alhambassa pieni lystikäs veitikka, nimeltä Lope Sanchez, joka teki työtä puutarhoissa ja oli iloinen ja vilkas kuin heinäsiirkka ja lauleli päiväkaudet. Hän oli linnan henki ja elämä; työnsä lopetettuaan istui hän jollain kivipenkillä kävelimössä, näppi kitarriaan ja lauloi pitkiä lauluja Cid'istä, Bernardo de Carposta, Fernando del Pulgar'ista ja muista Hispanian sankareista, suureksi huviksi vanhoille sotamiehille, taikka näppieli iloisempaa nuottia, antaen tyttöin tanssia boleroa ja fandangoa.

Samoin kuin useimmilla pikku miehillä, oli Sanchollakin iso pitkä roikale vaimona, joka melkein taisi tupata hänet hameensa taskuun; mutta köyhäin tavallista osaa ei ollut hänelle suotu: kymmenen lapsen sijassa hänellä vaan oli yksi. Tämä oli pienoinen mustasilmäinen, kaksitoista vuotias tyttö, nimeltä Sanchica, yhtä lystillinen kuin hän, ja hänen sydämensä ilo. Tyttö leikitsi hänen vierellään, hänen puutarhassa työtä tehdessään, tanssasi hänen kitarriinsa soittoon, hänen varjossa istuessaan, ja juoksenteli, hurjasti kuin metsävuohen karitsa, pensaistossa, lehtokujilla ja Alhambbran rappioisissa saleissa.

Nyt oli Juhannus-ilta, ja Alhambbran juhla-iloinen juoruseura, miehiä, vaimoja ja lapsia, astui Generalifen yli kohoavaa Auringon vuorta ylös, tämän tasaisella kukkulalla Juhannus-yötä viettämään. Oli kirkas kuudan-yö, kaikki vuoret olivat harmaina ja hopeoitettuina, kaupunki oli kupukattoineen ja kirkontornineen alhaalla pimennossa, ja Vega oli kuin jonkun haltijattaren hallussa oleva maa, jonka tenhotut purot kiiluivat synkeiden, lehväkkäin puiden välitse. Vuoren korkeimmalle huipulle viritettiin, vanhan, Maurilaisilta otetun tavan mukaan, ilotulia. Tienoon asukkaat pitivät samanlaista yövahtia, ja Vegalla ja vuorten rinteillä leimusi siellä täällä himeitä valkeita.

Lope Sanchez, joka ei milloinkaan ollut iloisempi kuin tällaisella juhlalla, soitti kitarria; siellä tanssittiin, ja ilta kului hyvin iloisesti ja rattoisasti. Tanssattaissa leikitteli pieni Sanchica muutamain pikku tyttöin kanssa erään vanhan, kukkulalla olevan, Maurilaisen linnan raunioilla, ja löysi, pikkukiviä kaivannossa hakiessaan, pienoisen vuoripihkaan hyvästi leikellyn käden, jonka sormet olivat kiini puristetut ja peukalo lujasti painettu niiden päälle. Ylen iloisena onnestaan juoksi hän löytöään äitillensä näyttämään. Kättä ruvettiin hetikohta paljon miettimään ja moni katseli sitä taikauskaisesti penkoen. "Nakkaa se pois," sanoivat muutamat, "se on Maurilaisilta, saat olla vissi että siinä on onnettomuutta ja taikausta." — "Ei millään muotoa," sanoi toinen, "sen saattaa myöä juveeli-sepälle Zacatinissa." Tämän puheen keskellä tuli sinne vanha, mustaverinen sotamies, joka oli palvellut Afrikassa ja oli kuin Maurilainen näöltään. Hän tutki kättä tuntijan katsannoilla. "Minä olen nähnyt tällaisia kaluja Maurilaisilla Barbariassa," sanoi hän; "tämä on tehokas välikappale kiersilmäisyyttä ja kaikkea noituutta ja taikausta vastaan. Toivotan teille onnea, Lope, se ennustaa jotain hyvää lapsellenne."

Sanchezin vaimo, kuultuaan tämän, satoi tuon pienen käden nauhaan ja ripusti sen kaulaan tyttärelleensä.

Tästä taikakalusta johtui nyt mieleen kaikki nuot niin paljon suositut taikauskaiset sadut Maurilaisista. Tanssi herkesi, ja nyt istuttiin ryhmiin kentälle ja kerrottiin toisilleen vanhoja isänisältä ja äitinäitiltä kuultuja satuja. Muutamat näistä saduista koskivat juuri sitä vuorta, jonka kukkulalla he istuivat, ja joka on mainio pesäpaikka aaveilla ja tontuilla. Eräs vanha nainen kuvaili hyvin laveasti sitä palatsia vuorella, jossa, tarun mukaan, Boabdil ja koko hänen Maurilainen hoviväkensä ovat tenhottuina. "Noiden raunioiden alla," sanoi hän, osoittaen muutamia rappioisia muria ja vallia, eräällä etäisellä paikalla vuorta, "on iso pimeä luola, joka neeent syvälle, hyvin syvälle maan sisään. Vaikka saisain kaikki Granadan rikkaudet, en siihen tirkistäisi. Kerran vahtasi eräs köyhä raukka Alhambraa vuohia tällä vuorella ja kiipesi alas luolaan ottamaan pois yhtä vohlaa, joka oli sinne pudonnut. Hurjana ja silmät seljällä tuli hän sieltä ulos, ja kertoi asioita semmoisia, että kaikki luulivat hänen hulluksi tulleen. Hän houraili moniaita päiviä aaveenkaltaisista Maurilaisista, jotka olivat häntä ajelleet luolassa, ja vaivoin

saatiin häntä enää ajamaan vuohiaan vuorelle. Hän teki sen viimein, mutta ah! mies raukkaa, ei ikänä tullut hän sieltä alas. Naapurit löysivät hänen vuohensa käymästä laiturilla Maurilaisten raunioiden luona, hänen hattunsa ja kaapunsa olivat luolansuun luona, mutta häntä itseään ei sen kovemmin kuulunut."

Pieni Sanchica kuunteli tätä juttua kiinteällä tarkkuudella. Hän oli hyvin utelias ja tunsu hetikohta kiihkeän halun saada katsoa tuohon vaaralliseen syvyyteen. Hän pujahti pois leikkikumppaniensa luota, haki nuot kaukaiset rauniot, ja sittenkun hän vähän aikaa oli ryöminyt niiden keskellä, tuli hän vähäiselle ontelolle eli koverolle juuri sillä paikalla josta vuori jyrkästi alenee Darron laksoon päin. Tämän ontelon keskellä oli tuo sanottu aukko. Sanchica rohkeni mennä aina reunalle asti ja kurkisti alas. Kaikki oli mustaa kuin syysi, ja syvyys näytti pohjattomalta. Hänen verensä jähmettyi: hän meni sinne jälleen, tirkisti vielä sisään, aikoi juosta pois ja katsahti vieläkin syvyyteen — juuri tuo kauheus tässä asiassa oli hänelle mieluista. Lopuksi vieritti hän sinne ison kiven ja heitti sen reunalta alas. Kotvan aikaa putosi se ilman mitään jyskettä; sitten kävi se kallion neniä vasten, ja hän kuuli hirveän jytäkän; sitten hyppi se kalisten ja kolisten yhdeltä puolelta toiselle, ukkosenkaltaisella paukkeella, putosi viimein syvälle, syvälle veteen — ja kaikki oli taas hiljaa.

Mutta tämä hiljaisuus ei kestänyt kauan. Kuuluipa niinkuin joku olis herännyt tuossa kamalassa kuilussa. Juopa alkoi vähitellen jumista, kuin mettiäispatsas. Jumina kävi yhä kovemmaksi; sieltä kuului sekanaisia ääniä niinkuin kaukaisesta väkijoukosta ja hiljaista aseenkalsketta; sympalien kuminaa ja torven kajahuksia, juuri niinkuin sotajoukko vuoren sisässä olis tappeluun hankkiutunut.

Kauhistiksesta äänettömänä lähti Sanchica paikalta ja kiirehti sinne, minne oli vanhempansa ja leikkikumppaninsa jättänyt. Kaikki olivat menneet. Ilovalkeat olivat sammumaisillaan ja viimeiset savutuprut kiemuroitsivat kuunvalossa. Etäisemmät tulet, jotka olivat Vegalla ja vuorenkukkuloilla roihunneet, olivat niinikään loppuun palaneet, ja yltympärisnä näytti kaikki olevan syvimpään lepoon vaipuneena. Sanchica huusi vanhempiaan ja muutamia leikkikumppaniaan nimeltä, mutta ei saanut vastausta. Hän juoksi vuorenrintettä alas ja Generalifen puutarhain läpi, kunnes tuli Alhambran lehtokujille, jossa hän istui penkille pensaikossa hengähtämään. Alhambran vartijatornin kello löi kahtatoista. Sikeä hiljaisuus vallitsi, niinkuin koko luonto olis uneen vaipunut; ainoastaan yhdestä pensaiden välitse juoksevasta purosta kuului lirinä. Öisen ilman suloinen vilppaus tuuditti häntä uneen, kun hänen silmänsä äkisti huikesivat etäisestä valosta ja hän hämmästykseseen näki pitkän jonon Maurilaisia ratsumiehiä, jotka kiirehtivät vuorta alas ja noita lehtisiä käytäviä pitkin. Muutamat olivat varustetut keihäillä ja kilvillä, toiset miekoilla ja partuskoilla, kiiltävissä rautapaidoissa, jotka välkkyivät kuutamossa. Hevosetistelivat uljaasti päitänsä ja pureskelivat suitsiaan, mutta niiden askelia ei kuulunut sen enemmän, kuin jos kaviot olisivat olleet huovalla peitetyt, ja ratsastajat olivat kaikki kuolonkalpeita. Näiden joukossa ratsasti ihana nainen kruunu päässä ja pitkät kullanhohtavat kiharat helmien kanssa yhteen palmikoitut. Hänen virkkunsa ratsuvaippa oli tulipunaisesta sametista, kullalla kirjailtu ja maata viilevä. Hän näytti olevan sangen surullisena ja katsoi aina alaspäin.

Sitten tuli kulkue hoviherroja komeissa vaatteissa ja monivärisissä käärelakeissa, ja näiden keskellä ratsasti kuningas Boabdil el Chico, kuninkaallisessa hohtokivillä peitetystä kaapussa ja timanteista välkkyvä kruunu päässä. Pieni Sanchica tunsu hänet hänen vaaleasta parrastaan ja yhdennäköisyydestä hänen muotokuvansa kanssa, jonka hän usein oli nähnyt Generalifen museossa. Kummissaan ja hämmästyksissään katseli hän tätä kuninkaallista loistoisata kulkuetta, joka välkkyen liikkui puiden välitse eteenpäin; mutta vaikka hän tiesi nuot kalpeat ja äänettömät yksinvaltiaat ja hoviherrat ja sotijat aaveileviksi hahmuiksi ja kaikkityyni noituudeksi ja taikaukseksi, hän kumminkin katseli heitä pelkäämättömällä sydämellä; niin rohkeaksi oli hän tullut tuosta salaperäisestä taikakalusta, joka hänen kaulassaan rippui.

Kun ratsastava kulkue oli mennyt hänen ohitsensa, nousi hän istumasta ja lähti mukaan. Se meni sisään Oikeuden isosta portista, joka seisoj seljällään; vanhat vahdissa olevat invaliidit makasivat kivipenkeillä sikeässä, silminnähtävästi noituudella vaikutetussa unessa, ja koko tämä hahmukulkue mennä jonotti, hälisemättä, ja liehuvilla lipuilla ja uljaalla ryhdillä, heidän ohitsensa. Sanchica olis mielellään mennyt muassa, mutta hämmästykseseen näki hän tornissa aukon, joka meni syvälle maan sisään. Hän astui vähän likemmä ja rohkeni mennä edemmä, kun näki isoja askelenjälkiä kallioihin koverrettuja, ja holvikäytävän, joka siellä täällä oli valaistu hopealampuilla, joista valkeanvalo ja suloinen haju virtasi. Hän uskalsi vieläkin edemmä ja tuli viimein isoon saliin, joka oli syvälle vuoreen hakattu, loistavasti koristettu Maurilaiseen laatuun ja valaistu hopea- ja kristalli-lampuilla. Täällä istui turkkilaisella sohvalla vanha, pitkä- ja harmaapartainen mies Maurilaisessa puvussa, unissaan nuokkuva ja sauvaa pitävä, joka alinomaa näytti olevan hänen kädestään luikahtamallaan. Vähän matkan päässä tästä istui ihana nainen vanhassa Hispanialaisessa puvussa; pienoinen, kokonansa timanteista välkkyvä kruunu päässä, tukka helmien kanssa palmikoitu, hopeakannelta ihanasti soittaen. Pieni Sanchica muisti nyt jutun, jonka hän oli kuullut vanhuksilta Alhambrassa, eräästä Götiläisestä prinsessasta, jonka muuan Arabialainen noita oli sulkenut vuoreen, jossa prinsessa soitannon voimalla piti häntä taikaunessa kiini.

Nainen herkesi soittamasta, hämmästyen näkemästä ihmisen tässä noidutussa salissa. "Onko nyt pyhän Johanneksen aatto-ilta?" kysyi hän.

"Niin on," vastasi Sanchica.

"Tenhous on siis täksi yöksi lakkautettu. Tule tänne, lapseni, äläkä pelkää. Minä olen kristitty, niinkuin sinäkin, vaikka tenhous pitää minua täällä vangittuna. Kosketa tuolla taikakalulla, joka

riippuu kaulassasi, minun kahleitani, niin pääsen täksi yöksi irralle."

Näin sanoen avasi hän leninkinsä ja näytti leveätä kultarengasta, joka ympäröitsi hänen vyötäisiään, ja kultavitjoja, joilla hän oli maassa kiini. Lapsi ei viipynykään painamasta tuota pientä taikakalua kultarengasta vasten, ja samassa silmänräpäyksessä vitjat putosivat maahan. Kalinasta vanhus heräsi ja hieroi silmiänsä; mutta nainen pani sormensa liukumaan kantelen kielillä, josta vanhus taas nukkui ja alkoi nuokkua, ja sauva hänen kädessään horjua. "Nyt," sanoi nainen, "kosketa hänen sauvaansa taikakalullasi!" Sanchica teki niin, ja sauva luikahti vanhuksen kädestä, jonka perästä tämä vaipui sikeään uneen sohvalle. Nainen laski nyt kantelensa sohvalle ja nojasi sen tuon nukkuvan noidan päätä vasten; sitten kosketteli hän kielä, kunnes äänet kävivät hänen korvaansa, ja sanoi: "Oi soitannon väkevä henki, pidä hänen aistinsa niin kauan vangittuina, kunnes päivä tulee! Nyt seuraa minua, lapseni," jatkoi hän, "ja sinä saat nähdä Alhambran, semmoisena kuin se oli mahtavina päivinä, sillä sinulla on taikakalu joka paljastaa kaiken tenhouksen." Äänettömänä meni Sanchica naisen muassa. He menivät luolan ovien kautta Oikeuden porttikäytävään ja sieltä Plaza de los Algibes'ille, eli linnan sisäpuolella olevalle kävelimölle. Tämä oli täynnä Maurilaisia sotijoita, jalka- ja ratsuväkeä, liehuvain lippuin vaiheille riveihin järjestettyä. Myös seisoi pääportilla kuninkaallisia vahteja ja pitkiä riviä mustia Afrikalaisia, paljain miekoin. Ei yksikään puhunut sanaakaan, ja Sanchica seurasi johtajatartaan pelkäämättä. Hänen hämmästyksensä eneni, kun hän astui kuninkaalliseen palatsiin, jossa hän oli kasvanut. Kirkas kuutamo valaisi kaikkia salia ja pihvoja, niinkuin täysi päivä olis ollut, mutta esitti näytelmän kokonaan toisenlaisen kuin hän täällä oli tottunut näkemään. Huoneiden seinät eivät enää olleetkaan ajan tahraamat ja repimät. Hämähäkin verkkoin sijassa rippui komeita Damaskon silkikankaita, ja kultaukset ja maalaukset olivat saaneet alkuperäisen loistonsa ja vereksyytensä jälleen. Tätä ennen tyhjissä ja paljaissa saleissa oli nyt loistoisia, helmillä ja kalliilla kivillä tilkoitettuja sohvia, ja kaikki suihkukaivot pihossa ja puutarhoissa pitivät entistä leikkiänsä.

Kyökeissä taas häälättiin; kokit laittivat hahmuruokia ja paahtivat ja paistivat aaveen-näköisiä kanoja ja bekkasiineja. Palvelijoita juoksi edes takaisin, kantaen herkuilla täytettyjä hopeamaljoja ja järjestäen komeata atriata. Leijonain piha oli täynnä vahteja, hoviherroja ja Maurilaisia pappia (Alfaquis), niinkuin Maurilaisten muinaisina aikoina; ja Oikeuden Salin yläpäässä istui Boabdil valtaistuimellaan, hoviväkensä keskellä, ja piti tänä yönä hahmuvaltikkaansa. Vaikka tungos oli tällainen ja vaikka näin näytettiin edes takaisin hääläävän, ei sittenkään kuulunut ainoakaan askelta; ei mikään muu keskeyttänyt sydän-yön hiljaisuutta, kuin suihkulähteiden lorina. Pieni Sanchica seurasi, hämmästyksestä äänettömänä, johtajatartaan palatsin kautta, kunnes tulivat portille, joka vei Comares'in ison tornin alla oleviin holvikäytäviin. Kummallakin puolen porttia seisoivat alabasterinen immen kuva. Näiden päät olivat sivulle päin käännetty ja heidän silmänsä tähystivät samaa paikkaa holvissa. Tenhottu nainen seisautui ja viittasi pientä Sanchicaa tulemaan likemmä. "Tässä on," sanoi hän, "suuri salaisuus, ja minä tahdon, uskollisuutesi ja rohkeutesi palkinnoksi, ilmoittaa sen sinulle. Nämät äänettömät kuvapatsaat vahtaavat suurta aarretta, jonka eräs muinainen Maurilainen kuningas tänne kätki. Käske isäsi hakea se paikka, johon heidän silmänsä ovat tähdätyt, ja hän on löytävä jotain mikä tekee hänet rikkaimmaksi mieheksi Granadassa. Mutta ainoastaan sinä viattomilla käsilläsi, koska taikakalu on sinun hallussasi, voit ottaa aarteen. Käske isäsi käyttää sitä viisaasti ja määrätä jonkun osan siitä jokapäiväisten messuun lukemiseen sieluni pelastukseksi tästä jumalattomasta noituudesta."

Puhuttuansa nämät sanat nainen sitten vei lapsen Lindaraxan puutarhaan, joka on likellä kuvapatsaiden holvia. Kuu kimelteli yksinäisen suihkulähteen aalloille, puutarhan keskellä, levittäen lauhkeata valoa orangi- ja sitruuni-puille. Ihana nainen taittoi myrttipensaan lehvän ja kiersi sen lapsen pään ympärille. "Pidä tämä lehvä muistoksi siitä mitä olen sinulle ilmoittanut, ja todistukseksi siitä että olen totta puhunut. Hetkeni on tullut, minun täytyy palata siihen tenhottuun saliin; älä tule kanssani, ettei mikään onnettomuus sinulle tapahtuisi. Voi hyvästi, muista sanani, ja anna lukea messuja pelastuksekseni." Näin sanottuaan meni nainen pimeään käytävään, joka vei Comares'in tornin alle, ja katosi Sanchican silmistä.

Majoista Alhambran alapuolella, Darron laksossa, kuului nyt kukon vieno laulanta, ja himeä koite alkoi näkyä itäisten vuorten päällitse. Vieno tuuli alkoi leyhkää, ja pihoilta ja poluilta kuului ikäänkuin kuivain lehtien kahinaa, ja ovi oven perään meni naristen kiini.

Sanchica palasi samain huoneiden kautta, jotka hän vastikään oli nähnyt hahmuja täynnä, mutta Boabdil ja hänen aaveileva hoviväkensä oli kadonnut. Kuu paistoi tyhjiin, pikaisen loistonsa menettäneihin, ajan tahraamiin ja hävittämiin, ja hämähäkin verkkoin peittämiin saleihin ja kaltereihin. Yölipakoita räpisteli hämärissä kamareissa, ja kalalammikosta kuului sammakkoin kurina.

Sanchica riensi nyt, niin hopusti kuin taisi, erälle kaukaisille portaille, jotka veivät siihen viheliäiseen asuntoon, missä hänen vanhempansa asuivat. Ovi oli auki, niinkuin tavallisesti, sillä Lope Sanchez oli kovin köyhä lukkoa ja salpaa tarvitukseen. Sanchica hiipi hiljaa vuoteelle, laski myrttiseppeleen vierelleen ja nukkui pian.

Aamulla kertoi hän isälleen kaikki mitä hänelle oli tapahtunut. Mutta Lope Sanchez katsoi kaikkityyni paljaaksi unennäöksi ja nauroi Sanchican kevyt-uskoisuudelle. Hän meni tavalliseen työhönsä puutarhassa, mutta ei ollut hän kauan siellä ollut, ennenkuin hänen tyttärensä tuli hengästyksissä juosten. "Isä, isä!" huusi tämä, "katsokaapa myrttiseppelettä, jonka Maurilainen nainen kiersi päni ympärille."

Lope Sanchez katseli sitä hämmästellään, sillä myrtin varsi oli puhtainta kultaa ja jokainen lehti välkkyvä smaragdi. Koska hän ei ollut paljon puuttunut kalliisiin kiviin, hän ei ymmärtänyt seppeleen todellista arvoa, mutta sen verran näki hän, että varmaan tiesi sen olevan jotain

todellisempaa kuin ne asiat, joita unennäöt tavallisesti ovat, ja että lapsi, oli miten oli, ei ollut hukkaan unta nähnyt. Hänen ensimmäinen huolensa oli velvoittaa tytär ehdottomaan vaitioloon; sen suhteen oli hän kumminkin turvattu, sillä tyttö oli vähempipuheinen kuin hänen iältään ja sukupuoleltaan kävi toivomienkaan. Hän meni sitten holviin, jossa noiden kahden immen alabasteriset kuvapatsaat olivat. Hän näki että niiden päät olivat käännetty poispäin portista, ja että molempain silmät olivat rakennuksen sisään päin. Lope Sanchez ei tainnut muuta kuin ihmetellä tätä salaisuuden viisasta kätkemisen keinoa. Hän veti viivan kuvapatsaiden silmistä siihen kohtaan, mihin heidän silmänsä olivat tähdätyt, teki salaisen merkin seinälle ja meni tiehensä.

Lope Sanchezin mieli oli kuitenkin kaiken päivän tuhansista huolista levottomana. Hän ei malttanut olla kuvapatsaita kaukanakin silmänsä edessä pitämättä, ja hän viimein miltei sairastui pelvosta, että tämä kultainen salaisuus kenties ilmi tulisi. Joka askel, minkä hän tätä paikkaa läheni, pani hänet vapisemaan. Hän olis antanut vaikka mitä, jos vaan olis voinut kääntää kuvapatsaiden päät toisinpäin, ja unhotti kokonansa että ne jo useita satoja vuosia olivat pitäneet silmiään samaan suuntaan, kenenkään ihmisen siitä sen viisaammaksi tulematta.

"Lempo heidät periköön," sanoi hän itsekseen, "he ilmoittavat kaikkityyni; onko kuultu kenenkään ihmisen tuolla lailla salaisuutta säilyttäneen?" Kun hän sitten näki jonkun tulevan, puikahti hän tiehensä, ikäänkuin peljäten että hänen läsnäolonsa tällä paikalla nostais epäluuloja. Sitten lähti hän hyvin varuisasti palaamaan, seisoj ja tirkisteli kaukaa oliko kaikki entisellään, mutta nähdessään nuot kuvapatsaat hän taas kovin harmistui. "Oih, tuossa ne seisovat," sanoi hän, "ja tuijottavat tuijottamistaan, ja tuijottavat juuri siihen paikkaan mihin eivät saisi. Soisin heidät lemmon valtaan! He ovat samanlaiset kuin kaikki heidän sukupuoleensa kuuluvat; vaikka heillä ei ole kieltä millä juoruja kantelisivat, niin tottapa tekevät sitä silmillänsä."

Tämä tuskallinen päivä kului viimein, hänen suureksi ilokseen, lopullensa. Alhambran kaikuvissa saleissa ei kuulunut enää ihmisen askelia; viimeinen siinä käynyt vieras astui vihdoin kynnyksen yli pois, iso portti salvattiin ja lukittiin, ja yölipakot, sammakot ja huutavat pöllöt ottivat niin vähitellen yölliset oikeutensa autiossa hovilinnassa jälleen käytettäväksensä.

Lope Sanchez odotti kuitenkin hiljaiseen yöhön, ennenkuin hän pienen tyttärensä kanssa uskalsi noiden kahden immen saliin. Hän tapasi heidät yhtä salamielisinä ja äänettöminä kuin tavallisesti katsomassa tuohon onnea kätkevään säilytyspaikkaan. "Teidän luvallanne, armaat naiset," ajatteli Lope Sanchez, astuessaan heidän keskellensä, "minä tahdon irroittaa teidät palveluksesta, joka kahden tahi kolmen sadan vuoden kuluessa epäilemättä on kovasti rasittanut sydäntänne." Sitten rupesi hän seinään merkitsemästään paikasta työhönsä, ja avasi ennen pitkää salaisen komeron, jossa oli kaksi isoa posliini-ruukkua. Hän koetti siirtää niitä esiin, mutta ne pysyivät liikkumattomina, kunnes hänen tyttärensä viaton käsi kosketti niitä. Hänen avullaan sai hän ne komerosta, ja näki suureksi ilokseen niiden olevan täynnä Maurilaisia kultarahoja, juveeleja ja kalliita kiviä. Ennen päivänkoittoa oli hän jo siirtänyt ne mökkiinsä, ja jättänyt nuot kaksi vahdissa olevaa kuvapatsasta tyhjään seinään tuijottamaan.

Näin oli Sanchezista yhtäkkiä tullut rikas mies; mutta rikkaus tuotti, niinkuin tavallisesti, kokonaisen maailman murheita täynnä, jotka tähän asti olivat olleet hänelle perin tuntemattomia. Miten oli hän saattava aarteessa luotettavaan talteen? Miten taitais hän nyt iloita siitä, epäluuloja nostamatta? Ensi kerran hänen elämässään nousi nyt pelko ryöväreistäkin hänen sielussansa. Hän katseli pelvolla ja kauhistuksella epäluotettavaa asuntoaan, ja telkesi akkunansa ja ovensa; mutta ei vielä nämätkään varokeinot sallineet hänen rauhassa nukkua. Hänen tavallinen iloisuutensa oli mennyt; hänellä ei ollut enää naapureilleen leikillisiä sanoja, ei lauluja enää varalla; sanalla sanoen, hänestä tuli onnettomin olento koko Alhambrassa. Hänen entiset toverinsa havaitsivat hänen muutoksensa, surkuttelivat häntä vilpittömästi, mutta alkoivat luopua hänestä, luullen hänen kovin puutteeseen vajonneen ja täytyvän ruveta heiltä apua anomaan. Se ajatus, että rikkaus oli syynä koko hänen onnettomuuteensa, ei johtunut heille ensinkään mieleen.

Lope Sanchezin vaimo oli yhtä hätäinen kuin mieskin, mutta hänellä oli sitä vastoi hengellistä lohdutusta. Minun olis ollut jo ennen mainittava, että koska Lope oli vähän kevytmielinen, ajattelematon ihminen, hänen vaimonsa oli tottunut kaikissa tähdellisissä asioissa kysymään neuvoa rippi-isältään, pater Simonilta, eräs roteva, hartiokas, sinipartainen, pallopää munkki muutamasta läheisestä Fransiskaniluostarista, myös hengellinen lohduttaja enemmän kuin puolella tienoon vaimoista. Muutenkin oli hän suuresti kunnioitettu useissa naisluostareissa, jotka palkitsivat hänen hengellisiä hyviä tekojaan runsaasti lahjoittamalla semmoisia herkkuja ja leikkikaluja, joita luostareissa tehdään, niinkuin hillo-aineita, sokerileipiä ja muutamia pullollisia sydäntä virvoittavia, maustettuja juomia, jotka paastoin ja valvomisten perästä huomattiin erinomaisen vahvistaviksi välikappaleiksi.

Pater Simon voi hyvästi velvollisuuksiensa tekemisestä. Hänen öljyiset kasvonsa kiilsivät päivänpaisteessa, kun hän muuana kuumana kesäpäivänä astua vätösti Alhambran kukkulaa ylös. Niin paljon mukavuuksia kuin hän nauttikin, osoitti kumminkin solmuinen köysi hänen vyötäisillään, kuinka kovassa kurissa hän itseään piti: ihmiset nostivat lakkiaan hänelle, kuin hurskauden esikuvulle, ja yksin koiratkin saivat vainua sen pyhyden hajusta, joka hänen kaapustaan löyhki, ja nivoivat kopperoissaan hänen sivu mennessään.

Tämmöinen oli pater Simon, Lope Sanchezin armaan puolison hengellinen neuvonantaja; ja koska rippi-isä Hispaniassa on vaimojen likimmäisin uskollinen ystävä, niin oli hän kohta salaisesti saanut tietää tuon salaisen aarteen jutun.

Munkki levitti suunsa ja silmänsä seljälleen ja teki kaksitoista ristinmerkkiä tämän uutisen

kuultuansa. Vähän aikaa vaiti oltuaan sanoi hän: "sieluni tytär! Tiedä, että sinun miehes on tehnyt kaksinkertaisen synnin — synnin valtiota ja synnin kirkkoa vastaan. Aarre, jonka hän tuolla tavoin on itselleen pidättänyt, on löytynyt kuninkaan tiluksilta ja on siis kruunun; mutta koska se ennen muinoin on ollut uskottomain oma ja on tavallaan saatanan kynsistä temmattu, niin se olis kirkolle pyhitettävä. Kuitenkin saatetaan asia vielä sovittaa. Tuokaa tänne myrttiseppelä."

Kun kunnan pater sai nähdä seppelin, kiilsivät hänen silmänsä enemmän kuin milloinkaan ennen ihastuksesta smaragdian suuruuteen ja kauneuteen. "Koska tämä on tuon löydön ensimmäinen hedelmä," sanoi hän, "niin on kohtuullista että se pyhitetään jumaliseen tarkoitukseen. Minä ripustan sen pyhän Fransiskon kuvan eteen kirkossamme ja jo tänä yönä rukoilen häntä hartaasti että miehesi pysyisi teidän rikkautenne rauhallisessa nautinnossa."

Kunnan nainen oli iloissaan, että näin hyvällä hinnalla sai rauhan taivaan kanssa, ja munkki, joka pisti seppelään kaapunsa alle, lähti pyhin askelin jälleen luostariin.

Lope Sanchezin tultua kotiin, kertoi vaimo hänelle mitä oli tapahtunut. Hän kovin suuttui, sillä hän ei ollutkaan mielenlaadultaan niin jumalinen kuin vaimo, ja oli jo kauan huokaillut munkin tuttavallisesta vierailemisesta. "Vaimo," sanoi hän, "mitä olet tehnyt? Sinä olet juorullasi pannut kaikkityyni alttiiksi."

"Mitä?" huusi vaimo; "tahdotko kieltää minua huojentamasta omaatuntoani rippi-isäni edessä?"

"En, vaimoseni; tunnusta syntisi niin paljon kuin tahdot; mutta aarteen ottaminen on minun syntini, ja omatuntoni on varsin keveä sen kuorman alla."

Mutta valituksista ei nyt enää ollut apua; salaisuus oli nyt kerta ilmoitettuna ja, niinkuin hiedalle kaadettu vesi, mahdoton ottaa takaisin. Heidän ainoa toivonsa perustui munkin vaitioloon.

Lope Sanchezin päivällä jälkeen ollessa ulkona, kuului hiljainen naputus ovelle, ja pater Simon astui sisään ystävällisesti ja siveästi silmähdellen.

"Tytttäreni," sanoi hän, "minä olen lähettänyt palavia rukouksia pyhän Fransiskon tykö ja hän on kuullut rukoukseni. Sydän-yönä tämä pyhimys ilmestyi minulle unissani, mutta hänen kasvonsa vihastuivat. Kuules," sanoi hän, "sinä rukoilet minua saadakses anteeksi tuon pakanallisen aarteen, vaikka näet kapellini köyhyyden. Mene Lope Sanchezin huoneeseen, vaadi minun puolestani osaa tuosta Maurilaisesta kullasta, ja osta sillä kaksi kynttiläjalkaa kuorin alttarille, ja anna hänen rauhassa pitää jäännös."

Jumalinen nainen, kuullessaan tätä näkyä kerrottavan, ristitsi nöyrästi silmänsä, meni siihen salaiseen paikkaan, johonka Lope oli aarteensa kätkenyt, ja täytti ison nahkakukkaron Maurilaisilla kultarahoilla ja antoi sen munkille. Sitä vastaan antoi munkki hänelle enemmän kuin yhden siunauksen, jokaisessa kyllä, jos taivas sen toteutti, rikastuttamaan hänen sukunsa myöhäisimpään jälkimaailmaan asti, pudotti sitten kukkaron kaapun hihaan, laski kädet rintansa päälle ristiin ja erosi vaimosta nöyrällä ja kiitollisella silmänluonnilla.

Kun Lope Sanchez kuuli puhuttavan tästä toisesta lahjasta kirkolle, hän miltei vihasta vimmastanut. "Voi minua poloista miestä, mihinkä viimein joudun? Minua ryöstetään kerta kerralta; minä tulen perin hävitetyksi ja kerjäläissauvaan saatetuksi!"

Töin tuskin voi hänen vaimonsa lohduttaa häntä, muistuttamalla hänelle sitä ääretöntä rikkautta mikä hänellä vielä oli, ja selittämällä hänelle kuinka siivosti pyhä Fransisko teki, kun tyytyi näin vähäiseen osaan.

Kovaksi onneksi oli pater Simonilla koko joukko köyhiä sukulaisia, joista oli huoli pidettävä, mainitsemaattakin puolta tusinaa vankkoja, pallopäisiä, hyljättyjä löytö- ja lapsihuoneen-lapsia, jotka hän oli suojelukseensa ottanut. Hän uudisti sentähden joka päivä käymisiään ja rukouksiaan pyhän Dominikon, pyhän Andreksen ja pyhän Jaakopin eduksi, kunnes Lope-rukka kokonaan hurjistui ja huomasi, että ellei hän poistunut johonkin paikkaan, missä hurskas munkki ei päässyt häntä ahdistamaan, hänen olisi sovintouhria annettava kaikille annakan pyhimyksille. Hän päätti sentähden tupata tukkuun aartensa jäännöksen, lähteä salaa jonakin yönä tiellensä ja mennä johonkin toiseen tienoosen kuningaskuntaa.

Näin tuumiteltuaan ja päätettyään, osti hän vahvan ja vaakan aasin ja kytki sen pimeään holviin Seitsemän Huonekarran Tornissa, samaan paikkaan josta Belludon eli aavehevosen sanotaan tulevan sydän-yönä ulos ja karkailevan Granadan kaduilla, joukko helvetin koiria muassansa. Lope Sanches ei juuri uskonut tätä satua, mutta käytti kuitenkin hyväkseen täten nostettua pelkoa, koska hyvin tiesi ettei kukaan hevillä uskaltaisi aavehevosen maan-alaiseen talliin. Päivällä ennen lähetti hän perheensä pois, käskien sen odottaa häntä jossain kaukaisessa kylässä Vegalla. Yön tultua vei hän aarteensa holviin tornin alla, sälytti sen hevosaasinsa selkään, vei aasin ulos ja talutti sitä varovasti pimeätä tietä pitkin.

Rehellinen Lope oli kaikessa hiljaisuudessa käynyt näihin toimenpiteisiin eikä ollut niitä kellekään muulle ilmoittanut kuin sydämensä uskolliselle vaimolle. Mutta jostain ihmeellisestä ilmestyksestä olivat ne kumminkin tulleet pater Simonin tietoon. Innollinen munkki näki näiden pakanallisten tavarain vähällä olevan iäksi päiväksi hänen kynsistään menemällään, ja päätti kirkon ja pyhän Fransiskon eduksi vielä kaapata niitä kourallisen. Senpä tähden, kun kellot olivat iltarukouksiksi (*animas*) soineet ja kaikki oli hiljaa Alhambassa, luikki hän luostaristaan ulos, kiirehti Oikeuden portin kautta pois ja kätkeysi niihin tiheihin orjantappura- ja laakeripensaisiin, jotka ovat ison portin vaiheilla. Täällä makasi hän tunteja lukien, kellon lyödessä vartijatornissa, ja tarhapöllöin hirmuista ulvinaa ja koirain haukuntaa Mustalaisten luolissa kuunnellen.

Jo viimein kuuli hän ihmisen käynnin kuminaa ja näki pimeiden, varjoisten puiden välitse jotain, kuin kuorma-eläimen kaltaista, tulevan tietä alas. Vesi valahti lihavan munkin suuhun, kun hän ajatteli, minkä puttisen hän tekisi tuolle kunnon Lopelle.

Hän köytti kaapunsa helmat ylös, köyristeli kuin rottaa vaaniva kissa, ja odotti tässä asennossa kunnes hänen saaliinsa oli hänen edessään, jolloin hän hyömäsi lehväisestä lymyapaikastaan, pani toisen kätensä lautaselle, toisen lavalle, teki hyppäyksen, josta olis ollut kunnia taitavimmallekin tallimestarille, ja istui kahda reisin aasin selkään. "Ahah!" sanoi patvinen munkki, "nyt nähdään kukaan paraiten leikin osaa." Hän oli juuri ennättänyt sanoa nämät sanat, kun aasi alkoi potkia, kavahti pystyyn, teki hypyn ja sitten karkasi täyttä laukkaa alas vuorta. Munkki koetti pidättää eläintä, mutta turhaan. Se juoksi kalliolta kalliolle, pensaani yli toiseen; munkin kaapu repesi palasiksi ja liehui tuulessa; hänen ajeltu päälakensa sai monen kovan kolauksen puiden oksilta ja monen naarmun pensaikossa. Lisäksi kauhistukselleen ja surkeudelleen, näki hän seitsemän yhdellä kaulaimella yhdistettyä, täyttä voimaa haukkuvaa koiraa kintereillään, ja näki nyt mutta hiljan, että hän tosiaankin oli noussut hirmuisen Belludon selkään.

Eteenpäin he nyt mennä suhkivat, tuulen nopeudella, pitkin suurta tietä, Plaza Nuevan yli, pitkin Zacatinia, Vivairamblan sivuitse — ei ikänä ole metsästäjät ja koirat mokomaa vauhtia lentäneet eli noin helvetin lailla elamoineet. Turhaan huusi munkki kaikkia annakan pyhimyksiä ja päällisiksi pyhää Neitsyttä avukseen; aina kun hän mainitsi sellaista nimeä, se vaan vaikutti kuin oiva kannuksen isku, ja seuraus oli se, että Belludo teki hyppäyksiä korkeita kuin huoneet. Koko sen yön lenteli onneton pater Simon tällä lailla edes takaisin, ja minne ei olis tahtonutkaan, kunnes jokainen nikama hänen ruumiissaan oli kuin möyhennettynä, ja hän ratsastuksesta oli tullut niin haavoihin ja niin runnelluksi, että sitä tuskin käy selittäminen. Taas tuli lähtö Vivairamblan, Zacatinin, Plaza Nuevan yli ja tietä myöten kaivoille, ja nuot seitsemän koiraa ulvoivat ja haukkuivat, hyppivät ylös ja näykkivät peljästyneen paterin kantapäitä. Ensimmäinen aamusäde pilkoitti heidän tornin luoksi saapuessaan; täällä alkoi aavehevonen kovasti potkia, heitti munkin kuperkeikkaa ilmaan ja karkasi, nuot helvetilliset vitjaskoirat kintereillä, synkkään holviin, ja sikeä hiljaisuus seurasi tätä huumaavata hälinätä.

Onko milloinkaan mokomaa pirullista puttista millekään munkilta tehty? Eräs talonpoika, joka päivänkoitolla meni työhönsä, löysi onnetoman pater Simonin tornin juurella pitkänään, erään viikunapuun alla, mutta niin ruhjottuna ja muokattuna, ettei kyennyt puhumaan eikä liikkumaan. Hän vei hänet kaikella huolellisuudella ja huomaavaisuudella hänen kammioonsa, ja maine levisi, että rosvot olivat häntä hätyyttäneet ja rääkänneet. Pari päivää kului, ennenkuin hän taas taisi jäseniään käyttää; kuitenkin hän lohdutti mieltänsä sillä ajatuksella, että vaikka hevosaasi aarten kanssa oli päässyt menemään, hän toki oli saanut näpistää itselleen hyvän osan tuosta pakanallisesta saaliista. Kun hän taas kykeni liikkumaan, oli hänen ensimmäinen huolensa katsoa vuoteen alle, jonne hän oli kätkenyt myrttiseppeleensä ja ne nahkakukkarot kultinensa, jotka hän oli peijannut Sanchezin hurskaalta vaimolta. Mutta kuinka suuri oli hänen kauhistuksensa, nähtyänsä, että seppelä ei ollutkaan muu kuin lakastunut myrttiseppelele, ja että nahkakukkarot olivat täynnä hietaa ja soraa!

Pater Simon oli, vaikka haikeasti murheissaan, siksi viisas että piti suunsa kiinni, koska salaisuuden ilmisaattaminen vaan olis tehnyt hänet ihmisten naurettavaksi ja tuottanut hänelle rangaistuksen hänen esimiehiltään. Vasta monta vuotta sen jälkeen, kuolinvuoteellaan, ilmoitti hän rippi-isälleen yöllisen ratsastuksensa Belludolla.

Lope Sanchezista el ollut, pitkään aikaan siitä kun hän oli Alhambra lähtenyt, minkäänlaisia tietoja. Häntä aina muisteltiin iloisena seuramiehenä, vaikka tuosta mielikarvaudesta ja raskasmielisyydestä, jota hän vähää ennen salamielistä lähtöään oli käytöksessään osottanut, luultiin saattavansa päättää, että köyhyys ja onnettomuus saattivat hänet tuohon hurjaan päätökseen. Muutamia vuosia sen jälkeen tuli eräs hänen ystävänsä, eräs invaliiti Malagassa, vaunuilla, joiden eteen kolme paria hevosia oli valjastettu, kumoon paiskatuksi ja vähällä yliajetuksi. Vaunut pysähtyivät; vanha, komeasti puettu herra, miekka vyöllä ja hiuspussikko niskassa, astui ulos invaliitia auttamaan. Kuinka suuri oli tämän hämmästys, kun hän tuon ylhäisen herran tunsu vanhaksi ystäväkseen Lope Sancheziksi, joka juuri silloin oli viettänyt tyttärensä häitä erään grandin (ylimyksen) kanssa, joka oli maan ensimmäisiä.

Vaunuissa istui nuori parikunta. Niissä oli niinikään rouva Sanchez, josta oli tullut pyöreä kuin tynnyri, ja joka nyt oli suljilla ja hohtokivillä, helmi- ja timantti-kaulanauhoilla, sormuksilla joka sormessa koristettu, ja niin loistavassa leningissä, että Saban kuningattaren ajoilta asti ei sen vertaista ole nähty. Pieni Sanchica oli nyt kasvanut rouvaksi, ja hänen hemmestään ja ihanuudestaan päättäen häntä olis saattanut luulla herttuattareksi, niinpä prinsessaksikin. Hänen vieressään istui ylkä — jotensakin ikäloppu, pieni ja hoikkasäärinen mies; mutta tämä juuri todisti hänen olevankin oikeata aatelista verta — sillä oikea Hispanialainen grandin on harvoin kahta kyynärää pitempi. Äiti oli tämän naimisen aikaansaattanut.

Rikkaus ei ollut turmellut kunnon Lopen sydäntä. Hän piti vanhaa toveriaan useita päiviä luonansa, kestitsi häntä kuin kuningasta, otti hänet mukaansa näytelmiin ja sonninpuskiaisiin, ja lähetti hänet sitten, onnellisena ja iloisena, hänen kotiinsa jälleen, lihava rahapussi muassa häntä itseään varten, ja toinen jaettavaksi hänen vanhoille ystävilleen Alhambra.

Lope sanoi syyksi rikkauteensa aina, että hänellä oli ollut rikas veli, joka oli kuollut Amerikassa ja perinnöksä jättänyt hänelle vaskikaivoksen; mutta Alhambran viekkaat juorulaukut väittivät, että hänen rikkautensa alku ei ollut muu kuin se seikka, että hän oli keksinyt Alhambran kahden alabasteri-immen säilyttämän salaisuuden. Ja huomattu, että nämät kaksi oikein vähäpuheista kuvapatsasta vielä nytkin merkillisesti tähyttävät samaan paikkaan seinässä, josta moni on tullut

uskomaan, että aarre, jonkun rohkean matkustajan huomiota ansaitseva, vieläkin lienee siinä kätkeytyneenä. Sitä vastoin toiset matkustajat, erittäinkin naispuoleen kuuluvat, heihin hyvin mielistyvät, koska ne mukamas ovat alinomaisia muistomerkkiä siitä tosi asiasta, että naiset voivat kätkeä salaisuuden.

Muhamed Abu Alahmar.

Alhambran perustaja.

Koska olen niin laveasti kertonut Alhambran ihmeellisiä satuja, luulen olevani miltei velvollinen ilmaisemaan lukijalle muutamia tapauksia, jotka koskevat sen varsinaista historiaa, eli pikemmin sen ylevämielisten ruhtinaiden historiaa, jotka ovat perustaneet ja valmiiksi rakentaneet tämän hovilinnan, ja joita maailma saa kiittää näin ihanasta ja romanttilaisesta itämaisestä muistomerkistä.

Saadakseni selkoa näistä tapauksista, minä luovuin tuolta mielikuvatuksen ja satojen alalta, jossa kaikki pukeutuu runolliseen väriin, ja aloin tarkasti urkkia yliopiston jesuitti-kirjaston vanhoista tomuttuneista niteistä. Tämä ennen vanhaan niin kuuluisa opinvarasto on nyt paljas varjo sen suhteen mikä se muinoin oli, sillä Ranskalaiset, vallitessaan Granadassa, ryöstivät sen käsikirjoitukset ja harvinaisimmat painetut teokset. Kuitenkin se sisältää, paitse useita paksuja Jesuittien väittelykirjoja, vielä monta merkillistä teosta Hispanialaisessa kirjallisuudessa, mutta erittäinkin koko joukon noita vanhoja, pölyttyneitä pergamentti-kronikoita (aikakirjoja), joita pidän erityisessä arvossa.

Tässä vanhassa kirjastossa olen kuluttanut monta hupaista hetkeä hiljaisissa kirjallisissa tutkimuksissa, sillä ovien ja kirjakaappien avaimet uskottiin minulle hyvin mieluisesti, ja minä jätettiin yksinani mieltäni myöten siellä liikkumaan, mikä on harvinainen vapaus näissä opillisuuden pyhäköissä, jotka useinkin antavat tiedonhaluisen nääntyä tiedon lukittuun lähteiden näkyvissä.

Näillä käynneilläni keräsin minä seuraavat tiedot puheen-alaisista historiallisista luonteista.

Granadan hallitusmiehet pitivät Alhambraa taiteen ihmeenä ja heillä oli se satu, että se kuningas joka sen rakensi oli harjoittanut noituutta, eli ainakin oli alkemisti, joten hän oli ollut tilaisuudessa hankkia äärettömiä summia, jotka käytettiin sen rakentamiseksi. Lyhyt ylisilmäys hänen historiaansa on paljastava hänen rikkautensa todellisen salaisuuden.

Tämän kuninkaan nimi oli, muutamain huoneiden seinissä olevan kirjoituksen mukaan, Abu Abdallah (s.o. Abdallahn isä); mutta Maurilaisten historiassa on hänellä tavallisesti nimenä Muhamed Abu Alahmar (s.o. Muhamed Alahmarin poika), eli, lyhyden vuoksi, vaan: Abu Alahmar.

Hän oli syntynyt v. 591 Hegiran jälkeen, eli kristittyin ajanlaskun mukaan v. 1195 Arjoua'ssa, jalosta Bena Nasar, eli Nasarin lapset, nimisestä suvusta, ja hänen vanhempansa eivät säästäneet minkäänlaisia kustannuksia, kasvattaessaan häntä siihen korkeaan säätyyn, johonka hänen sukunsa arvo ja rikkaus häntä oikeuttivat. Arabialaiset Hispaniassa olivat sivistyksessä pitkälle edistyneet; jokainen pääkaupunki oli opillisuuden ja taiteiden paikka — niin että oli helppo ylhäisille ja rikkaille nuorukaisille saada oivallisia opettajia. Mieheksi tultuaan Abu Alahmar asetettiin alkaldiksi eli maanherraksi Arjouaan ja Jaeniin, ja teki hänensä hyvyydellään ja hurskaudellaan suuresti rakastetuksi. Muutamia vuosia myöhemmin, Abou Hud'in kuoltua, pirstautui Maurilaisten valta Hispaniassa puolueihin, ja useat kaupungit menivät Muhamed Abu Alahmarin puolelle.

Koska hän oli vilkasmielinen ja sangen kunnianhimoinen, käytti hän tilaisuuden hyväkseen, matkusti maassansa ja otettiin joka paikassa ihastushuudoilla vastaan. Vuonna 1228 teki hän, kansan suuri äänisen riemun ohessa, tulonsa Granadaan. Ilostunut kansa julisti hänet kuninkaaksi, hänestä tuli kohta Maurilaisten korkein päämies Hispaniassa, ja hän oli ensimmäinen kuningas loistoisaa Beni Nasar sukua. Hänen hallituksensa oli siunaus hänen alamaisilleen. Hän asetti maanherroiksi kaupunkeihin miehiä, jotka olivat oivallisia urhoollisuudessa ja viisaudessa ja joita kansa enimmin rakasti. Hän asetti valppaan poliisin ja antoi ankarointa lakia oikeuden käyttämiseksi. Köyhille ja onnettomille oli aina esteetön pääsy hänen luoksensa, ja itse piti hän huolta heidän auttamisestaan. Hän laitti vaivaishuoneita sokeille, vanhoille, sairaille ja työhön kykenemättömille, ja kävi niitä usein katsomassa — ei määräpäivinä, loistoisasti ja komeasti, niin että oli aikaa panna kaikki kohdat kuntoonsa ja salata väärinkäytöksiä, vaan äkisti ja odottamatta; omalla vaarinotolla ja tarkalla tutkinnolla hankki hän tietoja sairaiden hoidosta ja niiden käytöksestä, joiden velvollisuutena se oli. Hän perusti kouluja ja yliopistoja, joita hän niinikään kävi tarkastamassa, ja oli itse läsnä nuorisoa opetettaissa. Hän rakennutti teurastushuoneita ja yleisiä leipomatupia, että ihmiset saisivat terveellistä ravintoa helpoilla ja määrättyillä hinnoilla. Hän teetti runsaita vedenjohtoja kaupunkiin, rakennutti kylpylaitoksia ja kaivoja, kanavoita ja ojia, Vegaa kastellakseen ja viljavaksi tehdäkseen. Tällaisten välikappalten avulla vallitsi rikkaus tässä ihanassa kaupungissa; ostajia ja myöjiä tungeksi sen porteilla, puodit olivat varustetut kaikkein maiden ja ilman-alain ylellisyydellä ja

tuotteilla.

Muhamed Abu Alahmarin näin viisaasti ja onnellisesti ihanaa maatansa hallitessa, häntä yhtäkkiä uhattiin sodankauhuilla. Jaakoppi Valloittaja oli ottanut koko Valencian, ja Ferdinandi Pyhä vei voitolliset aseensa Andalusiaan. Jälkimäinen piiritti Jaenin kaupunkia, vannoten ettei ennen luopuisi piirityksestä, kuin oli saanut kaupungin haltuunsa. Muhamed Abu Alahmar tunsikin kuinka riittämättömät hänen varansa olivat käydäkseen sotaa Castilian mahtavan vallitsijan kanssa. Sentähden teki hän äkisti päätöksensä, meni salaa kristittyin leiriin ja astui äkkiluulematta kuningas Ferdinandin eteen. "Minussa näet," sanoi hän, "Granadan kuninkaan Muhamedin; minä luotan kunniaasi ja antaan sinun suojelukseesi. Ota kaikki mitä minulla on ja pidä minua kuin vasalliasi (läänimiestäsi)." Näin sanottuaan kävi hän polvilleen ja suuteli kuninkaan kättä, alamaisuutensa merkiksi.

Tämä suoran luottamuksen todiste hellytti kuningas Ferdinandin, ja hän päätti, ettei rupeaisi toista huonommaksi jalomielisyydessä. Hän nosti entisen vastustajansa ylös ja syleili häntä ystävänä; hänen tarjoamansa kalliit tavarat hän hylkäsi, mutta otti hänet vasallikseen ja lahjoitti hänelle herrauden hänen aluessaan, sillä ehdolla että maksaisi vuotuista veroa, että valtakunnan ylimyksenä tulis saapuville valtiopäiville, ja sodassa auttais häntä vissillä lukumäärällä ratsumiehiä.

Kohta sen jälkeen vaadittiin Muhamedia sotapalvelukseen, auttamaan kuningas Ferdinandia, tämän piirittäessä Sevillan-kaupunkia. Maurilainen kuningas lähti viidensadan valion ratsastajan kanssa Granadasta, sillä ei kukaan maailmassa osannut paremmin kuin hän ratsastaa ja keihästä hoitaa. Surullista ja nöyryyttävää palveluksen tekoa tämä kumminkin oli, kun heidän piti käyttää miekkaa omia uskolaisiaan vastaan.

Muhamed ansaitsi urhoollisuudellaan tässä mainiossa valloituksessa surullisen mainioisuuden, mutta todellisemman kunnian sen lempeyden kautta jota hän sai kuningas Ferdinandin sodankäynnissä harjoittamaan. Kun, vuonna 1218, mainio Sevillan kaupunki jätettiin Castilian kuninkaan valtaan, palasi Muhamed murheellisenä ja karvailla mielin valtakuntaansa. Hän näki tuon turmantuottavan pilven, mikä uhkasi Maurilaisten valtaa, ja lausui tuon mietelmän, jonka hän niin usein hädän ja häiriön aikana lausui: "Kuinka ahdas ja viheliäinen elämämme olisi, ellei toivomme olis niin avara ja lavealle ulottuva."

"Que angosta y miserable seria nuestra vida, sino fuera tan dilatada y espaciosa nuestra esperanza."

Murheellisen voittajan lähetessä rakastettua Granadaansa, väestö virtasi iloisella malttamattomuudella häntä vastaan, sillä he rakastivat häntä hyväntekijänä. He olivat, hänen urotekoinsa kunniaksi, pystyttäneet voittopatsaita, ja joka paikassa, missä hän retkesi, tervehdettiin häntä riemuhuudolla *El Ghalib'*iksi eli voittajaksi. Muhamed nyökytti päätänsä kuullessaan tämän nimityksen. "*Wa la ghalib ila Allah!*" (voittajaa ei ole muuta kuin Jumala!), huudahti hän. Tästä hetkestä alkain käytti hän näitä sanoja valilauseinaan. Hän piirustutti ne vaakunaansa ja kaikki hänen jälkeisensä ottivat ne valilauseeksensa.

Nöyrystymällä kristittyin ikeen alle oli Muhamed ostanut rauhan; mutta hän tiesi ettei se voinut olla luotettava ja pysyväinen, missä ainekset olivat noin riitaiset ja vihollisuuden syyt noin vanhat ja syvälle juurtuneet. Hän menetteli sentähden tuon vanhan perusjohteen mukaan: "ole aseissa rauhan aikana ja vaatteissa kesällä," ja käytti tullutta rauhaa vahvistaakseen maatansa, täyttääkseen asehuoneensa jälleen ja edistääksensä niitä hyödyllisiä taitoja, jotka tuottavat valtiolle varallisuutta ja todellista voimaa. Hän määräsi palkintoja parille käsityöläisille ja myönsi heille etuoikeuksia; hän paransi hevosrotua ja edistyi muidenkin hyödyllisten eläinten kasvattamisesta; hän suosi maanviljelystä, ymmärsi suojelevalla kehoituksella suuresti lisätä maan luonnollista tuottavaisuutta, ja teki kuningaskuntansa ihanat laksot kukoistaviksi kuin puutarhat. Myös edistyi hän silkin viljelystä ja valmistamista, kunnes Granadan kangaspuut tuotteiden kauneudessa ja hienoudessa kävivät edelle Syrianinkin kangaspuista. Sitten vielä teetti hän vireästi työtä niissä kulta- ja hopea- ja muiden metallien kaivoksissa, joita maassa oli, ja oli ensimmäinen kuningas Granadassa, joka antoi lyödä nimellään varustettuja kulta- ja hopearahoja, jonka ohessa hän myös piti huolen siitä että rahat taitavasti lyötiin.

Tähän aikaan, noin kolmannentoista vuosisadan keskipalkoilla ja heti Sevillan piirityksestä palattuansa, rupesi hän rakentamaan Alhambran loistavaa hovilinnaa; hän itse piti työtä silmällä, ja meni monasti taideniekkein ja työmiesten joukkoon, johtamaan heidän töitensä.

Vaikka näin loistava töissänsä ja näin suuri yrityksissään, oli Muhamed kuitenkin hyvin yksinkertainen tavoissaan ja kohtuullinen nautinnoissaan. Hänen pukunsa oli sekä ilman mitään loistoa, että myös niin yksinkertainen, ettei se häntä eroittanut hänen alamaisistaan. Hänen vaimolansa taisi vaan kerskata muutamista harvoista kaunottarista, ja näiden luona kävi hän harvoin, vaikka ne ylläpidettiin suurella komeudella. Hänen puolisonsa olivat etevimpäin ylimysten tyttäriä, ja hän kohteli heitä kuin ystäviä ja ymmärtäväisiä vaimoja, ja mikä vielä enempi on, hän osasi niin laittaa, että ne kohtelivat toisiaan ystävyydellä. Hän kulutti paljon aikaa puutarhoissaan, erittäinkin Alhambran puutarhoissa, jotka hän oli varustanut kasveilla mitä harvinaisimmilla ja kukilla mitä ihanammilla ja lemuisimmilla. Täällä luki hän huvikseen historioita taikka antoi niitä lukea ja kertoa itsellensä; toisinaan työskenteli hän, jouto-aikoina, kolmen poikansa opetuksessa, joille hän oli hakenut taitavimmat ja säädyllisimmät opettajat mitkä löytäisi.

Niinkuin hän vapaasta tahdosta ja ilman pakotta oli tarjoutunut Ferdinandille vasalliksi, hän myös

uskollisena pysyi lupauksessaan, antaen hänelle yhä todisteita mielihartaudesta ja uskollisuudesta. Kun tämä kiitetty yksinvaltiyas vuonna 1254 kuoli Sevillassa, lähetti Muhamed Abu Alahmar valtalähettejä hänen jälkeiselleen Alonzo X:lle surua tästä kuolemantapauksesta valittamaan, ja näiden seurueena oli sata Maurilaista ratsastajaa ylhäisimpään arvoluokkaan kuuluvata, jotka hautausjuhlallisuuksien kestäessä palavilla vahakynttilöillä ympäröitsivät ja seurasivat kuninkaallista ruumista. Tätä suurta kunnioituksen osoitusta uudisti Maurilainen kuningas sitten kaikkena elinaikanaan joka vuosi Ferdinandi Pyhän kuolinpäivänä, jolloin sata Maurilaista ritaria samosi Granadasta Sevillaan, ja kävi istumaan korkean vainajan muistopatsaan ympärille, keskellä komeata tuomiokirkkoa, palavat vahakynttilät kädessä.

Muhamed Abu Alahmar säilytti voimansa ja sieluntarmonsansa aina viimeisiin aikoihin asti. Yhdeksännellä kahdeksatta vuodelaan ratsasti hän vielä sotaan, ritaristonsa parahiston kanssa, estämään erästä vihollista karkausta hänen valtakuntaansa. Joukon lähtiessä Granadasta taittoi joku etujoukossa ratsastava päällikkö sattumuksesta keihäänsä portin kaareen. Kuninkaan neuvonantajat tulivat tästä tapauksesta levottomiksi, sanoivat sitä onnettomaksi enteeksi ja pyysivät häntä palaamaan. Heidän rukouksistaan ei ollut apua. Kuningas ei palannut, ja iltapäivällä, sanovat Maurilaiset historioitsijat, kävi ennustus surkealla tavalla toteen. Muhamed sairastui äkisti ja oli pudota hevosen seljältä. Hän laskettiin purilaille Granadaan vietäväksi, mutta hänen tautinsa paheni niin ankarasti, että täytyi pystyttää hänen telttinsa Vegalle. Lääkärit olivat suuresti hädissään, eivätkä tienneet mitä lääkkeitä määräisivät. Muutamain tuntien kuluttua kuoli hän verikohtaukseen ja kovaan suonenvetoon. Castilian prinssi Don Filip, Alonzo X:nnen veli, oli hänen vierellään, hänen kuollessansa. Hänen ruumiinsa palsamoittiin, pantiin hopea-arkkuun ja laskettiin, hänen alamaistensa vilpittömäksi suruksi, jotka itkivät häntä kuin isäänsä, kalliisen marmorihautaan Alhambrassa.

Tällainen oli se valistunut, isänmaallinen ruhtinas, joka perusti Alhambran, jonka nimi vieläkin loistaa sen kauniimmista ja miellyttävimmistä koristuksissa, ja jonka muisto vaikuttaa tunteita mitä juhlallisimpia niissä, jotka käyvät tällä hänen mainioisuutensa ja kunniansa rapistuneella näyttämöllä. Vaikka hänen vaikutus-alansa oli avara ja hänen ulosmenonsa äärettömät, oli hänen rahastohuoneensa yhtäkaikki aina täynnä, ja tämä näennäinen vastakkaisuus on antanut aiheen siihen maineesen, että hän tunsu noitakonsteja ja tiesi salaisuuden miten ruostuvat metallit ovat kullaksi muutettavat. Joka ajattelee hänen kotielämänsä, jommoiseksi se nyt on osoitettu, käsittää helposti sen luonnollisen taikakonstin ja mutkattoman alkemian eli kullantekokonstin, joka täytti hänen rahastohuoneensa rikkauksilla.

Yusef Abul Hagig.

Alhambran valmistaja.

Alhambran päällikön huoneiden alla on se kuninkaallinen moskea, jossa Maurilaiset kuninkaant hiljaisuudessa tekivät hartautensa. Vaikka se on vihitty Katholiseksi kirkoksi, on siinä kumminkin vielä Maurilaisen alkuperän jälkiä; Maurilaiset pylväät kullattuine kapiteelillensa, ja varjostimilla varustettu kalteri naisia varten ovat vielä olemassa, ja Maurilaisten kuninkaiden vaakunat ovat seinillä sekaisin Castilian yksinvaltioiden vaakunain kanssa.

Tässä pyhässä paikassa kuoli se kuuluisa Yusef Abul Hagig, se jalomielinen ruhtinas, joka päätti Alhambran rakennuksen, ja joka hyveillään ja taitolahjoillaan on ansainnut miltei yhtä suuren kunnian, kuin sen jalo aloittaja. Ilolla vedän esiin pimeydestä, jossa ne ylen kauan ovat haudattuina olleet, näiden kahden ruhtinaan nimet, näiden kadonneeseen ja miltei unhotettuun sukuun kuuluneiden, jotka loistossa ja komeudessa vallitsivat Alhambrassa, sillä aikaa kun koko Europa, verraten, oli raakuuteen ja pimeyteen vajonneena.

Yusef Abul Hagig (eli, niinkuin välistä kirjoitetaan, Haris) astui vuonna 1333 Granadan valtaistuimelle, ja hänen luonteensa ja sielun-omaisuutensa olivat semmoiset, että hän puoleensa suovutti kaikkein sydämet, ja pani toivomaan leppeätä ja siunauksesta runsasta hallintoa. Hän oli jalon näköinen, hänen ruumiinvoimansa miehuulliseen kauneuteen yhdistetty; hänen ihonsa oli erinomaisen kaunis, ja hän ylensi, Arabialaisten historioitsijain mukaan, olentonsa arvoisuuden ja majesteettillisyyden siten, että kasvatti partansa tavattoman pitkäksi ja mustasi sitä. Hänellä oli oivallinen muisti, oppi ja tieto, ja vilkas sielu; hän arvattiin aikakautensa suurimmaksi runoilijaksi, ja oli miellyttävä, sievä ja osaava seuraelämässään. Yusefilla oli, niinkuin kaikilla jaloilla sieluilla, paljo rohkeutta; mutta hänen älynsä oli enemmän rauhaan kuin sotaan kehitetty, ja hän oli niissä monissa tiloissa, joissa hänen täytyi aseisin ryhtyä, enimmäkseen onneton. Hänen lempeä luonteensa ei kieltytynyt hänen sodallissakaan elämässään: hän kielsi pois kaiken tarpeettoman julmuuden ja käski säästää kaikkia naisia ja lapsia, iällisiä ja sairaita, ja kaikkia munkkia ja muita, jotka viettivät jumalista ja maailmasta eroitettua elämätä. Kaikkein muiden onnettomain yritystensä muassa lähti hän myöskin, yhdessä Marokkon kuninkaan kanssa, sotaretkelle Castilian ja Portugalin kuninkaita vastaan, mutta voitettiin merkillisessä tappelussa Saladon luona, joka suuri onnettomuus oli vähällä antaa kuolonkolauksen Maurilaisten vallalle Hispaniassa.

Yusef sai tämän tappion jälkeen nauttia pitkällistä sotilakkoa, jolla aikaa hän omisti huolensa

alamaistensa opetukselle, sivistykselle ja heidän tapainsa parannukselle. Tätä varten asetti hän kouluja kaikkiin kyliin ja sääsi mutkattoman ja yhtäläisen kasvatustavan; joka kylällä, jossa oli useampi kuin kaksitoista taloa, piti olla moskea; väärinkäytökset ja sopimattomuudet, joita oli ilmaantunut uskonnollisiin juhlamenoihin, kansallisiin juhllisuuksiin ja yhteisiin huvituksiin, kiellettiin ankarasti pois. Hän piti kaupungin poliisia tarkalla silmällä, pani yövartijoita ja patrulleja käymään, ja piti itse vaarilla kaikkia kaupungin tähdellisiä asioita. Myöskin oli hänen huomionsa luotuna niiden suurten rakennusten päättämiseen, joita hänen esi-isänsä olivat alkuun panneet; ja toisten rakennusten teettämiseen omain luonnosten mukaan. Alhambra, jonka jalo Abu Alahmar oli aloittanut, tehtiin nyt valmiiksi. Yusef rakennutti Oikeuden kauniin portin, joka on Alhambran pääportti, ja jonka hän päätti vuonna 1348. Myös koristutti hän useita pihvoja ja saleja palatsissa, niinkuin kirjoitukset seinillä osoittavat, joissa hänen nimensä usein tavataan. Hän lopuksi rakennutti Malagan kauniin Alcazarinkin eli pesälinnan, joka kovaksi onneksi nyt vaan on raunioruho, mutta todenmukaisesti oli sisältä ennen muinoin yhtä ihana ja loistoina kuin Alhambra.

Ruhtinaan äly painaa luonteensa aikakauteen. Granadan ylimykset jäljittelivät Yusefin pulskeata ja sievää kauneudenmallia, ja täyttivät kohta kaupungin palatseilla, joissa salien lattiat olivat mosaikkia (kivikutousta), seinät ja katot kaunistetut kuvanveisto-teoksilla, kauniisti kullatut ja maalatut taivaan-sinisillä, punaisilla ja muilla loistavilla väreillä, ja tilkoitetut seeteripuulla ja muilla kalliilla puulajeilla, joista kaikista vielä, vuosisatojen kuluttua jälkiä, on kaikessa loistossaan olemassa. Useissa kartanoissa oli kaivoja, jotka syytivät vesisuihkuja, ilman jäähdytykseksi ja viilistytämiseksi. Myös oli niissä korkeita puisia eli kivisiä tornia, harvinaisilla koristuksilla kaunistettuja ja metalli-laakoilla peitettyjä, jotka välkkyivät auringon paisteessa. Tällainen oli se miellyttävä ja sievistynyt rakennustaidon malli, joka vallitsi tässä osaavassa kansassa, niin että, käyttäkseni erään Arabialaisen historioitsijan kaunistusta vertausta: "Granada Yusefin aikana oli hopea vaasi, täytetty smaragdeilla ja hyasinteilla."

Pikku tarina osoittanee kyllin tämän aimollisen ruhtinaan ylevämielisyyttä. Se pitkällinen aselepo Saladon tappelun jälkeen lähene loppuansa, ja kaikki Yusefin ahkeroimiset saada sitä pitennetyksi menivät turhaan. Hänen verivihollisensa, Alonzo XI Castiliassa, lähti suuren voiman kanssa sotaan ja piiritti Gibraltaria. Yusef kävi vasten mieltänsä aseisin ja lähetti sotaväkeä kaupungille avuksi, kun hän, huoltensa ylimmillään ollessa, sai tiedon, että hänen peljättävä vihollisensa äkisti oli joutunut ruton uhriksi. Sen sijaan että tässä tilassa olis iloa osoittanut, Yusef muistutti vainajan loistavia omaisuuksia ja suri jalomielisesti. "Ah," sanoi hän, "maailma on menettänyt ruhtinaan, joka oli sen oivallisimpia, ruhtinaan, joka ymmärsi pitää ansion arvossa sekä vihollisissaan että ystäväissään."

Yksin Hispanialaisetkin historioitsijat todistavat tämän ruhtinaan jalomielistä luonnetta. Heidän kertomustensa mukaan Maurilaiset ratsumiehet kävivät kuninkaansa tunteesen osallisiksi ja ottivat murhepuvun Alonzon kuoleman johdosta. Yksin nekin jotka olivat Gibraltarissa ja noin ahtaalle saarrettuina, päättivät, kuultuaan vihollisen kuninkaan kuoleman, olla karkausta kristittyin päälle tekemättä. Sinä päivänä, jona leiri lähti matkaan ja sotajoukko samosi pois, Alonzon ruumis muassa, tuli suuria laumoja Maurilaisia Gibraltarista, jotka äänettömässä murheessa katselivat surusaattoa. Saman kunnioituksen vainajalle osoittivat kaikki Maurilaiset sotapäälliköt rajoilla; he antoivat saattokunnan, joka kuljetti kristityn kuninkaan ruumista Gibraltarista Sevillaan, rauhassa jatkaa matkaansa.

Yusef ei elänyt kauan näin jalomielisesti itkemänsä vihollisen jälkeen. Vuonna 1351, kun hän Alhambran kuninkaallisessa moskeassa teki rukousta, hyökkäsi mieluinen ihminen takaa hänen päällensä ja syöksi puukon hänen kylkeensä. Kuninkaan huuto saatti vahdit ja hoviherrat hänen avuksensa. He tapasivat hänet veressään rypevänä ja vavahtelevana. Hän kannettiin kuninkaallisiin huoneisiin, mutta kuoli heti. Murhaaja hakattiin kappaleiksi ja poltettiin julkisesti, vimmastuneelle väestölle mielenloutteeksi.

Kuninkaan ruumis pantiin kalliiseen hautapatsaasen valkoisesta marmorista, ja pitkä hautakirjoitus kultaisilla kirjaimilla, sinisellä pohjalla, ikuustutti hänen muistoansa: "Tässä lepää kuningas ja marttyyri, loistavaa sukua, jalo, oppinut ja siveellinen; kuuluisa kauneudestaan ja lauhkeista tavoistaan; jonka hyvyyttä, säveyyttä ja hyväntekeväisyyttä ylistettiin koko Granadan kuningaskunnassa; suuri ruhtinas, mainio sotapäällikkö, Mahomettilaisten terävä miekka, väkevä lipunkantaja mahtavimpain yksinvaltioiden joukossa" y.m.

Moskea, jossa kerta Yusefin kuolemahuuto kajahti, on vielä olemassa; mutta muistopatsas, johonka hänen hyveensä olivat piirretyt, on ammoin kadonnut. Hänen nimensä on kirjoitettu Alhambran koristeissa ja hänen muistonsa on ainian elävä yhdessä tämän loistavan rakennuksen kanssa, jonka kaunistaminen oli hänen uljuutensa ja kunniansa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALHAMBRA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™

concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of

the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support

and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.